EXTINDEREA
ŞI
POLITICA DE VECINĂTATE
A UNIUNII EUROPENE

Lucrarea este publicată în cadrul proiectului „Centrul Pro-Europa din Cahul” implementat de către Asociația pentru Cooperare și Comunicare Democratică „Dialog” în parteneriat cu Universitatea de Stat „B.P.Hasdeu” din Cahul, cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și al Agenției Suedeze pentru Cooperare și Dezvoltare Internațională (Sida/Asdi) prin intermediul Fundației Eurasia. Opiniile exprimate în lucrare aparțin autorului și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Fundației Eurasia, USAID, Guvernului American și/sau Sida/Asdi sau a instituțiilor care implementează proiectul.

Chişinău, 2008

CZU 327(4)
D 14

Lucrarea a fost recomandată pentru editare
de Senatul Universităţii de Stat „B.P.Hasdeu” din Cahul
(Proces verbal Nr. 4 din 30.10.2008)

Redactor ştiinţific:
Victor Saca, Profesor universitar, Doctor Habilitat în Ştiinţe Politice

Recenzenţi:
Radu Gorincioi, Doctor în Ştiinţe Politice
Svetlana Cebotari, Doctor în Ştiinţe Politice

Descrirea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii

Dandiş, Nicolae

Extinderea şi politica de vecinătate a Uniunii Europene / Nicolae Dandiş. – Ch. : Bons Offices SRL, 2008. – 424 p.

ISBN 978-9975-80-177-5

Coperta: ***Simion Coadă***
Macheta: ***Mihai Sava***

Lucrarea este adresată cercetătorilor ştiinţifici, cadrelor didactice, doctoranzilor, masteranzilor şi studenţilor, tuturor celor interesaţi de tematica extinderii şi vecinătăţii Uniunii Europene.

ISBN 978-9975-80-177-5

© Nicolae Dandiş

CUPRINS

INTRODUCERE 4

CAPITOLUL I. UNIUNEA EUROPEANĂ - UN PROIECT ÎN DEZVOLTARE 10
§ 1. Aspecte generale privind construcţia Uniunii Europene 10
§ 2. Instituţiile şi simbolurile Uniunii Europene 22

CAPITOLUL II. EXTINDEREA UNIUNII EUROPENE: PROVOCĂRI ŞI PERSPECTIVE 41
§ 1. Conceptul şi etapele extinderii Uniunii Europene. 41
§ 2. Procesul extinderii Uniunii Europene spre Est 53
§ 3. Pînă unde se va extinde UE? 70
§ 4. Criteriile şi etapele de aderare la UE 108
§ 5. Politica vizelor în contextul extinderii UE 116

CAPITOLUL III. POLITICA EUROPEANĂ DE VECINĂTATE – ÎNTRE MISIUNE ŞI REALIZĂRI 162
§ 1. Definirea şi evoluţia Politicii Europene de Vecinătate 162
§ 2. Mecanismele de implementare a Politicii Europene de Vecinătate 202
§ 3. Programele de Vecinătate (2004-2006). Programul de Vecinătate România - Republica Moldova: o nouă etapă a cooperării transfrontaliere .. 208
§ 4. Componentele şi obiectivele Instrumentului European de Vecinătate şi Parteneriat (2007-2013) 227
§ 5. Aspecte generale privind participarea Republicii Moldova în contextul Politicii Europene de Vecinătate 253
§ 6. Perspectivele cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova în cadrul Instrumentului European de Vecinătate şi Parteneriat (2007-2013) 308

CONCLUZII 340

BIBLIOGRAFIE 362

ANEXE 395

SUMMARY 419

LISTA ABREVIERILOR 421

INTRODUCERE

Într-o societate tot mai globalizată, observăm o creştere cantitativă şi calitativă a studiilor şi cercetărilor care se axează nu atît pe analiza entităţilor statale, cît pe structuri sau instituţii de nivel regional sau internaţional, funcţionalitatea şi, mai mult, interdependenţa acestora din perspectivă geopolitică. În acest context, UE ca un actor cu rol crescînd pe arena mondială, prezintă tot mai mare interes pentru instituţiile de cercetare care analizează politicile acesteia, politici care reprezintă de fapt manifestarea intereselor sale socio-economice, culturale şi geopolitice. UE a elaborat principii şi reguli care reprezintă condiţii pentru crearea unui anumit tip de ordine economico-politică pentru cei care le împărtăşesc şi subscriu lor.

Lucrarea *Extinderea şi Politica de Vecinătate a Uniunii Europene* vine să răspundă unui interes real pentru aceste subiecte, mai ales pentru statele care fac parte din ceea ce se numeşte la ora actuală vecinătatea europeană. În perspectiva unor noi valuri de extindere, vecinii actualilor vecini vor constitui vecinătatea UE, iar actualii vecini îşi vor regăsi locul într-o comunitate europeană prosperă şi deschisă pentru promovarea păcii şi bunăstării în lume. Prezentarea şi analiza principalelor acţiuni şi procese la nivelul UE, care ţin de evoluţia şi implementarea politicii de extindere şi cea de vecinătate a UE, reprezintă scopul acestei lucrări. Obiectivele urmărite în lucrare ţin de: filozofia şi limitele extinderii europene, condiţiile şi exigenţele faţă de pretendenţii la aderare, corelarea intereselor statelor cu aspiraţii şi şanse de aderare, cu interesele statelor membre şi cele ale Uniunii în general, politica vizelor şi nu în ultimă instanţă - „pachetul" de propuneri ale Politicii Europene de Vecinătate prin prisma relaţiilor UE cu vecinii săi. Vecini care, după cum vom vedea, sunt clasificaţi după interesele statelor membre faţă de aceştia şi în funcţie de importanţa

lor geopolitică. Urmărind aceste obiective, lucrarea se adresează tuturor celor interesaţi de evoluţia proiectului european, în spiritul obiectivelor stabilite încă de părinţii fondatori ai Uniunii şi celor care sunt implicaţi sau interesaţi în susţinerea activă a aspiraţiilor europene ale Republicii Moldova.

Lucrarea constă dintr-o succintă incursiune în procesul construcţiei europene şi al actualului sistem instituţional comunitar în capitolul întîi; în capitolul doi vom urmări succesiv cum a fost gîndită şi cum se implementează politica de extindere a UE, considerată pînă acum o politică de succes, cu toate implicaţiile şi efectele sale pentru „vechii" şi „noii" membri; în capitolul trei urmărim care sunt esenţa, etapele şi implicaţiile economice, politice şi geopolitice ale celei mai recente politici europene – Politica Europeană de Vecinătate (PEV), atît pentru UE, cît şi pentru statele partenere PEV. Republica Moldova este un stat inclus în PEV. Datorită interesului nostru faţă de evoluţia relaţiilor Republicii Moldova cu UE în contextul PEV, cît şi faţă de perspectivele dezvoltării acestor relaţii într-un cadru politic avansat celui actual, am reflectat asupra acestui aspect într-un paragraf aparte din capitolul trei. Evenimentele şi procesele analizate în lucrare sunt tratate mai mult din perspectivă politologică. Pentru realizarea obiectivelor fixate, am valorificat o multitudine de documente oficiale adoptate de instituţiile europene, direct responsabile de elaborarea, implementarea şi monitorizarea politicilor europene privind extinderea şi vecinătatea UE. De asemenea, au fost analizate acte normative ale Republicii Moldova adoptate în contextul alinierii ei la standardele europene şi implementării documentelor strategice pentru promovarea reformelor pe plan intern. La acestea, evident, se adaugă analiza şi valorificarea mai multor surse[1] (monografii, culegeri de articole, publicaţii periodi-

[1] Dintre studiile de bază consultate la elaborarea acestei lucrări putem menţiona: Pop Adrian (coord.), *România şi Republica Moldova – între Politica europeană de vecinătate şi perspectiva extinderii Uniunii Europene,* Bucureşti, 2005; Pop Adrian (coord.), Manoleli Dan, *Spre o strategie europeană în bazinul Mării Negre. Cooperarea teritorială,* Bucureşti, 2007; Coman-Kund Liviu, *Construcţia şi extinderea*

ce, rapoarte tematice cît şi resurse electronice) consacrate subiectelor tratate în lucrare, dar şi unele discursuri cu această temă a unor oficiali

Uniunii Europene, Galaţi, 2005; Erhard Busek şi Werner Mikulitsch, *Uniunea Europeană şi drumul spre răsărit*, Iaşi, 2005; Kahn Sylvain, *Geopolitica Uniunii Europene*, Chişinău, 2008; *Planul de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova*, ADEPT şi Expert-Grup, Chişinău, 2006; Osoianu Ion, *Consolidarea capacităţii administrative pentru implementarea Planului de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova*, Adept, Expert-Grup, Chişinău, 2006; *Realizarea Planului de Acţiuni UE-Moldova* (februarie 2005 – ianuarie 2008), *Moldova şi UE în contextul Politicii Europene de Vecinătate*, ADEPT şi Expert-Grup, Chişinău, 2008; *Republica Moldova şi integrarea europeană: Cooperarea în Pactul de Stabilitate,* IPP, Chişinău, 2003; *Noile frontiere în Europa de Sud-Est. Republica Moldova, Ucraina, România*, IPP, Chişinău, 2002; Bărbulescu Iordan Gheorghe, *Uniunea Europeană. Politicile extinderii*, Bucureşti, 2006; Rădulescu Mugurel, *Europa în mişcare. Libera circulaţie a persoanelor în contextul extinderii Uniunii Europene*, Bucureşti, 2005; Emerson Michael, *Redrawing the Map of Europe*, 1998; Emerson Michael, *The Wider Europe Matrix*, Brussels, 2004; Poselskyy Volodymyr, *The frontiers of Europe and the Wider Europe Strategy*, 2004; Rehn Olli, *Europe's Next Frontiers*, 2006; Cremona Marise, *The European Neighbourhood Policy: Legal and Institutional Issues*, CDDRL Working Papers No.25, 2 November 2004; Trauner Florian and Imke Kruse, *EC Visa Facilitation and Readmission Agreements: Implementing a New EU Security Approach in the Neighbourhood*, CEPS Working Document No.290/April 2008; Wallace William, *Looking after the Neighbourhood: Responsibilities for the EU-25*, Notre Europe Policy Papers, No.4, July 2003; Emerson Michael, Gergana Noutcheva, Nicu Popescu, *European Neighbourhood Policy Two Years on: Time indeed for an "ENP plus"*, CEPS Policy Briefs, No.126, March 2007; *Les Européennes face à l'élargissement. (Perceptions, acteurs, enjeux)*, (sous la direction de Jacques Rupnik), Paris, 2004; Foucher Michel*, L'obsession des frontiers*, Paris, 2007; Salome Zourabichvili, *Les cicatrices des Nations: L'Europe malade de ses frontières*. Paris, 2008; *L'Union Européenne et ses espaces de proximité. Entre stratégie inclusive et partenariats rénovés: quel avenir pour le nouveau voisinage de l'Union?* (Sous la direction de Laurent Beurdeley, Renaud de la Brosse et Fabienne Maron), Bruxelles, 2007; Hreblay Vendelin, *Les accords de Shengen, origine, fonctionnement, avenir*, Bruxelles, 1998; Bruno Alomar, Sebastien Daziano, Cristophe Garat, *Grandes questions européennes*, Paris, 2007; Giddens Anthony, *Le nouveau modele européen*, Paris, 2007; *L'Europe prochaine. Regards franco-allemands sur l'avenir de l'Union européenne*, Paris, 2008; Garcia-Jourdan Sophie, *L'Union Européenne face à l'immigration*, Paris, 2004, etc. Nu am mai menţionat aici mai multe articole din diverse publicaţii periodice europene şi internaţionale.

europeni[2]. Lista bibliografică de la sfîrşitul lucrării reprezintă de fapt o imagine mai amplă asupra gradului de cercetare a temei date, de către cercetătorii din Republica Moldova şi de cei străini.

Extinderea UE de la 6 la 27 de state la ora actuală, a fost posibilă şi datorită ajustărilor corespunzătoare făcute tratatelor fondatoare în acest interval de jumătate de secol, de la Tratatul de la Paris (1957), la cel de la Nisa (2001) care este astăzi în vigoare. Subiectul extinderii a generat permanent dezbateri, atît în mediul politic, cît şi cel academic, la capitolul funcţionalităţii instituţionale a Comunităţii, creşterii decalajului la principalii indicatori socio-economici între statele fondatoare şi statele nou aderate (mai ales după extinderea din 2004 şi 2007) şi *capacităţii de absorbţie* a acesteia (concept utilizat pentru prima dată într-un document oficial în concluziile Consiliului European de la Copenhaga din iunie 1993). În vederea realizării unei reforme instituţionale, a fost elaborat un nou Tratat, cunoscut ca Tratatul de la Lisabona, care este încă în proces de ratificare de către statele membre, am putea spune chiar într-o perioadă de impas, ţinînd cont de respingerea acestuia de către Irlanda, în urma referendumului din 12 iunie 2008. UE îşi temperează, cel puţin pentru o perioadă, ambiţiile mai multor state cu aspiraţii europene şi le declară indirect că UE se află într-un fel de criză de acomodare şi integrare a noilor membri, chiar şi din motive geopolitice doreşte să-şi ia un *respiro* pentru extindere, pentru nu se ştie cît timp.

Dacă nici pentru statele din Balcanii Occidentali, cărora li s-a recunoscut perspectiva la aderare, nu este prea clar cînd ar putea acestea să adere, atunci pentru statele care sunt la frontiera estică a UE (Republica Moldova, Ucraina şi Belarus), fiind geografic state europene, care au dreptul să solicite statutul de membru UE, dacă vor întruni criteriile de aderare, această perspectivă încă nu este oficial recunoscută. Dorinţa mai multor state de a deveni membre UE, sau mai întîi

[2] Romano Prodi, José Manuel Barroso, Benita Ferrero-Waldner, Olli Rehn, Gunter Verheugen, Danuta Hübner, Eneko Landaburu etc.

de a avea un regim liberalizat de vize, deşi nu întrunesc încă criteriile, dar care depun eforturi în acest sens pe de o parte, şi rezerva unor capitale europene şi a opiniei publice europene faţă de alte eventuale extinderi, pe de altă parte, lansează şi solicită dezbateri deschise asupra frontierelor finale a UE, adică pînă la cîte state maxim se poate extinde comunitatea, pentru a putea funcţiona în condiţii optime, a asigura bunăstarea şi securitatea cetăţenilor săi, cît şi a intereselor sale geostrategice. Pentru a-şi crea anumite mecanisme în relaţiile cu vecinii săi şi în vederea dezvoltării acestor relaţii de colaborare, UE a lansat Politica Europeană de Vecinătate, în care sunt incluse 16 state din Europa de Est, Caucazul de Sud şi Africa de Nord (Algeria, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Libia, Moldova, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Siria, Tunisia, Ucraina), cu 12 din ele fiind semnate Planuri de Acţiuni, care reprezintă angajamente şi obiective ale părţilor în vederea alinierii standardelor din statele respective la cele europene. UE şi-a uniformizat instrumentele de asistenţă financiară pentru aceste state într-un singur instrument – Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat pentru perioada 2007-2013. Scopul acestui instrument, în valoare de 11,181 mlrd. euro, fiind de a ajuta statele incluse în PEV, să-şi consolideze instituţiile democratice şi să implementeze reforme importante în mai multe domenii, care le-ar conduce gradual la atingerea standardelor europene. Pentru Republica Moldova, care şi-a format un cadru politico-juridic al relaţiilor cu UE din Acordul de Parteneriat şi Cooperare intrat în vigoare din 1998 pe o perioadă de 10 ani, şi cu un Plan de Acţiuni în cadrul PEV semnat în februarie 2005 pe 3 ani, această perioadă de expirare a termenelor celor două documente, se prezintă de importanţă strategică, nu doar prin faptul că au început deja consultările, măcar şi informale, privind semnarea unui nou document cadru cu UE, ci şi prin faptul că în contextul geopolitic actual, aşteptările şi calitatea acestui document sunt condiţionate în mare parte de rezultatele alegerilor parlamentare din primăvara lui 2009.

Considerăm că prin conţinutul lucrării de faţă, vom realiza obiectivele propuse, iar prin îmbunătăţirea şi actualizarea ei ulterioară, aceasta va servi ca un important material instructiv pentru cei interesaţi de politica extinderii şi vecinătăţii europene şi mai ales, de poziţia Republicii Moldova în contextul acestor politici.

Capitolul I.
UNIUNEA EUROPEANĂ – UN PROIECT ÎN DEZVOLTARE

§ 1. Aspecte generale privind construcţia Uniunii Europene

Putem vorbi deja cu certitudine despre existenţa unei bogate bibliografii în materie de construcţie europeană, evoluţia comunităţilor europene, evoluţia ideii de unitate europeană şi în spaţiul românesc. Aproape că nu există vreo lucrare consacrată dreptului sau sistemului instituţional comunitar, care să nu facă referire la principalele momente din istoria construcţiei europene. De la articole în publicaţiile periodice, la tratate fundamentale care abordează evoluţiile comunităţilor europene, fiecare autor încearcă să identifice elemente sau factori care au contribuit esenţial la formarea a ceea ce astăzi numim Uniunea Europeană, o entitate care „nici chiar arhitecţii săi nu sunt siguri ce reprezintă cu exactitate”[3]. Această comunitate statală economică, politică, de securitate şi de apărare formată la ora actuală din 27 state membre îşi realizează interesele comune prin intermediul unor politici, programe şi proiecte comunitare. Pentru a înţelege mai bine o serie de aspecte care au contribuit la construcţia UE, formînd una din cele mai mari puteri comerciale ale lumii, care este astăzi „curtată de agenţi economici, dorită de statele din Est, urmărită cu nelinişte sau admiraţie de cei din afara ei”[4], vom trece succint în revistă principalele etape ale procesului de construcţie europeană. Există diferite opinii vizavi de evoluţia ideii de unitate europeană, în unele lucrări începîndu-se prin evidenţierea originilor construcţiei europene încă din antichitate, urmărindu-se interesele şi acţiunile marilor puteri europene în evoluţia lor. De altfel, unii autori - ca Sylvain Kahn - consideră că procesul construcţiei europene este prezentat prea adesea ca „o necesitate, o fatalitate sau un proces mecanic”, subestimîndu-se conflictul de interese şi contextele în care s-au derulat şi se derulează evenimentele, care de fapt ne-ar ajuta să înţelegem mai bine faptul că, construcţia europeană s-a realizat „în condiţii de scandal, ba chiar de discordie”[5]. Cu toate acestea, acelaşi autor afirmă că „UE este, fără discuţie, calea cea mai solidară pe care au găsit-o pînă azi statele continentului, conducătorii şi cetăţenii lor de a-şi confrunta interesele particulare, de îndată ce fiecare a înţeles că cea mai bună modalitate de a şi le apăra ar fi aceea de a le mutualiza parţial”[6]. Delanty Gerard consideră că, de fapt, nu pacea şi solidaritatea au unit Europa, ci colonialismul şi cuceririle, frontiera vestică europeană fiind una de expansiune, pe cînd cea estică de apărare, aceasta din urmă avînd şi un rol determinant în formarea identităţii europene[7]. În ceea ce ne priveşte, fără a ne opri prea mult la acest compartiment, considerăm că trebuie divizate aceste abordări cu privire la evoluţia procesului de cooperare interstatală pe continentul european în cel puţin două etape:

una – cînd entităţile statale în mod prioritar evaluau rolul cooperării interstatale de pe poziţii militare şi expansioniste;

a doua – cînd, neignorînd aspectul militar şi de securitate, aceste entităţi creează norme de drept internaţional şi pun la baza cooperării asigurarea bunăstării, valori şi interese comune.

[3] Rifkin, Jeremy. *Visul European. Despre cum, pe tăcute, Europa va pune în umbră „visul american”*. Traducere în română de Dan Golopenţia. – Iaşi: Polirom, 2006, p.166.

[4] Bibere, Octav. *Uniunea Europeană: între real şi virtual*. – Bucureşti: ALL Educaţional, 1999, p.107.

[5] Kahn, Sylvain. *Geopolitica Uniunii Europene*, Traducere din franceză de Gabriela Şiclovan. - Chişinău: Cartier istoric, 2008, p.7.

[6] Ibidem, p.8.

[7] Delanty, Gerard. *Inventing Europe. Idea, Identity, Reality*, Palgrave Macmillan, 1995, p.7.

Datorită evoluției sistemice a societății, periodizarea acestor etape este la fel de dificilă ca şi separarea domeniului economic de cel politic. În istoria medievală există mai multe mențiuni cu privire la tendințele relațiilor internaționale care aveau imprimat în mod evident factorul apartenenței la spațiul creştin. Spre exemplu, Georges Podiebrand, regele Boemiei (1420-1471) propune Papei şi unor monarhi feudali crearea unei confederații europene sau, şi mai devreme, Pierre Dubois îi sugerează lui Filip cel Frumos, regele Franței (1285-1314), constituirea unei Republici creştine în Europa. Într-un mod mai aproape de conceptul clasic de construcție europeană putem considera apariția formulei utilizate de Victor Hugo (1802-1885) de „Statele Unite ale Europei". Însă utilizarea acestei formule, cu scopul de a defini anumite aspecte ale valorilor europene comune, nu era suficientă pentru a pune în aplicare acest promițător proiect european. Secolul XX prin context internațional, dar şi ca urmare a progresului tehnico-ştiințific a creat noi balanțe de forțe pe plan european şi mondial. În 1926, contele Coudenhove-Kalergi inițiază şi patronează Uniunea Pan-europeană ca urmare a unui congres ținut la Viena la care participă cca 2000 de persoane, ideile sale lansate la un alt nivel de data aceasta privind constituirea unei federații europene prin abandonarea suveranității naționale a statelor ne sunt cunoscute din lucrarea sa „Pan-Europa" publicată în 1922 la Viena. Un alt impuls a fost dat proiectului european în 1929, cînd în calitatea sa de Preşedinte al Consiliului, Aristide Briand propune în numele Franței, la 7 septembrie 1929, în fața Adunării Societății Națiunilor, o legătură federală între popoarele europene. Această legătură nu ar trebui să limiteze însă suveranitatea statelor care ar putea face parte dintr-o astfel de asociere[8].

Însă rolul şi importanța unor mecanisme supranaționale de decizie şi intervenție, a fost cel mai bine însuşit ca urmare a consecințelor ce-

[8] Zorgbibe, Charles. *Histoire de l'Union Europeene*, Fondation Robert Schuman. - Paris: Editions Albin Michel, 2005, p.14.

lui de-al Doilea Război Mondial de către majoritatea statelor europene. Aici apare deja contradicția între cei favorabili aspirațiilor federale şi adepții unei cooperări instituționalizate, poziții expuse la Congresul de la Haga din 1948. Formula de „Statele Unite ale Europei" lansată de Hugo în sec. XVIII este reluată oficial de Winston Churchill într-un discurs ținut la Zurich, la 19 septembrie 1946.

Pe arena internațională, după al Doilea Război Mondial apăreau doi mari actori – URSS şi SUA – iar Europa de Vest, descalificată pentru competiția de supremație în lume, intră într-un nou experiment politic[9]. Prof. Augustin Fuerea menționează că în Vest construcția europeană a luat inițial forma organizațiilor de cooperare create la sfîrşitul anilor '40. Aceste organizații de cooperare (unele din ele create la inițiativa SUA), au creat premisele apariției Comunităților europene, fiind contrare intereselor URSS. În domeniul economic, la 16 aprilie 1948, a fost constituită Organizația Europeană de Cooperare Economică (OECE) menită să contribuie la gestionarea de către statele europene a ajutorului american prin Planul Marshall. Peste 12 ani de funcționare, OECE devine OCED (Organizația pentru Cooperare Economică şi Dezvoltare). În plan militar, în baza Tratatului de la Bruxelles din 17 martie 1948, revizuit prin Acordul de la Paris din 23 octombrie 1954 a fost creată Uniunea Europei Occidentale, din care făceau parte Franța, Regatul Unit al Marii Britanii, Belgia, Olanda, Luxemburg, Germania, Italia, ulterior Spania şi Portugalia, iar în final Grecia. Prin Tratratul de la Washington din 4 aprilie 1949 se creează NATO (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord). Pe baza tratatului de la Londra din 9 mai şi intrat în vigoare la 3 august 1949, statele cu „un regim democratic pluralist şi ataşate protecției drepturilor omului" au creat Consiliul Europei[10]. Ultima din ele, completînd oa-

[9] Ibidem, p.21.

[10] Fuerea, Augustin. *Manualul Uniunii Europene*, Ediția a III-a.- Bucureşti: Universul Juridic, 2006, p.14.

recum şi pe plan politic organizaţiile precedente. Practic, atunci cînd se vorbeşte despre construcţia europeană, momentul imprimat cel mai mult în fundamentarea sistemului comunitar îl reprezintă contribuţia lui Jean Monnet[11] şi Robert Schuman[12] la realizarea acestui proiect. Însă, pe lîngă aceştia nu putem să nu menţionăm şi contribuţia unor personalităţi ca: Alcide de Gasperi[13], Paul-Henri Spaak[14], Altiero Spinelli[15], Valery Giscard d'Estaing, Helmut Schmidt, Francois Mitterrand, Helmut Kohl, Jacques Delors, etc.

În mod real, pentru dezvoltarea potenţialului militar, cele mai strategice resurse sunt resursele energetice. Jean Monnet fiind şef al Organizaţiei Naţionale a Planificării în Franţa, propune crearea unui organism supranaţional care ar administra producţia de cărbune şi oţel a Franţei şi Germaniei. Acest proiect avea în mod evident şi un obiectiv aparte: de a monitoriza industria Germaniei, evitarea situaţiei de înarmare excesivă a acesteia şi declanşare a unei noi conflagraţii militare pe viitor. Astfel, la 9 mai 1950, Robert Schuman, ministrul francez al Afacerilor Externe, a lansat declaraţia inspirată de Jean Monnet prin care Franţa propune crearea unei Comunităţi Europene a Cărbunelui şi Oţelului (CECO). Această declaraţie, denumită ulterior şi *Declaraţia Schuman,* devine „piatra fundamentală a construcţiei europene".

[11] Jean Monnet (1888-1979). Mai multe informaţii despre Jean Monnet sunt disponibile pe site-ul Fundaţiei Jean Monnet pour l'Europe http://www.jean-monnet.ch/fr/pMonnet/monnet.php

[12] Robert Schuman (1886-1963). Mai multe informaţii despre Robert Schuman sunt disponibile pe site-ul Fundaţiei Robert Schuman http://www.robert-schuman.eu/en_schuman_grandes_dates.php

[13] Alcide de Gasperi (1881-1954). Mai multe informaţii despre Alcide de Gasperi sunt disponibile la adresa http://www.degasperi.net

[14] Paul-Henri Spaak (1899-1972). Alte informaţii despre Paul-Henri Spaak sunt disponibile pe site-ul Fundaţiei Paul-Henri Spaak http://www.fondationspaak.org/index.php?pgid=1

[15] Altiero Spinelli (1907-1986). Mai multe informaţii despre Altiero Spinelli sunt disponibile la adresa http://ec.europa.eu/italia/news/1104a4b0e71.html

Declaraţia prevedea patru principii care vor sta şi la baza formării UE[16]:

- asigurarea păcii politice şi a reconstrucţiei economice;
- acţiuni comune ale Franţei şi Germaniei. Reconcilierea istorică;
- asigurarea cooperării între naţiunile europene;
- convergenţa intereselor popoarelor europene.

Iniţiativa franceză a fost susţinută de Germania, iar ulterior de Italia, Belgia, Olanda şi Luxemburg. Imediat au început negocierile şi demersurile privind crearea acestei organizaţii. Astfel, la 18 aprilie 1951 a fost semnat Tratatul constituind Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului cu termenul tratatului de 50 de ani. La 10 august 1952, aceleaşi 6 state semnează Tratatul privind Comunitatea Europeană de Apărare, tratat respins la 30 august 1954 de Adunarea Naţională a Franţei. La 25 martie 1957, cei „şase" semnează la Roma Tratatul privind Comunitatea Economică Europeană (CEE) şi Tratatul privind Comunitatea europeană a energiei atomice (EURATOM) intrate în vigoare la 1 ianuarie 1958. În aceeaşi zi cu semnarea tratatelor de la Roma, a fost semnată şi Convenţia cu privire la unele instituţii comune care înfiinţa, de fapt, cîte o singură instituţie pentru cele trei Comunităţi în domeniul controlului politic şi în cel jurisdicţional: Adunarea Parlamentară şi Curtea de Justiţie[17]. Pînă la încheierea Tratatului de la Bruxelles, la 8 aprilie 1965, denumit şi *Tratatul de fuziune*, Comunităţile europene din punct de vedere instituţional erau formate din: o Înaltă Autoritate, două Comisii, un Consiliu de Miniştri şi două Consilii care îndeplineau atribuţii specifice fiecărei comunităţi. Tratatul de la Bruxelles a unificat executivele şi legislativele, înfiinţînd un singur Consiliu şi o Comisie Unică pentru a obţine o singură administraţie, un singur buget şi un singur statut al persona-

[16] *Ce este Uniunea Europeană?,* Coordonatori: Rodica Baconsky, Francois Benoit. - Bucureşti: mai 2001, p.13.

[17] Fuerea, Augustin. *op.cit*., p.19.

lului[18], creînd în acelaşi timp trei Comunităţi cu personalitate juridică distinctă, deşi cu instituţii de conducere comune.

La 1-2 decembrie 1969 are loc întîlnirea la nivel înalt la Haga unde cei „şase" iau în discuţie aprofundarea integrării şi extinderea Comunităţilor. Tot cu această ocazie, se conturează ideea de Uniune economică şi monetară şi se dă undă verde britanicilor de a adera la CEE. Marea Britanie solicitase acest lucru de două ori: la 9 august 1961 şi 10 mai 1967, cererea fiind respinsă în ambele cazuri de Preşedintele Franţei, Charlles de Gaule. La 22 ianuarie 1972, Danemarca, Irlanda, Marea Britanie şi Norvegia semnează tratatele de aderare la comunităţile europene. Cu toate acestea, norvegienii resping aderare, în cadrul referendumului. La 1 ianuarie 1973 are loc prima extindere a Comunităţilor, iar spre sfîrşitul anului, în decembrie 1973, liderii europeni ai celor nouă state membre au adoptat o Declaraţie privind identitatea europeană[19], afirmînd principiile şi obiectivele Comunităţilor, dar şi deschiderea către alte naţiuni care împărtăşesc idealurile şi valorile europene. Întîlnirea la nivel înalt de la Paris din octombrie 1974 pune în practică o nouă instituţie comunitară – Consiliul European. La 7-10 iunie 1979 are loc prima alegere prin vot direct şi universal a Parlamentului European, compus din „reprezentanţi ai popoarelor statelor reunite în comunitate", pentru o perioadă de cinci ani. La 1 ianuarie 1981, Grecia devine cel de-al zecelea stat membru, urmat de Spania şi Portugalia care aderă la 1 ianuarie 1986. Cele 12 state care formau CE, semnează în februarie 1986 Actul Unic European (AUE) care intră în vigoare la 1 iulie 1987. Preambulul AUE se referă la „transformarea relaţiilor statelor membre într-o Uniune Europeană", iar art.1 prevede: „Comunităţile europene şi cooperarea politică au ca obiectiv pe acela de a contribui împreună la realizarea unui progres concret al Uniunii Europene". La 7 februarie 1992, la Maastricht, se semnează Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE),

[18] Ibidem, p.20.

[19] *Déclaration sur l'identité européenne*, Copenhague, 14 décembre 1973.

unul din cele mai importante documente din istoria UE, care a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993. TUE adaugă elemente noi în construcţia europeană, printre care:

- o cetăţenie europeană;
- Uniunea economică şi monetară (UEM);
- o politică externă şi de securitate comună;
- creşterea rolului Parlamentului;
- o politică comună în domeniul justiţiei şi al afacerilor interne.

La 1 ianuarie 1995, aderă la UE Austria, Finlanda şi Suedia. Pentru a găsi soluţii la unele probleme comunitare precum drepturile cetăţenilor europeni, eficacitatea şi caracterul democratic al instituţiilor europene cît şi responsabilităţile internaţionale ale Uniunii, la 2 octombrie 1997 are loc modificarea TUE prin Tratatul de la Amsterdam intrat în vigoare la 1 mai 1999. Perspectiva aderării unor noi state a generat necesitatea unor schimbări sau adaptări a instituţiilor comunitare la noile realităţi. În acest sens, în februarie 2001 s-a elaborat şi semnat un nou tratat, Tratatul de la Nisa intrat în vigoare la 1 februarie 2003. Acest tratat a pregătit oarecum cadrul instituţional al UE pentru extindere, dar „s-a afirmat şi necesitatea realizării unei dezbateri mai largi şi aprofundate cu privire la viitorul Uniunii"[20]. În acest context, Consiliul European de la Laeken, din decembrie 2001, a adoptat o Declaraţie şi a hotărît convocarea unei Convenţii privind viitorul UE, la care să participe şi statele candidate alături de cele membre, care urma să pregătească conferinţa interguvernamentală pentru o Constituţie europeană din 2003/2004.

Deoarece nu vom analiza aparte acest subiect, în continuare vom sublinia doar cîteva din cele mai importante aspecte ale procesului de elaborare a Constituţiei europene. Deja se ştia clar că metoda revizuirii tratatelor în cadrul unei conferinţe la care participă doar şefii de state sau de guverne era suficient de criticată, s-a convenit astfel asupra unei formule mai largi a grupului de lucru şi de dezbateri asupra viitorului

[20] Fuerea, Augustin. *op.cit*., p.27.

UE, numită Convenţia europeană. Convenţia a întrunit reprezentanţii celor 15 guverne ale statelor membre şi ale celor 13 candidate; reprezentanţii parlamentelor naţionale din cele 15 state membre precum şi din statele candidate[21]; reprezentanţi ai Parlamentului european şi ai Comisiei europene; 13 observatori din partea Comitetului Regiunilor şi a Comitetului Economic şi Social; Mediatorul european, reprezentanţi ai partenerilor sociali europeni. Cei 105 participanţi, care cumulau puntele de vedere naţionale cu cele europene, trebuiau să identifice principalele probleme sub multiple aspecte pe care le ridica dezvoltarea şi viitorul UE, care să stea la baza negocierilor privind revizuirea tratatelor[22]. Convenţia era condusă de un preşedinte (fostul preşedinte al Franţei, Valery Giscard d'Estaing) şi un prezidiu din 11 membri. Prima sesiune a Convenţiei a avut loc în februarie 2002, continuîndu-se ca proces cu mai multe întruniri pe lună timp de 15 luni[23]. În cadrul grupurilor de lucru erau dezbătute probleme specifice, iar una din sesiunile plenare i-a fost alocată societăţii civile care şi-a exprimat opiniile prin reprezentanţii săi vizavi de viitorul UE şi modului cum opinia acesteia ar tebui luată în consideraţie la procesul decizional[24].

În acest sens, pentru asigurarea transparenţei, dar şi pentru lărgirea cercului de consultări cu societatea civilă, s-a creat o pagină web ca forum de dezbateri privind viitorul UE. În ultimă instanţă, a fost elaborat un proiect de tratat constituţional, important prin înseşi conceptul şi misiunea sa, de a da un suflu nou proiectului european, caracterului său democratic de funcţionare şi inclusiv capabil să formeze un cadru

[21] *L'avenir de l'Europe. Questions à deux conventionnels*. În: *Le Courrier des Pays de l'Est*, 2003/1, n° 31, pp.48-56.
[22] Dacian, Cosmin Dragoş. *Uniunea Europeană: Instituţii, Mecanisme.,* Ediţia a 2-a. - Bucureşti: All Beck, 2005, p.31.
[23] Ibidem, p.32.
[24] http://www.europa.eu.int/futurum/forum_convention

necesar abordării limitelor sale geografice[25]. Documentul a fost semnat de cele 25 de state membre la 29 octombrie 2004. După semnarea tratatului, urma ca fiecare stat să-l ratifice, proces ce a stagnat după respingerea acestuia de către Franţa şi Olanda (în 2005). Cu referire la textul acestui proiect de Constituţie europeană, Jeremy Rifkin afirma: "*Limbajul Constituţiei este unul universalist, concentrîndu-se în mod evident nu asupra unui popor, a unui teritoriu sau a unei naţiuni, ci asupra rasei umane şi a planetei pe care locuim. Dacă ar fi să facem un rezumat al esenţei documentului, acesta este un angajament de a respecta diversitatea umană, de a promova inclusivitatea, de a lupta pentru drepturile omului şi ale naturii, de a încuraja calitatea vieţii, de a urmări dezvoltarea durabilă, de a elibera spiritul uman, de a construi o pace eternă şi de a nutri o conştiinţă planetară"*[26].

Cu toate acestea, acelaşi autor cu referire la lacunele documentului ţine să precizeze că: "Nu numai Dumnezeu a fost trecut cu vederea. Există numai o singură referinţă la proprietate, îngropată undeva în interiorul documentului, şi doar o singură menţiune trecătoare asupra pieţelor libere şi schimburilor"[27].

La 1 mai 2004, zece state (Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia şi Ungaria) aderă la UE în baza Tratatului semnat la Atena, pe 16 aprilie 2003. La 1 ianuarie 2007, România şi Bulgaria devin membri cu drepturi depline ai UE, formîndu-se astfel o Uniune din 27 de state. Ultimele documente de maximă importanţă pentru construcţia europeană, adoptate de UE care privesc cetăţenii europeni şi sistemul instituţional european sunt: Carta Drepturilor Fundamentale şi Tratatul de la Lisabona[28]. Printre

[25] Bernard Cassen, *L'avenir de l'Europe*. În: *Le Monde diplomatique*, mai 2007, pp.22-23.
[26] Rifkin, Jeremy. *op.cit.*, p.179.
[27] Ibidem, p.177.
[28] Ziarul italian *La Stampa* menţionează cu referire la acest Tratat că este „născut din cenuşa Constituţiei europene, respinsă la referendumurile din Olanda şi Franţa".

elementele noi pe care le aduce Tratatul de la Lisabona[29] s-au înscris iniţial „Tratatul de Reformă”, ca rezultat al hotărîrii Consiliului European de la Bruxelles din iunie 2007 de a se redacta un nou tratat care să înlocuiască textul Constituţiei respinse (semnat de liderii europeni la 13 decembrie 2007 ”cu stilouri de argint şi vin de Porto din 1957”, după cum notează cotidianul portughez *Diario de Noticias*) sunt: un nou sistem de vot în Consiliul de Miniştri care va da mai multă pondere ţărilor mari ale Uniunii; se reduce numărul parlamentarilor şi comisarilor europeni, astfel că statele mici (printre care şi România), nu vor mai avea cîte un comisar în fiecare echipă a Comisiei Europene; vor fi înfiinţate şi un post asemănător unui ministru de externe european şi, respectiv, unul de preşedinte al Consiliului European, care vor reprezenta Uniunea în relaţiile internaţionale. Noul tratat[30] mai aduce, în premieră, dreptul parlamentelor naţionale ale statelor membre de a avea un cuvînt de spus în elaborarea legilor din spaţiul comunitar. În plus, statele membre vor beneficia de o clauză de apărare reciprocă, după modelul NATO, în cazul în care vreunul dintre ele este atacat.

[29] În *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* C 115, 09.05.2008, 388 p. au fost publicate versiunile consolidate ale Tratatului privind Uniunea Europeană şi ale Tratatului privind funcţionarea Uniunii Europene, precum şi ale protocoalelor şi anexelor la acestea, astfel cum au fost modificate prin Tratatul de la Lisabona adoptat la 18 octombrie şi semnat la 13 decembrie 2007, la Lisabona. Se conţin de asemenea declaraţiile anexate la Actul final al Conferinţei interguvernamentale care a adoptat Tratatul de la Lisabona, tratat care se află în prezent în curs de ratificare de către statele membre în conformitate cu normele procedurale ale acestora. Astfel, cum prevede articolul 6, tratatul va intra în vigoare la 1 ianuarie 2009 în cazul în care toate instrumentele de ratificare au fost depuse anterior acestei date sau, în caz contrar, în prima zi a lunii următoare celei în care a fost depus ultimul instrument de ratificare. Această publicaţie are un caracter provizoriu. Pînă la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona pot să intervină o serie de rectificări în oricare din versiunile lingvistice ale textului, destinate să corecteze eventualele erori descoperite în Tratatul de la Lisabona sau în tratatele existente. Textul constituie un instrument de lucru şi nu angajează răspunderea instituţiilor Uniunii Europene.

[30] Pentru mai multe informaţii despre Tratatul de la Lisabona a se vedea: http://europa.eu/lisbon_treaty/index_ro.htm

Tratatul nu mai face referire la simbolurile Uniunii cum ar fi steagul, imnul şi motto-ul, deşi ele în fapt continuă să existe. Procesul de ratificare a Tratatului a intrat într-o etapă destul de dificilă sau de criză, din moment ce Irlanda l-a respins, singura ţara care a organizat un referendum în acest sens, spre deosebire de restul statelor membre care îl ratifică prin vot în Parlament. La referendumul din 12 iunie 2008, cca 53,4 % din irlandezii prezenţi la urnele de vot s-au pronunţat împotriva Tratatului, ceea ce a adus UE la o etapă de criză similară anului 2005 cînd Franţa şi Olanda au spus “Nu” Constituţiei europene, chestiune deosebit de importantă pe agenda preşedinţiei franceze a Consiliului. În conformitate cu rezultatele unui sondaj post-referendum, cca 68% dintre respondenţi afirmă că campania pentru a spune “Nu” Tratatului a fost mai convingătoare decît cea pentru “Da”; de asemenea, 22% dintre ei consideră că principalul motiv de respingere a fost lipsa de informaţii despre Tratatul de la Lisabona, iar 12% susţin că este un răspuns la dorinţa de protejare a identităţii irlandeze[31].

În concluzie, vom menţiona că fiecare eveniment din procesul de construcţie europeană a avut locul şi rolul său, noi punctînd aici doar cîteva componente fără a dezvolta pe larg cum s-a realizat fiecare etapă şi rolul diferitelor personalităţi[32] de-a lungul acestui proces, interdependenţa dintre etape, pînă a ajunge la ceea ce este astăzi UE. La ora actuală, Proiectul European şi Europa nu constituie altceva decît ceea ce au făcut europenii pentru acest proiect, conştientizînd identitatea lor europeană comună şi valorile ce-i unesc[33].

[31] Flash Eurobarometer 245 – The Gallup Organization, *Post-referendum survey in Ireland. Preliminary results*. Fieldwork: 13-15 June 2008, Report: June 18, 2008, p.4. şi p.7.

[32] Vezi despre personalităţi care au marcat istoria construcţiei europene: *Enciclopedia Uniunii Europene*, Ediţia a II-a. - Bucureşti: Meronia, 2006, p.46-61.

[33] În acelaşi timp nu putem ignora nici influenţa factorilor externi în a transforma Europa într-un actor important pe arena internaţională ca şi răspuns la provocările geopolitice şi geoeconomice contemporane. A se vedea: Orbie Jan, *Europe's Global Role: External Policies of the European Union*, Published by Ashgate Publishing, Ltd., 2008, 284 p.

§ 2. Instituţiile şi simbolurile Uniunii Europene

Cu o populaţie de cca 500 mln de persoane ale unui număr de 27 state membre, UE este o organizaţie internaţională condusă în acelaşi timp prin intermediul unor instituţii supranaţionale către care statele deleagă o parte din suveranitate şi puterea de decizie în propriile afaceri interne[34]. Aceste instituţii reflectă atributele UE similare unui stat: legislativ, executiv, judiciar, monedă unică, drapel, imn. Unicitatea construcţiei europene se reflectă în mod evident şi prin sistemul instituţional. Instituţiile comune sunt create prin tratate fondatoare cu modificările succesive avînd ca scop participarea democratică a Statelor Membre la procesul decizional. În acelaşi timp, instituţiile UE, atribuţiile şi modul lor de funcţionare „sunt rezultatul unui subtil şi inteligent arbitraj între păstrarea suveranităţilor naţionale şi înfăptuirea politicilor comune definite prin Tratatele Fondatoare şi Actul Unic European”[35]. La etapa actuală, funcţionarea UE se bazează pe cinci instituţii-cheie: Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene, Comisia Europeană, Curtea de Justiţie a Comunităţilor Europene şi Curtea de Conturi. Consiliul European a fost formal recunoscut în Actul Unic European în 1986 şi este numele dat întîlnirilor la nivel înalt ale şefilor de state sau guverne membre ale UE, care au loc începînd cu 1975 de două ori pe an. Tratatul de la Maastricht a oficializat rolul Consiliului European: acela de a defini direcţiile generale de acţiune politică a Uniunii. Şefii de state şi de guvern din ţările membre la aceste întruniri sunt asistaţi de miniştrii de externe şi de Preşedintele Comisiei Europene. Preşedintele Consiliului informează Parlamentul cu privire la rezultatele întrunirii. În cazul în care va intra în vigoare cu prevederile adoptate, Tratatul de la Lisabona va legifera Consiliul ca instituţie comunitară, propunînd funţia de Preşedinte permanent al

[34] *Planul de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova, Ghid.*, ADEPT şi EXPERT-GRUP. - Chişinău: Gunivas, 2006, p.13.

[35] *Ce este Uniunea Europeană?,* Coordonatori: Rodica Baconsky, Francois Benoit. - Bucureşti: mai 2001, p.39.

Consiliului European (ales pentru o perioadă de doi ani şi jumătate de către şefii de stat şi de guvern) care va prezida şi va dirija activitatea acestuia. Acesta va asigura pregătirea şi continuitatea lucrărilor Consiliului European, în încercarea de a facilita coeziunea şi consensul în cadrul acestuia şi va prezenta Parlamentului European un raport după fiecare dintre reuniunile Consiliului.

În continuare ne vom referi succint la instituţiile de bază create prin tratatele UE şi doar vom nominaliza organismele financiare, organismele consultative, organismele inter-instituţionale, organismele descentralizate ale UE, prevăzute sau nu în tratatele de bază, care fac, însă, posibilă activitatea şi funcţionalitatea acestui complex instituţional comunitar, fără a detalia evoluţia şi mecanismele de funcţionare ale fiecăreia. Informaţii detaliate despre acestea sunt accesibile pe pagina Web a fiecărei instituţii pe care o indicăm în referinţe.

Parlamentul European

Parlamentul European (PE)[36] este singura instituţie a UE ai cărei membri sunt aleşi direct de către cetăţenii Statelor Membre. În cadrul UE, puterea legislativă este deţinută de către Parlament şi Consiliul UE. Deputaţii europeni sunt aleşi pe un mandat de cinci ani. Numărul de mandate este repartizat pe ţări în funcţie de numărul populaţiei. Actualul legislativ european are 785 de deputaţi[37] (inclusiv reprezentanţii României şi Bulgariei), mandatele fiind repartizate astfel: Germania (99), Austria (18), Franţa (78), Bulgaria (18), Italia (78),

[36] Pagina Web a instituţiei este: www.europarl.europa.eu

[37] Deşi conform prevederilor Tratatului de la Nisa numărul de mandate s-a stabilit la 732 de deputaţi europeni, Parlamentul European a votat recent un nou sistem de împărţire a mandatelor, prin care conform propunerii din raportul Severin-Lamassoure, Eurodeputaţii au decis la Bruxelles reducerea numărului de mandate de la 785 cîte sunt acum, la 750 de la următoarele alegeri. Începînd din legislatura 2009-2014, 17 dintre cele 27 de state membre ale Uniunii Europene, inclusiv România, vor avea mai puţini membri în PE. Textul a fost aprobat cu 378 de voturi pentru, 154 contra şi 109 abţineri. Aceste schimbări se încadrează în contextul procesului de reformă instituţională a UE.

Finlanda (14), Regatul Unit (78), Danemarca (14), Spania (54), Slovacia (14), Polonia (54), Irlanda (13), România (35), Lituania (13), Olanda (27), Letonia (9), Belgia (24), Slovenia (7), Republica Cehă (24), Cipru (6), Grecia (24), Estonia (6), Ungaria (24), Luxemburg (6), Portugalia (24), Malta (5), Suedia (19).

Parlamentarii sunt organizaţi în grupuri politice, nu în delegaţii naţionale. Aceştia aleg din rîndurile lor un preşedinte pentru un mandat de doi ani şi jumătate. Din ianuarie 2007, preşedintele Parlamentului European este ales germanul Hans-Gert Poettering. Preşedintele reprezintă Parlamentul la evenimentele cu caracter oficial şi în relaţiile internaţionale, prezidează sesiunile plenare ale Parlamentului precum şi întîlnirile Biroului şi conferinţei preşedinţilor grupurilor politice. Parlamentul European se reuneşte în plen la Strasbourg, cîte o săptămînă în fiecare lună. Unele reuniuni plenare au loc şi la Bruxelles unde se ţin şi reuniunile în cadrul comisiilor permanente specializate şi întrunirile din cadrul grupurilor politice. Secretariatul general al PE se află la Luxemburg. Parlamentul European este considerat cel mai mare angajator de traducători, datorită faptului că UE are 23 de limbi oficiale[38], iar lucrările Parlamentului, precum şi traducerea tuturor documentelor se asigură în toate aceste limbi. Pentru asigurarea transparenţei în activitatea sa, dar şi pentru a oferi cetăţenilor Comunităţii cît mai multă informaţie despre cea mai reprezentativă instituţie europeană, în fiecare stat membru se găseşte cîte un birou de informare a Parlamentului European.

În conformitate cu prevederile Tratatului de la Lisabona, în cazul în care acesta va intra în vigoare, în urma alegerilor din iunie 2009 noul Parlament va fi format din 750 de deputaţi, plus Preşedintele. Parlamentul European devine un legiuitor aflat pe picior de egalitate cu Consiliul pentru 95% din legislaţia comunitară, Noua procedură bugetară asigură paritate deplină între Parlament şi Consiliu în aprobarea bugetului general. Parlamentul va alege cu votul majorităţii membrilor pe Preşedintele Comisiei Europene, candidat propus de către Consiliul European care îl va nominaliza cu majoritate calificată, luînd în considerare rezultatele alegerilor pentru Parlamentul European şi după organizarea consultărilor necesare. Parlamentul va vota, de asemenea, pentru investitura întregii Comisii, inclusiv a Înaltului reprezentant pentru afaceri externe. Acesta va avea, de asemenea, şi funcţia de vicepreşedinte al Comisiei. TUE va conţine implicit o clauză de retragere, în care sunt definite modalităţile şi procedura prin care un stat membru poate părăsi Uniunea Europeană, pentru care este nevoie de acordul Parlamentului European.

[38] Cele 23 de limbi oficiale ale UE sunt: bulgara, ceha, daneza, olandeza, engleza, estona, finlandeza, franceza, germana, greaca, irlandeza, italiana, letona, lituaniana, malteza, poloneza, portugheza, româna, slovaca, slovena, spaniola, suedeza, ungara.

Consiliul Uniunii Europene

Consiliul UE[39] mai este denumit şi Consiliul de Miniştri şi este format din miniştrii statelor membre, abilitaţi să angajeze prin voturile lor guvernele pe care le reprezintă. Membrii Consiliului sunt responsabili în faţa Parlamentului statului din care provin. Componenţa variază în funcţie de subiectele abordate, întrunirile avînd loc la nivel de miniştri de ramură. Fiecare stat membru are la Bruxelles o misiune permanentă (reprezentanţă) condusă de un Ambasador. Aceştia se reunesc o dată pe săptămînă în Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi (COREPER) pentru a pregăti lucrările Consiliului pe baza rapoartelor grupurilor de lucru formate din experţi ai statelor membre. Consiliul de Miniştri alături de Parlament îndeplineşte funcţia legislativă adoptînd mai multe tipuri de acte: regulamente, directive, decizii, recomandări şi avize. Una din problemele sensibile ale reformei instituţionale a UE este şi distribuirea voturilor în procesul decizional al Consiliului unde fiecare stat are un anumit număr de voturi. În acest sens Tratatul

[39] Pagina Web a instituţiei este: www.consilium.europa.eu

de la Nisa a introdus o serie de modificări[40] privind procedura de decizie din cadrul Consiliului.

Preşedinţia este deţinută de fiecare stat membru pentru o perioadă de 6 luni prin rotaţie (***A se vedea Anexa 1***), care este responsabil în această perioadă de organizarea şi prezidarea reuniunilor. Concluziile Preşedinţiei sunt publicate la sfîrşitul fiecărei reuniuni a Consiliului European[41]. Pînă la sfărşitul anului 2008, preşedinţia Consiliului UE este deţinută de Franţa, după care va fi preluată de Republica Cehă pe o perioadă de 6 luni.

Comisia Europeană

În prezent, Comisia Europeană[42] are 27 de membri, cîte un comisar din partea fiecărui stat membru. Comisarii sunt numiţi pe o perioadă de 5 ani şi îşi exercită funcţia independent, în interesul general al Uniunii. Guvernele statelor membre desemnează de comun acord Preşedintele Comisiei, care, la rîndul său, după ce i se aprobă numirea de către Parlamentul European, împreună cu statele membre alege ceilalţi membri ai Comisiei. Componenţa Comisiei este supusă aprobării „în bloc" de către Parlamentul European după ce Consiliul a aprobat-o prin vot în majoritate calificată. Comisia Europeană este cea mai mare instituţie a UE din punct de vedere al efectivului său de angajaţi. Personalul Comisiei este organizat în Directorate Generale (DG) şi servicii. Comisia se întruneşte săptămînal la Bruxelles, unde este şi sediul instituţiei, deşi are unele birouri şi la Luxemburg. Comisia are reprezentanţe în statele membre şi cca 120 de Delegaţii[43] şi oficii în întreaga lume.

[40] Lista acestor modificări este disponibilă la adresa: http://www.europa.eu.int/comm/archives/igc2000/geninfo/fact-sheets/index_en.htm

[41] Concluziile Preşedinţiei, începînd cu Consiliul European de la Corfu din 24-25 iunie 1994 şi pînă în prezent, pot fi accesate la adresa: http://www.europa.eu/documents/european_council/index_en.htm

[42] Pagina Web a instituţiei este: www.ec.europa.eu

[43] Delegaţia Comisiei Europene în Republica Moldova a fost inaugurată pe 6 octombrie 2005.

În calitate de organ executiv al UE, Comisia implementează politicile europene, gestionează bugetul UE[44] şi programele adoptate de Parlament şi Consiliu. La ora actuală, Preşedintele Comisiei Europene este portughezul Jose Manuel Barroso. Mandatul Comisiei sale[45] durează pînă în 2009.

[44] UE are un buget autonom şi veniturile sale provin din trei surse mari: a) taxele vamale percepute la frontierele externe ale UE asupra produselor importate din ţările terţe, care se ridică la cca 21% din venituri; b) fracţiunea (1,4% începînd din 1986) din TVA percepută de către statele membre, care reprezintă cca 51% din veniturile bugetare; c) cotă proporţională din Produsul Naţional Brut (PNB) al statelor membre care reprezintă 28% din veniturile bugetare ale UE. Cca 70% din resursele UE provin din contribuţiile Germaniei, Franţei, Marii Britanii şi Italiei. Bugetul UE pentru perioada 2007 a constituit 126,5 mlrd euro, iar bugetul pentru 2008 este în valoare de 129,2 mlrd euro (cunoaşte o majorare de cca 2%). Cea mai mare parte a fondurilor sunt alocate politicilor de coeziune socială şi dezvoltare durabilă, asistenţă financiară şi politica de mediu. Bugetul pentru 2008 presupune şi compensaţii pentru România şi Bulgaria în valoare de 0,1% din bugetul comunitar. Pentru informaţii mai ample despre bugetul comunitar a se vedea adresa http://www.europa.eu/pol/financ/index_en.htm

[45] Din componenţa Comisiei Barroso fac parte: Jose Manuel Barroso – Preşedintele Comisiei; Gunter Verheugen – Vicepreşedinte, Comisar pe Întreprinderi şi Industrie; Antonio Tajani – Vicepreşedinte, Comisar pe Transporturi; Siim Kallas – Vicepreşedinte, Comisar pe probleme administrative, audit şi antifraudă; Jacques Barrot – Vicepreşedinte, Comisar pe Justiţie, libertate şi securitate; Margot Wallstrom – Vicepreşedinte, Comisar pe Relaţii instituţionale şi strategia de comunicare; Viviane Reding – Comisar în domeniul societăţii informaţionale şi mass-media; Stavros Dimas – Comisar în domeniul Mediului; Joaquin Almunia – Comisar pe afaceri economice şi financiare; Danuta Hubner – Comisar pe politica regională; Joe Borg – Comisar pe domeniul Pescuit şi afaceri maritime; Dalia Grybauskaite – Comisar pe programare financiară şi buget; Jan Figel – Comisar pe educaţie, formare, cultură şi tineret; Janez Potocnik – Comisar pe ştiinţă şi cercetare; Markos Kyprianou – Comisar pe sănătate; Olli Rehn – Comisar pe extindere; Louis Michel – Comisar pe dezvoltare şi ajutor umanitar; Laszlo Kovacs – Comisar pe impozitare şi uniune vamală; Neelie Kroes – Comisar în domeniul concurenţei; Mariann Fisher Boel – Comisar pe agricultură şi dezvoltare rurală; Benita Ferrero Waldner – Comisar pe relaţii externe şi politica europeană de vecinătate; Charlie McCreevy – Comisar în domeniul pieţei interne şi serviciilor; Vladimir Spidia – Comisar pe ocuparea forţei de muncă, afaceri sociale şi egalitatea de şanse; Peter Mandelson – Comisar în domeniul comerţu-

În vederea eficientizării activității Comisiei, Tratatul de la Lisabona propune reducerea numărului comisarilor. Astfel, se propune ca după 2014, Comisia să fie compusă dintr-un număr de comisari care vor reprezenta două treimi din numărul de state membre. Pentru a garanta egalitatea între statele membre, este introdus un sistem de rotație care să asigure faptul că fiecare stat membru este reprezentat în două colegii din trei. De la intrarea în vigoare a Tratatului de reformă, pînă în 2014, Comisia se va constitui dintr-un membru pentru fiecare stat membru (inclusiv vicepreşedintele/Înaltul reprezentant).

Curtea de Justiție a Comunităților Europene

Curtea de Justiție a Comunităților Europene (CJCE)[46] îşi are sediul la Luxemburg şi este o instituție jurisdicțională care veghează la respectarea dreptului comunitar. Curtea judecă litigii de drept comunitar între statele membre, instituții, societăți comerciale şi persoane fizice. CJCE are în componență 27 de judecători, cîte unul din fiecare stat membru şi 8 avocați generali numiți de către statele membre de comun acord, pentru o perioadă de 6 ani cu posibilitatea de reînnoire a mandatului. CJCE este constituită din trei instanțe: Curtea de Justiție, Tribunalul de Primă Instanță şi Tribunalul Funcției Publice.

Tribunalul de Primă Instanță a fost înființat în 1989 şi la momentul actual are în componența sa 27 de judecători numiți pe o perioadă de 6 ani.Tribunalul a fost creat cu scopul de a consolida garanțiile judiciare acordate persoanelor fizice prin instituirea unui al doilea nivel al autorității judiciare, permițînd astfel CJCE să se concentreze asupra atribuției sale de bază: interpretarea uniformă a legislației comunitare.

Tribunalul Funcției Publice a fost creat în 2004, ataşat Tribunalului de Primă Instanță. Este alcătuit din 7 judecători şi judecă litigii între UE şi funcționarii săi. Din 2003, Preşedintele CJCE este Vassilios Skouris.

lui; Andris Piebalgs – Comisar în domeniul energiei; Leonard Orban – Comisar pe Multilingvism; Meglena Kuneva – Comisar pe protecția consumatorului.

[46] Pagina Web a instituției este: www.curia.europa.eu

Curtea Europeană de Conturi

Deşi înființată în 1975, Curtea Europeană de Conturi[47] a devenit instituție a UE după intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht (1 noiembrie 1993). Este formată din 27 de membri, specialişti în domeniul finanțelor, cîte unul din fiecare stat membru, numiți pe o perioadă de şase ani cu posibilitatea reînnoirii mandatului de către Consiliul UE. Preşedintele Curții este ales de către membrii acesteia pe o perioadă de 3 ani. Curtea de Conturi are funcția de verificare a conturilor şi a execuției bugetului UE, de control financiar al instituțiilor şi organismelor care aparțin UE. Sediul acestei instituții se află la Luxemburg. Din data de 16 ianuarie 2008, Vítor Manuel da Silva Caldeira este preşedintele Curții de Conturi Europene, pentru un mandat de trei ani.

Banca Centrală Europeană

Banca Central Europeană (BCE)[48] este cea mai nouă instituție a Uniunii Europene şi reprezintă pilonul central al Uniunii Economice şi Monetare. A fost înființată oficial la data de 01.06.1998 şi este banca centrală responsabilă de euro, moneda unică europeană. Principala atribuție a BCE este menținerea puterii de cumpărare a euro şi implicit asigurarea stabilității prețurilor în zona euro. Aceasta cuprinde cele 15 state ale Uniunii Europene care au adoptat euro începând cu anul 1999. Zona euro a luat ființă în momentul în care responsabilitatea privind politica monetară a fost transferată de la Băncile Centrale Naționale (BCN) ale celor 11 state membre către BCE, în luna ianuarie 1999. Grecia a aderat la zona euro în anul 2001, Slovenia în anul 2007, iar Cipru şi Malta în anul 2008. Pentru a intra în zona euro, a fost necesar ca cele 15 state membre să îndeplinească criteriile de convergență, condiție impusă şi viitoarelor state membre înainte de adoptarea euro. Criteriile includ precondițiile juridice şi econo-

[47] Pagina Web a instituției este: www.eca.europa.eu

[48] Pagina Web a instituției este: www.ecb.int

mice pe care ţările candidate trebuie să le îndeplinească în vederea participării cu succes la Uniunea Economică şi Monetară. Statutul stabileşte atât înfiinţarea BCE, cât şi a Sistemului European al Băncilor Centrale (SEBC) la 1 iunie 1998. BCE a fost concepută ca fiind punctul central al Eurosistemului şi al SEBC. Structura organizatorică a BCE este tripartită, în cadrul acesteia desfăşurîndu-şi activitatea următoarele organe: Consiliul guvernatorilor; Comitetul executiv; Consiliul general. BCE dispune de personalitate juridică în conformitate cu dreptul internaţional public. Eurosistemul cuprinde BCE şi BCN ale statelor care au adoptat moneda euro. Eurosistemul şi SEBC vor coexista atîta timp cît vor exista state membre UE în afara zonei euro. Din 1 noiembrie 2003, Preşedintele BCE este francezul Jean-Claude Trichet. Banca îşi are sediul la Frankfurt (Germania) însă pînă în 2010 îşi va schimba sediul într-o altă clădire în construcţie (care va costa peste 500 de milioane de euro) în partea estică a aceluiaşi oraş.

Ombudsmanul European

Instituţia Ombudsmanului[49] sau a Mediatorului European a fost creată prin Tratatul de la Maastricht în vederea atingerii obiectivului de democratizare şi de transparenţă administrativă a UE. Ombudsmanul este ales pe durata unui mandat parlamentar (5 ani) de către Parlamentul European, cu posibilitatea de reînnoire a mandatului. Activitatea sa este pe deplin independentă şi are misiunea de a examina plîngerile parvenite de la cetăţeni, societăţi comerciale şi instituţii de pe teritoriul UE în care se constată cazuri de administrare defectuoasă din partea instituţiei sau organismului UE. Un document important în activitatea instituţiilor europene care a apărut la iniţiativa Ombudsmanului European este *Codul de bună conduită administrativă*[50] adoptat în 2005, care stabileşte principiile şi valorile după care trebuie să se ghideze instituţiile şi funcţionarii europeni în activitatea lor. Sediul instituţiei este în sediul Parlamentului European de la Strasbourg. Această funcţie este deţinută de la 1 aprilie 2003 de Nikiforos Diamandouros.

[49] Pagina Web a instituţiei este: www.ombudsman.europa.eu

[50] Documentul poate fi accesat la adresa http://www.ombudsman.europa.eu/code/pdf/en/code2005_en.pdf

Autoritatea Europeană pentru protecţia datelor

Este o instituţie[51] creată în 2001 pentru a asigura respectarea de către instituţiile şi organismele UE a dreptului persoanelor fizice la viaţă privată în procesul de prelucrare a datelor personale. Coordonatorul instituţiei şi adjunctul acestuia sunt numiţi pe 5 ani de Parlamentul European şi de către Consiliul UE. În 2004 au fost numiţi coordonator Peter Hustinx şi, respectiv, adjunct Joaquin Delgado. Sediul instituţiei este la Bruxelles.

Organisme consultative

Comitetul Economic şi Social European

Comitetul Economic şi Social European (CESE)[52] îşi are sediul la Bruxelles şi este organismul consultativ creat prin Tratatul de la Roma din 1957 avînd rolul unui for de dezbateri şi reflecţie la nivelul UE. CESE are 344 de membri, fiecărui stat revenindu-i un număr determinat de mandate. CESE este consultat în mod obligatoriu de către Comisie, Consiliul UE şi Parlament în domenii precum: agricultură, libera circulaţie, transporturi, educaţie, sănătate publică, formare profesională etc. Reuniunile plenare ale CESE au loc de regulă de 10 ori pe an şi sunt pregătite de mai multe secţiuni:

1) Agricultură, dezvoltare rurală şi protecţia mediului (NAT).
2) Uniune Economică şi Monetară şi coeziune socială (ECO).
3) Ocuparea forţei de muncă, afaceri sociale şi cetăţenie (SOC).
4) Piaţa unică, producţie şi consum (INT).
5) Relaţii externe (Rex).

[51] Pagina Web a instituţiei este: www.epds.europa.eu

[52] Pagina Web a instituţiei este: www.eesc.europa.eu

6) Transport, energie, infrastructură şi societate informaţională (TEN).

Preşedintele CESE este ales de membrii săi pe 2 ani. La ora actuală, preşedinte al acestei instituţii este Dimitris Dimitriadis.

Comitetul Regiunilor

Comitetul Regiunilor (CR)[53] este un organism consultativ creat prin Tratatul de la Maastricht. Este compus din reprezentanţii colectivităţilor regionale şi locale. Regulile privind consultarea acestei instituţii, cît şi numărul de membri sunt identice cu cele a CESE. Preşedintele CR este ales pe 2 ani, la ora actuală fiind preşedinte Luc Van de Brande. CR se reuneşte în plen de 5 ori pe an, iar pe parcursul anului se lucrează în 6 comisii. Comisia, Consiliul UE şi Parlamentul European au obligaţia de a consulta CR în domenii de competenţa colectivităţilor locale şi regionale: educaţia şi tineretul, cultura, sănătatea publică, politica regională, cooperarea transfrontalieră, mediul înconjurător. Sediul Comitetului Regiunilor este la Bruxelles.

În continuare doar vom nominaliza celelalte categorii de organisme ale UE.

Organisme financiare

- Banca Centrală Europeană (BCE)[54]
- Banca Europeană de Investiţii (BEI)[55]
- Fondul European de Investiţii (FEI)[56]

Organisme inter-instituţionale

- Oficiul pentru Publicaţii Oficiale ale Comunităţilor Europene (OPOCE)[57]

[53] Pagina Web a instituţiei este: www.cor.europa.eu
[54] Pagina Web a instituţiei este: www.ecb.eu
[55] Pagina Web a instituţiei este: www.eib.europa.eu
[56] Pagina Web a instituţiei este: www.eif.europa.eu
[57] Pagina Web a instituţiei este: www.publications.europa.eu

- Oficiul European pentru Selecţia Personalului (EPSO)[58]
- Şcoala Europeană de Administraţie (EAS)[59]

Organisme descentralizate ale UE (Agenţii)

- Agenţia Europeană de Mediu (AEM)[60]
- Agenţia Comunitară pentru Controlul Pescuitului (ACCP)[61]
- Agenţia Europeană pentru Managementul Cooperării Operative la Frontierele Externe (FRONTEX)[62]
- Agenţia Europeană pentru Medicamente (AEM)[63]
- Agenţia Europeană pentru Produse Chimice (AEPC)[64]
- Agenţia Europeană pentru Reconstrucţie (AER)[65]
- Agenţia Europeană pentru Securitatea Reţelelor Informatice şi a Datelor (ENISA)[66]
- Agenţia Europeană pentru Securitate şi Sănătate la locul de muncă (EU-OSHA)[67]
- Agenţia Europeană pentru Siguranţa Aeriană (EASA)[68]
- Agenţia Europeană pentru Siguranţa Maritimă (AESM)[69]
- Agenţia Feroviară Europeană (AFE)[70]
- Autoritatea Europeană pentru Securitate Alimentară (EFSA)[71]
- Centrul de Traduceri pentru Organismele UE (CdT)[72]

[58] Pagina Web a instituţiei este: www.europa.eu/epso
[59] Pagina Web a instituţiei este: www.europa.eu/eas
[60] Pagina Web a instituţiei este: www.eea.europa.eu
[61] Pagina Web a instituţiei este: www.ec.europa.eu/cfca/index_en.htm
[62] Pagina Web a instituţiei este: www.frontex.europa.eu
[63] Pagina Web a instituţiei este: www.emea.europa.eu
[64] Pagina Web a instituţiei este: www.ec.europa.eu/echa/
[65] Pagina Web a instituţiei este: www.ear.europa.eu
[66] Pagina Web a instituţiei este: www.enisa.europa.eu
[67] Pagina Web a instituţiei este: www.osha.europa.eu
[68] Pagina Web a instituţiei este: www.easa.europa.eu
[69] Pagina Web a instituţiei este: www.emsa.europa.eu
[70] Pagina Web a instituţiei este: www.era.europa.eu
[71] Pagina Web a instituţiei este: www.efsa.europa.eu
[72] Pagina Web a instituţiei este: www.cdt.europa.eu

– Centrul European pentru Dezvoltarea Formării Profesionale (CEDEFOP)[73]
– Centrul European pentru Prevenirea şi Controlul Bolilor (ECDPC)[74]
– Fundaţia Europeană pentru Formare Profesională (FEF)[75]
– Fundaţia Europeană pentru îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă şi de muncă (EUROFOUND)[76]
– Centrul European de Monitorizare a Rasismului şi Xenofobiei (EUMC)[77]
– Oficiul Comunitar pentru varietăţi vegetale (CPVO)[78]
– Centrul European de Monitorizare a drogurilor şi a dependenţei de droguri (EMCDDA)[79]
– Oficiul pentru armonizare în piaţa internă (OHIM)[80]

Organisme pentru politica externă şi de securitate comună

– Agenţia Europeană de Apărare (EDA)[81]
– Institutul European pentru studii de securitate (ISS)[82]
– Centrul European pentru observatorii din satelit (EUSC)[83]

Organisme de cooperare poliţienească şi judiciară în materie penală

– Colegiul European de Poliţie (CEPOL)[84]
– EUROPOL[85]

[73] Pagina Web a instituţiei este: www.cedefop.europa.eu
[74] Pagina Web a instituţiei este: www.ecdc.europa.eu
[75] Pagina Web a instituţiei este: www.etf.europa.eu
[76] Pagina Web a instituţiei este: www.eurofound.europa.eu
[77] Pagina Web a instituţiei este: www.eumc.europa.eu
[78] Pagina Web a instituţiei este: www.cpvo.europa.eu
[79] Pagina Web a instituţiei este: www.emcdda.europa.eu
[80] Pagina Web a instituţiei este: www.oami.europa.eu
[81] Pagina Web a instituţiei este: www.eda.europa.eu
[82] Pagina Web a instituţiei este: www.iss.europa.eu
[83] Pagina Web a instituţiei este: www.eusc.europa.eu
[84] Pagina Web a instituţiei este: www.cepol.net
[85] Pagina Web a instituţiei este: www.europol.europa.eu

– Organismul European pentru îmbunătăţirea cooperării judiciare (Eurojust)[86]

Agenţii executive

– Agenţia Executivă „Educaţie. Audiovizual şi Cultură” (EACEA)
– Agenţia Executivă pentru „Energie Inteligentă” (IEEA)
– Agenţia Executivă pentru programe de sănătate publică (PHEA)

Toate aceste instituţii şi organisme asigură şi asistă în general activitatea UE şi fac să funcţioneze unul din cele mai complexe şi mai mari sisteme instituţionale existente în lume.

Simbolurile Uniunii Europene

Uniunea Europeană, ca structură care cuprinde 27 de state, şi-a identificat şi creat în procesul evoluţiei sale elemente distinctive care au devenit simboluri ale popoarelor europene şi factori importanţi ai identităţii valorilor europene. Aceste simboluri[87] semnifică aspiraţia de convieţuire în armonie şi pace între popoarele europene, completînd simbolurile naţionale fără a le substitui.

Steagul UE

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a luat decizia adoptării steagului albastru cu stele galbene ca emblemă a CE pe data de 25 octombrie 1955. La 8 decembrie 1955, acest simbol este adoptat de Comitetul de Miniştri ca steag al Europei. Între 1979 şi 1986 s-au întreprins mai multe măsuri ca acest simbol să fie adoptat şi de Comunitatea Europeană, lucru realizat în 1986. Această acţiune a avut menirea de a sublinia „o dată în plus identitatea europeană comună şi

[86] Pagina Web a instituţiei este: www.eurojust.europa.eu
[87] Mai multe informaţii despre simbolurile europene sunt disponibile la adresa http://www.europa.eu/abc/symbols/index_en.htm

obiectivele de principiu similare ale celor două organizații”[88]. Stelele reprezintă popoarele Europei reunite sub formă de cerc, simbol al perfecțiunii şi integrității. Dreptunghiul de culoare albastră are lungimea o dată şi jumătate cît înălțimea, iar stelele sunt dispuse pe circumferința unui cerc (nereprezentat) cu centrul la intersecția diagonalelor dreptunghiului şi cu raza de 1/3 din înălțimea lui. Stelele de culoare galbenă sunt înscrise în cercuri (nereprezentate) cu raze egale cu 1/18 din înălțimea dreptunghiului, acestea fiind îndreptate cu un vîrf în sus, iar dispoziția lor pe circumferință este cea a orelor de pe cadranul unui ceas[89].

Imnul UE

Imnul UE este „*Oda Bucuriei*”, partea a patra a simfoniei a IX-a de Ludwig van Beethoven, după poemul scris de poetul german Friedrich Schiller, adoptat de Comunitatea Europeană în 1986. Acesta ca şi steagul fusese adoptat mai întîi de Consiliul Europei în 1972. S-a decis, însă, să fie preluată doar muzica pentru Imnul European, în scopul evitării oricărei discordanțe de interese referitor la limbile în care ar trebui interpretat imnul. Melodia simbolizează împărtăşirea unor valori comune, idealurile de libertate, pace şi solidaritate care stau la baza UE.

Moneda Euro

Primul pas pe calea Uniunii Economice şi Monetare europene s-a făcut la 1 iulie 1990, cînd au fost ridicate toate restricțiile în calea liberei circulații a capitalurilor între statele membre ale UE, condiție necesară pentru realizarea monedei unice. În decembrie 1995, Consiliul European de la Madrid a căzut de acord asupra numelui monedei comune europene, care avea să se numească „euro” şi asupra momentului declanşării etapei finale a uniunii monetare – 1 ianuarie 1999. La

[88] Cuzino Stănescu, Mircea. *Integrarea europeană*. - Bucureşti: OMEGA PRESS INVESTMENT, 2001, p.21.

[89] Ibidem, p.22.

1 ianuarie 2001, Euro a apărut pe piață sub forma banilor de cont, iar de la 1 ianuarie 2002, Euro a intrat în circulație în paralel cu moneda națională a statelor participante la zona Euro. La 28 februarie 2002, monedele naționale ale acestor state s-au retras de pe piață. Moneda EURO este utilizată şi de state din afara Uniunii, adoptată ca monedă oficială (Monaco, San Marino şi Vatican) şi în regiunile ultraperiferice ale UE – departamentele franceze în Azore, Madeira şi Canare. Bancnotele Euro au acelaşi design în toate statele din Zona EURO (realizat de un grafician al Băncii Naționale Austriece – Robert Kalina); de asemenea, au o față imprimată cu însemnul național al fiecărui stat (realizate de graficianul Monetăriei Regale Belgiene – Luc Luycx). Forma grafică a monedei EURO a fost decisă de Consiliul director al Institutului Monetar European, în urma unui concurs lansat în 1996 la care au participat 44 de proiecte aparținînd graficienilor propuşi de băncile centrale ale statelor membre a UE[90].

Reprezentarea grafică a monedei Euro simbolizează leagănul democrației greceşti de la litera grecească *epsilon* şi prima literă din cuvîntul *Europa*[91]. Pentru a adera la zona Euro statele trebuie să întrunească criteriile de convergență[92] şi să fie performante economic. La ora actuală, din zona Euro fac parte 15 state cu peste 300 mln populație (Austria, Belgia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Portugalia, Slovenia, Spania, Cipru şi Malta). Comitetul Economic şi Social al UE a adoptat în mai 2008 un Aviz care sintetizează în baza sondajelor de opinie (Eurobarometru) percepțiile cetățenilor europeni vizavi de moneda euro, de la lansa-

[90] *Enciclopedia Uniunii Europene*, Ediția a II-a. – Bucureşti: Meronia, 2006, pp.44-45.

[91] Mai multe informații despre moneda unică sunt disponibile la adresa http://www.europa.eu/abc/travel/money/index_en.htm

[92] Criteriile de convergență sunt cerințele stabilite prin Tratatul Uniunii Europene cu scopul creării Uniunii Economice şi Monetare. În procesul de adoptare a monedei unice, statul respectiv trebuie: a) să atingă o susținută stabilitate a prețurilor; b) să evite deficite bugetare excesive; c) să fi evitat „tensiuni” ale ratei de schimb în ultimii doi ani; d) să-şi mențină ratele dobînzilor pe termen lung cu maxim 2% mai mari decît în țările caracterizate prin stabilitatea prețurilor.

rea sa. Printre avantajele şi beneficiile acesteia se numără: identitatea europeană - euro este vectorul principal şi concret al acesteia; euro este un instrument de comparare a preţurilor internaţionale şi un stimulent pentru concurenţă; eliminarea riscurilor (cursului) de schimb valutar şi a costurilor tranzacţiilor în valută; eliminarea posibilităţii de utilizare a devalorizării monedei ca pîrghie pentru acţiuni concurenţiale şi/sau de adaptare a strategiilor comerciale în funcţie de posibile devalorizări; o mai bună protecţie a ţărilor din zona euro împotriva şocurilor externe; euro a contribuit la diminuarea inflaţiei şi a ratei dobînzii, aceasta din urmă beneficiind într-o anumită măsură de suprimarea primelor de risc de inflaţie; euro este un factor de creştere economică şi de ocupare a forţei de muncă în contextul Strategiei de la Lisabona; un rol de prim-plan al Europei în domeniul monetar şi consolidarea monedei euro ca monedă de rezervă; euro este un factor de stabilitate în economia mondială; euro a facilitat în mare măsură turismul şi deplasările în interes de serviciu, care au devenit mai puţin costisitoare, îndeosebi în interiorul zonei euro[93].

Sloganul UE

Sloganul UE „Unitate prin diversitate" a fost folosit pentru prima dată în anul 2000 şi este rezultatul unui concurs la care au participat cu diferite propuneri cca 80 000 de tineri. Acest slogan reflectă ideea că statele membre (acum 27, dar pe viitor mai multe), care deşi au istorie, limbă, tradiţie proprie, au totuşi şi valori comune datorită cărora popoarele Europei pot conviețui armonios.

Ziua Europei

Ziua de 9 mai 1950 este considerată o piatră de temelie a istoriei construcţiei europene, prin lansarea Declaraţiei lui Robert Schuman;

[93] Avizul Comitetului Economic şi Social European privind avantajele şi beneficiile monedei euro: momentul bilanţului (2008/C 224/27), *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 224 din 30.8.2008*, pp.116-123.

ca urmare, la 1985, cînd Comunitatea Europeană era formată doar din zece state, s-a hotărît ca data de 9 mai să devină un simbol european – *Ziua Europei.* În fiecare an, atît la nivelul statelor membre, cît şi la nivel comunitar se organizează o serie de evenimente consacrate acestei sărbători. În Republica Moldova, această sărbătoare a început să fie celebrată din 2007, prin diverse activităţi la Chişinău, Cahul, Bălţi şi în alte localităţi ale ţării, de către Delegaţia Comisiei Europene în Republica Moldova, Centrele Pro-Europa[94] şi alte organizaţii/instituţii pro-europene.

De asemenea, mai sunt considerate simboluri ale UE cetăţenia europeană şi uniformizarea actelor de identitate.

***

Într-un context dinamic şi permanent în mişcare, cu dificultăţi dar şi cu rezultate, UE tinde şi depune eforturi de a-şi realiza obiectivele sale la nivel comunitar şi internaţional:

- afirmarea identităţii UE pe arena internaţională;
- promovarea progresului economic şi social;
- dezvoltarea unei zone de libertate, securitate şi justiţie;
- înfiinţarea şi consolidarea dreptului comunitar.

Prin intermediul instituţiilor sale, UE îşi elaborează dar şi implementează diverse politici, în contextul realizării obiectivelor menţionate. În funcţie de priorităţile Uniunii, se face şi alocarea resurselor din bugetul comunitar, astfel încît procesul de construcţie europeană, axat pe combinaţia *extindere – aprofundare* să poată asigura cetăţenilor europeni bunăstarea şi securitatea propuse prin toate documentele programatice. Activităţile Uniunii Europene sunt separate pe următoarele domenii: Afaceri economice şi monetare; Afaceri instituţionale; Agricultură; Ajutor umanitar; Audiovizual şi mass-media; Buget; Cercetare şi inovare; Comerţ extern; Concurenţă; Consumatori; Cultură; Dezvoltare; Drepturile omului; Educaţie, formare, tineret; Energie; Extindere; Fiscalitate; Fraudă; Întreprinderi; Justiţie, liberta-

[94] http://www.pro-europa.md

te şi securitate; Mediu; Ocuparea forţei de muncă şi probleme sociale; Pescuit şi probleme maritime; Piaţa internă; Politica externă şi de securitate; Politica regională; Relaţii externe; Societatea informaţională; Siguranţa alimentară; Sănătate publică; Transport; Vamă.

Aceste domenii se mai divid în diverse ramuri mai înguste pentru care sunt împuternicite instituţii şi subdiviziuni specializate să se ocupe de realizarea lor. Politicile europene conţin obiective generale la nivel comunitar cu privire la un anumit domeniu fiind realizate prin intermediul programelor, care delimitează cadrul de acţiune mai specific, iar programele se realizează prin intermediul proiectelor, care nu reprezintă altceva decît planul de acţiuni concrete ce trebuie efectuate şi resursele necesare de a fi alocate în acest proces. Un rol important în ajustarea politicilor europene, dar şi a necesităţilor de reformare instituţională îl au contextul geopolitic şi geoeconomic care de regulă se impun pe agenda factorilor de decizie din UE, cînd se abordează procesul de extindere a Comunităţii Europene, proces abordat în capitolul următor.

Capitolul II.
EXTINDEREA UNIUNII EUROPENE: PROVOCĂRI ŞI PERSPECTIVE

§ 1. Conceptul şi etapele extinderii Uniunii Europene

Extinderea este o modalitate esenţială prin care UE poate să extindă stabilitatea, democraţia şi prosperitatea în Europa. Acest proiect are nevoie de un larg suport din partea populaţiei europene. Din aceste considerente, percepem necesitatea unui compromis în privinţa extinderii UE, care la rîndul său să ţină cont de valoarea strategică a acesteia, dar în acelaşi timp, să asigure capacitatea de funcţionare a UE.

Dr. **Olli Rehn**, Comisarul European responsabil de extindere

Într-o accepţiune generală, demararea construcţiei proiectului european în sensul enunţării în mod oficial a unor principii şi obiective care ar sta la baza acestui proiect, a avut loc o dată cu lansarea Declaraţiei Schuman, la 9 mai 1950. Pe lîngă aspectul economic s-a urmărit asigurarea unui spaţiu de dezvoltare comun în condiţii de pace, stabilitate şi prosperitate. În Declaraţie se afirma că „Europa nu se va construi dintr-o dată sau ca urmare a unui plan unic, ci prin realizări concrete care vor genera în primul rînd o solidaritate reală”[95]. Am menţionat mai sus că au existat mai multe viziuni asupra construcţiei „Europei Unite”, însă toate aveau ca finalitate valorică crearea unui context regional şi european de dezvoltare paşnică, evitarea războaielor şi conflictelor şi edificarea unor relaţii interstatale bazate pe solidaritate, valori şi idealuri comune.

[95] *Declaraţia lui Robert Schuman de la 9 mai 1950.* În: Zorgbibe Charles, *Histoire de la construction europeene*. - Paris: Press Univeristaires de France, 1996, pp.38-40.

Pornit de la un proiect preponderent cu conţinut economic, promotorii lui nu au neglijat şi au avut previziuni de perspectivă asupra aspectului politic şi implicaţiilor sale asupra tuturor domeniilor vieţii socio-economice, culturale, ştiinţifice etc. Succesul şi consensul acestui proiect au fost asigurate de cele şase state (Franţa, Germania, Italia, Olanda, Luxemburg, Belgia) care au semnat la Roma la 25 martie 1957[96] Tratatul privind Comunitatea economică europeană (CEE) şi Tratatul privind Comunitatea europeană a energiei atomice (EUROATOM), propunîndu-şi „să unească o parte a suveranităţilor naţionale şi să le supună interesului comun”[97]. Acest proiect a început să fie agreat şi să devină atractiv şi pentru celelalte state europene. Astfel, putem vorbi despre începutul întregului proces care îl numim – Extinderea Uniunii Europene – aceasta nefiind doar un rezultat al ofensivei frontierei europene, ci un proces care rezultă din voinţa şi necesitatea de unitate a continentului european[98].

În mod normal, înainte de a aborda acest concept, vom încerca să-l definim. DEX-ul[99] explică termenul de extindere prin *„a face să ocupe, sau a ocupa un spaţiu mai mare decît cel iniţial; a se lărgi ca sferă de acţiune; a se întinde, a se mări”*, termenul provenind de la latinescul *extendere* care înseamnă întindere. Prin aceasta înţelegem că valorile, principiile şi mecanismele de lucru ale unor organisme create (comunitate de state) cum au fost ca CEE şi EUROATOM să fie extinse ca sferă şi areal de acţiune, prin acceptarea includerii în cadrul acestor „comunităţi” şi a altor state europene, care doresc şi acceptă să lucreze după aceleaşi principii şi „reguli de joc”, extinzînd spaţiul asupra căruia se vor realiza obiectivele fixate iniţial de „comunitatea fondatoare”, însă cu posibilitatea de a adăuga elemente care vin în susţinerea interesului comun. Statele fondatoare au abordat problema extinderii încă din Tratatele de la Roma. În Preambul se vorbeşte despre voinţa clară de a crea premisele unei uniuni cît mai strînse a popoarelor europene, fiind chemate şi celelalte state europene de a adera la ideile descrise în Preambul.

[96] Tratatele de la Roma au intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958.

[97] *Construcţia Europei* - de Jean Monnet. În: Zorgbibe, Charles. *Histoire de la construction europeene*. - Paris: Press Univeristaires de France, 1996, pp.40-44.

[98] Văduva, Gheorghe, Dinu, Mihai. *Strategia Europeană a Integrării*. - Bucureşti: Editura Universităţii Naţionale de Apărare, 2005, p.40.

[99] DEX, Ediţia a II-a. - Bucureşti: 1998, p.36.

Datorită faptului că se utilizează frecvent şi termenul *aderare*, menţionăm că DEX-ul îl defineşte pe acesta (de la termenul din franceză *adhérer*): *„a deveni parte la un tratat; a deveni adept la ceva cunoscîndu-i şi împărtăşindu-i principiile”* [100]. Adică statele fondatoare au stabilit nişte principii la care cei care le cunosc şi le împărtăşesc pot să subscrie. Astfel, prin aderarea la UE şi integrarea în UE în sensul teoriilor integrării sub diferite aspecte[101], nu trebuie să înţelegem ca fiind aceleaşi lucruri; ca diferenţă trebuie să avem în calcul atît factorul temporal, cît şi alţi factori care diferă de la un stat la altul. În ce priveşte integrarea economică, mai mulţi teoreticieni utilizează conceptele de *integrare pozitivă* şi *integrare negativă*. În viziunea acestora, prin *integrare pozitivă* se înţelege „formarea şi aplicarea unor politici coordonate şi comune în vederea realizării unor obiective economice şi de bunăstare, altele decît eliminarea discriminărilor”, iar prin *integrare negativă* se înţelege „eliminarea tuturor discriminărilor din calea circulaţiei mărfurilor şi a mijloacelor de producţie”[102]. Referinduse la *integrarea politică*, Loukas Tsoukalis afirmă că aceasta „este direct corelată cu tipul de societate acceptat de europeni şi cu influenţa pe care ei doresc să o exercite asupra ambianţei lor externe. Această conexiune nu a fost întotdeauna exprimată clar în dezbaterile publice, în mare măsură din cauză că dezbaterea a fost limitată la cadrul frontierelor naţionale”[103].

[100] Ibidem, p.12.

[101] Rosamond, B. *Theories of European Integration*. - New York: Palgrave, 2000, p.23.; Svein S.Andersen and Nick Sitter, *Differentiated integration*, Centre for European Studies, University of Oslo, Working Paper, No. 05 february 2006, 28 p.

[102] Savu Dana-Victoria, *Integrarea europeană. Dimensiuni şi perspective*, Bucureşti: Oscar Print, 1996, pp.20-27.

[103] Loukas Tsoukalis punctează 10 teze cu privire la integrare, cu accent pe interacţiunea dintre factorii economici şi cei politici. Tsoukalis, Loukas. *Noua economie*

Extinderea UE generează procese importante privind funcționalitatea instituțiilor europene şi creează un cadru formal de asigurare a integrării graduale a statelor nou aderate printr-o succesivitate de decizii politice[104]. Cercetătorul Michael Emerson a identificat şi unii factori care determină tendințele integrării europene, sub aspect istoric, economic şi politic. În cazul integrării istorice, autorul consideră ca factori importanți: factorul geografic, cultura şi percepțiile cetățenilor. Pentru integrarea economică principalii factori din punct de vedere a costurilor şi beneficiilor acestora sunt: piața, banii şi redistribuția. Pentru integrarea politică, factorii care determină tendințele integrării sunt: valorile, puterea şi securitatea[105]. Acelaşi autor are dreptate cînd afirmă că pentru cetățeni, primul factor care alimentează pozitiv aspirațiile de integrare este libertatea de circulație; pentru producători este libertatea de circulație a bunurilor şi a serviciilor; cît despre guverne, pentru acestea - sistemul relațiilor de drept internațional, structurile instituționale şi tratatele rămîn factori principali în contextul integrării[106].

Într-un articol separat al Tratatului CE a fost reglementată şi procedura privind aderarea noilor membri. În conformitate cu acesta, orice stat european are dreptul să să solicite să devină stat membru, înaintînd o cerere către Consiliu. După ce a primit în prealabil avizul Comisiei, Consiliul va decide în unanimitate de voturi, după care urmează un complex proces de negocieri[107]. Condițiile de aderare sunt reglementate printr-un acord semnat între statele membre şi statul care doreşte

europeană revizuită, Traducere de Irina Dogaru, Nicolae Negru. - Chişinău: Arc, 2000, pp.284-285., pp.267-285.

[104] Saurugger, Sabine. et Surel, Yves., *L'élargissement de l'Union européenne: un processus de transfert institutionnel?. Introduction.* În: *Revue internationale de politique comparée* 2006/2, Volume 13, pp.177-178.

[105] Emerson, Michael. *Redrawing the Map of Europe*, Macmillan Press LTD, 1998, p.9.

[106] Ibidem, p.8.

[107] În anul 1990 este cunoscut un caz unic de extindere fără negocieri propriu-zise de aderare, cel al integrării în CE a celor cinci *Landers* din RDG, ca urmare a unificării Germaniei.

să se integreze, fiind ratificat ulterior de către toate statele membre în conformitate cu prevederile lor constituționale.

Comunitatea Europeană a evoluat de la o comunitate de şase state fondatoare la o Uniune care la moment este compusă din 27 de state membre. În perioada 1957 – 2007, această evoluție a avut loc în cinci valuri de extindere şi pe patru direcții:

- extinderea spre Nord;
- extinderea spre Sud;
- extinderea AELS[108];
- extinderea spre Est.

Extinderea spre Nord

La doar patru ani de la intrarea în vigoare a Tratatelor de la Roma, la 9 august 1961 Marea Britanie cere să se alăture la Comunitatea economică europeană (CEE), aceeaşi intenție avînd-o Irlanda, Danemarca şi Norvegia. Practic, acesta a fost primul experiment prin care alte state decît cele fondatoare au înțeles importanța apartenenței la sistemul de principii, obiective şi valori ale CEE, dar şi a necesității acestui proiect pentru Europa. Trebuia astfel să înceapă a funcționarea mecanismelor prevăzute în tratate sub aspect practic al aderării noilor state. Tratatul de fuziune de la Bruxelles din 1965 precizează că aderarea unui nou stat implică adeziunea indisociabilă la toate cele trei comunități[109].

Preşedintele Franței, Charles de Gaulles, s-a opus vehement aderării Marii Britanii la CEE văzînd în aceasta o infiltrare a influenței americane în construcția proiectului european, avînd în vedere relațiile deosebite pe care le avea Marea Britanie cu Statele Unite ale Americii. Acest lucru contravine viziunii preşedintelui francez de a

[108] AELS - Asociația Europeană a Liberului Schimb. Creată de şapte state (Austria, Danemarca, Elveția, Marea Britanie, Norvegia, Portugalia, Suedia) la 21 iulie 1959 în baza unui tratat intrat în vigoare la 3 mai 1960.

[109] Coman-Kund, Liviu. *Construcția şi extinderea Uniunii Europene*. - Galați: Editura Fundației Universitare "Dunărea de Jos", 2005, p.35.

stabili „o formă de cooperare a statelor naţionale suverane, ieşite din sfera de influenţă americană”[110]. În acelaşi timp, unele state membre şi Comisia vedeau în acest lucru, crearea unui pol opus la pretenţiile de supremaţie ale francezilor. La 10 mai 1967, Marea Britanie depune a doua cerere de aderare la CEE, care de altfel a fost respinsă din nou de preşedintele francez Charles de Gaulles. Acest aspect de blocare a britanicilor s-a rezolvat cînd succesorul lui Charles de Gaulles, Georges Pompidou a acceptat la Summitul de la 1-2 decembrie 1969 de la Haga reluarea negocierilor cu Marea Britanie, însă a condiţionat oarecum acest lucru cu crearea unei Politici Agrare Comune (PAC) de care era în mod deosebit interesată Franţa. Tot la acest Summit s-au abordat simetric conceptele de *aprofundare – extindere* a Comunităţilor şi ideea de Uniune Economică şi Monetară.

La 22 ianuarie 1972, Danemarca, Irlanda, Marea Britanie şi Norvegia semnează tratatele de aderare la Comunităţile europene, astfel la 1 ianuarie 1973 se realizează primul val de extindere a Comunităţilor europene prin aderarea noilor state - Irlanda, Danemarca şi Marea Britanie. Norvegienii au respins aderarea prin referendum.

Extinderea spre Sud

Primul val de extindere a motivat şi alte state europene de a adera la Comunităţile europene, însă de data aceasta şi-au manifestat interesul statelor din sudul Europei. Extinderea către sud era percepută diferit de către statele membre, fiind îngrijorate de consecinţele de ordin economic şi instituţional, nivelul de dezvoltare economică al acestor state era sub media Comunităţii; în acelaşi timp considerau necesară această extindere din punct de vedere politico-strategic. Avînd în vedere existenţa unor îndelungate regimuri autoritare din statele din sud, instituţiile europene au interpretat unanim textele Tratatului CEE, prin care presupun existenţa în statul candidat a unui regim politic demo-

[110] http://www.dadalos-europe.org/rom/grundkurs5neu/phase_2.htm

cratic. Mai mult, Consiliul European[111] de la Copenhaga, din 8 aprilie 1978, a precizat conţinutul condiţiilor politice de aderare, afirmînd că „respectarea democraţiei reprezentative şi a drepturilor omului constituie elemente esenţiale pentru apartenenţa la Comunităţi”[112]. Grecia s-a asociat la Comunitatea economică europeană din 1961 şi semnează tratatul de aderare la 28 mai 1979. La 1 ianuarie 1981, Grecia devine al zecelea stat membru în Comunităţile europene, considerîndu-se al doilea val de extindere. La 1 ianuarie 1986 aderă la Comunităţile europene în cadrul celui de al treilea val de extindere – Spania şi Portugalia, state care au început negocierile de aderare în 1978. Astfel se ajunge la o comunitate cu 12 state membre.

Extinderea AELS

Al patrulea val de extindere a CE s-a produs prin aderarea Austriei, Finlandei şi Suediei. Se consideră „extinderea cea mai lipsită de probleme” şi facilitată de nivelul ridicat de dezvoltare a acestor state, numărul redus al populaţiei şi a apartenenţei acestor state[113] la Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (AELS). Relaţiile dintre statele AELS şi Comunitate erau reglementate încă din 1972 în baza unor acorduri comerciale bilaterale, înlocuite în ianuarie 1994 de Spaţiul Economic European (SEE).

[111] Prima întîlnire la vîrf, la nivelul a nouă şefi de state şi de guvern a avut loc în decembrie 1974, la Paris. Într-un paragraf al comunicatului final al conferinţei se menţiona că şefii de state şi de guvern „au decis să se reunească, însoţiţi de miniştrii de externe, de trei ori pe an, şi de fiecare dată cînd e necesar, în Consiliul Comunităţii”. Astfel se forma Consiliul European care devine instituţia politică decisivă în construcţia europeană. În art.2 al Actului Unic European din 1986 este stipulat că „Consiliul European reuneşte şefii de state şi de guvern ai statelor membre şi preşedintele Comisiei Comunităţilor Europene. Aceştia sunt asistaţi de miniştrii de externe şi de un membru al Comisiei. Consiliul European se reuneşte de cel puţin două ori pe an”. Bibere, Octav. *Uniunea Europeană: între real şi virtual*. – Bucureşti: ALL Educaţional, 1999, pp.71-72.

[112] Coman-Kund, Liviu. *op.cit*., p.22.

[113] Finlanda aderă la AELS în 1986.

Negocierile de aderare cu aceste state au demarat în februarie 1993, tratatele de aderare au fost semnate la 24 iunie 1994, iar aderarea a devenit efectivă la 1 ianuarie 1995. Comunitatea „celor 12" a devenit Comunitatea „celor 15". Prof. Bărbulescu Iordan Gheorghe menționează că extinderea din 1995 a avut o particularitate în plus față de extinderile anterioare prin faptul că „dacă pînă atunci țările candidate aderau la CE, cu această ocazie ele au aderat la UE" acest lucru s-a decis pentru ca „noile state membre să poată adera nu numai la Pilierul I (Comunitatea Europeană), dar şi la Pilierul II (PESC-Politica Externă şi Securitate Comună) şi Pilierul III (JAI-Justiție şi Afaceri Interne)"[114].

Extinderea spre Est

Extinderea Uniunii Europene spre est s-a realizat prin cel de-al cincilea val de extindere la 1 mai 2004 cînd au aderat: Polonia, Ungaria, Slovacia, Letonia, Estonia, Lituania, Cehia, Slovenia, Cipru, Malta. La data de 1 ianuarie 2007 au aderat România şi Bulgaria[115]. Datorită caracterului complex al extinderii UE spre Est şi a gradului de interes pe care îl prezintă pentru noi, vom aborda acest subiect într-un paragraf aparte.

***

În urma acestor valuri de extindere, multe din discuțiile europene erau axate pe tensiunea dintre *extindere* şi *aprofundare*. Prevederile tratatelor care cereau unanimitatea în procesul luării deciziilor cardinale vizînd CE, presupuneau ajungerea la un consens între state, deşi existau în mod evident diferențe între interesele statelor membre vizavi de extinderea şi aprofundarea integrării CE, fie concentrîndu-se pe dimensiunea economică - cum prefera Marea Britanie şi Danemarca - sau aprofundarea cooperării inclusiv pe dimensiunea politică

[114] Coman-Kund, Liviu. *op.cit*., p.22.

[115] Aderarea României şi Bulgariei nu este considerată ca un val de extindere aparte, ci ca o completare a celui de-al cincilea, început în 2004.

- cum prefera Germania. La acestea se adăugau probleme legate de mecanismul decizional al CE şi creşterea gradului de eterogenitate în urma extinderii spre sud[116]. În februarie 1986, la Luxemburg, cele 12 state membre ale CE semnează Actul Unic European (AUE)[117]. AUE prevedea dispoziții privind cooperarea în domeniul politicii externe şi dispoziții de revizuire a tratatelor comunitare în vederea desăvîrşirii pieței comune. „Piața comună" este definită de art. 7A din AUE ca fiind „un spațiu fără frontiere interioare, în care libera circulație a mărfurilor, a persoanelor, a serviciilor şi a capitalurilor este asigurată potrivit dispozițiilor prezentului tratat". În privința extinderii la art. 237 al Tratatului CE se operează modificarea prin care aderarea noilor membri trebuie să întrunească şi acordul Parlamentului European.

Prin Tratatul de la Maastricht, semnat la 7 februarie 1992, Comunitățile Europene au fost înglobate în Uniunea Europeană, iar condițiile procedurale şi de formă privind aderarea la Comunitățile Europene au fost unificate. Art.237 al Tratatului CE a devenit art.O al Tratatului UE, iar după intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam, prevederea privind aderarea noilor membri este prevăzută în art.49 din Tratatul UE. Practic, majoritatea documentelor aprobate de instituțiile europene subliniază şi fac referire şi la rolul şi consecințele pozitive pe care le are fiecare etapă a extinderii pentru toate statele membre şi nu doar pentru cele nou aderate. Concluzia Consiliului European din decembrie 2006 a fost:

„Extinderea reprezintă o reuşită, atît pentru Uniunea Europeană, cît şi pentru Europa în ansamblu. Aceasta a ajutat la depăşirea divizării Europei şi a contribuit la pacea şi stabilitatea pe continent. A inspirat reforme şi a consolidat principiile comune ale libertății, democrației, respectării drepturilor omului şi ale libertăților fundamentale, precum şi ale economiei de piață. Extinderea pieței interne şi a cooperării economice a dus la creşterea nivelului de pro-

[116] Coman-Kund, Liviu. *op.cit*., p.22.

[117] Actul Unic European (AUE) a intrat în vigoare la 1 iulie 1987.

speritate şi de competitivitate, ceea ce a permis Uniunii Europene extinse să reacţioneze mai bine în faţa provocărilor globalizării. Extinderea a contribuit şi la creşterea importanţei UE pe plan mondial, aceasta devenind un partener internaţional puternic".

În noiembrie 2007, Comisia a publicat *Strategia de extindere şi principalele provocări 2007-2008,* prin care se afirmă că:

„Procesul de extindere a UE contribuie la pace şi stabilitate, la reforme şi la promovarea valorilor europene. Eficacitatea condiţionalităţii în ce priveşte stimularea reformelor depinde de menţinerea unei perspective credibile de aderare la Uniune în viitor. Acest lucru trebuie să fie chiar şi mai vizibil pentru populaţia din ţările în cauză. Perspectiva aderării nu a fost niciodată mai importantă pentru a ajuta ţările să depăşească momentul de criză, deficienţele de la nivelul statului şi obstacolele din calea democraţiei... Cooperarea regională şi relaţiile de bună vecinătate rămîn esenţiale pentru integrarea europeană. Progresele în aceste domenii consolidează încrederea şi aduc beneficii concrete prin stabilitate regională, legături transfrontaliere mai bune şi o infrastructură îmbunătăţită. Ele aduc, de asemenea, beneficii economice sub forma unei creşteri mai rapide şi a unor investiţii străine directe mai mari"[118].

Evident, abordarea la ora actuală a subiectului privind extinderea UE la o Comunitate de 27 de state, cu un complex mecanism decizional nu poate să fie dezbătută fără o înţelegere pragmatică a necesităţii de reformă instituţională a UE (deci – dezbateri asupra importanţei intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona), şi a unei mai bune comunicări cu cetăţenii europeni (deci – îmbunătăţirea opiniei publice din statele membre cu privire la acest proces). Deşi este dificil de a asigurat un consens privind importanţa extinderii UE în contextul

[118] Comunicarea Comisiei către Parlamentul European şi Consiliu, *Strategia de extindere şi principalele provocări 2007-2008*, Bruxelles, 6.11.2007, COM(2007) 663 final, pp.10 -11.

globalizării şi sporirii rolului UE ca actor pe arena mondială, dezbaterile la nivel european pe acest subiect se desfăşoară într-un cadru diplomatic prudent şi destul de fragmentat ca şi viziuni. Bruno De Witte susţine că extinderea şi aderarea a noi state la UE, presupun în majoritatea cazurilor necesitatea de a adopta noi limbi oficiale, ceea ce creează şi costuri importante de traducere şi interpretare, dar şi dificultăţi în procesul de comunicare şi decizional la nivelul Uniunii. Fiecare stat nou membru aduce cu sine noi practici de cultură politică şi administrativă, care de asemenea complică (cel puţin în prima perioadă de adaptare) procesul decizional al UE[119]. Bugetul total al UE pentru cheltuielile de traducere şi interpretare pe 2008 sunt de cca 1,2 mlrd euro (adică cca 1% din Bugetul total al Uniunii). Republica Moldova este singurul stat pretendent la UE care în cazul aderării nu ar presupune adoptarea unei alte limbi oficiale la nivelul UE prin faptul că limba română este deja limbă oficială de la 1 ianuarie 2007. Pe lîngă aspectul lingvistic, aderarea României la UE, aşa cum consideră unii autori, a creat şi o categorie de potenţiali cetăţeni ai UE în Republica Moldova[120].

La 10 iulie 2008, Parlamentul European a adoptat o *Rezoluţie cu privire la Strategia extinderii din 2007*[121] ca urmare a prezentării unui Raport la acest subiect elaborat de către europarlamentarul Elmar Brok (PPE-ED, Germania) prin care se afirmă că o condiţie importantă pentru ca Uniunea să rămână o entitate politică eficientă, este aceea că procesul extinderii trebuie să se desfăşoare simultan cu procesul

[119] Bruno De Witte. *Anticipating the Institutional Consequences of Expanded Membership of the European Union*. În: *International Political Science Review*, (July, 2002), Vol.23, No.3, *Enlarging the European Union: Challenges to and from Central and Eastern Europe*. pp.236.

[120] Berg, Eiki., Wim Van Meurs. *Borders and orders in Europe: Limits of Nation- and State buildings in Estonia, Macedonia and Moldova*. În: *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, Vol.18, No.4, December 2002, p.69.

[121] Rezoluţia Parlamentului European din 10 iulie 2008 referitoare la documentul de strategie al Comisiei privind extinderea din 2007, (Raportor: Elmar Brok), (2007/2271(INI))

de consolidare a Uniunii. Raportul susține că strategia de extindere a Uniunii trebuie să realizeze "un echilibru între interesele sale geostrategice, impactul evoluțiilor politice din afara granițelor sale şi capacitatea de integrare a Uniunii, inclusiv aceea de a face față provocărilor interne şi externe şi de a-şi realiza proiectul de integrare politică". Cu referire la relația dintre Politica Europeană de Vecinătate şi Strategia de extindere, raportul subliniază că "participarea la Politica Europeană de Vecinătate nu constituie, nici în principiu şi nici în practică, o alternativă la aderare sau o etapă care să conducă în mod automat la calitatea de membru".

La dezbaterea în plen asupra acestui raport din inițiativă proprie, referitor la documentul de strategie şi-au exprimat opinia mai mulți deputați europeni[122]. Deputatul **Jan Marinus Wiersma** (PSE, Olanda) a susținut că "Statele din vecinătatea estică au nevoie de mai mult decît politica europeană de vecinătate." Iar unii deputați, ca **Roberta Alma Anastase** (PPE-DE), au susținut necesitatea acordării unor perspective clare de aderare la UE a partenerilor europeni din cadrul Politicii de Vecinătate, inclusiv a Republicii Moldova. Deputatul european din partea României, **Marian Jean Marinescu** (PPE-DE, România), a pledat pentru continuarea procesului de extindere, declarînd că "ar fi în detrimentul Uniunii ca state precum cele din Balcani sau Republica Moldova să rămînă în afara Uniunii. Există necesități economice care nu ne permit sistarea extinderii: de exemplu, dosarul energiei. De asemenea, trebuie să facem față unor influențe politice exterioare care pot avea repercusiuni nefavorabile".

În ansamblu, membrii PE consideră că este nevoie de o schimbare calitativă a politicii europene de vecinătate şi trebuie eliminate toate disfuncționalitățile conceptuale, politice şi juridice dintre strategia de extindere a UE şi politica de vecinătate. De asemenea, Raportul

[122] Comunicat de presă al Parlamentului European. *Mai mult sprijin din partea cetățenilor şi eficiență instituțională pentru a garanta succesul extinderii UE*, 10-07-2008. REF.: 20080709IPR33860

prezentat a inclus prevederi referitoare la elementele constitutive ale conceptului de "capacitate de integrare" a UE şi necesitatea "unei strategii mai nuanțate şi mai cuprinzătoare pentru regiunea Mării Negre, care să depăşească cadrul actual al inițiativei Sinergia Mării Negre"[123].

Este relevantă opinia lui Dominique Moïsi care considera în 1999 că pe lîngă cele trei scopuri interne ambițioase ale UE – Uniunea monetară, reforma instituțională şi extinderea – Europa se confruntă cu provocări mai fundamentale. În contextul globalizării, Europa trebuie să-şi regîndească noțiunile privind suveranitatea, spațiul şi, probabil cel mai important, noțiunea privind identitatea. Această sarcină, consideră acelaşi autor, are implicații enorme nu doar asupra modului în care europenii percep Uniunea Europeană, dar şi cum ei înțeleg relațiile lor cu Statele Unite[124].

§ 2. Procesul extinderii Uniunii Europene spre Est

La ora actuală, în Europa se pare că nu există un acord clar sau o înțelegere privind obiectivele şi viitorul Europei. Avem nevoie de un nou consens, de o percepție comună despre noul şi modernul concept al Europei de astăzi.

Dr.**José Manuel Barroso**, Preşedintele Comisiei Europene

Probabil că dintre toate politicile UE, cea care ne interesează în mod deosebit pe noi, statele care aspirăm la integrarea europeană, este politica extinderii UE[125]. Extinderea UE spre Est[126] s-a datorat în primul rînd (dar nu numai) condițiilor în care s-au pomenit statele din Estul Europei după destrămarea URSS. Erhard Busek şi Werner Mi-

[123] Ibidem.

[124] Moïsi, Dominique. *Dreaming of Europe*. În: *Foreign Policy*, No.115 (Summer, 1999), Carnegie Endowment for International Peace, p.45.

[125] Cuzino Stănescu, Mircea. *Integrarea europeană*. - Bucureşti: OMEGA PRESS INVESTMENT, 2001, p.76.

[126] La acest subiect a se vedea: Ingham, Hilary., Ingham, Mike. *EU Expansion to the East: Prospects and Problems*. Published by Edward Elgar Publishing, 2002, 274 p.

kulitsch afirmă că „mişcările de eliberare din Europa centrală şi de Est şi-au legitimat dorința de schimbare a sistemului prin superioritatea valorilor apusene: libertatea, democrația, statul de drept şi economia de piață”[127]; pentru a argumenta tendințele firești ale popoarelor europene din fostul lagăr socialist ei utilizează sintagma „Estul vrea acasă, în Europa”[128].

Odată cu destrămarea URSS şi obținerea independenței de către aceste state, a început procesul de democratizare şi de identificare a soluțiilor la problemele cu care se confruntau; însă, de data aceasta, cel puțin pentru o parte dintre aceste state, în condițiile edificării graduale a unui stat de drept şi a unei economii de piață funcționale. Tot în această perioadă, după cum susține Michel Foucher, a început o nouă etapă în schițarea frontierelor între Est şi Vest, prin apariția de noi state şi noi frontiere în Europa[129], deoarece „în timp ce Europa democratică şi liberă se integra, Europa comunistă şi neliberă se dezintegra încet dar sigur”[130]. După prăbuşirea comunismului în Europa (deşi doctrina şi partidele comuniştilor mai supraviețuiesc), s-au constituit mai multe state succesoare: şase state s-au constituit în Iugoslavia, două în Cehoslovacia şi 15 state din fosta URSS. Aceşti factori au creat condiții prielnice pentru acorduri regionale între noile state constituite şi au creat cadrul necesar demarării şi implementării de proiecte regionale transfrontaliere în diverse domenii: infrastructură, transport, energie şi mediu[131].

[127] Busek, Erhard şi Werner, Mikulitsch. *Uniunea Europeană şi drumul spre răsărit*. - Iaşi: Institutul European, 2005, p.50.
[128] Ibidem.
[129] Foucher, Michel. *Les frontières dans la nouvelle Europe*. În: *Politique étrangère*, Année 1990, Volume 55, Numéro 3, pp.575-587.
[130] Suciu, Dumitru. *Evoluția ideii de Europă unită.* - Bucureşti: Historia, 2007, p.297.
[131] Uvalic, Milica. *Regional Cooperation and the Enlargement of the European Union: Lessons Learned?* În: *International Political Science Review*, Vol.23, No.3, *Enlarging the European Union: Challenges to and from Central and Eastern Europe*. (July, 2002), pp.319-333.

Evident că acest proces de democratizare a noilor state nu poate fi realizat într-un timp scurt, însă aceste obiective şi principii au fost consfințite constituțional, la realizarea lor fiind nevoie de importante eforturi şi resurse. URSS a refuzat să acorde Comunității Europene recunoaşterea legală, percepînd-o ca pe o întărire a „taberei capitaliste”[132]; tocmai aceste aspecte au determinat Comunitatea să nu ezite în a îngloba partea de Est a Germaniei fără nici un fel de negocieri. „Atitudinea UE față de schimbările ce aveau loc în Europa de Est a fost decisă la Reuniunea Consiliului European de la Rhodes din decembrie 1988. Încurajată de SUA, UE şi-a asumat responsabilitatea de a coordona sprijinul economic acordat Estului, un rol ce a fost concretizat în iulie 1989 la reuniunea grupului celor şapte state puternic industrializate – G7 şi întărit ulterior în decembrie 1989 prin lansarea Programului PHARE”[133].

Liderul de la Moscova, Mihail Gorbaciov, a prezentat un discurs la 6 iulie 1989 în fața Adunării Parlamentare a Consiliului Europei prin care făcea un apel la crearea „Casei Comune Europene” unde ar putea trăi împreună state cu sisteme sociale diferite, dar care sunt deschise să colaboreze pentru apărarea drepturilor omului, protecția mediului şi dezarmarea nucleară. Comunitatea Europeană a venit în ajutorul statelor din lagărul socialist, cu mari probleme de ordin economic, prin semnarea împreună a unor acorduri bilaterale de asociere şi urmînd ca acestea să îşi adopte reglementările necesare şi să-şi restructureze economia națională. În 1990, în contextul internațional care se crease în Europa, Jacques Delors declara că, Comunitatea Europeană are nevoie de luciditate, vigilență şi curaj pentru a se confrunta cu noile provocări ale istoriei[134]. Liderii statelor europene şi o bună parte din

[132] Pinder, John. *Uniunea Europeană; foarte scurtă introducere.*- Bucureşti: BIC ALL, 2005, p.137.
[133] McCormick, John. *Să înțelegem Uniunea Europeană. O introducere concisă*.- Bucureşti: Codecs, 2006, p.317.
[134] Delors, Jacques. *Europe's Ambitions.* În: *Foreign Policy*, No.80, Autumn 1990, Twentieth Anniversary, Carnegie Endowment for International Peace, p.27.

statele cu aspiraţii de independenţă şi-au afirmat ataşamentul faţă de valorile democratice prin **Carta de la Paris pentru o Nouă Europă, din** 21.11.1990:

„Era de confruntare şi divizare a Europei a luat sfîrşit. Noi declarăm că relaţiile noastre se vor întemeia, de acum înainte, pe respect şi cooperare. Europa se eliberează de moştenirea trecutului. Curajul bărbaţilor şi femeilor, puterea voinţei popoarelor şi forţa ideilor Actului final de la Helsinki au deschis o eră nouă de democraţie, pace şi unitate în Europa. În prezent ne revine misiunea să înfăptuim speranţele şi aşteptările pe care popoarele noastre le-au nutrit timp de decenii: o angajare nestrămutată în favoarea democraţiei întemeiate pe drepturile omului şi libertăţile fundamentale; prosperitatea prin libertate economică şi echitate socială; o securitate egală pentru toate ţările noastre”.

Sprijinul financiar acordat prin anumite programe a contribuit substanţial la promovarea şi realizarea unor reforme în diferite state est-europene. În 1991, după destrămarea URSS, Comunitatea a lansat un program de asistenţă numit Asistenţă Tehnică pentru Comunitatea Statelor Independente (TACIS). Acest program „avea bugetul anual de cca jumătate de miliard de ecu, dintre care o treime pentru Rusia, o zecime pentru Ucraina, mai mult de un sfert pentru programele regionale şi restul pentru celelalte state CSI. Obiectivele programului erau de a restructura şi dezvolta antreprenoriatul, reforma administrativă, serviciile sociale, educaţia, şi unul din cele mai strategice obiective era axat pe siguranţa nucleară, ceea ce cuprindea o mare parte din programele regionale”[135]. Practic, o primă diferenţă pe care a făcut-o UE între statele din Europa de Est a fost cea mecanismelor de asistenţă financiară, nu neapărat echitabile: pentru unele – Programul PHARE, iar pentru statele ex.URSS – Programul TACIS[136]. La 20 iulie 1992,

[135] Pinder, John. *op.cit*., p.139.

[136] Dingsdale, Alan. *New Geographies of Post-Socialist Europe*. În: *The Geographical Journal*, Vol.165, No.2, July 1999, p.149.

Comisia Europeană a prezentat în mod formal Consiliului Afacerilor Generale recomandarea sa privind negocierea Acordurilor de Parteneriat şi Cooperare cu Noile State Intependente din spaţiul ex-sovietic.

Deoarece ne vom referi preponderent la ultimele valuri de extindere şi la politica de extindere în Est, vom evidenţia că UE a fost şi este un proiect în dezvoltare şi respectiv continuitatea sa a depins de modul în care statele care pot adera şi-au mobilizat eforturile pentru a întruni condiţiile de aderare şi a adopta regulile comunitare. UE tot a avut nevoie de extindere şi beneficiază de acest lucru şi nu doar statele care au aderat. În raportul său *Extinderea Uniunii Europene: realizări şi provocări*, prezentat Comisiei Europene, Wim Kok afirmă că „Extinderea este actul de politică externă de cel mai mare succes pe care l-a întreprins UE” şi este „rezultatul hotărîrii de a împărţi cu alte state beneficiile obţinute de Europa Occidentală prin crearea unei zone stabile, unde războiul a devenit imposibil”. Tot în acest raport, el menţionează că aderarea statelor din Est la UE „simbolizează revenirea în familia europeană, asigură un caracter stabil tinerelor democraţii din aceste ţări şi creează climatul necesar pentru realizarea unor economii de piaţă echilibrate din punct de vedere social. Aderarea aduce cu sine beneficii economice şi sociale care stau la baza dezvoltării democratice, oferind acces la piaţa unică şi la asistenţă financiară suplimentară”[137], iar alţi autori consideră că „mîna întinsă spre Est nu este o extindere, ci o fuziune a două Europe istorice”[138]. Aderarea la Uniunea Europeană a devenit un obiectiv pentru aproape toate statele europene care nu sunt membre (poate să menţionăm ca excepţie Belarus, însă şi aici cu rezerve, deoarece poziţia regimului preşedintelui Lukaşenco, nu înseamnă neapărat opţiunea întregii populaţii a ţării,

[137] Kok, Wim. Raportul *Extinderea Uniunii Europene: realizări şi provocări*, prezentat Comisiei Europene în martie 2003 cu scopul a de a-şi prezenta opinia vizavi de extinderea UE spre Est în 2004. Wim Kok fost Prim Ministru al Olandei în perioada 1994-2002.

[138] Lamassoure, Alain. *Ce sera une autre Europe. Introduction a la Convention Europeene.* Notes de la Foundation Robert Shuman. – Paris: Mars 2003, p.10.

iar Rusiei nu îi permite orgoliul să îşi anunţe intenţia). Este justificată astfel formula franceză tot mai vehiculată prin care „Europa există atîta timp, cît ea reprezintă un vis pentru alţii”.

În perioada 1994-1996, mai multe state est-europene au depus succesiv cereri de aderare la UE. În aceste condiţii şi în conformitate cu prevederile tratatelor, Consiliul european a cerut Comisiei să elaboreze rapoarte cu privire la fiecare ţară care a depus cerere, pentru a evalua dacă acestea întrunesc criteriile de aderare şi dacă ar fi capabile să-şi asume obligaţiile ce le-ar reveni ca membru al UE. Încă în decembrie 1994, la Consiliul European de la Essen[139] a fost adoptată strategia de preaderare care era menită să pregătească statele care semnaseră acorduri de asociere cu UE în vederea obţinerii pe parcurs a statutului de membru. Strategia s-a axat pe:

- Acordurile Europene (sau Acordurile de Asociere);
- Pregătirea ţărilor candidate pentru integrarea în piaţa internă a Uniunii;
- Dialogul instituţional structurat;
- Programul PHARE, ca instrument financiar de bază pentru realizarea Strategiei de preaderare.

Comisiei i s-a solicitat elaborarea unei Cărţi Albe privind pregătirea ţărilor asociate din Europa Centrală şi de Est pentru integrarea în Piaţa internă a Uniunii, şi de a prezenta rapoarte anuale vizavi de progresele înregistrate în realizarea Strategiei. Peste un an, la Consiliul de la Cannes din iunie 1995 a fost aprobată Cartea Albă, document la care se anexa un program de îndeplinire a cerinţelor pieţei unice, recomandat statelor candidate. Datorită faptului că extinderea către statele din Est era „deopotrivă o provocare pentru Uniune şi pentru ţările candidate”, Comisia evaluase sub diferite aspecte problemele

[139] European Council meeting on 9 and 10 December 1994 in Essen. Presidency conclusions, accesibil pe:http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00300-1.EN4.htm

cu care se confruntau ştiind foarte clar că „decalajele economice şi sociale vor impune programe laborioase de ajustare structurală”[140].

Consiliul European din decembrie 1995 de la Madrid[141] a accentuat necesitatea adaptării structurilor administrative şi juridice a statelor candidate pentru a crea condiţiile necesare integrării lor armonioase. Un calendar detaliat al negocierilor cu statele din Europa Centrală şi de Est s-a stabilit peste un an la Consiliul din iunie 1996, de la Florenţa[142]. Tot în 1996 (doar că la Consiliul din decembrie de la Dublin[143]) s-a adoptat o nouă strategie de preaderare îmbunătăţită care valorifică atît instrumentele existente (Acordurile Europene, Cartea Albă asupra Pieţei interne, dialogul structurat, programul PHARE), cît şi un nou instrument – *Parteneriatele de Aderare*.

Consiliul European de la Amsterdam, din iunie 1997, a marcat încheierea Conferinţei Interguvernamentale prin adoptarea Tratatului de la Amsterdam, un document important în procesul de dezvoltare a UE. Consiliul de Afaceri Generale a fost împuternicit să analizeze în detaliu opiniile Comisiei privind extinderea UE şi stabilirea stadiului de pregătire a fiecărei ţări candidate. În iulie 1997, Comisia Europeană a publicat un document numit „Agenda 2000”, documentul consta din trei părţi şi se referea la: 1) viitorul politicilor comunitare; 2) extinderea Uniunii; 3) perspectivele financiare ale Uniunii Europene pentru perioada 2000-2006. De asemenea, la document sunt ataşate opiniile Comisiei elaborate pe baza criteriilor de aderare de la Copenhaga, privind cererile de aderare formulate de Bulgaria, Cehia, Esto-

[140] *Ce este Uniunea Europeană? Un ghid pentru tinerii români*. Coordonatori: Rodica Baconsky, Francois Benoit, Prefaţă de Hildegard Carola Puwak - Ministrul Integrării Europene. – Bucureşti: mai 2001, p.23.

[141] http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/032a0001.htm

[142] Florence European Council 21 and 22 June 1996. Presidency conclusions, accesibil pe: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/032a0002.htm

[143] http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/032a0003.htm

nia, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, România[144], Slovacia, Slovenia. Fiecare țară a primit o „foaie de parcurs" pentru evidențierea progresului înregistrat în adoptarea acquis-ului comunitar. Comisia în baza criteriilor de aderare a enunțat faptul că Ungaria, Polonia, Estonia, Cehia, Slovenia şi Cipru – aşa numitul „grup de la Luxemburg" – ar putea întruni în curînd toate condițiile, recomandînd inițierea negocierilor de aderare cu aceste țări, lucru hotărît de Consiliul de la Luxemburg din decembrie 1997[145], iar debutul concomitent al acestor negocieri (primăvara anului 1998), nu însemna neapărat şi încheierea concomitentă a acestora cu toate statele, ci în funcție de progresele înregistrate de fiecare țară în parte.

Ca urmare a deschiderii negocierilor de aderare cu Cipru, Cehia, Estonia, Polonia, Slovenia şi Ungaria, Consiliul de la Cardiff din iunie 1998[146] a luat notă de finalizarea examinării analitice[147] pentru şapte capitole ale acquis-ului comunitar, după care s-a trecut la examinarea analitică a acquis-ului pentru Bulgaria, Lituania, România şi Slova-

[144] Agenda 2000 – Commission Opinion on Romanian's Application for Membership of the European Union, DOC/97/18, Brussels, 15th July 1997. Această opinie cuprinde o analiză detaliată a gradului de pregătire a României pentru o eventuală aderare. Vom sublinia că în document un important rol îi revine subiectului securizării frontierelor, aspect ce va trebui să fie luat serios în considerație pentru următorii ani de planificare strategică. În această opinie, care însumează cca 129 de pagini, se menționează că "relațiile dintre România şi Republica Moldova sunt normale, dar finalizarea tratatului (de vecinătate) poate fi încă complicată datorită unor chestiuni culturale".

[145] The European Council meeting in Luxembourg on 12 and 13 December 1997, accesibil pe: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/032a0008.htm

[146] Cardiff European Council 15 and 16 June 1998. Presidency conclusions, Sn 150/1/98 Rev 1

[147] Numit exercițiul „screening", acesta presupune un proces de examinare din partea Comisiei în domeniul acquis-ului adoptat de fiecare țară candidată. Chiar înainte de derularea negocierilor se explică prevederile acquis-ului şi se identifică domeniile unde unde adoptarea acestuia poate genera probleme. Paralel cu negocierile are loc o permanentă actualizare a acquis-ului la realități.

cia. La 4 noiembrie 1998, Comisia a adoptat rapoartele cu privire la cele 12 state care şi-au depus cererea de aderare[148]. Sub aspect financiar, un rol important în procesul de extindere i-a revenit mecanismelor sau instrumentelor financiare de preaderare. Astfel, la Consiliul de la Berlin din martie 1999[149] au fost create două instrumente de preaderare: 1) un instrument structural pentru compatibilizarea cu normativele europene a standardelor de infrastructură în transporturi şi mediul înconjurător al statelor din Europa Centrală şi de Est (ISPA) şi 2) un instrument pentru agricultură SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development). Consiliul a stabilit cadrul finaciar pentru aceste două instrumente şi a hotărît să dubleze asistența financiară a acestora începînd cu anul 2000. În iunie 1999, UE a publicat opiniile instituțiilor sale vizavi de reformele instituționale şi cadrul de activitate a acestora în perspectiva extinderii UE[150].

Consiliul European de la Helsinki din decembrie 1999[151] a confirmat importanța procesului de extindere şi a decis să convoace conferințe interguvernamentale bilaterale între UE şi fiecare stat candidat în februarie 2000, în vederea deschiderii negocierilor de aderare[152] cu Slovacia, Lituania, Letonia, România, Bulgaria şi Malta - aşa numitul „grup Helsinki", cu privire la criteriile de aderare la UE şi la schim-

[148] Cererile de aderare la UE au fost depuse după cum urmează: Cipru - 4 iulie 1990, Malta -15 iulie 1990, Ungaria - 30 martie 1994, Polonia - 7 aprilie 1994, România - 22 iunie 1995, Slovacia - 27 iunie 1995, Letonia - 27 octombrie 1995, Estonia - 28 noiembrie 1995, Lituania - 8 decembrie 1995, Bulgaria -14 decembrie 1995, Republica Cehă - 17 ianuarie 1996, Slovenia -10 iunie 1996.

[149] Berlin European Council 24 and 25 March 1999. Presidency conclusions, accesibil pe: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/ACFB2.html

[150] Briefing Nr. 15, 21 June 1999, The institutional aspects of enlargement of the European Union, PE 167.299/rev.1

[151] Helsinki European Council 10 and 11 December 1999. Presidency conclusions, accesibil pe: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/ACFA4C.htm

[152] Negocierile de aderare cu aceste țări au început oficial la data de 15 februarie 2000 la Bruxelles.

bările care trebuie aduse tratatelor. Tot aici vom menţiona că, războiul din Kosovo în 1999 a însemnat începutul unei reorientări privind modul în care ar trebui să fie abordate relaţiile dintre UE şi unele ţări din Estul şi în special din Sud-Estul Europei[153].

Consiliul European de la Nisa din decembrie 2000[154] unde a fost iniţiat şi Tratatul de la Nisa, a salutat noua strategie de extindere adoptată de Comisie în noiembrie 2000 şi a stabilit că progresul privind implementarea acestei strategii să fie evaluat la Consiliul din iunie 2001 de la Göteborg. În concluziile preşedinţiei Consiliului de la Göteborg, găsim o menţiune aparte în care se doreşte o consolidare a parteneriatului cu Ucraina şi Moldova, în acest sens vor fi invitate să particpe la conferinţa europeană[155]. Se menţiona că odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa, UE va putea primi noi membri dacă aceste ţări vor fi pregătite la sfîrşitul anului 2002. Tratatul de la Nisa, semnat în februarie 2001 şi intrat în vigoare la 1 februarie 2003 prevede organizarea UE astfel încît să facă faţă, din punct de vedere instituţional, extinderii viitoare şi a „impus cu necesitate o dezbatere mai largă şi mai aprofundată asupra viitorului UE”[156]. Refuzul Irlandei de a ratifica Tratatul dar şi evenimentele de la 11 septembrie 2001 au deschis noi subiecte de dezbateri pe marginea lărgirii UE spre Europa Centrală şi de Est[157]. În cadrul Consiliului European de la Nisa din decembrie 2000, preşedintele Parlamentului European, Nicole Fontaine aprecia în discursul său că „În cele din urmă, extinderea trebuie privită într-un context mai larg, acela al reunificării întregii familii

[153] Wallace, Helen. Wallace, William. *Procesul politic în Uniunea Europeană*, Traducere de Genoveva Bolea, Ediţia a IV-a. – Chişinău: Arc, 2004, p.462.
[154] Nice European Council meeting 7, 8 and 9 December 2000. Presidency conclusions. //http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00400-r1.%20ann.en0.htm
[155] Göteborg European Council, 15 and 16 June 2001. Presidency conclusions. SN 200/1/01 REV 1
[156] Adrian, Ivan. *Consideraţii asupra Tratatului de la Nisa*. În: Vese, Vasile. Adrian, Ivan. (coordonatori). *Tratatul de la Nisa*. - Cluj-Napoca: Dacia, 2001, p.151.
[157] Ibidem.

europene pe fondul unor valori democratice, economice, sociale şi culturale împărtăşite în comun”[158].

Consiliul European de la Laeken din decembrie 2001[159] a hotărît că procesul de extindere este irevocabil şi a subliniat intenţia clară de a încheia în 2002 negocierile de aderare cu ţările care sunt pregătite, astfel încît acestea să poată participa la alegerile pentru Parlamentul European din 2004.

Statele candidate erau permanent monitorizate de către Comisia Europeană privind măsurile întreprinse de aceste ţări pe ultima etapă a negocierilor. În condiţiile în care aceste ţări îşi vor menţine ritmul reformelor, Consiliul de la Sevilla din iunie 2002[160] afirma că va încheia negocierile pînă la sfîrşitul anului cu Cipru, Malta, Ungaria, Polonia, Slovacia, Lituania, Letonia, Estonia, Cehia şi Slovenia, iar în ce priveşte România şi Bulgaria, deşi se apreciază progresul făcut, se va stabili un calendar mai precis al aderării pentru aceste state pînă la sfîrşitul anului. Comisia Europeană a publicat în octombrie 2002 un document în care afirmă că „argumentele istorice şi politice în favoarea extinderii sunt puternice şi irezistibile ea fiind capabilă să producă beneficii economice substanţiale”, şi că în centrul şi estul Europei au apărut democraţii stabile iar „meritul pentru acest succes aparţine în primul rînd cetăţenilor acelor ţări”; ca urmare, Uniunea extinsă „va fi mai bine pregătită pentru a se confrunta cu provocarea globală... şi va da relaţiilor externe ale UE mai multă greutate, în special dezvoltării unei politici externe şi de securitate comune”[161]. Din acest document putem sesiza importanţa care i se acordă acestei extinderi în perspec-

[158] Cuzino Stănescu, Mircea. *op.cit*., p.77.
[159] European Council meeting in Laeken, 14 and 15 December 2001. Presidency conclusions, Sn 300/1/01 Rev 1.
[160] Seville European Council 21 and 22 June 2002. Presidency conclusions, Brussels, 24 October 2002 (29.10), 13463/02.
[161] Spre o Uniune Extinsă. Strategia şi Raportul Comisiei Europene privind progresul fiecărei ţări candidate în direcţia aderării. Bruxelles, 9 octombrie 2002, COM (2002) 700 final.

tiva consolidării şi impunerii UE ca un actor important pe arena internaţională, extinderea considerîndu-se în acelaşi timp ca „un joc cu cîştiguri pentru toate părţile, în care reunificarea Europei va lărgi zona de pace, prosperitate şi securitate pe întregul continent”[162]. Practic, la Consiliul European de la Copenhaga din decembrie 2002[163], s-a decis asupra celui mai mare val de extindere din istoria Europei şi anume, ca la 1 mai 2004 să adere la UE cele zece state: Cipru, Malta, Ungaria Polonia, Slovacia, Lituania, Letonia, Estonia, Cehia şi Slovenia, considerate pregătite de a deveni membri ai UE, beneficiind şi de perioade de tranziţie pentru o ajustare funcţională la mecanismele UE.

Sub aspect geopolitic, aderarea Lituaniei, Letoniei şi Estoniei limitează accesul Rusiei la Marea Baltică, iar aderarea României, Bulgariei şi în perspectivă Turcia, este de natură să izoleze de tot Rusia prin întreruperea accesului acesteia la Marea Neagră. De aceea, reacţiile oficialilor ruşi faţă de extinderea UE, nu s-a lăsat mult aşteptată. În cadrul unei mese rotunde a industriaşilor din Uniunea Europeană şi Rusia, desfăşurată la Moscova, la 1 decembrie 2003, vice-premierul rus Viktor Hristenko şi ministrul rus al dezvoltării economice Gherman Gref au declarat că de fapt prin extinderea din 2004, UE ar vrea „să-i întoarcă Rusiei mîinile la spate”, iar Gherman Gref a declarat că „Extinderea UE reprezintă sute de milioane de dolari în minus pentru schimbul comercial al Rusiei şi nu va duce decît la o limitare şi mai mare a comerţului rusesc... Rusia va acţiona aşa cum îi dictează propriile transformări economice... Uniunea Europeană fie acceptă să creeze un spaţiu economic comun cu Rusia, fie Rusia îl va construi cu alţii”[164]. Tot la Consiliul de la Copenhaga, şefii de state sau de guverne şi-au exprimat dorinţa ca România şi Bulgaria să devină membre ale UE din 2007, acestea urmînd să-şi concentreze atenţia în mod prioritar pe reformele administrative şi judiciare. S-a subliniat interesul faţă de reunificarea Ciprului înainte de aderarea la UE, şi pentru ca Turcia să poată deschide negocierile este important ca pînă în decembrie 2004 să reformeze legislaţia în vederea întrunirii criteriilor politice de aderare: respectul libertăţii, democraţia, drepturile omului, libertăţile fundamentale, statul de drept şi stabilitatea instituţiilor.

[162] Ibidem.

[163] Copenhagen European Council 12 and 13 December 2002. Presidency conclusions, Brussels, 29 January 2003, 15917/02.

[164] http://www.cadranpolitic.ro/view_article.asp?item=SUA_vor_s%C4%83_redeseneze_harta_geostrategica_a_lumii.

La 11 martie 2003, a fost publicată comunicarea *„Europa extinsă – Noua Vecinătate: Un nou cadru pentru relaţiile cu Vecinii din Est şi din Sud”* în care se spune că pe 1 mai 2004, UE va intra într-o nouă fază istorică, cu o populaţie de peste 450 mln. a celor 25 de state, UE îşi va spori greutatea sa pe plan economic, politic şi geografic pe continentul european, fiind necesar un cadru programatic al relaţiilor de vecinătate şi parteneriat cu statele din regiunile învecinate UE[165]. Acest document serveşte ca bază strategică pentru Politica Europeană de Vecinătate.

La 16 aprilie 2003, la Atena, şefii de state sau de guverne ale Statelor Membre şi ai statelor care au aderat în 2004 (Cipru, Malta, Ungaria, Polonia, Slovacia, Lituania, Letonia, Estonia, Cehia şi Slovenia) au semnat Tratatul de Aderare. Pînă la aderarea efectivă, reprezentanţii acestor state au participat la activitatea instituţiilor europene cu statut de observatori. Tratatului i-a fost anexată o Declaraţie comună a statelor membre şi viitoare cu titlul *„O singură Europă”*, care defineşte extinderea ca un proces *„continuu, inclusiv şi ireversibil”*. În iunie 2003, Consiliul European de la Salonic a afirmat susţinerea pe deplin a perspectivei de integrare europeană a Balcanilor Occidentali, şi a decis ca România, Bulgaria şi Turcia să participe în calitate de observatori la Conferinţa interguvernamentală pentru aprobarea tratatului constituţional. Zona Balcanilor Occidentali a fost declarată „zonă de maxim interes pentru viitorul UE” de către Consiliul de la Bru-

[165] *„Wider Europe – Neighbourhood: A New framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours”*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels, 11.03.2003, COM (2003) 104 final

xelles din decembrie 2003, la acel moment fiind în curs de elaborare sau negociere o serie de Acorduri de Stabilizare şi Asociere (ASA) cu statele din regiune: Bosnia şi Herţegovina, Albania, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Serbia şi Muntenegru, Croaţia. Extinderea UE din 1 mai 2004, de la 15 la 25 de state[166], a schimbat esenţial construcţia instituţională a UE în lumina prevederilor Tratatului de la Nisa şi acest val de extindere numit *the „big bang" enlargement*, „a modificat esenţial contextul geopolitic în Europa şi a creat condiţiile pentru afirmarea vocaţiei externe a Uniunii"[167]. Această extindere a sporit populaţia Uniunii cu 20% iar resursele sale cu 5%[168].

În nouă state aflate în curs de aderare, au fost organizate referendumuri pentru ca populaţia să se pronunţe asupra acestui proces, Ciprul renunţînd la organizarea acestuia. Rezultatele referendumurilor au arătat că cetăţenii acestor state sunt în favoarea aderării: Malta – 54% pentru aderare (organizat la 8 martie 2003); Slovenia – 90% pentru aderare (organizat la 23 martie 2003); Ungaria – 83% pentru aderare (organizat la 12 aprilie 2003); Lituania – 91% pentru aderare (organizat la 10-11 mai 2003); Slovacia – 92% pentru aderare (organizat la 16-17 mai 2003); Polonia – 77% pentru aderare (organizat la 7-8 iunie 2003); Republica Cehă – 77% pentru aderare (organizat la 13-14 iunie 2003); Estonia – 67% pentru aderare (organizat la 14 septembrie 2003); Letonia – 67% pentru aderare (20 septembrie 2003)[169].

[166] Despre provocările şi impactul extinderii din 2004 sub diferite aspecte, asupra statelor membre „vechi" şi „noi", a se vedea: Verdun Amy and Osvaldo Croci. *The European Union in the wake of Eastern enlargement. Institutional and policy-making challenges.* Manchester University Press, 2005, 246 p.; Pusca, Ana (ed). *European Union. Challenges and promises of a new enlargement*.- New York: International Debate Education Association, 2004, 421 p.

[167] Pop, Adrian. (coord.), *România şi Republica Moldova – între Politica europeană de vecinătate şi perspectiva extinderii Uniunii Europene,* Institutul European din România – Studii de impact III. – Bucureşti: 2005, p.6.

[168] McCormick, John. *op.cit.*, p.321.

[169] http://www.dadalos-europe.org/rom/grundkurs5neu/Determinanten.htm

Pentru noile state care au aderat la 1 mai 2004, implicarea directă şi imediată în procesul decizional al UE a fost participarea lor la alegerile pentru Parlamentul European din 13 iunie 2004; în felul acesta, ei şi-au ales deputaţii europeni care să-i reprezinte, intrînd în funcţiune reglementările instituţionale privind Uniunea celor 25 şi respectiv 27, privind distribuţia voturilor în Consiliul de Miniştri şi delegarea unui Comisar din fiecare stat membru.

Consiliul European de la Bruxelles din iunie 2004, a acordat Croaţiei statutul de *ţară candidată*, şi a reiterat obiectivul comun de a primi în ianuarie 2007 România şi Bulgaria, dacă acestea vor fi pregătite. Acelaşi lucru a fost subliniat de către Comisie în octombrie 2004[170], iar Consiliul de la Bruxelles din decembrie 2004 a confirmat închiderea negocierilor şi a considerat deja că atît România cît şi Bulgaria sunt pregătite de a deveni membre UE din 1 ianuarie 2007. Consiliile din 2004 au abordat şi cazul Balcanilor Occidentali şi al Turciei fiind încurajate de a depune eforturi în vederea realizării reformelor pentru a putea deschide negocierile de aderare. UE reafirmă că extinderea înseamnă lărgirea spaţiului de securitate, prosperitate, democraţie şi a statului de drept la nivelul continentului European şi că „politica de extindere trebuie să-şi demonstreze puterea de tranformare în regiunile unde statele sunt slabe şi societăţile divizate", extinderea bazîndu-se pe trei principii de bază - *responsabilitate*, *condiţionalitate* şi *comunicare*[171], iar agenda curentă a extinderii fiind Balcanii şi Turcia[172].

[170] Strategy Paper of the European Commission on progres in the enlargement process, Brussels, 06.10.2004, COM (2004) 657 final.

[171] Prin *responsabilitate* avîndu-se în vedere angajamentele UE de a contribui la edificarea unei Europe stabile, democratice şi prospere în lumina obiectivelor tratatelor. Prin *condiţionalitate* se au în vedere criteriile de aderare de la Copenhaga din 1993, ca şi condiţii pentru statele pretendente la aderare. Prin *comunicare* se are în vedere ca întregul proces să se desfăşoare transparent cu implicarea şi cunoaşterea de către cetăţeni şi instituţiile statelor membre şi candidate, a avantajelor, implicaţiilor şi responsabilităţilor ce le revin ca stat membru şi ca cetăţeni europeni.

[172] 2005 Enlargement Strategy Paper, Brussels, 09.11.2005, COM (2005) 561 final; cu privire la această strategie s-a pronunţat şi Parlamentul European - Euro-

Avizul favorabil al Comisiei Europene cu privire la aderarea României şi Bulgariei a fost dat pe 22 februarie 2005, practic în ziua în care se aproba Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova. La 13 aprilie 2005, Parlamentul European a votat aderarea României şi Bulgariei la UE[173], state care au semnat Tratatul de aderare[174] la 25 aprilie 2005, la Luxemburg. În septembrie 2006, Comisarul pentru extindere, Olli Rehn, în discursul său în Parlamentul European concluziona că „în baza progreselor înregistrate, raportul nostru arată că ambele țări (România şi Bulgaria) vor fi pregătite să adere la UE în 2007"[175], exprimîndu-şi speranța că aceste țări îşi vor onora angajamentele asumate şi vor adapta legislația lor la legislația şi regulile Uniunii Europene. Aderarea efectivă a devenit posibilă la 1 ianuarie 2007. Însă tratatul conținea şi o clauză de salvgardare, care putea fi activată în cazul în care cele două state în 2007 nu vor întruni condițiile stipulate şi care putea însemna amînarea cu un an a integrării. Aderarea s-a produs la data planificată, 1 ianuarie 2007, astfel ajungîndu-se la o Uniune de 27 de state membre. Turcia a început negocierile preliminare la 3 octombrie 2005, iar Consiliul din decembrie 2005 de la Bruxelles[176] a decis acordarea statutului de țară candidată şi Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei.

Cele patru Rapoarte publicate pînă acum de Comisia Europeană privind coeziunea economică şi socială în Uniune, prezintă indicatori importanți şi dinamica sau regresul lor, disparitățile dintre "vechii" membri şi cei "noi" în contextul extinderii UE. La 30 mai 2007, Co-

pean Parliament resolution on the Commission's 2005 enlargement strategy paper (2005/2206(INI))

[173] 497 de parlamentari au votat pentru România, 93 împotrivă, 71 s-au abținut. Pentru Bulgaria 522 de voturi pentru, 70 împotrivă, 69 s-au abținut.

[174] Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 157, Anul 48, **21 iunie 2005, 395 p.**

[175] Speech/06/533, Mr.Olli Rehn, Member of the European Commission, responsible for Enlargement, *„Bulgaria and Romania to become Member States in the EU"*, Presentation in the EP, Strasbourg, 26 September 2006

[176] Brussels European Council 15/16 December 2005. Presidency conclusions., Brussels, 30 January 2006, 15914/1/05 REV 1.

misia Europeană a adoptat cel de-al patrulea Raport privind coeziunea economică şi socială, acesta fiind primul raport privind coeziunea publicat după extinderile din 2004 şi 2007, care evaluează nivelul convergenței realizat de cei 27 membri ai Uniunii, furnizează, de asemenea, o evaluare preliminară a impactului programelor de coeziune pentru perioada 2000-2006, analizează primele rezultate ale programării pentru perioada 2007-2013 şi noile provocări pe care va trebui să le înfrunte dezvoltarea regională în UE în deceniile care vor urma. Cu referire la extinderea din 2007, Raportul menționează că:

„Această extindere a mărit teritoriul Uniunii cu 8,6%, iar populația acesteia cu 6,3% - un aport similar a fost adus de Austria, Finlanda şi Suedia când acestea au aderat la jumătatea anilor '90 – însă PIB-ul Uniunii, măsurat în termeni de standard al puterii de cumpărare, nu a crescut decît cu 1%, mai puțin decît la oricare altă extindere anterioară. PIB-ul pe cap de locuitor reprezintă, prin urmare, numai 35% din media UE în Bulgaria şi, respectiv, 38% în România. În consecință, aderarea celor două state va reduce nivelul mediu al UE privind PIB-ul pe cap de locuitor cu puțin peste nivelul de 4%. Cu toate că creşterea PIB-ului în ambele state s-a situat cu mult peste media UE începînd din 2001 (şi anume, avînd o medie de 5% şi, respectiv, 6%), în ritmul acesta, vor fi necesari încă vreo 20 de ani pentru ca PIB-ul pe cap de locuitor al acestor state să ajungă la nivelul de 75% din media UE. Prin această extindere, granițele teritoriale de est ale UE s-au mărit cu 1 300 km. În prezent, UE se întinde pînă la Marea Neagră şi înconjoară în totalitate Balcanii occidentali. Granița UE cu Ucraina este acum aproape de două ori mai lungă. În momentul de față, UE are o graniță comună cu Republica Moldova de 500 km"[177].

[177] Comisia Europeană, *Regiuni în dezvoltare, Europa în dezvoltare*, Al patrulea raport privind coeziunea economică şi Socială, 2007, p.3., accesibil la: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion4/index_ro.htm

§ 3. Pînă unde se va extinde UE?

Abordarea subiectului privind extinderea europeană, în contextul existenței mai multor state care aspiră la statutul de membru UE, chiar şi într-o perspectivă mai îndepărtată, ridică o întrebare destul de controversată şi anume pînă unde se va extinde UE?, care sunt limitele sau frontierele finale ale extinderii UE? Tratatele fondatoare ale UE oferă perspectivă de aderare oricărui stat european care întruneşte criteriile stabilite de către Statele Membre în 1993. Ce înseamnă însă a fi „stat european"? Prin deducție vom spune că a fi stat european, înseamnă ca statul respectiv să fie situat geografic pe continentul european, adică în Europa. Şi întrebarea oricum nu şi-a găsit răspunsul, pentru că urmează o altă întrebare firească: dar unde se termină Europa? sau care sunt limitele geografice sau de alt gen ale Europei? Deja o mulțime de studii şi cercetări geografice, istorice şi de geopolitică nu pot găsi un răspuns unanim acceptat privind delimitarea clară pe anumite criterii a ceea ce numim *Europa*, poate în afară de o legendă de la care ar fi provenit acest nume. Dacă ar fi să sintetizăm concluziile mai multor studii analizate, cred că cel mai reuşit ar fi dacă am cita un mare istoric contemporan francez Jacques Le Goff, care în cea mai recentă carte a sa susține că „nici istoria şi nici geografia nu spun clar unde se termină Europa"[178], părere împărtăşită de mai mulți autori care confirmă dificultatea sau chiar imposibilitatea definirii acestui teritoriu din punct de vedere geografic şi istoric[179]. De aici şi dezbaterile vizavi de limitele care ar demarca foarte clar zona unde Europa geografică, se suprapune cu cea istorică şi politică, acel spațiu de intercalare a acestor caracteristi ale Europei ar putea fi eventual acceptată ca frontieră finală a Europei şi, în ultimă instanță, ca orizont ultim din perspectiva extinderii Uniunii Europene, ținînd cont de ce spunea Olli Rehn: că procesul construcției europene are la bază principii clar enunțate şi că nu frontierele, ci valorile definesc Europa[180].

[178] Le Goff, Jacques. *Europa explicată tinerilor*. – Chişinău: Cartier, 2008, p.17.
[179] A se vedea: Gorzelak, Grzegorz., Bohdan, Jalowiecki (eds). *Regional question in Europe*. - Warsaw: 1993, p.184.

William Wallace afirmă că Europa pe care o vedem şi cum o definim, depinde în mare măsură de locul unde trăim în Europa[181]. Maria Todorova susține că Europa nu este o geografie simbolică care crează politici, ci mai degrabă invers, şi că Europa se termină acolo unde vor politicienii să se termine[182]. Uniunea Europeană acum este altceva decît Europa, este doar o parte a ei. Avea dreptate Comisarul european, Danuta Hübner, cînd declara în cadrul unei conferințe (în februarie 2006) că: „marea diferență dintre "Europa" şi "Uniunea Europeană" este aceea că prima este definită de cultură, istorie şi geografie, iar cea de a doua este definită de tratate, politici şi legi"[183]. Deci din perspectiva stabilirii unor frontiere finale europene, ar trebui să ne gîndim că UE se poate extinde cu aplicarea tratatelor, politicilor şi legilor în întreg spațiul definit european prin cultură, istorie şi geografie. Dacă ar fi să privim lucrurile cel puțin din acest aspect, Balcanii şi vecinii direcți ai UE din partea estică (Republica Moldova, Ucraina şi Belarus) nu ar trebui să-şi facă griji în ce priveşte cadrul teoretic al perspectivei de aderare la UE. O Rezoluție a Parlamentului European din 10 iulie 2008 prevede că „partenerii estici ai PEV se identifică în mod clar drept țări europene şi unii dintre ei şi-au exprimat scopul de a obține o perspectivă europeană"[184]. În foarte multe instituții europe-

[180] Rehn, Olli. *Values Define Europe, not Borders*. În: *Financial Times*, 4 January 2005.
[181] Wallace William. *Where does the Europe end? Dilemas of inclusion and exclusion* (Chapter 5). În: Zielonka, Jan (ed). *Europe Unbound: Enlarging and Reshaping the Boundaries of the European Union*. Published by Routledge, 2002, p.79.
[182] Todorova, Maria. *Imagining the Balkans*.- New York: Oxford University Press, 1997, p.139,160.
[183] Danuta Hübner, Member of the European Commission responsible for Regional Policy, *The borders of Europe,* SPEECH/06/58, The "Club of Three" Conference on the Frontiers of Europe, Warsaw, 3 February 2006, p.2.
[184] Rezoluția Parlamentului European din data de 10 iulie 2008 cu privire la documentul de strategie al Comisiei referitoare la extindere (2007/2271(INI)).

ne, subiectul extinderii UE, este deja privit cu mari rezerve, prioritate avînd reforma internă şi politici cît mai eficiente de integrare şi coeziune în Statele Membre. Acestea sunt caracteristicile fiecărei etape de post-aderare a noilor membri, mai ales că atît extinderea din 2004 cît şi cea din 2007, după unii autori, au produs şi efecte negative pentru Uniune, cum ar fi: domeniul relaţiilor UE-Rusia, dar şi creşterea disparităţilor dintre Statele Membre[185].

La ora actuală, problema limitelor extinderii se axează pe şansele unui stat candidat (Turcia) şi a statelor vecine din Estul UE, deoarece Croaţia este clar că va fi următorul stat care va adera. Consiliul European de la Zagreb (noiembrie 2000) a reafirmat perspectiva europeană a statelor care participă în Procesul de Stabilitate şi Asociere şi statutul lor de state potenţial candidate la aderare[186], iar în 2003 să se declare că „viitorul Balcanilor este în UE”[187]. Astfel, statele din Balcani, avînd statutul de state potenţial-candidate sunt pe lista de aşteptare, calificate cu perspective clare de aderare[188]. La ora actuală, Republica Moldova şi Ucraina sunt state incluse în Politica Europeană de Vecinătate şi chiar dacă partenerii acestei politici sunt trataţi în conformitate cu principiul diferenţierii şi particularităţii fiecărui stat, aceste două state sunt şi ar trebui să fie nemulţumite de faptul că sunt abordate în cadrul PEV, în acelaşi bloc de exemplu, cu state ca Israel sau statele din Africa de Nord, care nu pot fi considerate state eligibile la aderare. Uniunea Europeană trebuie să aibă formulată clar relaţia dintre PEV şi politica extinderii, pentru a exista un caracter program-

[185] Giblin, Beatrice. *L'Est de l'Union europeenne*. În: *Vers une nouvelle Europe de l'Est?*, *Herodote*, Revue de geographie et geopolitique, 1 trimestre 2008, nr.128, pp.3-8.

[186] *The Declaration of the Zagreb Summit*, accesibil la: http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/see/sum_11_00/index.htm

[187] *EU-Western Balkans Summit Declaration,* (Art.2.), accesibil la: http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/see/sum_06_03/decl.htm

[188] Türkes Mustafa and Göksu Gökgöz. *The European Union's Strategy towards the Western Balkans: Exclusion or Integration?* În: *East European Politics and Societies*. Vol.20, No.4, 2006, pp.659-690.

matic al relaţiilor UE cu unele state din PEV cărora trebuie să le fie recunoscute perspectivele de aderare, cu toate costurile geopolitice asumate[189]. Belarus are un statut aparte în cadrul PEV, care nu este activă pentru acest stat, datorită politicii regimului Lukaşenko, deşi pe anumite subiecte, cum ar fi cel privind cooperarea transfrontalieră şi migraţia ilegală de-a lungul frontierelor externe ale UE în cadrul procesului Söderköping[190], există relaţii de cooperare între acest stat şi UE.

Dificultatea stabilirii unei frontiere finale a UE constă în însăşi dificultatea definirii conceptului de *frontieră,* iar în literatura de specialitate în limba engleză sunt utilizate noţiuni ca *boundary* – limită de frontieră, *border* – frontieră de stat, *frontier* – teritoriu în vecinătatea

[189] Lippert, Barbara. *La politique europeenne de voisinage: premiere etape ou solution alternative a la politique d'elargissement de l'Union Europeenne ?* În: *L'Europe prochaine. Regards franco-allemands sur l'avenir de l'Union europeenne*. - Paris: L'Harmattan, 2008, pp.107-131.

[190] Procesul Söderköping (denumirea provine de la oraşul din Suedia unde a avut loc prima întrunire de lansare a iniţiativei) a fost creat în 2001, ca urmare a extinderii UE spre Est şi din necesitatea de a exista relaţii de cooperare transfrontalieră pe domeniul azilului, migraţiei şi managementului frontierei dintre statele UE şi statele CSI, de-a lungul viitoarelor frontiere estice a UE. Iniţiativa aparţine Înaltului Comisariat pentru Refugiaţi al ONU (UNHCR) şi Biroului Suedez pentru Migraţie. La această primă întrunire, pe lîngă iniţiatori au participat oficiali din partea Belarus, Lituania, Polonia şi Ucraina cît şi din partea Comisiei Europene şi a Organizaţiei Internaţionale pentru Migraţie. Din 2001 pînă acum, acest proces susţinut de Comisia Europeană, Organizaţia Internaţională pentru Migraţie şi Înaltul Comisariat pentru Refugiaţi al ONU a ajuns la un format de cooperare între 10 state: Belarus, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Moldova, Polonia, România, Slovacia, şi Ucraina. Pentru facilitarea acestei cooperări, printr-un proiect al Comisiei Europene, în mai 2003 a fost creat un secretariat al procesului de cooperare transfrontalieră, amplasat la Kiev. Secretariatul publică trimestrial un buletin informativ cu privire la activităţile desfăşurate în cadrul Procesului Söderköping şi alte informaţii care privesc managementul frontierelor externe ale UE. Mai multe informaţii despre Procesul Söderköping, studii, date statistice şi legislaţia privind migraţia a statelor implicate în proces, sunt accesibile la adresa: http://soderkoping.org.ua/page2864.html

frontierei. Vladimir Kolossov constată că deşi există tot mai multe studii privind frontierele, o provocare metodologică importantă rămîne aceea de a separa impactul problemelor generale asupra limitelor de frontieră de problemele specifice ale frontierelor[191]. Adoptarea deciziilor în domeniul frontierelor sau, mai mult, privind stabilirea de noi frontiere, presupune o analiză pragmatică a tuturor implicațiilor şi repercusiunilor acesteia asupra zonelor de frontieră noi create. David Newman susține că dacă frontiera există, este permanent cineva care vrea să o traverseze pentru a ajunge pe cealaltă parte. Pentru unii, traversarea frontierei este o opțiune, iar pentru alții este o chestiune de existență. El consideră că prin managementul frontierelor, domeniu prioritar pentru asigurarea securității la frontierele externe ale UE, inclusiv din perspectiva viitoarelor extinderi, se înțelege totul despre procedurile sau măsurile adoptate prin care traversarea frontierelor devine mai simplă sau mai restrictivă[192]. „În Europa se produce o redefinire a funcționării frontierelor prin ierarhizare. În contextul integrării europene, statele recurg la transferul gradual al suveranității lor către structuri de natură suprastatică (competență exclusivă sau partajată de UE) sau infrastatică (regiuni, euroregiuni). Astfel, UE investeşte progresiv suveranitatea pe trei niveluri: regional, național şi comunitar”[193]. Statele fiind instituții demarcate teritorial, permanent au văzut în frontiere mecanisme de protejare a teritoriului şi populației lor, impunînd bariere pentru traficul de arme, o sursă pentru taxele

[191] Kolossov, Vladimir. *Theorizing borders. Border Studies: Changing Perspectives and Theoretical Approaches*. În: *Geopolitics*, 10, Taylor & Francis, Inc. 2005, p.629.
[192] Newman, David. *Borders and Bordering. Towards an Interdisciplinary Dialogue*. În: *European Journal of Social Theory* 9(2), 2006, p.178.
[193] Ciocan-M, Vasile. *Frontierele României în spațiul European al securității*. În: *Spațiul Sud-Est European în contextul globalizării*. Sesiunea de comunicări ştiințifice cu participare internațională. Strategii XXI/2007, 12-13 aprilie 2007, (coord. Constantin Moştoflei).- Bucureşti: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007, p.225.

comerciale şi protecție a producătorilor autohtoni, dar şi de a-i ține afară pe cei „nedoriți”[194].

State ex.URSS ca Ucraina şi Republica Moldova ştiu cel mai bine ce a însemnat o frontieră politico-ideologică cu state care deşi au fost influențate de politica sovietică, nu au fost private de legăturile cu lumea democrată şi capitalistă; o consecință o reprezintă însuşi prezentul. În mai multe studii cu privire la frontiere şi dinamismul schimbării acestora în Europa şi nu numai, Michel Foucher subliniază că de cele mai multe ori există o percepție separare în ce priveşte existența frontierei, deşi ele reprezintă în acelaşi timp o punte de legătură între două părți. Noi, cu toții, afirmă el, am vrea ca frontierele să nu existe, sau să fie invizibile, însă în acelaşi timp, le înțelegem necesitatea existenței lor[195]. Societățile se dezvoltă, lumea se schimbă şi, în consecință, unele frontiere se reconfigurează. Numai după 1991 au fost instituite cca 26 000 de km de frontiere internaționale şi alți 24 000 de km au fost obiectul unor acorduri de delimitare şi demarcare[196]. Jacques Rupnik susține că, chestiunea frontierelor în Europa este strîns legată de chestiunea frontierelor Europei, subliniind de asemenea că dacă frontierele statelor europene este rezultatul istoriei, frontierele UE sunt rezultatul voinței politice[197], dorind să demonstreze astfel că extinderea UE şi aderarea unuia sau mai multor state, trebuie să fie acceptată de Statele Membre, de liderii acestor state, în ultimă instanță de voința acestora şi a instituțiilor naționale care ratifică tratatele de aderare. Însă nu trebuie ignorată opinia publică europeană, mai ales atitudinea pro-extindere a cetățenilor statelor unde ar fi necesară organizarea de

[194] Andreas, Peter. *Redrawing the Line. Borders and Security in the Twenty-first Century*. În: *International Security*, Vol.28, No.2 (Fall 2003), p.78.
[195] Foucher, Michel. *L'obsession des frontières*. - Paris: Librairie Académique Perrin, 2007, p.28.
[196] Ibidem, p.7.
[197] Rupnik, Jacques. *La „nouvelle frontiere” de l'Europe: quels confins pour une Europe elargie?* În: *Visions d'Europe* (sous la direction de Bronislaw Geremek, Robert Picht, Odile Jacob). - Paris: 2007, p.310.

referendumuri pentru aderarea noilor state, cum ar fi recenta inițiativă franceză de modificare constituțională. Pentru aceasta este nevoie de o imagine pozitivă şi o foarte bună informare a cetățenilor europeni cu privire la avantajele extinderii, nu doar pentru statele nou aderate, fiind necesară şi prezentarea argumentelor adecvate pentru subiecte asupra cărora există şi rezerve, fără a exagera temerile şi riscurile, care în caz contrar ar alimenta euroscepticismul[198].

În statele care vor să adere la UE, unde există deja angajamente şi voință politică, este necesar de a se forma gradual ceea ce se numeşte sentimentul de identitate europeană, de a te numi european, element crucial pentru ca procesul extinderii, dar şi integrarea europeană, să se producă cu succes, deoarece „este imposibil de a concepe Europa fără europeni”[199], adică fără a avea spiritul de cetățean european. Abordînd problema limitelor Europei, privită prin prisma civilizațiilor, a diferențelor şi a potențialelor confruntări între acestea, Samuel P.Huntington încerca să răspundă la întrebarea – unde se termină Europa? sau care este frontiera estică a Europei?, în felul următor: „Europa se termină acolo unde creştinătatea occidentală se termină şi încep Islamul şi ortodoxia”. Tot el afirma că:

„Cel mai evident şi pătrunzător răspuns la aceste întrebări, este dat de marea linie istorică ce a existat timp de secole şi care separă popoarele creştine occidentale de cele musulmane şi ortodoxe. Această linie datează de la divizarea Imperiului Roman în secolul al IV-lea şi de la crearea Sfîntului Imperiu Roman în secolul al X-lea. A fost aproape neschimbată de cel puțin cinci sute de ani. Începînd din nord, linia se întinde de-a lungul a ceea ce sunt acum frontierele Finlandei, Rusiei şi ale statelor baltice (Estonia, Letonia şi Lituania), prin vastul Belarus, prin Ucraina, separînd greco-catolicii de ortodocşi prin România, separînd Transilvania cu populația ei maghiară catolică, de restul țării şi fosta Iugoslavie, de-a lungul frontierei ce separă Croația şi Slovenia de celelalte republici. Desigur, în Balcani, această linie corespunde cu divizarea istorică între Imperiul Austro-Ungar şi Imperiul Otoman. Aceasta este frontiera culturală a Europei şi după încheierea Războiului Rece; ea este, de asemenea, frontiera politică şi economică a Europei şi a Occidentului”[200].

În cartea *Les cicatrices des Nations: L'Europe malade de ses frontières*, apărută recent la Paris, autoarea Salome Zourabichvili, vorbeşte asemenea cercetătorului Michel Foucher despre necesitatea deschiderii unor dezbateri adevărate privind definirea de către UE a frontierelor sale finale. Ea consideră că frontiera „este acea linie flexibilă care pentru o națiune nu se distinge de istoria şi de viitorul său”[201], ele reprezentînd instituții stabilite prin decizii politice şi reglementate de către texte juridice[202]. Deşi considerăm că într-adevăr sunt necesare dezbateri reale asupra acestui subiect, dificultatea problemei este demonstrată de multitudinea de studii şi cercetări care nu găsesc o soluție unanim acceptată. Jan Zielonka susține tranşant că dacă cineva crede că UE are nevoie de frontiere clar delimitate, trebuie să fie în stare şi să spună unde trebuie plasate aceste frontiere pe hartă[203]. Preşedintele francez Nicholas Sarkozy chiar dacă acum pare mai rezervat cu privire la necesitatea stabilirii unor frontiere europene finale, declara în septembrie 2006 următoarele: „Fixarea cadrului politic şi geografic pentru Uniune este o precondiție esențială pentru cetățenii

[198] *Les Europeennes face a l'elargissement. (Perceptions, acteurs, enjeux)*, sous la direction de Jacques Rupnik. - Paris: Presses de sciences Po, 2004, pp.303-324.
[199] Drulak, Petr (Ed.). *National and European Identities in EU Enlargement:* Views *from Central and Eastern Europe*. - Prague: Institute of International Relations, 2001, p.184.

[200] Huntington, P.Samuel. *Ciocnirea civilizațiilor şi refacerea ordinii mondiale*, Traducere de Radu Carp, Prefață de Iulia Motoc, Editura Samizdat, pp.144-145.
[201] Zourabichvili, Salome. *Les cicatrices des Nations: L'Europe malade de ses frontières*. - Paris: Bourin Editeur, 2008, p.121.
[202] Foucher, Michel. *Retour des frontières, retour de teritoires?* În: *Geographie et politique* (sous la direction de Thierry de Montbrial et Sabine Jansen). - Bruxelles: Bruylant, 2008, p.10.
[203] Zielonka, Jan (ed). *Europe Unbound: Enlarging and Reshaping the Boundaries of the European Union*. Published by Routledge, 2002, p.7.

noştri de a se identifica iarăşi cu proiectul european... noi trebuie să spunem acum cine este european şi cine nu, nu mai este posibil de a evita această întrebare"[204].

Frontierele nu sunt doar geografice, ele sunt şi sociale pentru că sunt o cale de organizare a societăţii, sunt politice pentru că sunt spaţii de conflict şi sunt culturale în ceea ce priveşte întruchiparea de către acestea a memoriei şi reprezentărilor simbolice[205], deşi termenul *frontieră* a avut pînă în secolul XVIII un sens exclusiv militar aşa cum consideră Fabienne Maron, pentru că însemna a face frontieră cu duşmanul[206], sau de zona de dincolo care era ocupată de duşman[207]. În viziunea lui Renard Jean-Pierre *frontiera* reprezintă „o limită politică articulată în exercitarea puterii (conducere, control, apărare…), capabilă să separe teritorii"[208]. David Newman este de părere că frontierele creează (sau reflectă) diferenţa şi constituie linia de separare nu doar între state şi spaţii geografice, ci şi între „noi" şi „ei", „aici" şi „acolo", între cei „dinăuntru" şi cei „din afară"[209]. Cu siguranţă, discuţiile asupra delimitării unor frontiere europene, nu pot ignora geopolitica şi intercalarea zonelor de influenţă şi interes ale marilor puteri pe arena mondială în contextul globalizării, cînd resursele, noile tehnologii şi procesul inovaţional devin criterii esenţiale pentru concurenţă, cooperare sau conflict nu doar în Europa, ci în întreaga lume[210]. Definirea frontierelor europene influenţează, de asemenea, discuţiile politice asupra securităţii, dezvoltării economice, libertăţii şi justiţiei în spaţiul european[211]. Cercetătorul român, Văduva Gheorghe, afirmă: „Frontierele lumii, inclusiv cele ale continentului european, sunt încă incandescente. Ele aprind focuri, întreţin conflicte şi războaie, alimentează fantasme şi prejudecăţi, răscolesc memoria colectivă a populaţiilor, etniilor, entităţilor culturale şi religioase, deformează sau malformează realităţi trecute, prezente şi chiar viitoare, aprind şi întreţin pasiuni... Trăim deci într-o lume a bătăliilor pentru frontiere şi a metamorfozelor frontaliere şi transfrontaliere"[212]. Accentuarea procesului de globalizare, a produs diferite efecte asupra statelor lumii şi sub diferite forme, mai ales asupra statelor în tranziţie[213], inclusiv asupra frontierelor, însă globalizarea „nu distruge toate frontierele şi orice frontiere. Pe unele doar le retrasează, pe altele le lărgeşte, pe altele le construieşte, iar pe unele dintre cele neconvenabile le reduce la simple amintiri"[214], şi chiar dacă globalizarea nu distruge frontierele, ea "încearcă totuşi ca procesul lor să fie pozitiv, să asigure o delimitare clară între disproporţionat şi asimetric, între ceea ce uneşte şi ceea ce separă"[215].

[204] Sarkozy, Nicholas. *Speech to Friends of Europe*, Brussels, September 8 th 2006.
[205] Müller-Graff, P.-C, Whose *Responsibilities are Frontiers?* În: Anderson, M. and Bort, E. (eds) *The Frontiers of Europe*. - London: Pinter, 1998, p.15.
[206] Maron, Fabienne. *Les nouvelles frontieres de l'Europe: repenser les concepts*. În: *Eurolimes*, *Europe from exclusives Borders to inclusives Frontiers*, (edited by Gerard Delanty, Dana Pantea & Karoly Teperics), *Journal of the Institute for Euroregional Studies*, Oradea-Debrecen „Jean Monnet" European Center of Excellence, Volume 4. - Oradea University Press: Autumn 2007, p.114.
[207] Anderson, M. *Frontiers: Territory and State Formation in the Modern World*. - Oxford: Polity, 1996, p.9.
[208] Renard, Jean-Pierre. *La frontière: limite géographique majeure mais aussi aire de transition*. *În*: Carroue Laurent şi alţii; *Limites et discontinuités en géographie*. Paris: Editions SEDES, 2002, p.44.
[209] Newman, David. *The lines that continue to separate us: borders in our 'borderless' world*. În: *Progress in Human Geography* 30, 2 (2006), p.148.
[210] A se vedea: Little, Stephen., *Globalisation, Europeanisation and metagovernance: society, space and technology.* În: *European Spatial Research and Policy*, 10 (2), 2003, pp.9-24.
[211] Maron, Fabienne. *op.cit*., p.112.
[212] Văduva, Gheorghe. *Noi frontiere, vechi falii.* În: *Surse de instabilitate la nivel global şi regional. implicaţii pentru România,* A IV-a Sesiune anuală de comunicări ştiinţifice, Bucureşti, 25 noiembrie 2004, Universitatea Naţională de Apărare (Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate). - Bucureşti: Editura Universităţii Naţionale de Apărare, 2004, pp.556-557.
[213] Gorincioi, Radu. *Impactul globalizării asupra statelor în tranziţie: consideraţii generale.* În: *Analele ştiinţifice a Universităţii de Stat din Moldova*, Seria „Ştiinţe umanistice", Vol. II, CE, USM, Chişinău, 2004, pp.97-100.
[214] Ibidem, p.558.
[215] Ibidem, p.562.

Necesitatea extinderii UE în continuare este deseori privită ca un proces de asimilare a noi forțe, care să contribuie la formarea unei entități puternice pe arena mondială, prin populație, potențial economic şi piață de desfacere, cît şi capacitatea de apărare şi soluționare a diferitelor probleme nu doar a acestei entități ci şi la nivel global. Această idee o putem adesea întîlni sub diferite formulări în mai multe documente europene sau declarații ale oficialilor europeni. Practic, pentru a înțelege mai bine logica extinderii europene, este nevoie de văzut ponderea pe care o are la ora actuală UE pe arena mondială, de exemplu comparativ cu SUA, statele asiatice, Rusia etc. Comisarul european Olli Rehn, declara în februarie 2008 că impactul extern al UE şi în viitor va fi bazat esențial pe punctele forte de pe plan intern, dar tot el, din perspectiva rolului UE în lume în următorii 25 de ani, consideră că la ora actuală UE nu valorifică cu maximum impact competențele interne şi că este nevoie de consolidarea capacităților pentru ca membrii UE să acționeze împreună pentru politica economică externă[216]. Necesitatea de coordonare şi antrenare comună în politici economice coerente pe plan extern, devine cu atît mai importantă, cu cît unul din motivele de bază care a impulsionat eliminarea frontierelor între Statele Membre a fost de natură economică, în vederea asigurării competitivității UE la nivel global[217]. Lipsa frontierelor între state este importantă nu doar prin libertatea de circulație a bunurilor şi capitalului, ci mai ales prin libertatea de circulație a persoanelor, toate în ansamblu contribuind esențial la stabilirea, promovarea şi dezvoltarea relațiilor de cooperare interstatale şi în special cele comerciale internaționale[218].

Din punct de vedere politic, extinderea UE a contribuit la realizarea unor schimbări majore, cum ar fi înlăturarea dictaturilor şi colapsul comunismului, iar din punct de vedere economic, extinderea a ajutat la creşterea prosperității şi competitivității, făcînd capabilă Uniunea lărgită de a răspunde mai bine schimbărilor şi globalizării[219]. Pentru ca extinderea să fie un succes este foarte esențial ca UE să-şi asigure suportul cetățenilor săi, explicîndu-le avantajele pe care le oferă aceasta, legitimitatea democratică fiind esențială pentru procesul de aderare la UE[220], informînd publicul, instituțiile publice, întreprinderile[221] şi agenții economici, cu privire la impactul pozitiv al extinderii asupra activității şi bunăstării lor[222]. Este importantă opinia lui Heather Grabbe, care subliniază necesitatea de a privi semnificația deciziei de a admite noi state în UE, nu doar ca o întrebare de capacitate tehnică sau de adoptare suficientă a legislației, ci ca o întrebare a încrederii din partea statelor membre față de candidați şi de acceptare a acestora ca parteneri egali[223].

[216] Olli Rehn, (EU Commissioner for Enlargement), *Europe's Role in the World – the next 25 years*, SPEECH/08/115, CEPS annual conference *"Europe's role in the world – the next 25 years",* Brussels, 28 February 2008.

[217] Margit, Bessenyey Williams. *On Europe's edge: changing Borders in Central and Eastern Europe*. În: *Globalization: Perspectives from Central and Eastern Europe*, Contemporary Studies in Economic and Financial Analysis, Vol.89, by Elsevier Ltd., 2007, p.143.

[218] Beckouche, Pierre. *Europe: frontières barrières, ou frontières charnières?* În: *Territoires 2020* - N°6/2, septembre 2002, pp.7-12.

[219] *Enlargement Strategy and Main Challenges 2006-2007, Including annexed special report on the EU's capacity to integrate new members*, Bruxelles, 08.11.2006, COM (2006) 649 final.

[220] Ibidem.

[221] A se vedea: *Extinderea Uniunii Europene: La ce se pot aştepta întreprinderile din noile State Membre? Întrebări şi răspunsuri.*, Ghid realizat de Comisia Europeană, Directoratul – General Întreprinderi. Accesibil la adresa: http://europa.eu.int/comm/enterprise/enlargement/doc/questions-answers.pdf

[222] A se vedea: Brou, Daniel and Ruta, Michele. *A positive explanation of EU Enlargement*, EUI Working Paper ECO No.2004/30, 35 p.

[223] Heather, Grabbe. *European Union Conditionality and the „Acquis Communautaire"*. În: *International Political Science Review*, Vol.23, No.3, *Enlarging the European Union: Challenges to and from Central and Eastern Europe.* (July 2002), Sage Publications, Ltd. pp.265-266.

Unul din argumentele foarte des invocate împotriva extinderii este şi cel al problemelor de funcţionare a instituţiilor UE, datorat numărului de state şi populaţia acestora, deşi evoluţia de la 6 la 27 de state arată că UE a fost capabilă să adopte reforme pentru asigurarea funcţionalităţii instituţionale şi chiar într-un mod reuşit. Astfel că această problemă, după cum afirmă şi unii oficiali europeni, „nu poate fi niciodată un motiv credibil pentru a nu deschide uşile noastre pentru noi membri”[224]. Indubitabil, extinderea în continuare a UE, indiferent de numărul de state, solicită o reformare instituţională a Comunităţii, fapt prevăzut de Tratatul de la Lisabona, pentru ca UE să poată în secolul XXIsă fie o Uniune Europeană activă, eficientă şi puternică, capabilă să-şi apere interesele şi valorile statelor membre şi a cetăţenilor săi, aşa cum afirma preşedintele Comisiei Europene José Manuel Barroso[225]. Tot el declara că Europa proiectează idealul său de pace, solidaritate şi dezvoltare şi în afara frontierelor sale, iar devenind primul donator mondial de ajutor pentru dezvoltare, este în perfect acord cu ea însăşi[226]. Cu privire la relaţia dintre rolul UE în contextul globalizării şi politica sa de extindere care se reflectă mai mult asupra politicilor interne, Dan Dungaciu susţine că „extinderea UE este parte a răspunsului UE la globalizare, adică nu trebuie confundate problemele generate de globalizare cu cele generate de extindere”[227]. Există o strînsă relaţie între modul cum priveşte UE globalizarea şi interesele

[224] Speech/06/534, Danuta Hubner, Member of the European Commission, responsible for Regional Policy, *„Enlargement, Neighbourhood Policy and Globalisation. The need for an open Europe”*, Edinburgh University, 21 September 2006.

[225] José Manuel Barroso, (president of the European Commission), *The future of Europe*, Joint Parliamentary Meeting organised by the Finnish Parliament and the European Parliament, Brussels, 5 December 2006, SPEECH/06/780.

[226] José Manuel Barroso (Président de la Commission européenne), *L'Europe, une idée neuve pour le monde de demain*, (Institut de l'Europe – École des Hautes Études Commerciales HEC), Jouy-en-Josas, 8 décembre 2006, SPEECH/06/794.

[227] *Lumea în 2020. O schiţă a viitorului global prezentată de Consiliul Naţional de Informaţii al SUA*. Cu o postfaţă de Dan Dungaciu. Traducere din engleză de Camelia Boca. - Chişinău: Cartier, 2008, p.157.

sale geopolitice, în raport cu obiectivele de promovare de către UE a valorilor şi principiilor care stau la baza construcţiei sale şi reprezintă premise pentru a întruni criteriile de aderare a unui stat la această Comunitate. Fabienne Maron consideră chiar că frontierele UE vor fi create prin combinarea între un proiect democratic şi un proiect geopolitic, aceasta în sensul că întrebarea privind extinderea UE spre Est devenită „noua frontieră” în sensul adevărat al cuvîntului: un moment pentru a o defini[228].

În viziunea lui Gheorghe Văduva, pe continentul european, procesul frontierei are cel puţin trei dimensiuni de mare importanţă:

- divizarea unora dintre frontierele stabilite după cele două războaie mondiale, revenirea la o parte dintre vechile frontiere sau apariţia unor entităţi statale noi (cazul spaţiului ex-iugoslav şi al spaţiului ex-sovietic);
- transformarea frontierelor-linii în frontiere-suprafaţă, adică în entităţi omogene, puternice şi stabile;
- trecerea de la frontierele-linii de despărţire, de la frontierele care delimitează şi separă, la frontierele care unesc şi reunesc şi construirea, pe această bază, a noii frontiere europene[229].

Schimbarea frontierelor în Europa determină modul cum aceasta este capabilă să-şi proiecteze frontierele sale externe. Rusia, vecinul estic al Europei, care deşi în opinia mai multor autori este tot parte a Europei, a încercat să menţină raza de influenţă a acestui stat asupra statelor ex-URSS prin încercarea de a constitui o nouă frontieră

[228] Fabienne Maron, *op.cit*., p.117. A se vedea de asemenea: Dana Pantea, *Cross – Border Politics and Its Image in the European Union*. În: *Eurolimes*, *Europe from exclusives Borders to inclusives Frontiers*, edited by Gerard Delanty, Dana Pantea & Karoly Teperics, Journal of the Institute for Euroregional Studies Oradea-Debrecen „Jean Monnet” European Center of Excellence, Volume 4. - Oradea University Press: Autumn 2007, pp.144-147.; Margit, Bessenyey Williams., *On Europe's edge: changing Borders in Central and Eastern Europe*. În: *Globalization: Perspectives from Central and Eastern Europe*, Contemporary Studies in Economic and Financial Analysis, Vol.89, by Elsevier Ltd., 2007, p.160.

[229] Văduva, Gheorghe. *op.cit.,* p.558.

artificială cu restul statelor europene: cea a CSI[230]. Aceste schimbări şi procese la nivel european produc schimbări şi procese care construiesc şi reconstruiesc Europa. "Această reconstrucție este, de fapt, o construcție continuă, se bazează pe o delicată şi complicată dialectică a întregului şi a părților, întrucît, uneori, pentru întreg, este mult mai important ceea ce delimitează şi separă, decît ceea ce apropie şi unește"[231]. Aşa cum există diverse opinii despre delimitarea frontierelor europene în general, există diverse opinii şi despre limitele Europei Răsăritene, Centrale sau Mediane. Un exemplu interesant este acela că actuala Republică Moldova, în perioada interbelică se afla în componența României Mari, care era considerată de cunoscutul geograf francez Emmanuel de Martonne în lucrarea sa *Gheographie universelle* editată la Paris în 1934, ca țară a Europei Centrale, iar geopoliticianul francez Michel Foucher în lucrarea sa *Fragments d'Europe*, publicată la Paris în 1993, considera teritoriul şi statele care se află între Vest şi Rusia, ca fiind parte a Europei Mediane[232]. Am putea spune, că la ora actuală pe această linie de frontieră între Vest şi Rusia, în afara UE, se află trei state (Ucraina, Republica Moldova şi Belarus), astfel cel puțin primele două state declarîndu-şi priorități naționale – integrarea europeană, îşi afirmă dorința să facă parte din Vest, asociat cu lumea democratică şi capitalistă aşa cum era privită şi pînă la destrămarea URSS. Istoricul Lucian Boia, cu privire la clasificarea Europei pe zone afirmă următoarele: „Cît despre frontiera dintre Occident şi restul Europei, e clar că nu putem vorbi despre o linie trasată riguros, ca fostul *limes* al Imperiului Roman. Cele două Europe sunt separate de o zonă de tranziție, şi tocmai la asta poate servi conceptul de Europă Centrală (ceea ce ar „spori" numărul de Europe de la două la trei)"[233].

[230] Ibidem, p.559.
[231] Ibidem, p.561.
[232] Andreff, W., Popa, I. (coord), Neguț, S., et. al., *Tranziție şi reformă*. - București: Editura Economică, Colecția Temper, 2001, p.200.
[233] Boia Lucian, *Occidentul: o interpretare istorică*. Traducere din franceză de Emanoil Marcu.- București: Editura Humanitas, 2007, p.11.

Acum realitatea este de aşa natură, încît teritoriul care a fost Vestul Estului Europei, considerat şi clasat actualmente în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, ca punte dintre Est şi Vest, să devină într-un timp nu atît de îndepărtat Estul Vestului Europei, pentru că prin perseverență şi reformă are toate şansele, motivația, argumentele şi impulsionarea pentru democratizare şi modernizare din partea Vestului. Opiniile diferiților autori[234] cu privire la delimitarea arealului Europei Centrale şi al Europei de Est sunt deseori contradictorii, mai ales în privința Europei de Est pe care Charles King îl numeşte „Noul Est Apropiat" (New Near East)[235]. Samuel P.Huntington susține că „Termenul de „Europa de Est" ar trebui să fie rezervat regiunilor care s-au dezvoltat sub egida Bisericii Ortodoxe: comunitățile de la Marea Neagră ale Bulgariei şi României care s-au desprins de dominația otomană de-abia în secolul XIX şi „părțile „europene" ale Uniunii Sovietice"[236]. Pornind de la cum este abordată Europa de Est în diverse studii şi cercetări, în special după anii '90, Alan Dingsdale afirmă că aceasta se asociază cu: 1. RDG adesea discutată în contextul Germaniei unificate; 2. Rusia şi Noile State Independente din fosta URSS; 3. Vechea Europă Estică[237].

Sigur că răspunsurile la întrebarea *Care vor fi frontierele finale ale UE?*, diferă şi conceptual şi ca pondere de elocvență. În acelaşi timp, este greu să identifici vreo formă de clasificare a opiniilor în această chestiune a diferiților cercetători sau politicieni, dificultate care este determinată de opiniile fie prea subiective, fie prea abstractizate şi lipsite de analiza factorului antropologic. Complexitatea şi modul de ana-

[234] Okey, Robin. *Central Europe/Eastern Europe: Behind the Definitions*. În: *Past and Present*, No.137, *The Cultural and Political Construction of Europe* (Nov.,1992), Published by Oxford University Press on behalf of The Past and Present Society, pp.102-133.
[235] King, Charles. *The New Near East*. În: *Survival*, 43, No.2 (2001), pp.49-67.
[236] Huntington, P.Samuel. *op.cit*., p.145.
[237] Dingsdale, Alan. *New Geographies of Post-Socialist Europe*. În: *The Geographical Journal*, Vol.165, No.2, July 1999, p.151.

liză a acestei chestiuni, nu funcţionează în toate cazurile şi în mediul politic, unde preferinţa unui stat ca zonă de odihnă pentru un demnitar european, tipul de ziar pe care acesta îl citeşte sau cultura generală (în special în domeniul istoriei şi geografiei umane), ca exemplu, poate contrabalansa oricare raport sau studiu tematic amplu.

Extinderea cu 10 state în mai 2004, a însemnat un efort imens pentru UE, spunea Romano Prodi, şi dacă iniţial se analizase să fie integrate în zece ani cinci state, de fapt, s-au acceptat în cinci ani zece state, extindere realizată „cu obiectivul vizionar de a reuni Europa... şi de a încuraja europenii să lucreze împreună într-un mediu de pace şi stabilitate”[238], iar aderarea altora în 2007, declanşase numeroase discuţii şi dezbateri privind extinderea şi impactul acesteia asupra cetăţenilor europeni. Are dreptate Charles Grant cînd afirmă că o Europă extinsă va dilua influenţa în Uniune a statelor fondatoare ca Franţa, Germania şi statele Benelux[239], acest lucru ar putea de asemenea alimenta reticenţa privind continuarea extinderii. Eurobarometrele indicau şi indică din ce în ce mai mare rezervă din partea cetăţenilor UE faţă de alte eventuale extinderi[240]. „Dar aceasta este realitatea, UE nu se poate extinde la infinit – totul are limitele sale” – afirma Eneko Landaburu în cadrul unei conferinţe la Bruxelles în ianuarie 2006[241]. Tot el subliniază că în unele state membre deja se simte o anumită saturaţie şi o respingere a politicii de extindere de către cetăţeni[242].

[238] European Commission, Ocasional Papers, *Enlargement, two years after: an economic evaluation*, Nr.24, May 2006, accesibil pe: http://ec.europa.eu/economy_finance/index_en.htm

[239] Grant, Charles. *Europe's blurred boundaries. Rethinking enlargement and neighbourhood policy*.-London: Centre for European Reform, October 2006, p.7.

[240] A se vedea: Bruno Alomar, Sebastien Daziano, Cristophe Garat, *Grandes questions europeennes*, Paris: Editions Sedes, 2007, pp.340-359.

[241] Speech, Eneko Landaburu, Director General, DG External Relations, European Commission, *From Neigbourhood to Integration Policy: are there concrete alternatives to enlargement?*, CEPS Conference „*Revitalising Europe*”, Brussels: 23 January 2006.

[242] Ibidem.

Încă din 2004, preşedintele Comisiei Europene, Romano Prodi afirma că după această mare extindere în Est, avînd în vedere UE cu 27 state „o altă extindere în Est nu întră în obiectivele sale”, „fiind clar că se referă la Rusia, Ucraina, Belarus şi Moldova”[243].

Eurobarometrul pe lunile februarie-martie 2006 arăta că doar 55% din europeni considerau extinderea ca ceva pozitiv, 63% din respondenţi considerau că extinderea va crea probleme pe piaţa muncii[244] în ţările lor, printre cele mai îngrijorate state în acest sens fiind Germania şi Austria cu 80% şi respectiv 75%[245], deşi în baza analizelor efectuate de Comisia europeană, extinderea din 2004 a avut un impact pozitiv asupra libertăţii de circulaţie a muncitorilor şi nu a creat probleme pe piaţa muncii în UE[246]. În acest sens, Lukas Tsoukalis consideră paradoxal faptul că „marea majoritate a străinilor de pe piaţa de muncă din Europa vine din ţări care nu beneficiază de libertatea de mişcare a membrilor UE. Aceia care au dreptul să se mişte, arareori o fac, iar mulţi alţii de la periferia mai apropiată sau mai îndepărtată a Uniunii abia aşteaptă să sară peste graniţe, legal sau nu. Piaţa muncii, cel puţin la baza sa de jos, este condusă în mare măsură de legea ofertei”[247]. Un alt Eurobarometru arată că 68% din populaţia UE se simte puţin informată despre subiectele extinderii, cei mai mulţi dintre aceştia (71%) informîndu-se despre aceasta prin intermediul TV. 37% din populaţia chestionată consideră că pentru ca extinderea să fie o politică de succes este nevoie de percepţia unui proiect clar pentru

[243] Borko Yu. A., *European Union: The enlargement did take place. What next? // Актуальные проблемы Европы. Европейский союз после расширения*. - Москва: 2005, p.24.

[244] Ca referinţă pentru cazul României privind destinaţiile preferate pentru muncă în UE şi sub aspectul migraţiei, a se vedea: Julianna Traser, *Who still afraid of EU Enlargement*, ECAS, Brussels, 2006, p.40-41.

[245] Special Eurobarometer 251/Wave 65.1 – TNS Opinion and Social, *The Future of Europe*, Fieldwork February – March 2006, Publication May 2006.

[246] *Free movement of workers since the 2004 enlargement had a positive impact* – Commission report finds, IP/06/130, Brussels: 8 February 2006.

[247] Tsoukalis, Loukas. *op.cit.*, p.27.

Europa, şi doar 14% din ei consideră că pentru aceasta este nevoie de un suport adecvat din partea UE pentru statele candidate sau potențial candidate. 65% consideră că extinderea este o cale bună de a reuni continentul european, iar 62% cred că extinderea consolidează interesele şi valorile europene comune[248].

La 8 noiembrie 2006, Comisia europeană a adoptat o Strategie privind politica de extindere ulterioară, cuprinzînd şi un raport special despre capacitatea de integrare a UE. Comisia a luat în considerare „lecțiile învățate" din cele cinci valuri de extindere şi în vederea îmbunătățirii procesului de aderare propune cîteva măsuri:

- capacitatea de a integra anumite state va fi analizată pe parcursul etapelor-cheie ale procesului de extindere a UE. Aceste aprecieri vor include referiri la impactul asupra instituțiilor, bugetului şi politicilor UE, în special asupra politicilor structurale şi celor agrare;
- rezultatele dialogului politic şi economic vor fi incluse la capitolul negocieri;
- o utilizare mai sistematică a criteriilor, oferind criterii concrete pentru deschiderea şi finalizarea negocierilor în cadrul capitolelor individuale de negocieri;
- domenii ca reforma judiciară, capacitatea administrativă, lupta împotriva corupției şi a crimei organizate trebuie abordate încă de la etapa inițială a procesului de negocieri.

Fiecare decizie care vizează aderarea unui stat la UE trebuie luată prin proceduri democratice, fiind nevoie de aduce noțiunea de „extindere" mai aproape de cetățeni.

Comisarul responsabil de extindere Olli Rehn, a declarat cu referire la această decizie a Comisiei că „extinderea este o modalitate esențială prin care UE poate să extindă stabilitatea, democrația şi prosperitatea în Europa. Acest proiect are nevoie de un larg suport din partea populației europene. Din aceste considerente, percepem necesitatea unui compromis în privința extinderii UE, care la rîndul său să țină cont de valoarea strategică a acesteia, dar în acelaşi timp să asigure capacitatea de funcționare a UE"[249].

Pentru o politică de deschidere şi continuarea extinderii a fost şi preşedinția finlandeză în prima jumătate a anului 2006. La 28 septembrie 2006, premierul finlandez Matti Vanhanen, în discursul său în Parlamentul European cu ocazia evaluării activității preşedinției, a afirmat că „trebuie să menținem o politică ce păstrează Uniunea Europeană deschisă pentru statele, care doresc şi pot să adere. Dacă am stabili noi condiții de aderare – riscăm să-i demoralizăm pe acei candidați care merită şi pentru care perspectiva calității de membru a UE, oricît de distantă ar fi, constituie un imbold puternic pentru reformă şi atingerea standardelor europene. Prezența politică de extindere a UE, bazată pe criterii obiective, este un succes şi cred că Europa va avea de cîştigat continuînd-o". Accentul vizavi de condițiile de aderare a fost pus şi de acesta pe faptul că „extinderea şi Uniunea Europeană în general – nu se referă la geografie, ci la valori... care pot fi neglijate de vecinii imediați ca Belarus, dar respectate corespunzător de alți parteneri ca Ucraina", deoarece Ucraina „în mod serios doreşte să-şi dezvolte perspectiva de aderare la UE"[250]. La ora actuală, Ucraina şi Republica Moldova, ca state în cadrul PEV, solicită un statut calitativ mai bun decît doar cel de vecin al UE. Evident, aspirațiile europene ale acestor două state deranjează Rusia care nu doreşte să-şi piardă influența în spațiul ex.URSS, mai ales că recenta insistență a Ucrainei alături de Georgia, la Summitul de la Bucureşti din aprilie 2008, de a adera la NATO, au provocat noi tensiuni între aceste țări, de altfel,

[248] Special Eurobarometer 255/Wave 65.2 – TNS Opinion and Social, *Attitudes towards European Union Enlargement*, Fieldwork March – May 2006, Publication July 2006.

[249] *La Commission propose un nouveau consensus sur l'elargissement*, IP/06/1523, Bruxelles, 8 novembre 2006.

[250] Emerson, Michael. *Vade Mecum for the next Enlargements of the European Union*, Centre for European Policy Studies, CEPS Policy Brief, No.61/December 2004

procesul extinderii UE spre Est afectează direct şi indirect relaţiile UE-Rusia[251]. În ce priveşte motivele care provoacă tensiuni în relaţia UE-Rusia, în februarie 2005, Vaclav Havel spunea că atunci cînd se va conveni cu calm asupra unde se termină UE şi unde se începe Federaţia Rusă, motivul de tensiune dintre acestea va dispărea[252], astfel că unul din principalele motive de tensiune între acestea îl constituie delimitarea sferelor de influenţă şi interesele lor geopolitice în regiune. Acest argument este susţinut şi de geopoliticianul francez Michel Foucher, care în aceeaşi ordine de idei, susţine că „dezbaterile despre "ultimele frontiere a Europei" ar fi clarificate, dacă am accepta să vorbim în realitate despre limite, chiar şi temporare a Uniunii politice europene care sunt cele occidentale a Federaţiei Ruse (Transnistria şi Belarus „*entre autres"*)"[253].

Aşa cum afirmam mai sus, în afară de Balcani, extinderea UE poate avea ca obiect de dezbatere asupra ultimelor sale frontiere - statele estice şi Turcia. În ce priveşte Caucazul de Sud, deşi există voinţă politică în această direcţie în aceste state, mai ales în Georgia şi Armenia, şansele lor de aderare sunt privite cu mare scepticism, deşi nu negăm că s-ar găsi argumente economice sau geopolitice în favoarea acestora. Loukas Tsoukalis cu privire la ultimele frontiere estice ale UE, afirmă că este foarte dificil să ne imaginăm, chiar şi într-un viitor îndepărtat, state ca Rusia, Ucraina şi Georgia în interiorul Uniunii[254]. Alan Dingsdale consideră că e puţin probabil ca Albania, Belarus, Ucraina şi Rusia să fie vreodată admise în UE[255]. Belarus şi-ar putea

[251] A se vedea: Dov, Lynch. *From „frontier" politics to „border" policies between the EU and Russia*. În: *Russia and the European Union*, Edited by Oksana Antonenko and Kathryn Pinnick, Routledge, 2005, p.15-35.
[252] *Le Monde*, 24.02.2005.
[253] Foucher, Michel. *Retour des frontières, retour de teritoires?* În: *Geographie et politique* (sous la direction de Thierry de Montbrial et Sabine Jansen). - Bruxelles: Bruylant, 2008, p.20.
[254] Tsoukalis, Loukas. *op.cit.*, p.265.
[255] Dingsdale, Alan. *op.cit*., p.149.

asuma angajamente europene, dacă ar veni la putere un regim democratic pro-european şi ar putea genera procese similare statelor baltice de diminuare a influenţei Rusiei. De necesitatea unor astfel de procese, nu sunt scutite nici Ucraina şi nici Republica Moldova. Cercetătorul Anthony Giddens acceptă ideea că într-o zi ar putea adera la UE state ca Ucraina, Republica Moldova şi chiar Belarus, însă precizează că acest lucru ar agita serios Rusia şi relaţiile ei cu UE, iar renunţarea la aceste state ar compromite şansa acestor ţări de a se dezvolta. Acelaşi autor este împotriva acceptării în UE a statelor din Caucazul de Sud şi a Turciei, chiar dacă aceasta din urmă este membru NATO[256]. Există autori care consideră statutul de membru NATO al Turciei (statut pe care S.Huntington îl consideră ca un rezultat al Războiului Rece) principalul argument de acceptare a acestui stat în UE, pentru a asigura securitatea UE la frontiera cu state cu riscuri ridicate de instabilitate. Deoarece problemele frontierelor UE aşa cum afirmă mai mulţi autori, nu pot fi separate de întrebările privind securitatea Uniunii. Stabilirea unor frontiere finale pune în faţa UE problema cum aceasta va promova stabilitatea şi securitatea în regiunile sale învecinate[257].

În eventualitatea unor noi extinderi a UE, despre care Mustafa Aydin susţine că chiar şi pe termen lung sunt inevitabile, creînd un fel de nouă geografie semi-permanentă (*semi-permanent new geography*) vor solicita de la UE noi politici creative faţă de statele care rămîn în afara frontierelor Uniunii (permanent sau temporar). Astfel ca acestea să nu se simtă abandonate de UE şi să continue să interacţioneze cu UE-Europa[258]. Abandonarea Turciei, de asemenea, ar putea avea con-

[256] Giddens, Anthony. *Le nouveau modele europeen*. - Paris: Hachette Litteratures, 2007, pp.314-316.
[257] Browning, S. Christopher., Joenniemi, Pertti. *Geostrategies of the European Neighbourhood Policy.* În: *European Journal of International Relations*, 2008, Vol.14(3), p.520.
[258] Aydin, Mustafa. *Europe's New Region: The Black Sea in the Wider Europe Neighbourhood*. În: *Southeast European and Black Sea Studies*, Vol.5, No.2, May 2005, p.259.

secinţe nefaste pentru promovarea reformelor şi stabilitatea politică în unul din cele mai laice state islamice. De aceea este important, în opinia unor autori, ca să se consolideze opinia publică în acord cu partidele interesate privind realităţile în procesul de aderare al Turciei şi de a nu admite destabilizări a situaţiei şi efecte negative asupra procesului de negocieri[259]. Cancelarul german Angela Merkel şi alţi politicieni europeni sunt de părere că UE ar trebui să-i ofere Turciei un „parteneriat privilegiat" în schimbul statutului de ţară membră, deşi acest tip de parteneriat nu este definit în niciun document al UE, ceea ce lasă, de asemenea, loc de diverse interpretări privind caracterul relaţiilor UE-Turcia. Fostul preşedinte francez Valery Giscard d'Estaing s-a arătat convins că Turcia nu va deveni membru UE şi în aceste condiţii el accentuează faptul că UE ar trebui să fie onestă în privinţa acestui stat şi să-i ofere o alternativă viabilă la cea a statutului de membru[260]. Lucian Boia califică aderarea Turciei la UE ca „un risc pentru Europa, care nu încetează să cîntărească argumentele pro şi contra, fără a îndrăzni să ia o hotărîre definitivă"[261]. Religia pe lîngă aspectele legate de agricultură sau drepturile omului sunt cele mai vulnerabile domenii, pentru a nu mai vorbi despre ritmul de creştere demografică în această ţară, care după anumite prognoze, în cîteva decenii va avea populaţia mai mare decît a oricărui stat din UE. Nu trebuie neglijat nici faptul că odată aderat la UE, acest stat va avea frontieră cu state nu prea agreate de SUA, unul din partenerii strategici ai UE, deşi cel mai probabil situaţia se va schimba odată cu venirea lui Barack Obama la Casa Albă la începutul

[259] Grigoriadis, N.Ioannis. *Turkey's Accession to the European Union: Debating the Most Dificult Enlargement Ever.* În: *SAIS Review*, Vol.XXVI, No.1 (Winter–Spring 2006), p.157.; Birol A.Yesilada, *Turkey's Candidacy for EU Membership*. În: *Middle East Journal*, (Middle East Institute), Vol.56, No.1 (Winter, 2002), pp.94-111.

[260] Grenfell, Julian Lord. *The Further Enlargement of the EU: Threat Or Opportunity?; Report with Evidence; 53rd Report of Session 2005-06*, By Great Britain: Parliament: House of Lords: European Union Committee, Published by The Stationery Office, 2006, pp.65-66.

[261] Boia, Lucian. *op.cit*., p.199.

lui 2009. Opinia publică în Europa este în general reticentă cu privire la tot ce înseamnă lumea islamică şi Islam. O viziune interesantă asupra relaţiilor Europei cu Islamul o are italianul Franco Cardini care într-o lucrare de a sa scrie:

"Astăzi, o Europă ce nu se mai află, din punct de vedere politic, în centrul lumii, o mare putere financiară şi economică, însă încă neînzestrată cu adevărate instituţii unitare şi încă incapabilă de a exprima o politică internaţională şi o linie diplomatică autonome faţă de "aliatul" american, pare nehotărîtă şi ambiguă dinaintea guvernelor şi popoarelor din **dar al-Islam**. *Raporturile sale cu Statele Unite par să-i condiţioneze libertatea şi autonomia atît de acţiune, cît şi de judecată faţă de ţări precum Iranul, Irakul sau Libia, în timp ce opinia sa publică este încă slab informată şi prea puţin sensibilă la numeroasele articulaţii religioase şi culturale ale lumii islamice, în raport cu care schematicele împărţiri în "laici" şi "integrişti" (ori alte adjective analoage, prea puţin precise) apar cu totul inadecvate. Informaţia săracă şi de o calitate mediocră, pe care numai o insistentă practică mass-medială o face să pară, dimpotrivă, abundentă şi subtilă, se însoţeşte cu menţinerea ori chiar cu grotesca reînnoire a unor străvechi prejudecăţi, împiedicînd să se ajungă la o viziune senină şi concret sensibilă asupra lucrurilor în ceea ce priveşte Islamul"*[262].

Deşi Rusia din motive de prestigiu nu şi-a declarat niciodată interesul pentru aderarea la UE, există opinii care admit şi aderarea Rusiei la Uniunea Europeană[263]. Gerard-Francois Dumont susţine ideea că atît Rusia, cît şi Turcia, ar putea adera la UE. Reieşind din statutul şi ponderea lor pe care o au pe plan mondial în cazul celei dintîi, sau pe

[262] Cardini, Franco. *Europa şi Islamul. Istoria unei neînţelegeri*.- Iaşi: Editura Polirom, 2002, p.250.

[263] A se vedea: Parott, Bruce. *Russia: European or not?* În: *Europe Today: A Twenty-First Century Introduction*, (By Ronald Tiersky, Erik Jones), Published by Rowman & Littlefield, 2007, pp.219-243.

plan regional în cadrul lumii islamice – al celei de-a doua[264]. Barthon de Montbas Alexandre şi Aurelien Lechevallier consideră că nu este clar nici în privinţa Rusiei, nici în privinţa ţărilor din Caucaz şi Turcia cărui continent aparţin, pentru a discuta real de şansele lor de integrare europeană[265]. Sigur că scenariul cu aderarea Rusiei la UE, datorită dimensiunii geografice a acestui stat, ar face ca Europa să arate mai curînd o anexă a spaţiului rus decît invers şi acest scenariu este cel mai aproape de varianta de a suprapune aproape toată componenţa actuală a Consiliului Europei la o nouă structură a UE. Un autor rus Vladimir Baranovsky, în cadrul unui studiu cu scopul demonstrării dificultăţii de a delimita clar Europa de Rusia susţine că „jumătate din Europa este Rusia, jumătate de Rusia este în Europa"[266]. După extinderea din mai 2004, Rusia are frontieră cu cinci state membre UE de cca 2200 km, dintre care patru sunt noi membri (în două state – Estonia, Letonia – există o pondere importantă a minorităţii ruse), iar Regiunea Kaliningrad a Rusiei cu cca 900 mii populaţie este înconjurată de două state UE – Lituania şi Polonia[267]. Principalele linii directorii în politica Rusiei faţă de UE sunt stipulate într-un document prezentat în octombrie 1999 la Bruxelles, intitulat *Strategia pe termen mediu pentru dezvoltarea relaţiilor între Federaţia Rusă şi UE* (2000-2010).

[264] Dumont, Gerard-Francois. *Quelles frontieres pour L'Union europeenne?* (L'Union europeenne, la Russie et la Turquie). În: *Une nouvelle Europe. Comprendre une revolution geopolitique* (sous la direction de Pierre Verluise), Paris: Karthala, 2006, p.249-276. A se vedea de asemenea: Yves Lacoste, *Dans l'avenir, une tres grande Europe de l'Atlantique au Pacifique?,* În: *L'Europe et ses limites, Herodote*, nr.118, 3 trimestre 2005, p.203-212.

[265] Barthon de Montbas, Alexandre., Lechevallier, Aurelien. *L'Europe en question(s)*. - Paris: Elipses, 2008, p.218.

[266] Baranovsky, Vladimir. *Russia: A Part of Europe or Apart from Europe?* În: *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol.76, No.3, *Europe: Where Does It Begin and End?* (July, 2000), p.443.

[267] Dov, Lynch. *Russia's Strategic Partnership with Europe*. În: *The Washington Quarterly*, Vol.27, No.2, Spring 2004, pp.100-101.

Dov Lynch consideră că pentru cooperarea UE-Rusia este important ca acestea să identifice aspecte cheie care ar solicita urgenţa implicării şi ar demonstra interesul ambelor părţi pentru o cauză comună. După 1 ianuarie 2007, Republica Moldova este la frontiera estică a UE, iar conflictul transnistrean întruneşte toate criteriile pentru a-i determina pe cei doi actori (UE şi Rusia) să coopereze în acest caz în numele securităţii europene[268]. Unii autori constată că extinderea UE a fost privită pozitiv în Rusia, mai degrabă ca o alternativă la extinderea NATO[269]. Dmitri Trenin în cadrul unui studiu, susţine că din perspectiva poporului rus, aceştia ar dori ca extinderea UE şi NATO să se oprească la uşa spaţiului CSI[270], Rusia fiind vecinul imediat şi frontiera ultimă a UE[271]. Din perspectiva Moscovei, consideră Dmitri Trenin, relaţiile Rusiei cu Vestul sunt competitive, dar nu antagoniste[272]. Tot el susţine că Rusia nu încearcă să domine Europa, dar ea va exploata diferitele vulnerabilităţi ale UE la nivel tactic, iar pentru a valorifica diviziunile interne ale UE, Moscova preferă să se întreţină cu membrii UE în mod separat, în special cu Germania, Franţa, Italia, Spania, Grecia şi Portugalia, decît să trateze cu un grup[273].

Relaţiile Federaţiei Ruse cu UE, cît şi cu NATO, sunt privite diferit de liderii de opinie sau factorii decizionali de la Moscova. Unii autori au încercat să clasifice aceste opinii ale cetăţenilor ruşi în trei categorii: a) *Liberalii occidentalizaţi* – sunt adepţii relaţiilor bune cu Vestul şi ai stilului occidental al democraţiei pentru Rusia; b) *Naţionaliştii pragmatici* – cei care tot sunt adepţii relaţiilor bune cu Vestul, însă pun interesul Rusiei pe primul plan, considerînd necesară adaptarea regulilor econo-

[268] Ibidem, p.114.

[269] Light, Margot., White, Stephen., Lowenhardt, John. *A Wider Europe: The View from Moscow and Kyiv*. În: *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol.76, No.1, (Jan., 2000), p.81.

[270] Trenin, Dmitri. *Russia Redefines Itself and Its Relations with the West*. În: *The Washington Quarterly*, Vol.30, No.2, Spring 2007, p.98.

[271] Ibidem, pp.104-105.

[272] Ibidem, p.96.

[273] Ibidem, p.98.

miei de piaţă la condiţiile concrete ale Rusiei; c) *Naţionaliştii fundamentalişti* – sunt adepţii ideii că Rusia se poate dezvolta singură. Ei văd Vestul în termeni ostili şi sunt nostalgici după trecutul sovietic (sau al imperiului rus)[274]. Precizări similare face şi Samuel P.Huntington care subliniază apariţia acestor divergenţe dintre elitele intelectuale şi politice, dar şi opinia publică rusă imediat după colapsul URSS. Dezbaterea reală se concentra asupra întrebărilor: „Ar trebui ca Rusia să adopte valorile, instituţiile şi practicile occidentale şi să încerce să devină parte a Occidentului? Sau ar trebui ca Rusia să întruchipeze o civilizaţie ortodoxă şi euroasiatică distinctă faţă de cea a Occidentului, având destinul unic de a lega Europa de Asia?". Huntington precizează că de fapt diferenţele dintre aceste elite politice şi grupări „se reflectau în politica externă şi, într-o mai mică măsură, în reforma economică şi în structura statului"[275]. De altfel, acest aspect de clasificare a formaţiunilor politice şi pe eşichierul politic din Republica Moldova din punct de vedere al poziţiei lor faţă de politica externă şi nu după doctrina generală, este o realitate constatată de mai mulţi politologi.

Aceiaşi autori consideră că în Ucraina opiniile faţă de Vest se împart în general în două categorii. O categorie de ucraineni susţine „varianta slavă", şi alta susţine „varianta europeană". Adepţii primei variante, de regulă, sunt comuniştii şi reprezentanţii altor formaţiuni de stînga, care doresc restabilirea URSS sau crearea unei confederaţii slave cu Rusia şi Belarus, sunt împotriva statutului de membru al UE şi împotriva cooperării Ucrainei cu NATO. Adepţii „variantei europene" sunt pentru suveranitatea şi independenţa Ucrainei, în special faţă de Rusia, considerînd că relaţiile bune cu instituţiile euro-atlantice vor contribui la asigurarea acestora. În acelaşi timp, ei consideră că Ucraina trebuie să aibă relaţii bune cu Rusia[276]. La 6 octombrie 2005, preşedintele Comisiei Europene Jose Manuel *Barrosso* declara cu privire la Ucraina: „Uşa noastră rămîne deschisă, viitorul Ucrainei este în Europa. Cea mai bună cale de a ajunge acolo este nu de a vorbi mereu de statutul de membru UE, ci de a obţine rezultate concrete şi a demonstra angajamente faţă de valorile şi standardele europene"[277]. Taras Kuzio susţine că UE nu a considerat niciodată statele din CSI ca viitori membri, invocînd ca argument lipsa unei atare prevederi în Acordurile de Parteneriat şi Cooperare (APC) dintre UE şi aceste state[278]. Considerăm că deşi APC-urile nu au prevăzut expres o astfel de perspectivă, aceasta nu exclude posibilitatea ca UE să-şi revadă strategia faţă de unele din statele CSI (cum ar fi Republica Moldova şi Ucraina) şi să ia în calcul acest aspect, chiar şi pe termen lung, în cadrul noilor documente contractuale ce urmează să fie adoptate după APC.

Jacques Sapir susţine că „Europa nu se termină la Varşovia, nici la Kiev cum afirmă unii nostalgici ai războiului rece, ci la Vladivostok"[279], iar Jean-Paul Baquiast, într-o lucrare de-a sa, face o adevărată pledoarie, susţinînd că Europa nu îşi poate găsi sensul fără Ucraina, Belarus şi Rusia[280]. Cu privire la Rusia, Helmut Hubel se întreba dacă pe viitor va fi Rusia în Europa sau va fi o Rusie europeană?[281]. Atunci cînd îşi

[274] Light, Margot., White, Stephen., Lowenhardt, John. *op.cit*., p.79. La subiectul privind „opţiunea slavă" sau „opţiunea europeană" în rîndul populaţiei dar şi a elitelor politice din Rusia, Ucraina şi Republica Moldova, sub aspect comparativ, a se vedea: White, Stephen., McAllister, Ian., Light, Margot., Löwenhardt, John. *A European or a Slavic Choice? Foreign Policy and Public Attitudes in Post-Soviet Europe*. În: *Europe-Asia Studies*, Vol.54, No.2. (March, 2002), pp.181-202.

[275] Huntington, P.Samuel. *op.cit*., pp.128-129.

[276] Light, Margot., White, Stephen., Lowenhardt, John. *op.cit*., p.83.

[277] *Ukraine told that the EU door is open*, BBC News, October 6, 2005, http:// news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4313906.stm.

[278] Kuzio, Taras. *Is Ukraine Part of Europe's Future?* În: *The Washington Quarterly*, Summer 2006, Vol.29, No.3, p.95.

[279] Sapir, Jacques. *La fin de l'euroliberalisme*, Seuil, 2006, p.130.

[280] Baquiast, Jean-Paul. *Europe paneuropeenne, superpuissance*, Editions Automates Intelligent, 2003. A se vedea de asemenea: *Vers une tres grande Europe. Quelle taille minimale pour l'Europe dans la mondialisation du XXI siecle?*, L'Harmattan, 2008, 130 p.

[281] Hubel, Helmut. *The European Union and Post-Soviet Russia as Direct Neighbours* (Chapter 3). În: DeBardeleben, Joan (ed). *Soft Or Hard Borders?: Managing the*

susţin opiniile vizavi de acceptarea unoi noi membri, diferiţi cercetători sunt ghidaţi mai mult de dorinţa de a demonstra argumentele economice sau geopolitice, reieşind din necesitatea ca UE să-şi lărgească spectrul de resurse în interiorul ei şi extinderea asupra noi pieţe de desfacere care ar fi capabile să absoarbă pentru mai mult timp produse în plin proces de schimbare pe actuala piaţă internă a UE.

Analizînd contextul geopolitic actual, Jacques Rupnik consideră că UE ar putea să se extindă în următorii 15-20 de ani, ajungînd la 35-40 de membri[282]. Ferenczi Thomas se pronunţă că în anii viitori UE ar putea ajunge la 34-35 de membri[283], iar într-un Raport prezentat de Jacques Attali, în 1999, cu titlul *„Europe 2020; pour une Union plurielle"*, se vorbeşte despre o Uniune cu cca 40 de state, inclusiv Rusia, Armenia şi Georgia. În opinia unui grup de experţi de la CEPS (Centre for European Policy Studies) din Bruxelles, un scenariu privind posibilele extinderi ulterioare ale UE, este următorul:

- 3 democraţii avansate (Norvegia, Islanda şi Elveţia), fiecare din ele ar fi acceptate cu uşurinţă în UE, dacă acestea ar vrea;
- 7 state din Balcani (Croaţia, Serbia, Bosnia, Muntenegru, Macedonia, Albania şi, posibil, Kosovo) cărora li s-a acceptat la Thessaloniki perspectiva europeană;
- Turcia;
- În Europa de Est, Ucraina şi Republica Moldova au ambiţii pe termen lung pentru aderarea la UE, nu şi Belarus;
- În Caucazul de Sud, Georgia şi Armenia, de asemenea şi-au exprimat ambiţiile pe termen lung de aderare la UE, nu şi Azerbaijan;
- Rusia nu are scopul de aderare la UE.

Divide in an Enlarged Europe. Published by Ashgate Publishing, Ltd., 2005, p.69.

[282] Rupnik, Jacques. *La „nouvelle frontiere" de l'Europe: quels confins pour une Europe elargie?* În: *Visions d'Europe* (sous la direction de Bronislaw Geremek, Robert Picht, Odile Jacob). - Paris: 2007, p.313.

[283] Ferenczi, Thomas. *Pourqoi l'Europe ?*, Andre Versaille editeur, 2007, pp.211-217.

Astfel că, în conformitate cu acest scenariu, dacă statele care doresc acum aderarea îşi vor menţine aceste ambiţii pe termen lung şi vor continua reformele în vederea întrunirii criteriilor de aderare, iar cele care le întrunesc şi nu sunt membri, dacă vor vrea acest lucru, se va ajunge la UE formată din: 27 + 3 + 7 +1 + 2 + 2 = 42 state membre[284]. Dacă UE se va extinde în acest format, termenul între etape este un alt factor pentru a estima cît va dura tot acest proces pînă la a se ajunge la componenţa de 42 de state membre. Capacitatea actuală de absorbţie şi de integrare graduală în UE a noilor membri, face în opinia aceloraşi autori ca următoarea extindere a UE să aibă loc cu Croaţia, în cel mai bun caz peste 5 ani după aderarea Bulgariei şi României, peste 10-15 ani pentru altele din Europa de Sud-Est şi 20 de ani sau mai mult, pentru statele din ex.URSS, adică ipotetic următoarele etape sau valuri de extindere ar avea loc în 2015, 2020 şi 2025. De la momentul aderării la UE, de asemenea mai durează ceva timp pentru integrarea propriu-zisă în structurile şi politicile europene, ca exemplu pentru integrarea pe piaţa muncii (pînă la 7 ani), în spaţiul Schengen (posibil de la 3 la 7 ani), şi integrarea în zona Euro (posibil de la 3 la 10 ani)[285]. Unul din aceşti autori, consideră că extinderea în cel mai larg format ipotetic ar putea fi realizată pînă în 2050, timp care ar permite şi o depăşire a perioadei de tranziţie în statele postcomuniste[286]. Un raport elaborat de un grup de autori cu privire la politica externă a Franţei în perioada 2008-2020, susţine că în această perioadă ei admit o extindere a UE limitată la Balcani, fără a discuta despre Turcia sau Ucraina, state care, în opinia lor, odată aderate ar modifica chiar natura proiectului european. Tot ei consideră că situaţia s-ar putea rezolva, cel puţin teoretic, în cazul acestor state, fie

[284] Emerson, Michael., Senem, Aydin, Julia De Clerck-Sachsse., Noutcheva, Gergana. *Just what is this "absorption capacity" of the European Union?*, CEPS Policy Brief, No.113, September 2006, p.10.

[285] Ibidem, p.11.

[286] Emerson, Michael. *The Wider Europe Matrix*, Preface by Gunter Verheugen, CEPS, Brussels: 2004, pp.82-83.

prin continuarea extinderii după această perioadă, dacă UE va avea capacitatea de absorbție necesară, fie printr-o politică de vecinătate renovată şi mai consistentă[287].

Aceste pronosticuri sau scenarii privind viitoarele etape în extinderea UE, iau în calcul atît factorul geopolitic cît şi aspirațiile europene actuale ale statelor din regiune. Jacques Barrot, Vice-preşedintele Comisiei Europene, susține în cartea sa *L'Europe n'est pas ce que vous croyez,* publicată în 2007, că nu este obligatoriu ca toate statele europene să se integreze în UE, dînd exemplul Elveției şi Norvegiei; şi chiar dacă mai multe state îşi afirmă dorința de integrare europeană, nimic nu obligă UE de a accepta toți candidații[288], ea fiind o asociație voluntară între state democratice şi are toată legitimitatea de a-şi decide limitele sale chiar şi temporare, pentru unul sau două decenii[289]. Pe o pagină de Internet cu informații privind asistența financiară a UE în perioada 2007-2013, utilizatorii sunt întrebați „Care va fi viitorul politic al UE la sfîrşitul lui 2013?". La momentul accesării paginii respective (23.10.2008), 72% din cei care şi-au expus opinia consideră că pînă în 2013 unele State Membre vor părăsi UE, 19% din respondenți susțin că UE va avea 30 de State Membre prin aderarea a 3 state candidate, 5% din respondenți susțin că UE va rămîne la componența de 27 de State Membre şi doar 2% cred că la sfîrşitul lui 2013 UE va fi formată din 35 de State Membre prin aderarea celor 3 state candidate şi a 5 state potențial candidate[290]. Ceea ce este interesant este că deşi subiectul privind părăsirea UE de anumite State Membre nu a făcut subiectul unor dezbateri publice la nivel european, cifrele acestui sondaj, poate chiar şi nereprezentativ, ne demonstrează că acest subiect ar putea să nu lipsească din lista subiectelor de dezbateri privind viitorul UE.

[287] *La France et l'Europe dans le monde. Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008 – 2020*. (Sous la présidence d'Alain Juppé et de Louis Schweitzer), 2008, p.19.
[288] Barrot Jacques, *L'Europe n'est pas ce que vous croyez*, Preface de Jose Manuel Barroso, Foundation Robert Schuman, Albin Michel, 2007, p.209.
[289] *L'Union politique européenne: un territoire, des frontières, des horizons*. În: *Esprit*, Paris: novembre 2006.
[290] http://www.2007-2013.eu/vote.php (accesat la 02.10.2008).

La 22 ianuarie 2008, comisarul european pentru extindere, Olli Rehn a declarat că agenda actuală a extinderii UE este Sud-Estul Europei, adică – statele din Balcani şi Turcia care au perspectivă de a deveni membri[291], deşi cu privire la şansele de aderare a Turciei există opinii contradictorii la nivelul UE, mai ales în Germania şi Franța. Totuşi, Turcia este considerată de către UE, în acest context, statul care joacă un rol central ca punte între Europa şi lumea islamică[292]. În cadrul unei prelegeri la Institutul de Relații Internaționale din Finlanda, în octombrie 2006, Olli Rehn declarase că UE în Vest are frontieră naturală la Atlantic, în Nord are frontieră la Marea Baltică, în Sud este mărginită de Marea Mediterană, în Est Uniunea Europeană nu are frontiere naturale. Astfel susținînd ideea că UE este definită mai mult de valori decît de geografie, mai ales în Est şi Sud-Est. În acelaşi context, el face referire la trei frontiere ale UE care trebuie corelate atunci cînd se abordează procesul extinderii şi stabilirii unor noi frontiere: 1) frontiera economică; 2) frontiera politică; 3) frontiera de extindere a zonei de pace, libertate şi prosperitate[293].

Este adevărat că UE nu are o politică foarte clară de apărare la frontierele sale şi în acest caz, susține Salome Zourabichvili, „pentru securitatea sa, UE depinde în totalitate de NATO"[294], probabil acum acest aspect este ceea ce dă greutate şanselor de a ține Turcia, „un

[291] Olli Rehn, (EU Commissioner for Enlargement), *What's the future for EU enlargement?,* AmCham EU Plenary meeting Luncheon keynote speech, SPEECH/08/31, 22 January 2008.
[292] Olli Rehn, (EU Commissioner for Enlargement), *„Europe's Next Frontiers",* Lecture at Bilkent University, Ankara (4 October 2006) **Ref:** SP06-306EN, p.4.
[293] Olli Rehn, (EU Commissioner for Enlargement), *„Europe's Next Frontiers",* Lecture at Finnish Institute of International Affairs, (27 October 2006).
[294] Zourabichvili, Salome. *Les cicatrices des Nations: L'Europe malade de ses frontières*. - Paris: Bourin Editeur, 2008, p.171.

mare stat asiatic cu un mic apendice european, sau un mic stat european cu un mare apendice asiatic" după cum o numeşte istoricul francez Jacques Le Goff, pentru nu se ştie cît timp pe agenda de extindere şi în cadrul negocierilor. Progresele şi intenţia actuală a Ucrainei de a deveni membru NATO, înseamnă nu numai o modalitate de a-şi diminua influenţa Rusiei asupra sa, de a-şi spori şansele de aderare la UE, ci şi de a-şi asuma statutul de frontieră de securitate estică a NATO şi ulterior UE. Susţinerea de către statele europene a intenţiilor Ucrainei de a deveni membru NATO, înseamnă dezechilibre şi în relaţiile acelor state cu Rusia, această mare putere, care doreşte „să-şi ţină încă sub călcîi" cu orice preţ statele ex.URSS, considerînd că altfel şi-ar pierde statutul de mare putere europeană. O modalitate pentru Rusia de a se opune atît extinderii UE cît şi NATO în Est, este stagnarea forţelor ruse în Republica Moldova (Transnistria)[295], în pofida faptului că UE încearcă să contribuie la soluţionarea acestui conflict prin reprezentantul său special în Republica Moldova, Misiunea de asistenţă la frontiera moldo-ucraineană pe segmentul transnistrean (EUBAM) cît şi prin participarea la negocierile în formatul „5+2".

Există însă şi opinii conrom cărora UE ar trebui să-şi oprească procesul de extindere, deoarece în caz contrar ea nu ar putea să-şi realizeze obiectivele fixate prin tratatele sale fondatoare. Aşa cum am arătat mai sus, Tratatul de la Lisabona vine în întîmpinarea unei astfel de dileme. Este important ca el să fie ratificat şi să intre în vigoare, pentru că, de altfel, aşa cum declara şi Nicolas Sarkozy, preşedintele Franţei, la puţin timp după respingerea Tratatului prin referendum de către irlandezi, „fără Tratat nu putem vorbi de extindere". Mai mulţi dintre cei care se opun continuării extinderii UE asupra statelor care nu au primit încă o perspectivă europeană din partea statelor mem-

[295] Ibidem, p.151. A se vedea de asemenea: Traian, Sandu. *L'Union europeenne et la Republique Moldave: la dificile gestion de la Politique europeenne de voisinage (PEV)*. În: *Frontieres et securite de l'Europe. Teritoires, identites et espace europeens*, (sous la direction de Christine Manigand, Elisabeth du Reau, Traian Sandu). - Paris: l'Harmattan, 2008, pp.179-190.

bre, de fapt nu invocă mai mult incapacitatea de absorbţie a UE, sau preţul geopolitic pentru ele, ci faptul că pretendenţii nu corespund criteriilor de aderare, şi că nivelul sărăciei, corupţiei sau instabilităţii în aceste state este mare. Unul dintre oponenţii sau scepticii cu privire la extinderea în Europa de Est, Heather Grabbe de la Centrul pentru Reforme Europene, a spus: "Belarus este prea autoritară, Moldova prea săracă, Ucraina prea mare, şi Rusia prea înfricoşătoare, pentru ca UE să aibă intenţia să acorde acestor ţări calitatea de membru într-un viitor apropiat"[296]. Salome Zourabichvili afirmă că şi în cazul cel mai pesimist, în care „Europa decide de a nu se mai extinde, ar trebui să facă şi mai mult pentru vecinii săi, ea ar trebui să exporte mai multă democraţie, mai multă stabilitate, prosperitate şi securitate"[297]. Cu toate acestea, politica de extindere a UE trebuie să continue, dacă UE vrea să-şi sporească rolul pe arena mondială, mai ales că logica şi filosofia extinderii UE mai curînd se înscrie în ceea ce Comisarul Olli Rehn spunea că viitoarele provocări ale UE vor consta în întîlnirea cu noi frontiere şi nu în retragerea în spatele acestora.

Dacă în Europa nu există o strategie clară privind limitele finale ale Uniunii, situaţia este alta în ce priveşte viziunea administraţiei americane vizavi de extindere; se parecă ei sunt singurii care au o idee clară în acest sens. Văzută de la Washington, în perspectiva UE ar trebui să înglobeze toate statele Consiliului Europei, excepţie făcînd Rusia, scenariu nelipsit de riscuri cum se pot vedea în Ucraina, Republica Moldova şi în statele Caucazului de Sud[298].

Ideea de bază a proiectului european a fost inspirată de voinţa de pace. Filosoful german Immanuil Kant considera că nu se poate instaura şi asigura pacea fără un contract mutual între popoare, sub forma unei *alianţe pacifiste* (*foedus pacificum*). Deşi există diverse studii cu

[296] *Ever-Expanding Union?* (29.04.2004), Economist.com.
[297] Zourabichvili, Salome. *op.cit*., p.165.
[298] Foucher, Michel. *Quelles frontières et quel projet pour l'Union* ? În: *Le Monde diplomatique*, mai 2007, pp.20-21.

privire la identitatea europeană, acestea abordează mai mult domeniul istoric, lingvistic, religios, ignorînd adesea elementul de securitate şi pace ca factori determinanți ai construcției europene. În acest sens, Sylvain Kahn consideră că „dezvoltarea şi extinderea cooperării pentru pace „cu „binefacerile" pe care le presupune, este mai importantă decît o definiție teritorializată a identității europene"[299].

Cunoaştem că există şi rezerve cu privire la extinderile viitoare spre Est, şi referitor la continuarea negocierilor cu Turcia, totuşi în majoritatea documentelor UE se menționează că extinderea este o politică de succes a UE, şi că aceasta este importantă atît pentru țările care aderă, dar şi pentru „vechii" membri. Istoricul deja menționat, Lucian Boian, susține că extinderea UE a cunoscut cercuri succesive: „Occidentul, Europa Centrală, Europa de Est şi, în sfîrşit, Turcia. Europa celor 15 (înainte de 2004) însemna Occidentul unificat (plus Grecia). Europa celor 25 (începînd cu 2004) este Occidentul plus Europa Centrală. Europa celor 27 (începînd cu 2007) adaugă la acest ansamblu două țări din Europa de Est. Rămîne de văzut în ce măsură cercurile următoare vor fi atrase şi ele de nucleul occidental"[300]. În ceea ce priveşte provocările şi supozițiile privind viitorul UE, acelaşi autor citat mai sus afirmă că: „Europa trebuie să facă compromisuri atît cu statele sale, națiuni care, în ciuda unui anume reflex al ideologiei naționale, rămîn realități şi simboluri puternice, cît şi cu procesul de globalizare care o atrage deja într-un ansamblu planetar mai vast... Cu cît Europa va fi mai mare, cu atît mai mare va fi rolul ei"[301].

Unii autori precum Anand Menon afirmau în 2004 că „extinderea UE nu doar va schimba noțiunile noastre despre ceea ce este Europa, ci va schimba fundamental natura politicului pe bătrînul continent"[302]. Avînd rezerve față de alte extinderi, acelaşi autor considera că UE ar

[299] Kahn, Sylvain. *op.cit.*, p.124.
[300] Boia, Lucian. *op.cit.,* p.200.
[301] Ibidem, pp.201-202.
[302] Attila, Agh. *The social Challenge in the Post-Accesion period: ECE preparations for the Lisbon Strategy.* În: Attila Agh (ed), Post-*Accesion in East Central Europe.*

trebui mai degrabă să găsească noi căi pentru relațiile cu noii vecini oferindu-le atît statelor din Sud cît şi celor din Est, alte perspective decît cea de membru cu drepturi depline[303]. Nu vom elabora aici prognoze cu privire la datele cînd vor adera anumite state, deşi există mai multe lucrări, aşa cum am arătat mai sus, care încearcă să prevadă orientativ anii cînd vor adera statele din Balcani şi eventual Turcia. Oricum acest lucru depinde în mare parte de reformele şi rezultatele obținute de statul pretendent la UE, dar şi de poziția sa geostrategică în care se află.

Extinderea UE este fără îndoială un proces complex, „un demers geopolitic fără precedent"[304], pentru că este condiționată, dar nici nu pleacă exclusiv de la *a obține ceva în schimb,* mai ales material, nu este nici „o operă de caritate, dar nici un proiect mercantil"[305]. Ea generează şi probleme în procesul decizional şi de administrare a UE, creează decalaje sub aspect economic între „cei vechi" şi „cei noi", deci o încărcătură suplimentară a politicii de coeziune economică şi socială a UE, cu scopul diminuării acestor decalaje, politică care „înghite" cele mai mari resurse din bugetul UE. Pe lîngă mişcările demografice, aceste argumente constituie substanța generatoare de reticențe față de extindere pentru unii decidenți europeni, însă poate este cazul ca „decît să se insiste asupra diferențelor interne din UE, care ar pune în cauză ceea ce a fost ea la început, într-o viziune centrată pe Europa, n-ar fi oare mai convenabil să privim UE dintr-o perspectivă mondială şi din exterior: reuşita şi unitatea întreprinderii comunitare, tot ceea ce leagă statele membre între ele ar apărea, atunci, cu claritate"[306].

Consiliul European din 14 decembrie 2007 a luat decizia de a crea un Grup de reflecție sau un „Grup al înțelepților" din 12 persoane

The Emergence of the EU 25. (Togheter for Europe Series), Hungarian Centre for Democracy Studies. - Budapest: 2004, p.9.
[303] Ibidem, p.31.
[304] Kahn, Sylvain., *op.cit*, p.94.
[305] Ibidem, p.95.
[306] Ibidem, p.126.

(iniţial s-a propus să fie din maxim 9 persoane) alese din întreaga Uniune pe baza meritelor, în frunte cu fostul prim-ministru spaniol Felipe González Márquez. În Concluziile Consiliului European din 15-16 octombrie 2008 se scrie că Grupul îşi va începe activitatea „cît mai curînd cu putinţă". Acest Consiliu a aprobat propunerea preşedintelui Grupului de reflecţie şi a celor doi vicepreşedinţi ai acestuia privind alcătuirea grupului[307]. Misiunea acestui grup compus din personalităţi notorii din UE este de a identifica principalele probleme, provocări pe termen lung şi evoluţii posibile pe care Uniunea le poate avea de înfruntat în viitor (orizontul 2020-2030) şi pentru a analiza modul de rezolvare a acestora[308]. Secretariatul General al Consiliului îi va asigura grupului o susţinere materială şi logistică. Preşedintele francez Sarkozy dorise iniţial ca grupul de reflecţie să definească graniţele finale ale UE, fapt care a fost interpretat atît de politicieni cît şi de opinia publică ca tentativă de blocare a viitoarei aderări a Turciei la UE. Marea Britanie şi ţările est-europene, care susţin continuarea procesului de aderare la UE a celorlalte ţări estice, se opun stabilirii acestor limite. Vom vedea care sunt concluziile şi rezultatele activităţii acestui Grup de reflecţie şi recomandările lui pentru actualii şi viitorii factori de decizie ai UE, pe care trebuie să le prezinte la întrunirea Consiliului European din iunie 2010.

În concluzie, atît Republica Moldova, cît şi alte state care aspiră la UE, este important să înţeleagă, după cum spunea în cadrul unei vizite în Polonia în 2002 Primul-ministru al Marii Britanii Tony Blair, că „în UE nu există locuri garantate. Reforma este singurul bilet de intrare". Rezultate importante se pot obţine, în mod evident, cu sprijinul Co-

[307] Componenţa nominală a Grupului de reflecţie publicată în Anexa 1 a Concluziilor Consiliului European de la Bruxelles din 15-16 octombrie 2008 este următoarea: *Preşedinte* - Felipe González Márquez; *Vicepreşedinţi* - Vaira Viķe-Freiberga, Jorma Ollila; *Membri* - Lykke Friis, Rem Koolhaas, Richard Lambert, Mario Monti, Rainer Münz, Kalypso Nicolaïdis, Nicole Notat, Wolfgang Schuster, Lech Walesa.

[308] *Brussels European Council. Presidency Conclusions* - Brussels, 14 December 2007, 16616/1/07, REV 1, pp.2-3.

munităţii europene prin diverse programe şi proiecte. Dar politica extinderii, după cum menţionam mai sus, ţine cont şi de geopolitică, dar şi de interesele specifice ale Statelor membre. Drept exemplu, Ţările Baltice şi Polonia susţin puternic perspectivele europene ale Ucrainei, situaţia politică din Belarus şi poziţia strategică a Moldovei mai pun încă probleme importante pe agenda extinderii[309], iar lansarea Parteneriatului Estic la iniţiativa Suediei şi Poloniei ar putea introduce noi elemente pe pe această agendă. Oricare ar fi comentariile, plecînd de la analiza tipurilor de relaţii existente între statele de la frontierele externe ale UE, subscriem afirmaţiei lui Charles Grant de la Centrul pentru Reforme Europene din Londra care susţine că „în viitoarea geografie politică a Europei vor fi mai multe gradaţii ale integrării între Statele Membre şi vecinii lor"[310]. Procesul de aderare la UE este un puternic stimul şi motivare pentru statele candidate, astfel că extinderea va continua pînă cînd se vor respecta aceleaşi reguli de joc de către „noii jucători" în condiţii regionale şi internaţionale favorabile, pînă cînd extinderea va genera probleme de nerezolvat pentru UE, sau pînă cînd se va epuiza criteriul geografic prevăzut de Tratatul UE în ce priveşte şansele unui stat european la aderare. UE înţelege responsabilităţile şi importanţa extinderii pentru „asigurarea stabilităţii şi prosperităţii pe continentul european", venind prin asistenţă, în sprijinul statelor care doresc şi pot să obţină statutul de membru al UE. Complexitatea oferirii unui răspuns la întrebarea din titlul paragrafului ne determină să o lăsăm deschisă în continuare dezbaterilor, care solicită analize şi strategii viabile faţă de variabilele ecuaţiei de calculare a limitelor extinderii UE. Aceste variabile constau în primul rînd din: dinamica dezvoltării economiei europene şi atractivitatea ei pentru statele din jur; capacitatea administrativă a UE şi de a gestiona problemele în ansamblu a statelor membre fără ca cetăţenii europeni să se simtă ameninţaţi de alte extinderi; gradul de democratizare a administraţiei

[309] http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_3/index_en.htm

[310] Grant, Charles. *op.cit.,* p.74.

Federației Ruse şi de abandonare a promovării intereselor imperialiste sub pretextul „protejării" intereselor cetățenilor ruşi; credibilitatea şi capacitățile organismelor internaționale de a impune respectarea normelor de drept internațional; potențialul în ascensiune a voinței politice pro-europene în statele care deja şi-au afirmat acest deziderat; flexibilitatea sau definirea exactă în documentele UE a spațiului asupra căruia se extinde criteriul geografic necesar pentru aderare. Dacă Alina Mungiu Pippidi consideră că UE a văzut „extinderea ca pe o cruciadă, dar s-a dovedit că necredincioşii sunt mai entuziasmați decît cruciații"[311], vom afirma că majoritatea dintre noi cunoaştem explicațiile acestui entuziasm, iar comparația este oarecum forțată în contextul actual, cînd problema religioasă chiar şi neformal constituie o nouă variabilă în ecuația extinderii.

§ 4. Criteriile şi etapele de aderare la UE

În procesul de construcție europeană, „testul" tuturor statelor care au vrut să adere la UE, a constat din întrunirea unor criterii şi principii care au stat la baza tratatelor şi ulterior modificate în lumina schimbărilor şi provocărilor create de contextul istoric, geopolitic, economic etc. Stabilirea clară a acestor criterii permite statului pretendent să se autoevalueze dacă întruneşte aceste condiții, pentru a urma o altă etapă în acest proces. Uniunea Europeană a pornit de la 6 state, a ajuns la 27 şi încă este un proiect în dezvoltare. În aceste condiții, apare o întrebare firească: care sunt aceste criterii pe care trebuie să le întrunească un stat care vrea să devină membru al UE? Încă de la început fondatorii UE au prevăzut dezvoltarea proiectului european, fapt pentru care au stabilit încă din tratatele fondatoare ca şi condiție de bază apartenența statului pretendent la continentul european.

[311] Pippidi, Alina Mungiu. *Extinderea Uniunii Europene înspre Est*. În: Dobre Maria Ana, Ramona Coman (coord), *România şi integrarea europeană*. - Iaşi: Institutul European, 2005, p.335.

În art.49 (fostul articol O) al Tratatului privind Uniunea Europeană este prevăzut că „Orice stat european care respectă principiile enunțate la articolul 6 (fostul articol F), paragraful 1, poate cere să devină membru al Uniunii". Aceste principii sunt: libertatea, democrația, respectul drepturilor omului şi al libertăților fundamentale şi statului de drept, principii comune tuturor statelor membre. Deci în mod prioritar fiecare stat care solicită aderarea trebuie să întrunească trei condiții de bază[312]:

- identitatea europeană;
- sistem democratic de guvernare;
- respect față de drepturile omului şi libertățile cetățeneşti.

În mod normal, cînd vorbim de Uniunea Europeană înțelegem că din această structură fac parte state europene, deci este clar ce au avut în vedere fondatorii UE. Pe de altă parte, nu există o interpretare a sintagmei de „stat european" fără echivoc. El poate fi abordat în termeni geografici, culturali sau politici. Un exemplu de interpretare geografică a conceptului de „stat european" a fost cel din 1987, cînd o cerere de aderare la Comunitatea Europeană a fost depusă de către Maroc. Consiliul a respins această cerere în baza criteriului că acest stat geografic nu se află în Europa[313]. Cel mai mult şi mai actual caz discutat este cel al Turciei. Art.28 al Acordului de Asociere semnat cu această țară în 1963 include opțiunea unei eventuale aderări a Turciei la Comunități. Însă o cerere de aderare din partea Turciei a fost depusă pe 14 aprilie 1987. Chiar dacă geografic, doar o parte din teritoriul Turciei (3%) se află în Europa, Parlamentul, Consiliul şi Comisia au confirmat eligibilitatea acestui stat la aderare[314]. Acest exemplu

[312] Bărbulescu, Iordan Gheorghe. *Uniunea Europeană. Politicile extinderii.* – Bucureşti: Tritonic, 2006, p.28.

[313] JF/bo, Briefing No 23, *Legal questions of enlargement*, PE 167.617, Or.FR, Luxembourg, 19 may 1998.

[314] EP resolution Doc. A4-0368/97, 04.12.1997, recital S and para; Luxembourg European Council of 12-13.12.1997, Presidency's Conclusions, para.31; Commission opinion of 18.12.1989, SEC (89) 2290 final; Commission communication to the

ne arată că sintagma de „stat european" nu trebuie să fie interpretată strict din punct de vedere geografic. Interpretarea apartenenței geografice la continentul european evidențiază două state la care o parte a teritoriului este în Europa iar alta în Asia, acestea fiind - Turcia şi Rusia[315]. În octombrie 2004, Turcia a fost invitată să adere la Uniune, iar Consiliul European de la Helsinki din 17 decembrie 2004 a stabilit că negocierile de aderare vor începe la 3 octombrie 2005, în acest fel acceptînd negocierea cu un stat situat geografic mai mult în Asia, cu cca 66 mln musulmani. Uniunea Europeană „declară pentru prima dată că nu este nici un club creştin şi nici o regiune geografică, ci un ambițios proiect politic, ce nu refuză aderarea unor state pe temeiuri religioase şi culturale"[316]. La Consiliul European din decembrie 1999 de la Helsinki, Ministrul Afacerilor Externe al Franței Hubert Vedrine, a declarat că „delimitarea Europei cere studierea geografiei, luarea în considerație a istoriei şi adoptarea unei decizii politice".

La Consiliul European de la Copenhaga din 1993[317] s-au stabilit o serie de criterii pe care un stat trebuie să le îndeplinească pentru a deveni membru al Uniunii Europene:

a) **criteriul politic:** instituții stabile care să garanteze democrația, statul de drept, respectarea drepturilor omului şi protecția minorităților;
b) **criteriul economic:** o economie de piață funcțională, precum şi capacitatea de a face față presiunilor concurențiale din piața internă;
c) **acceptarea acquis-ului comunitar:** capacitatea de a-şi asuma obligațiile de stat membru, inclusiv adeziunea la obiectivele politice, economice şi monetare ale Uniunii Europene.

Council, *European Strategy for Turkey – Initial Operationals proposals by the Commission* COM (98) 0124 final, 04.03.1998.

[315] Poselskyy, Volodymyr. *The frontiers of Europe and the Wider Europe Strategy*, accesibil pe: www.eurojournal.org, July 2004, p.11.

[316] Dacian Cosmin, Dragoş. *op.cit*., p.33.

[317] European Council in Copenhagen 21-22 June 1993. Conclusions of the Presidency, SN 180/1/93 REV 1. accesibil pe: http://europa.eu/european_council/conclusions/index_en.htm

Aceste criterii au fost numite *criteriile de la Copenhaga*, confirmate de Consiliul European de la Madrid în decembrie 1995, care a subliniat importanța adaptării structurilor administrative ale statelor candidate în vederea creării condițiilor pentru o integrare graduală în UE.

Acceptarea acquis-ului fără nici un fel de excepții este un factor important în ajustarea legislației interne la cea europeană şi acesta cuprinde:

– conținutul, principiile şi obiectivele politice ale tratatelor, incluzînd Tratatele de la Amsterdam şi Nisa;
– legislația adoptată referitoare la tratate cît şi jurisprudența Curții Europene de Justiție;
– Declarațiile şi rezoluțiile adoptate în cadrul Comunității;
– Acordurile internaționale şi cele existente între statele membre referitoare la activitățile Comunității[318].

Deci statele candidate trebuie să accepte acest set de norme comunitare deoarece „Uniunea nu este *a priori* dispusă să opereze modificări ale acquis-ului pentru al adapta condițiilor acestora (statelor candidate), ci sunt acestea cele care trebuie să se adapteze acquis-ului"[319].

Pentru deschiderea negocierilor de aderare este obligatorie întrunirea criteriului politic, decizia fiind luată de Consiliul European, iar îndeplinirea celorlalte criterii este monitorizată apoi de Comisia Europeană prin intermediul Rapoartelor de Țară.

Statul care dorește să adere la UE trebuie să depună o cerere de aderare la Consiliul UE către Preşedintele Consiliului. Acesta trebuie să decidă asupra punerii în aplicare a procedurilor prevăzute în Tra-

[318] Bărbulescu, Iordan Gheorghe. *op.cit*., p.29.

[319] Ibidem.

tate. După ce Consiliul adoptă această decizie, cere Comisiei[320] să-şi formuleze *opinia*[321] cu privire la cererea acestui stat, în urma studierii impactului aderării asupra Comunității. Parlamentul European trebuie procedural să dea avizul conform. În urma elaborării *opiniei* de către Comisie, aceasta trebuie să facă (sau nu) recomandarea de începere a negocierilor. Dacă *opinia* Comisiei este pozitivă, Consiliul decide, prin vot în unanimitate, dacă i se acordă țării respective statutul de *țară candidată*, şi tot atunci sau ulterior, la un alt Consiliu, se stabileşte data începerii negocierilor de aderare.

Un prim pas în demararea negocierilor de aderare este efectuarea unei analize detaliate a compatibilității legislației statului candidat cu *acquis-ul* comunitar (numit procesul „screening"), reflectate într-un raport special, după publicarea acestui raport procesul de negociere se consideră practic început.

Odată început procesul de negociere, aceasta înseamnă abordarea pe fiecare capitol de negociere în parte, între statul candidat şi UE: *Libera circulație a mărfurilor; Libera circulație a persoanelor; Libera circulație a serviciilor; Libera circulație a capitalurilor; Dreptul societăților comerciale; Politica în domeniul concurenței; Agricultura; Pescuitul; Politica în domeniul transporturilor; Impozitarea; Uniunea Economică şi Monetară; Statistica; Politicile sociale şi ocuparea forței de muncă; Energia; Politica Industrială; Întreprinderi mici şi mijlocii; Ştiință şi cercetare; Educație, formare profesională şi tineret; Telecomunicații şi tehnologia informației; Cultură şi politica în domeniul audiovizualului; Politica regională şi coordonarea instrumentelor structurale; Protecția mediului înconjurător; Protecția consumatorilor şi a sănătății; Justiție şi afaceri interne; Uniune vamală;*

[320] Această obligație a Comisiei de a evalua solicitarea de aderare şi consecințele extinderii UE a fost stabilită de către Consiliul European de la Madrid din 1995.

[321] Acest tip de document este o analiză detaliată pe secțiuni similare capitolelor pe care se vor purta negocierile, reprezentînd „primul tablou" al statului respectiv în fața UE. Ca exemplu, *opinia* Comisiei asupra cererii de aderare a României la UE cuprinde cca 129 de pagini.

Relații externe; Politica externă; Control financiar; Dispoziții financiare şi bugetare; Instituții; Altele). Deschiderea unui capitol spre negociere se face în momentul cînd țara respectivă a ajuns la un nivel minim de adoptare a legislației europene în domeniu şi prezintă un program detaliat al adoptării întregului acquis din domeniu. „Negocierile de aderare au un caracter interguvernamental, motiv pentru care sunt conduse de către Preşedintele Consiliului şi nu de către Comisie, cum se întîmplă în cazul negocierii acordurilor economice şi comerciale cu statele terțe"[322]. La nivelul statului candidat se formează o echipă negociatoare condusă de un negociator-şef, iar la nivelul UE, negocierile se desfăşoară la nivel de miniştri sau supleanți (Reprezentanți Permanenți sau Ambasadori ai statelor membre la Bruxelles). În acest format de negocieri, intervine şi Comisia Europeană, care realizează propriu-zis munca de negocieri în numele Consiliului, în baza mandatului primit. Astfel că procesul de negocieri este cunoscut în formatul *candidat-Comisie*, deşi „puțini sunt cei care ştiu că, în realitate, negocierile au fost *stat candidat-Consiliu*, adică între statul candidat şi fiecare stat membru"[323].

Negocierile în procesul de aderare sunt reflectate în documente numite *documente de poziție.* După ce statul candidat depune pe fiecare capitol un *document de poziție*, Comisia propune spre adoptare Consiliului o poziție comună care permite deschiderea negocierilor pe capitolul dat. Poziția UE față de un capitol trebuie să conțină mențiunea că ea reprezintă punctul de vedere comun al tuturor statelor membre. Perioada de negociere pe fiecare capitol poate dura diferit, în funcție de complexitatea domeniului negociat, decalajele dintre realitățile statului candidat şi exigențele europene, ritmul de realizare a reformelor în statul candidat etc. În momentul în care se ajunge la o poziție comună, cu convenirea programului de adoptare a reglementărilor europene de către statul candidat, recomandate de negociatorii

[322] Bărbulescu, Iordan Gheorghe. *op.cit*., p.32.

[323] Ibidem, p.33.

din partea UE în baza *acquis-ului* din domeniu, capitolul respectiv se consideră *închis provizoriu*. La solicitarea statului candidat, de comun acord, pot fi acceptate *aranjamente de tranziţie*, care oferă anumite perioade statului respectiv de a aplica regulile comunitare. Capitolele nu se închid definitiv, ci provizoriu, deoarece în momentul negocierii unui alt capitol oricînd pot exista aspecte din domeniul deja negociat care trebuie revăzute. Statele *în curs de aderare* sunt informate permanent despre legislaţia comunitară, pot să facă comentarii cu privire la propunerile legislative şi participă în calitate de observator, fără drept de vot, în cele mai importante organisme ale UE. După ce se negociază şi se încheie toate capitolele de negocieri, rezultatele se includ într-un proiect de Tratat de Aderare, convenit între Consiliu şi statul în curs de aderare.

Următoarea etapă presupune elaborarea unui Aviz din partea Comisiei, privind pregătirea statului pentru aderare şi ultimele recomandări date de aceasta, după care trebuie să fie primit un Aviz conform de către Parlamentul European, care pune la vot aderarea statului respectiv. Dacă aceste două componente sunt favorabile, atunci se semnează Tratatul de Aderare între statul în curs de aderare şi Statele Membre. Data aderării se fixează în Tratat, aceasta fiind şi data la care el intră în vigoare. Însă pentru ca aderarea să se producă la data respectivă, trebuie ca tratatul să fie ratificat de către toate statele semnatare. Procedura diferă de la un stat la altul, în unele state ratificarea se face prin votul parlamentului naţional, iar în altele se organizează referendum.

Durata de la momentul depunerii cererii de aderare pînă la aderarea efectivă a fost diferită de la un stat la altul, evident, în cea mai mare parte datorîndu-se motivării pentru realizarea reformelor de către statul în curs de aderare şi onorării la timp şi calitativ a angajamentelor asumate prin procesul de negociere pentru a face faţă statutului de membru.

La ora actuală, trei state deţin statutul de *ţară candidată*: Croaţia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei şi Turcia, iar statele din Bal-

canii de Vest[324] sunt angajate în *Procesul de stabilizare şi asociere*[325] şi au statutul de *ţări potenţial candidate*: Albania, Bosnia şi Herţegovina, Muntenegru şi Serbia, Kosovo sub mandatul rezoluţiei 1244 a Consiliului de Securitate al ONU. 20 din cele 27 de state membre UE alături de SUA şi alte state, au recunoscut deja independenţa provinciei Kosovo.

În cadrul politicii de extindere, UE susţine şi acordă asistenţă financiară şi tehnică potenţialelor state membre prin diferite programe, pentru ca statele respective să-şi poată ajusta şi aplica normele, regulile şi standardele prevăzute de *acquis-ul comunitar*. Avînd ca reper perioada 2000-2006, putem spune că asistenţa de preaderare a constat în trei instrumente financiare: PHARE[326] – destinat consolidării instituţionale, investiţiilor în infrastructură şi coeziunii economice şi sociale; ISPA (Instrument for Structural policies for Pre-Accession)[327] – destinat dezvoltării infrastructurii în domeniul mediului şi transpor-

[324] http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r18003.htm

[325] Acest proces este forma dată de UE politicii faţă de Balcanii de Vest, lansată la reuniunea la nivel înalt de la Zagreb, în noiembrie 2000, incluzînd actuale ţări candidate şi potenţial candidate din regiune: Croaţia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Albania, Bosnia şi Herţegovina, Muntenegru şi Serbia, Kosovo sub mandatul rezoluţiei 1244 a Consiliului de Securitate al ONU. Procesul urmăreşte să asigure pacea, stabilitatea, dezvoltarea democraţiei statului de drept şi economiei de piaţă în această regiune a Europei. Procesul a fost consolidat la reuniunea la nivel înalt de la Salonic din 2003 adăugînd şi componente ale procesului de aderare: a) relaţii comerciale la nivel regional cu UE, aceste state beneficiind de măsuri comerciale preferenţiale în schimburile comerciale cu UE; b) relaţii contractuale, în baza acordurilor bilaterale de stabilizare şi asociere, a căror încheiere depinde de progresele înregistrate de fiecare ţară în cadrul acestui proces; c) din 2007, programul de asistenţă comunitară pentru reconstrucţie, dezvoltare şi stabilizare (CARDS) derulat în perioada 2000-2006 este înlocuit cu un nou instrument financiar – Instrumentul de Asistenţă de Preaderare (IPA).

[326] Acest program a fost lansat în 1990, iniţial doar pentru Polonia şi Ungaria, de unde şi denumirea (PHARE - Pologne et Hongrie – Aide a Restructuration Economique) ulterior fiind extins şi la celelalte state candidate, accesibil pe http://europa.eu/enlargement/pas/phare/index.htm

[327] http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/ispa/ispa_en.htm

turilor; SAPARD (Special Assistance Programme for Agriculture and Rural Development)[328] – destinat agriculturii şi dezvoltării rurale. În perioada 2007-2013 funcționează un singur instrument financiar în procesul de preaderare – Instrument pentru asistență de preaderare (IPA - Instrument for Pre-accession Assistance)[329].

§ 5. Politica vizelor în contextul extinderii UE

Unul din principalele argumente sau motive pentru care cetățenii europeni au încă rezerve față de extinderea UE este teama de a fi invadată piața muncii din statele membre cu forță de muncă din noile state care aderă, datorită condițiilor şi nivelului de dezvoltare economică mai înalt în UE. Un alt motiv ar fi o imagine nu prea bună creată în UE de unii imigranți din est şi din alte state ale lumii. Cu toate acestea, nu putem generaliza efectele negative ale extinderii, sub aspectul mişcărilor demografice. Dimpotrivă, după cum am arătat mai sus, ultimele extinderi au contribuit pozitiv la creşterea economică a UE şi nu au creat probleme majore din punct de vedere al migrației. Un factor deosebit de important în asigurarea securității comunitare şi realizării politicii externe comune este existența unei strategii clare şi eficiente în domeniul circulației persoanelor în interiorul şi exteriorul UE, managementului frontierelor externe ale UE, vizelor şi migrației. Practic, libertatea circulației persoanelor este una din cele patru libertăți fundamentale prevăzute în Tratatul de la Roma din 1957 privind crearea Comunității Economice Europene (CEE), şi rămîne un element esențial în definirea spațiului comunitar. Libertatea de mişcare este o direcție prioritară a politicilor privind Justiția şi Afacerile Interne (JHA).

Tocmai această libertate de mişcare a cetățenilor în interiorul comunității europene constituie o componentă importantă în motivarea

[328] http://europa.eu.int/comm/agriculture/external/enlarge/index_en.htm
[329] http://ec.europa.eu/enlargement/financial_assistance/ipa/index_en.htm

şi stimularea aspirațiilor europene ale statelor din Est, aspect care a fost şi este sensibil atît în procesul negocierilor, cît şi la aplicarea acquis-ului comunitar în domeniu. Realizarea în practică a acestui deziderat a cunoscut mai multe etape şi eforturi atît din partea instituțiilor comunitare în evoluția lor, cît şi din partea statelor membre, care treptat, după aprofundarea integrării economice dar şi politice, au conştientizat necesitatea de a-şi elimina gradual frontierele interne a Comunității, presupunînd suprimarea treptată a controalelor şi vizelor între state. Acest demers de regularizare a regimului vizelor „a fost o temă dificilă pe tot parcursul procesului de comunitarizare a Justiției şi Afacerilor Interne" şi a fost abordată sub o imagine mai amplă în contextul prevederilor privind cetățenia europeană inclusă în Tratatul de la Maastricht şi reluate în Tratatul de la Amsterdam. Odată cu realizarea scopului Spațiului de libertate, securitate şi justiție de a circula liber în interiorul UE, trebuiau identificate şi măsuri adecvate de trecere a frontierelor exterioare, controlului la acestea şi regimului vizelor de călătorie[330]. Problemele abordate mai întîi de CE apoi de UE conțineau atît subiecte legate de libertatea de circulație în cadrul Comunității, dar şi libertatea de a te stabili sau a munci în oricare dintre statele membre. Un pas important în crearea unei zone comune de libertate, securitate şi justiție, „în procesul consolidării şi întăririi Uniunii Europene şi în ridicarea profilului instituțiilor sale, nu numai pe plan intern în relația cu cetățenii europeni, dar şi pe plan extern, în relația cu țările candidate"[331], a fost crearea Spațiului Shengen. Cercetătorul român, Gheorghe Văduva susține că: "Omenirea trasează mereu noi frontiere, pe care le respectă un timp şi nu ezită să le agreseze, să le desființeze sau să le distrugă, de îndată ce nu se mai poate folosi de ele, ... spațiul Shengen, spre exemplu, nu înseamnă dispariția frontierelor dintre statele care-l compun, ci trasarea unei noi frontiere, sau

[330] Bărbulescu, Iordan Gheorghe. *op.cit*., p.401.
[331] Rădulescu, Mugurel. *Europa în mişcare. Libera circulație a persoanelor în contextul extinderii Uniunii Europene*. - Bucureşti: Tritonic, 2005, p.74.

unor noi frontiere, care delimitează un spaţiu unde se aplică anumite reguli”[332].

Delimitarea acestui spaţiu cu reguli specifice privind libertatea de circulţie a persoanelor, care reprezintă de fapt un proces, s-a început la 14 iunie 1985 cînd reprezentanţii a 5 state (Republica Federală Germania, Franţa, Belgia, Luxemburg şi Olanda) din 10 cîte avea Comunitatea Europeană la acel moment, au semnat în localitatea Schengen[333] din Luxemburg un Acord, numit *Acordul Schengen*. Acordul prevede abolirea treptată a controlului vamal comun acestor ţări semnatare. Conform prevederilor acestui Acord, conceptul de graniţă comună include graniţele comune existente între statele Uniunii Vamale Benelux, Republicii Federale Germania şi Republicii Franceze[334]. Motivele creării de către cele cinci state a spaţiului Schengen, sau a acestui „laborator al liberei circulaţii” cum numeşte Vendelin Hreblay[335] acest spaţiu, erau determinate în primul rînd de relaţiile tradiţionale între aceste ţări, presiunilor economice exercitate de sectorul de transporturi în vederea eliminării obstacolelor pentru relaţiile comerciale între statele membre UE[336], dar şi datorită faptului că între ele existau deja anumite documente în acest sens; statele Beneluxului aveau semnată o Convenţie la 11 aprilie 1960 la Bruxelles,

[332] Văduva, Gheorghe. *op.cit*., p.555.

[333] Localitatea Schengen este un sat viticol din sud-estul Luxemburgului cu o populaţie de cca 425 locuitori, la întretăierea graniţelor dintre Germania, Franţa şi Luxemburg, parte a comunei Remerschen din cantonul Remich, devenit faimos după 14 iunie 1985 cînd la bordul navei *Princess Marie-Astrid*, pe rîul Mosselle, în apropierea satului, a fost semnat Acordul Schengen între cele cinci state (Belgia, Franţa, Germania, Luxemburg, Olanda). Vezi: *Enciclopedia Uniunii Europene*, Ediţia a II-a. - Bucureşti: Meronia, 2006, p.73. şi pp.202-203.

[334] Fuerea, Augustin. *Manualul Uniunii Europene*, Ediţia a III-a. - Bucureşti: Universul Juridic, 2006, p.38.

[335] Hreblay, Vendelin. *Les accords de Shengen, origine, fonctionnement, avenir.* - Bruxelles: Bruylant, 1998, p.17.

[336] Elspeth, Guild., Didier, Bigo. *Désaccord aux frontières et politique des visas: les relations entre Schengen et l’Union*. În: *Cultures & Conflits*, n° 49, 1/2003, pp.38-70.

iar între Franţa şi Germania exista Acordul de la Sarrebruck din 13 iulie 1984[337], ceea ce a facilitat acest proces.

Articolul 2 al Acordului prevede că „forţele de poliţie şi autorităţile vamale vor exercita, începînd cu 15 iunie 1985, o simplă supraveghere vizuală asupra vehiculelor de turism ce trec graniţa comună cu viteză redusă, fără oprirea acestora”, iar în ceea ce priveşte politica vizelor, articolul 7 prevede coordonarea activităţilor între statele semnatare pentru a evita consecinţele negative ce pot fi provocate de diminuarea controlului la graniţele comune cu privire la imigraţie şi securitate[338]. Acest Acord compus din 2 titluri şi 33 de articole, fixează obiective sau mai degrabă „norme-sarcini” care trebuiau realizate de cele cinci state, însă fără a indica acţiunile şi măsurile concrete la această etapă. De aceea se cerea adoptarea unui alt document ca mecanism de implementare a Acordului. Acest lucru s-a realizat prin semnarea tot în localitatea Schengen, la 19 iunie 1990, de către aceleaşi state, a Convenţiei cu privire la implementarea Acordului Schengen[339], fiind un document mai detaliat şi cu caracter interstatal. Obiectivele acestui document reies din măsurile de creare a unui spaţiu comun de securitate şi justiţie, în urma abolirii controlului vamal comun, şi prevăd:

- armonizarea prevederilor legate de intrarea şi şederea pe scurtă durată în spaţiul Schengen a cetăţenilor din afara UE (omogenizarea vizei Schengen);
- problema azilului (cu determinarea căruia dintre Statele Membre se va supune solicitantul azilului);
- probleme de combatere vamală a crimelor legate de droguri;
- cooperarea poliţiei;
- cooperarea dintre statele Schengen în probleme de justiţie.

[337] Gaelle, Renault. *Shengen, un modele pour l’Europe penale?*. - Bruxelles: Maison Larcier, 1995, p.40.

[338] Ibidem.

[339] Convenţia cu privire la implementarea Acordului Schengen a intrat în vigoare la 1 septembrie 1993.

În contextul politicii de extindere a spațiului Schengen, la cele cinci state semnatare a Acordului în 1985, s-au adăugat Italia (27 noiembrie 1990), Spania, Portugalia (25 iunie 1991), Grecia (6 noiembrie 1992), Austria (28 aprilie 1995), Suedia, Danemarca şi Finlanda (19 noiembrie 1996), Norvegia şi Islanda (19 decembrie 1996)[340]. Datorită condițiilor tehnice şi legale care trebuiau adaptate şi coordonate între statele semnatare a Convenției, prevederile au început a avea efect practic la 26 martie 1995 atît pentru cele cinci state cît şi pentru Italia, Spania şi Portugalia[341]. Pentru Suedia, Finlanda şi Danemarca, Convenția a intrat în vigoare abia la 25 martie 2001. Cele 10 state care au aderat la UE la 1 mai 2004, au semnat Acordul Schengen, însă din motive tehnice momentul aderării la acest spațiu a fost amînat. Astfel, la 21 decembrie 2007, 9 din cele 10 state (Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovenia, Slovacia şi Republica Cehă) după cca 58 de verificări în 2006 şi cca 24 de verificări în 2007 din partea grupului de evaluare, în ce priveşte protecția datelor, cooperarea la nivel de poliție, controlul frontierelor terestre, maritime şi aeriene[342], Consiliul de Miniştri care a avut loc la 8-9 noiembrie 2007, a decis în unanimitate că toate aceste state întrunesc condițiile de aderare la spațiul Schengen, cu excepția Ciprului care şi-a amînat aderarea cu un an. Astfel, 9 țări şi-au deschis frontierele, alăturîndu-se la celelalte 15 state ale spațiului Schengen, formînd o comunitate de 24 de state, cu un teritoriu de cca 3,6 milioane km². În procesul de aliniere la cerințele acquis-ului Schengen, cele 10 state au întreprins fiecare diverse măsuri menite să contribuie la întrunirea condițiilor

[340] http://www.schengenspace.com/history/history_overview

[341] A se vedea: Monica den Boer (Edited by). *The Implementation of Schengen: First the Widening, Now the Deepening,* European Institute of Public Administration, Maastricht: 1997.

[342] Bertozzi, Stefano. *Schengen: achievements and challenges in managing an area encompassing 3,6 million km²*, CEPS Working Document No.284/February 2008, p.16.

pînă la sfîrşitul anului 2007[343], fiind deosebit de dificil, cum consideră experții, pentru un stat ca Polonia, de exemplu, care are cca 1100 de km de frontieră externă a UE, să asigure toate condițiile de securitate prevăzute de acquis-ul Schengen, cu atît mai mult că zonele de frontieră sunt zone rurale fără anumite frontiere naturale[344].

Cu toate acestea, prin eforturi conjugate şi asistența UE, aceste nouă țări se pot bucura de statutul de membri ai spațiului Schengen, iar Comisia a verificat cu meticulozitate luarea în considerare a tuturor aspectelor: protecția datelor, cooperarea polițienească, controalele externe pe uscat, mare şi în aeroporturi, precum şi *politica în domeniul vizelor.* De asemenea, noii membri au fost nevoiți să înceapă să utilizeze Sistemul de Informare Schengen (SIS). Acesta le oferă acces permanent nu doar la cele mai recente informații cu privire la persoanele date în urmărire generală, dispărute sau care au părăsit domiciliul, ci şi la informații referitoare la obiecte pierdute sau furate. Nu vor mai exista controale la trecerile de frontieră – pe uscat şi pe mare – între aceste nouă țări şi celelalte țări din spațiul Schengen. Controalele în aeroporturi au fost eliminate în martie 2008345. Din cele 24 state membre ale spațiului Schengen, la ora actuală doar 22 sunt state membre a UE; două dintre acestea, Islanda şi Norvegia, nu sunt membre UE. Prin Ministrul Administrației şi Internelor, Vasile Blaga în decembrie 2006 la Bruxelles, cu prilejul lucrărilor Consiliu-

[343] Este cunoscut cazul Sloveniei care a demarat o campanie pentru închiderea punctelor de trecere a frontierei cu Croația, poduri peste rîul Sutla şi drumuri pe tot segmentul de 670 de km dintre cele două țări, trezind nemulțumirea populației care consideră ca acest lucru nu va contribui prea mult la stoparea trecerii ilegale a frontierei. A se vedea: *Condițiile Schengen obligă Slovenia să demoleze podurile de la granița cu Croația*, 15.08.2007, accesibil pe: http://www.euractiv.ro/index.html/articlesIdisplayArticle?articleID=11099

[344] Garcia-Jourdan, Sophie. *L'Union Europeene face a l'immigration*. Notes de la Foundation Robert Shuman. - Paris: novembre 2004, p.31-43.

[345] http://ec.europa.eu/news/justice/071221_1_ro.htm

lui pentru Afaceri Interne al Uniunii Europene, România a declarat că şi-a propus să devină stat Schengen în 2012[346] sau chiar 2011[347].

Odată ce controlul vamal este abolit, persoana care deține viza comună poate să stea în cele 24 state care aplică Convenția cu privire la implementarea Acordului Schengen, pentru maximum 90 de zile într-o perioadă de şase luni, în timpul pentru care e valabilă viza. Prevederile de bază ale Convenției sunt:

- cetățenii țărilor care implementează Acordul Schengen pot trece frontierele interne ale țărilor semnatare la orice punct fără control vamal;
- viză fără restricții teritoriale (viza turistică sau cea de bussines ce permite deținătorului să stea pînă la 90 de zile într-o perioadă de şase luni, viza de tranzit sau la aeroport), acordată unui cetățean dintr-o țară terță de una din țările semnatare, permite deținătorului în acelaşi scop şi pe durata validității vizei, să intre fără controlul vamal pe teritoriul oricăreia dintre țările semnatare;
- orice cetățean dintr-o țară terță cu permis de reşedință valid în una din țările semnatare poate călători cu un paşaport valid, fără a cere o viză, timp de 90 de zile într-o perioadă de şase luni, în alte țări semnatare;
- armonizarea politicii de vize în țările Schengen (lista comună a cetățenilor din țările terțe care solicită vize);
- accesul tuturor statelor Schengen la Sistemul Informațional Schengen (SIS), care furnizează date despre identitatea personală sau alte informații din spațiul Schengen;
- controlul vamal extern după un standard comun Schengen;
- cooperarea apropiată dintre poliție şi justiție;

[346] *România va intra în Schengen în 2012,* accesibil pe: http://www.9am.ro/print_article.php?art_id=49641

[347] *Planul de acțiune Schengen–revizuit,* 05.11.2007, accesibil pe: http://www.euractiv.ro/index.html/articles%7CdisplayArticle?articleID=11764

- conjugarea eforturilor în vederea combaterii crimei legate de droguri;
- reguli ce determină acordarea competenței pentru procedurile de azil (în prezent, înlocuite de prevederile Convenției de la Dublin din 2003).

Începînd cu 1 mai 1999, Protocolul Schengen al Tratatului de la Amsterdam din 2 octombrie 1997 a integrat cooperarea Schengen în cadrul Uniunii Europene[348], avînd loc „comunitarizarea acquis-ului Schengen", cu anumite excepții pentru Marea Britanie, Irlanda şi Danemarca, astfel acquis-ul Schengen[349] a început „a se subordona dreptului comunitar şi nu statelor membre"[350]. Integrarea acquis-ului Shengen în cadrul UE va avea o dimensiune externă importantă, menționează Kris Pollet, deoarece Protocolul Schengen „obligă statele candidate să accepte integral acquis-ul Schengen; astfel această capacitate de a aplica dispozițiile stricte în ce priveşte controlul frontierelor externe a devenit implicit o condiție de aderare suplimentară"[351]. După cum consideră mai mulți autori, întrunirea criteriilor Schengen de către viitorii candidați la aderare poate să nu fie neapărat favo-

[348] *L'acquis de Schengen intégré dans l'Union européenne*. Bruxelles, Conseil de l'Union européenne: Secrétariat général, 1999. pp.20-31.

[349] Definirea „acquis-ului Schengen" şi a bazei sale juridice a fost făcută prin două decizii ale Consiliului din 20 mai 1999 - 1999/435/EC şi 1999/436/EC (publicate în J.O.L176/10.07.1999, pp.1-30.). Acquis-ul Schengen include acordurile încheiate pe 14 iunie 1985 şi 19 iunie 1990 între cele cinci state (Franța, Olanda, Belgia, Germania, Luxemburg) protocoalele şi acordurile de adeziune semnate cu alte opt state (Italia, Grecia, Spania, Portugalia, Austria, Danemarca, Finlanda şi Suedia), deciziile şi declarațiile Comitetului Executiv al Acordurilor de la Schengen, precum şi actele adoptate de instanțele abilitate sau de Consiliu (organ ce a înlocuit Comitetul Executiv al Acordurilor). A se vedea: Lefter Cornelia, *Fundamente ale dreptului comunitar instituțional*, Bucureşti: Editura Economică, 2003, p.38.

[350] Bărbulescu, Iordan Gheorghe. *op.cit*., p.400.

[351] Pollet, Kris. *L'integration de l'acquis de Schengen dans le cadre de l'Union Europeene; impact et perspectives*. În : *L'Union Europeene et le monde apres Amsterdam,* Publie sous la direction de Marianne Dony. - Bruxelles: Editions de l'Universite de Bruxelles, 1999, p.161.

rabilă unor state, deoarece acest lucru are mai multe consecinţe de ordin politic, economic sau cultural în acestea. De exemplu, Turcia a dezvoltat relaţii de cooperare transfrontalieră cu statele vecine din Est - Armenia, Georgia, Irak, Iran şi Siria – cu care în vederea securizării frontierelor va trebui să adopte diverse măsuri restrictive[352]. Decizia de încorporare deplină a acquis-ului Schengen a fost făcută la insistenţa Germaniei. În anul 2000, la solicitarea UE, statele candidate ca Estonia, Letonia, Slovacia şi România au trebuit să-şi introducă regim de vize în raport cu statele lor vecine necandidate – Rusia, Moldova şi Ucraina. Efectele pot fi înţelese cu adevărat doar atunci cînd luăm în calcul legăturile istorice, culturale, lingvistice şi economice între aceste state[353]. Un caz aparte este Regiunea Kaliningrad a Federaţiei Ruse care are 206 km de frontieră cu Polonia şi 227 km de frontieră cu Lituania. Din moment ce cele două state şi-au asumat angajamentul faţă de UE pentru a adera la spaţiul Schengen, în special Lituania, a trebuit să adopte măsuri faţă de cetăţenii ruşi din această regiune prin introducerea regimului de vize. În conformitate cu Planul de implementare a acquis-ului Schengen adoptat de guvernul lituanian urma ca de la 1 ianuarie 2003, cetăţenii ruşi din această regiune să-şi piardă dreptul de a intra pe teritoriul Lituaniei fără viză[354]. Lituania şi-a exprimat intenţia de a identifica un regim cît mai flexibil de trecere a frontierei lituaniene de către ruşi, fapt susţinut în cadrul Summit-ului UE-Rusia din mai 2002 şi în cadrul altor întruniri. Însă propunerile venite din partea UE nu mulţumea Rusia, care a propus şi insista cu

[352] Euskirchen, Markus., Lebuhn, Henrik., Gene, Ray. *From Borderline to Borderland. The Changing European Border Regime*. În: *Monthly Review*, November 2007, p.43; Liotta, P.H. *Imagining Europe: Symbolic Geography and the Future*. În: *Mediterranean Quarterly*, Summer 2005, pp.67-85.

[353] Jileva, Elena. *Visa and free movement of labour: the uneven imposition of the EU acquis on the accession states*. În: *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol.28, No.4, October 2002, p.686-700.

[354] Potemkina, Olga. *Some Ramifications of Enlargement on the EU-Russia Relations and the Schengen Regime*. În: *European Journal of Migration and Law*, 5, 2003. Kluwer Law International. Printed in the Netherlands. p.234.

fiecare ocazie asupra liberalizării totale a regimului de vize cu UE, chestiune greu de realizat[355].

Acordurile de cooperare între statele semnatare Schengen şi Norvegia şi Irlanda au fost înlocuite respectiv cu acordurile asociate cu UE, asemănătoare ca şi conţinut, încheiate în baza Tratatului de la Amsterdam. Atît Marea Britanie, cît şi Irlanda, deşi nu sunt semnatare ale Acordului Shengen, cu aprobarea Consiliului UE pot să aplice acquis-ul Shengen în întregime sau în parte şi pot participa la dezvoltarea sa ulterioară. La moment există un Protocol aparte care recunoaşte în mod explicit dreptul celor două state de a opera controale asupra persoanelor la trecerea frontierelor[356]. Participarea Marii Britanii la cooperarea poliţienească şi judiciară şi la SIS a fost solicitată în martie 1999, decizia însă a fost luată de Consiliu la 29 mai 2000, întîrziere datorată neînţelegerilor dintre Marea Britanie şi Spania cu privire la Gibraltar. Aceeaşi solicitare de participare parţială la acquis-ul Schengen a fost depusă şi de Irlanda în iunie 2000, aprobată de Consiliu la 28 februarie 2002. Comisia a început negocierile cu Elveţia în 2002, finalizate cu încheierea în 2004 a unui acord de asociere între UE şi Confederaţia Elveţiană cu privire la aplicarea şi dezvoltarea acquis-ului Schengen.

Odată cu semnarea Tratatului de la Amsterdam, cu prevederi asupra politicii UE în domeniul vizelor, în titlul IV al Tratatului şi prin Protocolul Schengen anexat se regulariza formatul uniform al vizei apărînd astfel *„viza Schengen”*. Armonizarea condiţiilor şi criteriilor în vederea eliberării unor vize uniforme în spaţiul Shengen indicate în articolele 9-17 ale Convenţiei Shengen au fost specificate în detaliu prin Instrucţiunile Consulare Comune, publicate în Jurnalul Oficial al UE C 313, din 16.12.2002. La 18 februarie 2002, Consiliul a adoptat Regulamentul nr.334 prin care introduce standarde de securitate a for-

[355] Ibidem, pp.238-239.

[356] Tudorel, Ştefan. *Introducere în dreptul comunitar*. - Bucureşti: C.H. Beck, 2006, p.7.

matului uniform a vizelor, existînd posibilitatea introducerii fotografiei în stickerul vizei[357]. Luînd în calcul majoritatea aspectelor privind politica vizelor, prin Instrucțiunile Consulare Comune, publicate în Jurnalul Oficial al UE (C 326 din 22 decembrie 2005) au fost stipulate procedurile şi condițiile pentru eliberarea vizelor Schengen. În conformitate cu Instrucțiunile Consulare Comune (CCI) vizele Shengen sunt de trei tipuri, tipul indicîndu-se pe stickerul vizei:

1) **Viza de tranzit în aeroport (Tip "A"**). Este necesară cetățenilor unor state terțe care călătoresc spre un alt stat terț, dar care aterizează sau transbordează într-un aeroport al Spațiului Schengen. În timpul aterizării sau transbordării, persoanele respective trebuie să rămînă în zona internațională de tranzit a aeroportului fără a intra pe teritoriul statului Schengen respectiv;

2) **Viza de tranzit (Tip "B"**). Această viză este eliberată persoanelor care urmează să tranziteze teritoriul unuia sau mai multor state Schengen înainte de a continua călătoria într-un stat terț. Acest tip de viză poate fi eliberat pentru unul, două sau, în circumstanțe excepționale, cîteva tranzite. Durata fiecărui tranzit nu poate depăşi cinci zile;

3) **Viza de scurtă şedere (Tip "C"**). Această viză este eliberată pentru una, două sau multiple călătorii. Perioada ei de valabilitate variază. Ea permite şederea ce nu depăşeşte 3 luni pe parcursul unei perioade de 6 luni.

Statele care nu sunt membre Schengen utilizează aceleaşi trei tipuri principale de viză. Însă, existența unei vize unice a impus elaborarea unei liste cu state ce aveau nevoie de viză, aşa numita „lista neagră", şi cele care nu aveau nevoie de viză, aşa numita „lista albă"[358], la acestea

[357] http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/freetravel/visa/fsj_freetravel_visa_en.htm

[358] În această listă care cuprinde state ce nu au nevoie de viză pentru spațiul Schengen întră: Statele membre UE, Andorra, Argentina, Australia, Bolivia, Brazilia, Canada, Chile, Costa Rica, Croația, El Salvador, Guatemala, Honduras, Israel, Japonia, Liechtenstein, Malaysia, Mexic, Monaco, Noua Zeelandă, Nicaragua, Panama, Paraguai, San Marino, Singapore, Coreea de Sud, Elveția, SUA, Uruguai, Vatican,

adăugîndu-se lista statelor care aveau un acord special cu unele state membre UE, aşa numita „lista gri". Primele două liste sunt adoptate şi modificate de către Consiliu prin unanimitate. Deşi Norvegia şi Islanda nu erau membre ale UE, au aderat la Spațiul Shengen printr-un Acord de asociere semnat la 18 mai 1999, datorită intenției de a adera la UE, dar şi datorită existenței între statele nordice a unui Acord de liberă circulație, formînd „Uniunea nordică a paşapoartelor", ceea ce simplificase mult controlul la frontierele interne, aceasta obligîndu-le să adopte aceleaşi politici ca şi UE în domeniu. În practică, asocierea dintre UE, Islanda şi Norvegia ia forma unui Comitet mixt în afara cadrului UE, format din reprezentanți ai Islandei, Norvegiei, Consiliului UE şi Comisiei Europene. Acest proces de a oferi o anumită flexibilitate statelor de a adopta sau nu o parte a acquis-ului mai este numită *integrarea diferențiată*.

În opinia unor autori ca Franklin Dehousse sau Wouter Cousens, această integrare flexibilă „complică procesul de elaborare a politicilor comunitare şi afectează negativ relațiile dintre statele membre", iar Petre Prisecaru afirmă că aceasta „creează dificultăți de ordin instituțional şi funcțional în cadrul sistemului comunitar de guvernare, poate conduce la tensiuni între statele membre participante şi cele neparticipante, poate perturba sistemul de drept comunitar prin stabilirea de reguli şi structuri parțial aplicabile"[359]. Statele membre UE au creat două instituții[360] pentru ameliorarea cooperării polițieneşti[361] şi judiciare în interiorul Comunității cu un rol important în aplicarea

Venezuela. Cetățenii chinezi deținători ai paşapoartelor din Hong Kong şi Macao. http://www.schengenspace.com

[359] Prisecaru, Petre. *Guvernanța Uniunii Europene*, Editura Economică, Bucureşti, 2005, pp.224-225.

[360] Apap, Joanna. *Problems and Solutions for New Member States in Implementing the JHA Acquis*, CEPS Working Document, Centre for European Policy Studies (CEPS), Brussels, No.212/October 2004, pp.9-14.

[361] Council of the European Union, EU Schengen Catalogue, Police Co-Operation, Recommendations And Best Practices Volume 4, Brussels: June 2003

acquis-ului Shengen: Europol[362] – care a devenit operaţional în iulie 1999 şi Eurojust[363] creat în decembrie 2001 pentru a facilita contactele directe între autorităţile judiciare din statele membre, ambele asigurînd schimbul de informaţii necesare în vederea prevenirii traficului de droguri, de fiinţe umane, spălării banilor sau acţiunilor teroriste[364].

Prin decizia din 17 decembrie 1987, Consiliul de Miniştri în vederea analizării utilităţii creării Sistemului Informaţional Schengen (SIS) a creat un grup de lucru care să elaboreze un studiu de fezabilitate în acest sens. Studiul finalizat în 2008, a arătat nu numai necesitatea sistemului informaţional pentru securitatea spaţiului Schengen, ci făcea şi referinţă la necesitatea existenţei unei structuri care să asigure mecanismul şi procedura de schimb informaţional în timp real între statele Schengen, structură numită SIRENE (*Supplement d'Information Requis a l'Entre NationalE*). SIRENE are două tipuri de acţiuni:

– *pe plan internaţional* – acţiuni definite şi detaliate de „Manualul SIRENE" elaborat de toate statele Schengen;
– *pe plan naţional* – o instituţie cu misiune de informare, control şi management în materie de cooperare poliţienească, un punct de contact obligatoriu în ce priveşte semnalele SIS[365].

În vederea asigurării funcţionării operative a sistemului unic de vize şi a schimbului de informaţii între statele membre ale spaţiului Shengen, Titlul IV al Convenţiei de aplicare a Acordului Shengen pune baza juridică a Sistemului Informaţional Schengen (SIS)[366], iar art.108 din Convenţie constituie baza juridică a SIRENE. Imediat după adoptarea Tratatului de la Amsterdam, UE a analizat posibilităţile de a dezvolta acest sistem informaţional, adaptîndu-l la eventuale extinderi a spaţiului Shengen şi îmbunătăţind calitatea echipamentului şi tehnologiei utilizate într-un alt sistem SIS II, deoarece sistemul SIS era conceput pentru 18 state (15 state membre, Norvegia, Islanda şi una rezervă), ceea ce numai corespunde realităţii[367]. În acest sens, din 2001 Comisia a elaborat cadrul juridic privind înlocuirea SIS de către SIS II, asigurînd financiar implementarea acestui proiect şi dezvoltarea lui[368], iar în iunie 2007, Consiliul a luat decizia privind înfiinţarea, funcţionarea şi utilizarea Sistemului de Informaţii Schengen de a doua generaţie (SIS II). Scopul acestui sistem este „de a asigura un grad sporit de securitate în cadrul spaţiului de libertate, securitate şi justiţie al Uniunii Europene, inclusiv menţinerea securităţii şi a ordinii publice şi garantarea securităţii pe teritoriul statelor membre, precum şi de a aplica dispoziţiile părţii a treia titlul IV din Tratatul CE, referitoare la deplasarea persoanelor pe teritoriul acestora, cu ajutorul informaţiilor comunicate prin intermediul acestui sistem"[369].

La Strasbourg (Franţa) s-a stabilit sediul central al SIS II, unde s-a instalat „un computer gigant care colectează date de la anumite state şi le transmite la terminalul altor state"[370] membre ale spaţiului Shengen, un alt sediu al acestui proiect fiind în Austria[371]. Art.27

[362] http://www.europol.europa.eu
[363] http://www.eurojust.europa.eu
[364] *Pourquoi l'Europe? Pourquoi faire l'Europe? Ces questions, sans doute te les poses-tu…,* Dossier realise par la Representation de la Commission Europeenne en Belgique en collaboration avec le Journal coup d'Oel, Editeur responsable Pascal Belpaire. - Bruxelles: 2006, p.3.
[365] Hreblay, Vendelin. *op. cit.,* pp.129-147.
[366] Gaelle, Renault. *op.cit.,* pp.95-103.
[367] Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: Development of the Schengen Information System II [COM(2001) 720 final - Not published in the Official Journal].
[368] 2001/886/JHA: Council Decision of 6 December 2001 on the development of the second generation Schengen Information System (SIS II) [OJ L 328, 13.12.2001, p. 1] and Council Regulation (EC) No 2424/2001 of 6 December 2001 on the development of the second generation Schengen Information System (SIS II) [OJ L 328, 13.12.2001, p.4].
[369] Decizia 2007/533/JAI a Consiliului din 12 iunie 2007 privind înfiinţarea, funcţionarea şi utilizarea Sistemului de informaţii Schengen de a doua generaţie (SIS II), 7.8.2007, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 205/63.
[370] Авдеева, Марина. *Шенгенские соглашения*, accesibil la: http://www.eulaw.edu.ru/documents/scient_effort/conf_26-04-01/dziova.htm
[371] http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33183.htm

al Regulamentului (CE) Nr.767/2008 privind Sistemul de Informaţii privind vizele (VIS) prevede expres unde este localizarea geografică a Sistemului central de informaţii privind vizele, astfel că „VIS central principal, care asigură executarea funcţiilor de supraveghere şi gestionare tehnică, este situat la Strasbourg (Franţa), iar un VIS central de rezervă, capabil să asigure toate funcţionalităţile VIS central principal, în cazul funcţionării necorespunzătoare a acestuia, este situat la Sankt Johann im Pongau (Austria)". În aprilie 2004 şi, respectiv, februarie 2005, Consiliul a adoptat noi reglementări privind funcţionalitatea sistemului SIS în domeniul luptei împotriva terorismului[372]. În acelaşi timp, pînă la definitivarea lui, statele aderate vor adopta prima variantă SIS. În decembrie 2006, Consiliul pentru Afaceri Interne al Uniunii Europene a aprobat introducerea Sistemului Informaţional Schengen (SIS) One4All, care îşi propunea ca cele zece state care au aderat la UE la 1 mai 2004, să devină state Schengen şi să elimine pînă la sfîrşitul anului 2007 sau cel tîrziu pînă în martie 2008, controalele la punctele de trecere a frontierelor terestre, maritime şi aeroporturi pentru a putea aplica integral acquis-ul Schengen[373].

Extinderea spaţiului Schengen şi a modelului Schengen de control, care este structurat pe patru nivele: măsuri în cadrul consulatelor, cooperare cu ţările învecinate, control la frontieră şi măsuri de control în cadrul spaţiului Schengen, inclusiv returnarea, presupune luarea unor măsuri riguroase de asigurare a securităţii frontierelor, din partea statelor care sunt situate la frontiera cu vecinătatea acestui spaţiu[374].

[372] Council Regulation (EC) No 871/2004 of 29 April 2004 concerning the introduction of some new functions for the Schengen Information System, including in the fight against terrorism [OJ L 162 of 30.4.2004];

[373] Brussels European Council. 14/15 december 2006. Presidency conclusions, 16879/06 DQPG.

[374] Zaiotti,Ruben. *La propagation de la sécurité: l'Europe et la schengenisation de la Politique de voisinage.* În: *Cultures & Conflits*, n°66, 2007, p.61-76. A se vedea de asemenea: Gérard Beaudu, *L'externalisation dans le domaine des visas Schengen*. În: *Cultures & Conflits*, n° 68, 2008, p.85-109.; Elspeth Guild et Didier Bigo, *Schengen et la politique des visas.* În: *Cultures & Conflits*, n°49, 1/2003, pp.5-21.

Faptul că frontiera Shengen urma să ajungă pe frontiera UE în Est, a determinat Consiliul să propună măsuri dovedite ca fiind eficiente în controlul frontierelor externe[375]. Strategia şi Raportul Comisiei Europene privind progresul fiecărei ţări candidate în direcţia aderării, prezentată în 2002, afirma deja că „Uniunea Europeană a arătat clar că îndeplinirea totală a acquis-ului Schengen necesită un proces în două etape. În prima etapă, pînă la data aderării, ţările candidate vor trebui să fi atins un nivel ridicat de securizare a frontierelor, deşi unele aranjamente (ca de exemplu echipamente şi infrastructura comună sau echipe de patrulare comune) pot fi avute în vedere prin colaborarea cu alte state membre. Ridicarea controlului de frontieră intern va avea loc doar după trecerea unui anumit timp de la aderare şi va face obiectul unui alt proces de decizie, separat pentru fiecare nouă ţară candidată în parte, pe baza implementării integrale a acquis-ului Schengen"[376]. Comunicarea Comisiei din 11 martie 2003 privind Europa extinsă, a reafirmat că atît UE cît şi ţările partenere doresc ca noile frontiere să nu constituie un obstacol pentru comerţ, schimburile culturale sau cooperarea regională. Anumite oportunităţi de realizare a unor asemenea schimburi ar putea facilita politica vizelor pe termen lung în statele UE. De asemenea, UE a subliniat importanţa încheierii acordurilor de readmisie cu toţi vecinii, începînd cu Maroc, Rusia, Algeria, Ukraina, Belarus şi Moldova, ca element esenţial în conjugarea eforturilor de combatere a migraţiei ilegale[377]. Din acelaşi motiv de asigurare a securităţii UE, Strategia Europeană de Securitate şi-a

[375] A se vedea: Council of the European Union, *EU Schengen Catalogue, External borders control, Removal and readmission: Recommendations and best practices,* Brussels, 28 February 2002.

[376] *Spre o Uniune Extinsă. Strategia şi Raportul Comisiei Europene privind progresul fiecărei ţări candidate în direcţia aderării*. Bruxelles, 9 octombrie 2002, COM (2002) 700 final.

[377] *„Wider Europe – Neighbourhood: A New framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours"*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels, 11.03.2003, COM (2003) 104 final, accesibil pe: http://ec.europa.eu./comm/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf.

propus ca obiectiv creşterea securităţii în vecinătatea Uniunii extinse, fiind în interesul UE ca statele de la frontieră să fie bine guvernate, deoarece în cazul existenţei unor conflicte acestea creează probleme întregii Europe[378].

Sistemul Informaţional Schengen permite ca în mod operativ informaţia să poată ajunge la oricare punct de frontieră externă a acestui spaţiu, pentru a identifica şi reţine eventual persoane puse sub urmărire internaţională, sau de a refuza viza Schengen persoanelor cu interdicţie de a intra în anumite state membre ale spaţiului Shengen. În acelaşi timp, prevederile art.109 al Convenţiei, prin care este interzis dreptul persoanelor de a avea acces la informaţia despre ele însele în SIS, poate fi considerată o încălcare a drepturilor omului de a avea acces la datele personale din aceste baze de date, unde deja se conţin informaţii personale, despre intrări şi ieşiri de pe teritoriul Schengen a milioane de oameni. Evident că apartenenţa la acest spaţiu oferă cetăţenilor statelor Schengen un adevărat sentiment de libertate a circulaţiei, fără a fi nevoiţi să stea zile întregi în aşteptarea unei vize sau să le fie complicată călătoria prin multe proceduri de verificare şi controale existente în afara acestui spaţiu. Avînd aplicată viza Schengen în paşaport, te poţi deplasa liber în oricare ţară a spaţiului Shengen pe perioada valabilităţii vizei, dar cu o şedere de pînă la 90 de zile pe teritoriul unui stat. Fiecare stat membru al UE poate avea relaţii speciale cu un stat terţ, însă odată devenit stat membru al spaţiului Schengen, acesta trebuie să îndeplinească întocmai aplicarea acquis-ului.

Iată de ce, odată cu extinderea UE şi respectiv a spaţiului Schengen, UE ia măsuri de a reglementa foarte clar fluxul de solicitări de

[378] *A secure Europe in a better world*, European Security Strategy, Brussels, 12 December 2003. Vom menţiona faptul că în acest document strategic prin obiective de cca 12 pag, aflat de altfel în dezbatere procesul de actualizare în vederea corespunderii noilor provocări la adresa securităţii europene, inclusiv în contextul posibilităţii extinderii NATO spre Est, deşi menţionează zone de conflict de pe glob la soluţionarea cărora ar putea să contribuie şi UE ca actor pe arena internaţională, nu conţine nici o referinţă directă la unul din cele mai apropiate conflicte de UE: Transnistria.

viză în acest spaţiu, cu prudenţă şi în baza cerinţelor comune, pentru că aşa cum spunea Jonathan Faull, Şeful Comisiei Europene pe Justiţie şi Afaceri Interne, problema de înlăturare a regimului de vize între state „impune existenţa unui nivel foarte ridicat de încredere reciprocă între statele membre" şi susţinere operativă în soluţionarea problemelor comune determinate de provocările extinderii. Tot el a spus că amînarea intrării în spaţiul Shengen a noilor state membre UE, care este posibilă, nu se datorează rezervelor din partea statelor vechi UE din motive de emigrare, după cum se pronunţă unii sau cum s-ar putea crede, ci se datorează problemelor de natură strict tehnică[379], mai ales că în opinia unor autori impunerea unor frontiere impermeabile înseamnă doar sporirea lacunelor şi creşterea diferenţelor pe multiple planuri între statele care sunt membre ale spaţiului Schengen şi cele care vor deveni mai tîrziu şi între acestea din urmă şi vecinii lor[380].

În iunie 2007, Parlamentul European a abordat subiectul privind cooperarea transfrontalieră cu accentul pe Sistemul de Informaţii privind Vizele (*Visa Information System (VIS)*), creat printr-o decizie a Comisiei pe 28 decembrie 2004[381] ca urmare a Deciziei Consiliului din 8 iunie 2004[382], pentru a îmbunătăţi implementarea politicii comune în domeniul vizelor, procedurii de eliberare a vizelor şi a schimbului de date pentru vizele de scurt sejur între Statele Membre. La 9 iulie 2008 a fost adoptat Regulamentul (CE) Nr.767/2008 privind Sistemul

[379] *UE amînă lărgirea spaţiului Schengen, pe perioadă nedeterminată*. 17.03.2007 accesibil pe: http://www.wall-street.ro

[380] Mungiu-Pippidi, A., *Facing the "desert of Tartars": The eastern border of Europe*. În: J. Zielonka (Ed.), *Europe unbound: Enlarging and reshaping the boundaries of the European Union*.- London: Routledge, 2002, p.55.

[381] Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning the Visa Information System (VIS) and the exchange of data between Member States on short stay-visas (presented by the Commission) SEC(2004)1628. COM(2004) 835 final, 2004/0287 (COD), Brussels, 28.12.2004.

[382] Council Decision 2004/512/EC of 8 June 2004 establishing the Visa Information System (VIS), *OJ L 213, 15.06.2004, pp.5-7.*

de Informaţii privind vizele (VIS)[383], crearea acestui sistem fiind „una din iniţiativele cruciale în cadrul politicilor Uniunii Europene orientate către crearea unui spaţiu de libertate, securitate şi justiţie". Regulamentul (art.1) defineşte obiectivul, funcţionalităţile şi responsabilităţile proprii Sistemului de informaţii privind vizele (VIS), astfel cum este acesta instituit prin articolul 1 din Decizia 2004/512/CE şi stabileşte condiţiile şi procedurile pentru schimbul de date între statele membre, cu privire la cererile de viză de scurtă şedere şi la deciziile luate în legătură cu acestea, printre care decizia de anulare, retragere sau prelungire a vizei, cu scopul de a facilita examinarea unor astfel de cereri şi luarea deciziilor aferente.

Sistemul de Informaţii privind Vizele (VIS) urmăreşte îmbunătăţirea punerii în aplicare a politicii comune în materie de vize, a cooperării la nivel consular şi a consultărilor care au loc între autorităţile centrale responsabile în domeniul vizelor, prin facilitarea schimbului de date între statele membre cu privire la cererile de viză şi la deciziile referitoare la acestea, pentru:

a) a simplifica procedura de solicitare a vizelor;
b) a preveni eludarea criteriilor de stabilire a statului membru competent să examineze o anumită cerere;
c) a facilita combaterea fraudei;
d) a facilita controalele la punctele de trecere a frontierelor externe şi de pe teritoriul statelor membre;
e) a ajuta la identificarea tuturor persoanelor care nu îndeplinesc sau nu mai îndeplinesc condiţiile de intrare, şedere sau rezidenţă pe teritoriul statelor membre;
f) a facilita aplicarea Regulamentului (CE) nr.343/2003;

[383] Regulamentul (CE) Nr.767/2008 al Parlamentului European şi al Consiliului din 9 iulie 2008 privind Sistemul de Informaţii privind vizele (VIS) şi schimbul de date între statele membre cu privire la vizele de scurtă şedere, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 218 din 13.08.2008, p.60-81.*

g) a contribui la prevenirea ameninţărilor la adresa siguranţei interne a oricăruia dintre statele membre (art.2.).

VIS este conectat la sistemul naţional al fiecărui stat membru, prin intermediul interfeţei naţionale din statul membru respectiv; astfel fiecare stat membru îşi instituie autoritatea naţională care operează cu aceste date şi răspunde de securitatea datelor în cadrul Sistemului. Art.9 al Regulamentului (CE) Nr.767/2008 stipulează genul de informaţii şi date care sunt introduse de autoritatea responsabilă în domeniul vizelor, în dosarul de cerere pentru Sistem, atunci cînd aplicăm pentru o viză a unui Stat membru, şi anume:

1. numărul cererii;
2. informaţii referitoare la stadiul procedurii, cu menţionarea faptului că a fost solicitată o viză;
3. autoritatea căreia i-a fost prezentată cererea, inclusiv sediul acesteia, şi dacă cererea a fost prezentată acestei autorităţi reprezentând un alt stat membru;
4. datele următoare, preluate din formularul de cerere:
   (a) numele, numele la naştere [nume anterior (anterioare)]; prenumele; sexul; data, locul şi ţara naşterii;
   (b) cetăţenia actuală şi cetăţenia la naştere;
   (c) tipul şi numărul documentului de călătorie, autoritatea care l-a eliberat şi data eliberării şi a expirării acestuia;
   (d) locul şi data cererii;
   (e) tipul vizei solicitate;
   (f) datele referitoare la persoana care adresează invitaţia şi/sau care îşi asumă cheltuielile de întreţinere ale solicitantului pe perioada şederii, şi anume:
      (i) în cazul unei persoane fizice, numele, prenumele şi adresa persoanei;
      (ii) în cazul unei societăţi sau al altei organizaţii, denumirea şi adresa acesteia, precum şi numele şi prenumele persoanei de contact din cadrul societăţii/organizaţiei;

(g) destinaţia principală şi durata şederii planificate;
(h) scopul călătoriei;
(i) data planificată de sosire şi de plecare;
(j) frontiera primei intrări sau ruta de tranzit planificate;
(k) reşedinţa;
(l) ocupaţia actuală şi angajatorul; pentru studenţi: denumirea instituţiei de învăţământ;
(m) în cazul minorilor, numele şi prenumele tatălui şi ale mamei solicitantului;

5. o fotografie a solicitantului, în conformitate cu Regulamentul (CE) nr.1683/95;
6. amprentele digitale ale solicitantului, în conformitate cu dispoziţiile corespunzătoare din cadrul Instrucţiunilor consulare comune.

Regulamentul prevede şi în ce condiţii şi cum se folosesc informaţiile, de către cine şi procedurile de completare, ştergere sau transfer al anumitor informaţii în strictă concordanţă cu prevederile acquisului comunitar în domeniu. La fiecare trei ani de funcţionare, Comisia va efectua o analiză generală privind implementarea şi securitatea Sistemului VIS.

Din iunie 2007, din partea Comisiei parlamentare pentru libertăţi civile, justiţie şi afaceri interne, baroneasa Sarah Ludford (Marea Britanie) a sprijinit necesitatea elaborării unui Regulament privind crearea unei baze de date care să permită statelor membre să schimbe informaţii despre vizele de scurtă şedere şi cererile de viză din partea cetăţenilor din ţări terţe care vor să intre în zona Schengen. Doamna Ludford a insistat la începutul discursului său asupra faptului că „VIS este un sistem de gestionare a frontierelor, iar principiul său nu este de a combate terorismul şi delincvenţa. Să ne amintim că 99,9% din vizitatorii din UE sunt călători legitimi care nu au nici o legătură cu delicvenţa“. De asemenea, deputatul francez Nathalie Griesbeck a susţinut necesitatea eliberării unei vize speciale pentru artişti, subliniind problemele cu care se confruntă aceştia; ea a spus că „accesul liber la cultura UE ar trebui să fie în centrul politicilor europene”[384]. Cooperarea cu UE privind regimul de vize constituie un obiectiv aparte în aproape majoritatea Planurilor de Acţiuni semnate de UE şi statele incluse în Politica Europeană de Vecinătatea. UE consideră că costul vizei Schengen de 35 de euro care se aplică unor state, nu acoperă suficient cheltuielile efectuate de către reprezentanţele diplomatice, de aceea optează pentru valoarea taxei de viză Shengen de 60 de euro[385]. Valoarea taxei constituie subiectul unor acorduri bilaterale între UE şi statele terţe negociate în baza mandatului dat Comisiei în decembrie 2006, iar în ce priveşte procedura de obţinere a vizei, deşi există recomandări[386] din partea Consiliului, în eficientizarea procesului, acesta mai cunoaşte încă multe aspecte birocratice. Prezinţi o serie de acte la oficiile consulare, suporţi mai multe cheltuieli, şi toate acestea fără garanţia obţinerii vizei, indiferent de statutul pe care îl ai. Ponderea refuzurilor de vize Schengen pe state, iarăşi ne demonstrează o anumită atitudine a reprezentanţelor diplomatice despre cetăţenii unor state rămase încă în afara UE. În cadrul unui studiu se subliniază că în medie, din totalul de refuzuri, cca 14% sunt cetăţeni ucraineni, 10% - cetăţeni moldoveni, 2% - cetăţeni ruşi şi cca 28% - cetăţeni bieloruşi[387].

Documentul care detaliază propunerile Comisiei din 4 decembrie 2006 vizavi de politica vizelor, menţionează importanţa facilitării obţinerii vizelor pentru anumite categorii, mai ales a celor din sfera educaţiei. Astfel, în conformitate cu Decizia Consiliului 440/2006/

[384] http://www.europarl.europa.eu/news/public/focus_page/008-7353-157-06-23-901-20070601FCS07345-06-06-2007-2007/default_p001c001_ro.htm
[385] Council Decision 2006/440/EC, 1 June 2006.
[386] Council of the European Union, *EU Schengen Catalogue, Issuing of Visa: Recommendations and Best Practices*, Volume 3, Brussels, March 2003.
[387] Boratynski, Jakub., Szymborska, Anita. *Neighbours and Visas, Recomendations for a Friendly European Union Visa Policy,* Stefan Batory Foundation. - Warsaw: September 2006, p.11.

EC, de la 1 ianuarie 2007 elevii, studenţii şi cercetătorii sunt scutiţi de plata pentru viza Schengen. Acelaşi document punctează importanţa semnării acordurilor bilaterale între Statele Membre şi vecinii din cadrul PEV în domeniul traficului local de frontieră, pentru a identifica mecanisme de facilitare a contactelor de la om la om, mai ales în zonele de frontieră (30 km de la frontieră, însă poate ajunge şi pînă la 50 km, dacă centrul administrativ local este la această distanţă de la frontieră)[388].

După ultima extindere a UE la 1 ianuarie 2007, frontiera de Est a României este frontiera de Est a UE şi probabil din 2012, Prutul va deveni şi frontiera de Est a spaţiului Schengen. Acest lucru presupune implementarea de către România a obiectivelor proiectului de consolidare a sistemului avansat de baze de date, Sistemul Informaţional Schengen (SIS II) şi avansarea în procesul de securizare a frontierei estice. România colaborează eficient cu toate statele membre şi participă activ la întrunirile comune ale Grupului de lucru pe problematica de vize, iar în ceea ce priveşte rolul strategic pe care îl are şi-l va avea în continuare, ea consideră că dispune de „infrastructura administrativă necesară asigurării implementării legislaţiei actuale şi viitoare în materie de vize”[389]. În vederea adoptării şi aplicării ulterioare a acquis-ului Shengen, Guvernul României a adoptat mai multe documente printre care: Strategia Naţională de management integrat al frontierei de stat a României în perioada 2004-2006, adoptată la 1 aprilie 2004 şi Planul de Acţiune Schengen (PAS) adoptat la 8 iulie 2004, actualizat apoi de Guvernul României la 30 mai 2007. Prin aceste documente, România îşi asumă angajamentul de a elimina regimul de vize cu statele de pe lista albă a UE pînă la data aderării sale şi de a realiza o

[388] Non – paper, Expanding on the proposals contained in the Communication to the European Parliament and the Council on “Strengthening the ENP” – COM (2006) 726 final of 4 December 2006, *ENP - visa facilitation*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/non_paper_visa_facilitation_en.pdf

[389] Puşcaş Vasile, *Negociind cu Uniunea Europeană. Documente de poziţie la capitolele de negociere*, Vol. 1. - Bucureşti: Editura Economică, 2003, p.737.

serie de măsuri capabile să îmbunătăţească managementul frontierei externe a UE, dar şi să aplice gradual şi efectiv acquis-ul Shengen.

Conform articolului 32 al Tratatului de Aderare al României la UE, România va beneficia de Facilitatea Schengen[390], prin care vor fi finanţate acţiuni la noile frontiere externe ale Uniunii, pentru implementarea acquis-ului Schengen şi a controlului la frontiera cu statele vecine, sumele alocate României sunt următoarele: 2007 – 297,2 mln euro, 2008 – 131,8 mln euro, 2009 – 130,8 mln euro[391]. Primele măsuri care s-au simţit în ce priveşte circulaţia cetăţenilor mai multor state, au fost adoptate de către România în cursul anului 2002, odată cu intrarea în vigoare a regimului obligatoriu de vize pentru cetăţenii Federaţiei Ruse, Ucrainei şi Bosniei-Herţegovina, din 2003 pentru cetăţenii R.F.Iugoslavia şi din 1 ianuarie 2004 pentru cetăţenii Turciei[392]. Bulgaria a introdus regimul de vize pentru moldoveni la 1 noiembrie 1999, Cehia – 22 octombrie 2000, Polonia – 11 februarie 2001, Ungaria – 1 iunie 2001. O decizie importantă luată de UE prin Regulamentul (CE) Nr.2414/2001 al Consiliului din 7 decembrie 2001 în vederea asigurării liberei circulaţii a cetăţenilor români, a fost aceea de a exclude România (începînd cu 1 ianuarie 2002) din lista statelor ai căror resortisanţi trebuie să deţină viză pentru trecerea frontierelor externe[393]. Pentru aceasta, România a întreprins mai multe măsuri, una dintre ele fiind organizarea şi funcţionarea Poliţiei de

[390] Ministerul Internelor şi Reformei Administrative a României este Autoritatea Responsabilă pentru Facilitatea Schengen, iar coordonarea implementării şi monitorizarea angajamentelor asumate de România, centralizarea rezultatelor obţinute şi analizarea acestora în scopul cuantificării eficienţei măsurilor adoptate este realizată de către Comisia Naţională de Auto-Evaluare Schengen (CNAS), prin intermediul Ministerului Internelor şi Reformei Administrative, în calitate de secretariat.

[391] Treaty concerning the accession of the Republic of Bulgaria and Romania to the European Union, Act of Accession and its Annexes, signed in Luxembourg on 25 April 2005.

[392] Puşcaş, Vasile., *op.cit*., p.737.

[393] Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 327 19/vol.3, din 12.12.2001, pp.189-190.

Frontieră Române (la 27 iunie 2001), după modelul poliţiilor de frontieră din statele UE, pe direcţii zonale, la nivelul fiecărei frontiere şi la Marea Neagră. În 2001 a fost semnat Acordul între Guvernul României şi Guvernul Republicii Moldova privind călătoriile reciproce ale cetăţenilor pe bază de paşapoarte şi Acordul privind readmisia străinilor, Protocolul între Inspectoratul General al Poliţiei de Frontieră din Ministerul de Interne al României şi Departamentul Trupelor de Grăniceri al Republicii Moldova referitor la călătoriile reciproce ale cetăţenilor celor două state. De la 1 ianuarie 2007, cetăţenii României pot circula în 21 state membre UE chiar şi numai cu cartea de identitate, excepţie făcînd Cehia, Norvegia, Cipru, Slovacia şi Suedia.

Deşi iniţial nu s-a recurs la introducerea unui regim de vize, totuşi în baza Acordului dintre România şi Republica Moldova din 29 iunie 2001, cetăţenii Republicii Moldova puteau intra în România doar cu paşapoarte internaţionale[394]. În temeiul articolului 4 alineatul (1) din Actul de aderare din 2005, Bulgaria şi România, care au aderat la Uniune la 1 ianuarie 2007, de la acea trebuie dată să impună obligaţia de a deţine viză resortisanţilor ţărilor terţe care sunt enumerate în anexa I la Regulamentul (CE) nr.539/2001 al Consiliului din 15 martie 2001 de stabilire a listei ţărilor terţe ai căror resortisanţi trebuie să deţină viză pentru trecerea frontierelor externe şi a listei ţărilor terţe ai căror resortisanţi sunt exoneraţi de această obligaţie[395].

Regimul de vize pentru cetăţenii Republicii Moldova de a intra pe teritoriul României a fost introdus de către Romania, în baza Acordului semnat la 20 octombrie 2006 la Bucureşti, între Guvernul României şi Guvernul Republicii Moldova privind călătoriile reciproce ale cetăţenilor. În Acord s-a prevăzut că: “De la 1 ianuarie

[394] Aici menţionăm contribuţia substanţială a României în ajutorul acordat cetăţenilor Republicii Moldova prin acoperirea unor cheltuieli de eliberare a paşapoartelor internaţionale.

[395] Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 81 din 21.3.2001, p.1. Regulamentul (CE) nr.539/2001 a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (CE) nr.1932/2006 (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 405 din 30.12.2006, p.23).

2007, cetăţenii Republicii Moldova, vor putea intra, ieşi, tranzita şi rămâne pe teritoriul României, pe baza documentelor de călătorie valabile, prevăzute cu vize eliberate de către misiunile diplomatice şi oficiile consulare române. Vizele menţionate în prezentul Acord vor fi eliberate cetăţenilor Republicii Moldova fără achitarea oricăror taxe”[396]. Părţile semnatare consideră că principiile pe baza cărora au fost conduse negocierile la textul Acordului au avut în vedere stabilirea unui regim de călătorii cît mai simplu şi flexibil, de tip asimetric, astfel încît cetăţenii Republicii Moldova să poată călători în România pe baza vizei acordate în regim de gratuitate, iar cetăţenii români să călătorească în Republica Moldova fără viză. Introducerea regimului de vize de către România pentru cetăţenii moldoveni a complicat pentru aceştia şi procesul de obţinere a vizelor pentru mai multe state UE[397].

Tot de la 1 ianuarie 2007, pentru a demonstra deschiderea sa pentru colaborarea cu statele UE şi de afirmare a aspiraţiilor sale europene, Republica Moldova a eliminat regimul de vize cu statele UE, SUA, Canada, Confederaţia Elveţiană şi Japonia[398]. În decembrie 2006, această lege a fost completată la solicitarea Comisiei Europene cu includerea Norvegiei şi Islandei în lista statelor care nu au nevoie de viză; deşi acestea nu sunt state UE, ele aplică acquis-ul Schengen[399].

[396] http://chisinau.mae.ro/index.php?lang=ro&id=15168

[397] A se vedea: Report. *Problems in obtaining the visa in the EU countries for the citizens of Republic of Moldova after introducing the visa regime for Romania.* Senior researcher: Ganea Ana; Junior researcher: Jigău Gloria, December, 2007, 17 p.

[398] Legea Republicii Moldova Nr.151 din 08.06.2006, privind abolirea regimului de vize pentru cetăţenii statelor membre ale Uniunii Europene, Statelor Unite ale Americii, Canadei, Confederaţiei Elveţiene şi Japoniei, (Monitorul Oficial Nr. 102 din 07.07.2006)

[399] Legea Republicii Moldova Nr.429 din 27.12.2006 pentru completarea Legii nr. 151-XVI din 8 iunie 2006 privind abolirea regimului de vize pentru cetăţenii statelor membre ale Uniunii Europene, Statelor Unite ale Americii, Canadei, Confederaţiei Elveţiene şi Japoniei (Monitorul Oficial Nr. 010 din 26.01.2007). Regulile de şedere a cetăţenilor statelor membre ale UE, precum şi drepturile şi obligaţiile de care

Cetăţenilor statelor cu care Republica Moldova are regim de viză, le sunt acordate de către misiunile diplomatice şi consulare ale Republicii Moldova cinci tipuri de viză (diplomatică, de serviciu (business), simplă, turistică şi de tranzit) în conformitate cu cerinţele stabilite de legislaţia în vigoare.

Cu toate acestea, Republica Moldova este pe „lista neagră" a statelor care au nevoie de viză pentru a intra pe teritoriul UE. În opinia unor specialişti, „problema, de fapt, nu constă în „lista neagră" ci în absenţa condiţiilor clare de excludere din această listă"[400]. Pentru a menţiona dificultatea obţinerii vizelor vom sublinia şi faptul că puţine state ale UE au reprezentanţe diplomatice la Chişinău. Pentru a obţine viza pentru celelalte state UE, trebuie să mergi la Bucureşti, Budapesta, Moscova sau Kiev[401]. În acest caz, se creează un fenomen numit "viză pentru viză", deoarece pentru a ajunge la Bucureşti să aplice pentru o altă viză, este nevoie de a ridica viza pentru România de la Consulatul României de la Chişinău. Datorită istoriei comune şi relaţiilor de prietenie tradiţionale între românii de o parte şi de alta a Prutului, există o mulţime de solicitări de vize zilnic fapt care îngreunează mult acest proces. Deschiderea Consulatelor la Cahul şi la Bălţi ar fi contribuit esenţial la intrarea în normalitate a acestui proces, dacă autorităţile de la Chişinău nu s-ar fi împotrivit, deşi chestiunea a fost reluată cu ocazia vizitei Ministrului de Externe a României, Lazăr Comănescu, la Chişinău (iulie 2008).

beneficiază pe teritoriul Moldovei, sunt reglementate de actele normative interne şi anume: Legea nr.269-XIII din 09 noiembrie 1994 cu privire la ieşirea şi intrarea în Republica Moldova; Legea nr. 275-XIII din 10 noiembrie 1994 cu privire la statutul juridic al cetăţenilor străini şi al apatrizilor în Republica Moldova ş.a.

[400] Suşko Oleksandr, *Acordul Schengen:impactul comun asupra Ucrainei şi a Moldovei // Noile frontiere în Europa de Sud-Est. Republica Moldova, Ucraina, România*. Institutul de Politici Publice. - Chişinău: Editura Ştiinţa, 2002, p.57.

[401] Cetăţenii Republicii Moldova pot intra fără vize doar pe teritoriul următoarelor state: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Kazahstan, Kirgizstan, Rusia, Tadjikistan, Ucraina, Uzbekistan şi San Marino.

La punctul 48, Planul de Acţiuni RM-UE prevede ca obiective de cooperare între RM şi UE „schimbul de opinii asupra procedurilor Schengen şi iniţierea dialogului privind posibilităţile facilitării procedurii de obţinere a vizelor în concordanţă cu acquis-ul, cooperarea în domeniul vizelor (criteriile şi procedurile de emitere a vizelor) şi asigurarea dialogului privind securitatea actelor". În mai 2006, prin Dispoziţia Guvernului Republicii Moldova[402] a fost creat Grupul de lucru pentru negocierea regimului de vize cu Uniunea Europeană. Apoi a fost elaborat Planul Naţional de acţiuni pentru facilitarea regimului de vize cu Uniunea Europeană, adoptat la 13 noiembrie 2006, prin Hotărîrea Guvernului nr.1306. În conformitate cu acest plan, care cuprinde cca 50 de măsuri, Republica Moldova s-a angajat să iniţieze negocieri privind semnarea acordurilor de readmisie cu toate statele din spaţiul CSI (2006-2007) şi cu statele din Orientul Mijlociu (2007-2008). De asemenea, a fost elaborat şi înaintat pentru iniţierea negocierilor proiectul Memorandumului de cooperare în domeniul migraţiei între Guvernul Republicii Moldova şi Guvernului Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord. În cadrul consultărilor la nivel de experţi, care a avut loc la Bruxelles la 7 iunie 2006, reprezentanţii Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene au expus argumentele privind necesitatea facilitării regimului de vize pentru cetăţenii moldoveni de către statele membre ale UE. La 19 decembrie 2006, Consiliul Miniştrilor UE a adoptat mandatele care împuternicesc Comisia Europeană să negocieze Acordul de facilitare a regimului de vize[403] şi Acordul de readmisie între Comunitatea Europeană şi Republica Moldova. În ceea ce priveşte Comunitatea, temeiul legal al acordului

[402] Dispoziţia Guvernului Republicii Moldova privind instituirea Grupului de lucru pentru negocierea regimului de vize cu Uniunea Europeană nr. 42-d din 03.05.2006, Monitorul Oficial nr.73-74/519 din 12.05.2006.

[403] Statele Părţi la Acordul între RM şi UE privind facilitarea eliberării vizelor sunt: Austria, Belgia, Bulgaria, Cipru, Cehia, Estonia, Finlanda, Franţa, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Olanda, Polonia, Portugalia, România, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia.

este articolul 62 aliniatul (2) litera (b), coroborat cu articolul 300 din Tratatul CE.

Semnarea acestor Acorduri presupune că RM „va fi responsabilă atît de reîntoarcerea cetăţenilor RM cît şi a apatrizilor şi a cetăţenilor altor ţări, astfel asumîndu-şi toate obligaţiunile financiare şi de alt gen definite de readmisie”[404]. În cadrul negocierilor RM-UE cu privire la aceste Acorduri, începute la 9 februarie 2007 şi încheiate la 17 aprilie 2007, Delegaţia Moldovei a solicitat alte lucruri decît cele pentru care Comisia avea mandat, adică „în locul unui document ce reglementează obţinerea vizelor şi regimul de şedere în statele membre ale UE, Chişinăul a solicitat peste noapte un regim propriu statelor care au statut de membru candidat. Autorităţile moldoveneşti ştiau, de asemenea, că negociatorii Comisiei au mandat de la Consiliu să negocieze Acordul privind facilitarea eliberării vizelor, nimic altceva”[405]. Comisia negociase Acorduri similare privind facilitarea eliberării vizelor cu şapte ţări (Federaţia Rusă, Ucraina, Albania, Bosnia şi Herţegovina, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Muntenegru şi Serbia). Obiectul negocierilor conţine, în special, facilitarea procedurilor de obţinere a vizelor pentru anumite categorii de persoane, printre care se numără studenţii, cercetătorii, oamenii de afaceri, reprezentanţii ONG-urilor, jurnaliştii şi funcţionarii publici.

La 9 octombrie 2007, Consiliul Uniunii Europene a adoptat decizia cu privire la semnarea Acordului privind facilitarea eliberării vizelor şi a Acordului privind readmisia persoanelor cu şedere ilegală între Republica Moldova şi Comunitatea Europeană, parafate cu ocazia vizitei lui Franco Frattini, la 25 aprilie 2007 la Chişinău, la deschiderea Centrului comun de eliberare a vizelor. La 10 octombrie 2007, aceste documente au fost semnate la Bruxelles pe o perioadă nedeterminată, de către Andrei Stratan, Viceprim-ministru, Ministrul Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova şi Franco Frattini Vicepreşedintele Comisiei Europene, Comisarul pentru Justiţie, Libertate şi Securitate. La 19 octombrie 2007 au fost aprobate două hotărîri de guvern cu privire la ratificarea acestor acorduri. Pe data de 8 noiembrie 2007, Parlamentul Republicii Moldova a ratificat Acordurile privind facilitarea eliberării vizelor[406] şi cel de readmisie[407], iar la 13 noiembrie 2007 aceste Acorduri au fost ratificate şi de către Parlamentul European[408], intrînd în vigoare de la 1 ianuarie 2008. La 11 aprilie 2008, la Chişinău, a avut loc prima şedinţă a Comitetului mixt de gestionare a Acordului între Republica Moldova şi Comunitatea Europeană privind facilitarea eliberării vizelor. La şedinţă s-au discutat liniile directoare de implementare a Acordului privind facilitarea eliberării vizelor şi s-a efectuat un schimb de opinii pe marginea realizării instrumentului juridic în cauză.

Scopul *Acordului privind facilitarea eliberării vizelor* (***a se vedea Anexa 2***), este de a facilita eliberarea vizelor pentru cetăţenii Republicii Moldova, pentru o şedere a cărei durată prevăzută nu depăşeşte

[404] Stamate, Gheorghe. *Acordul de facilitare a vizelor şi Acordul de readmisie UE-Moldova*, 19.02.2007 accesibil pe: www.europa.md

[405] Fruntaşu, Iulian. *Acordurile privind readmisia şi facilitarea vizelor: unde dai şi unde crapă*, 19.02.2007 accesibil pe: www.europa.md

[406] Legea pentru ratificarea Acordului dintre Republica Moldova şi Comunitatea Europeană privind facilitarea eliberării vizelor, nr. 237-XVI din 08.11.2007, Monitorul Oficial nr.180-183/699 din 23.11.2007

[407] Legea pentru ratificarea Acordului dintre Republica Moldova şi Comunitatea Europeană privind readmisia persoanelor aflate în situaţie de şedere ilegală nr.238-XVI din 08.11.2007, Monitorul Oficial nr.180-183/701 din 23.11.2007.

[408] Vom menţiona că Acordurile conţin şi sintagma „limba moldovenească” ca limbă în care se traduc aceste documente alături de celelalte 23 de limbi oficiale ale UE, inclusiv româna. România este împotriva utilizării acestei sintagme, iar deputatul Marian-Jean Marinescu, raportorul Comisiei pentru Libertăţi, Justiţie şi Afaceri Interne din cadrul Parlamentului European (PE) a făcut public textul preliminar al avizului PE cu privire la încheierea Acordului de Facilitare a Regimului de Vize şi a Acordului privind Readmisia între Moldova şi Comunitatea Europeană. Europarlamentarul român recomandă Consiliului de Miniştri al UE excluderea din textele acordurilor a sintagmei “limba moldovenească” şi solicită implementarea corectă a acestor Acorduri. A se vedea adresa http://www.europa.md/rom/infto/2456

90 de zile, într-un interval de 180 de zile. În termeni generali Acordul prevede:

a) limitarea documentelor necesare pentru perfectarea vizei;
b) reducerea termenului de procesare a solicitării de viză;
c) stabilirea unor categorii de persoane care vor putea să-şi perfecteze viza într-un mod mai facilitar şi pentru o perioadă mai îndelungată (pînă la 5 ani);
d) stabilirea unei taxe reduse de 35 de euro, în locul celei generale de 60 de euro, pentru perfectarea vizei, precum şi identificarea categoriilor de persoane care vor beneficia de perfectarea vizei gratuit;
e) călătorii fără vize pentru deținătorii paşapoartelor diplomatice.

În anexa Acordului se face referire şi la statele membre UE care nu eliberează vize Schengen, care pot recunoaşte în mod unilateral vizele Shengen şi permisele de şedere în scopul tranzitării lor, în conformitate cu Decizia nr.895/2006/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 14 iunie 2006, şi că este de dorit ca state precum Danemarca, Regatul Unit şi Irlanda, Islanda şi Norvegia, Confederația Helvetică şi Liechtenstein să încheie acorduri bilaterale privind facilitarea eliberării vizelor cu Republica Moldova. Unii analişti politici de la Chişinău ca Andrei Popov, consideră că realitățile şi convingerile oficialilor europeni sunt mai puțin optimiste decît ce spun autoritățile moldoveneşti, acesta considerînd că „nici pînă la sfîrşitul lui 2007, nici în 2008, şi probabil nici în 2009-2010, Moldova nu va avea un regim liberalizat de vize cu statele Schengen”[409]. Pînă la ora actuală, UE a încheiat acorduri de facilitare a eliberării vizelor[410]

[409] Popov Andrei, *R.Moldova nu va avea un regim liberalizat de vize cu statele Schengen nici în următorii trei ani.* 04.08.2007 accesibil la: http://info-prim.md/?x=22&y=9662

[410] În acordurile de facilitare a vizelor cu statele potențial candidate ca de ex. Serbia se scrie în Acord - *Avînd în vedere perspectiva europeană a Republicii Serbia*, şi se prevede deschiderea negocierilor pentru Acordul de Stabilizare şi Asociere, lucru inexistent în textele aceloraşi documente cu partenerii PEV.

şi de readmisie cu opt țări vecine: Rusia, Ucraina, Serbia, Muntenegru, Albania, Bosnia şi Herțegovina, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei şi Republica Moldova şi se află în dialog cu câteva dintre acestea în vederea eliminării obligativității vizelor. Mai jos, în *Tabelul 1*, arătăm etapele parcurse de statele cu care s-au semnat deja aceste documente.

*Tabelul 1. Acordurile de Facilitare a Vizelor (AFV) şi Acordurile de Readmisie (AR)**

Țara	**Tipul Acordului**	**Mandatul de negociere**	**Începutul negocierilor**	**Încheierea negocierilor**	**Intrarea în vigoare**
Albania	AR	Noiembrie 2002	Martie 2003	Aprilie 2005	Mai 2006
	AFV	Noiembrie 2006	Noiembrie 2006	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008
Bosnia şi Herțegovina	AR	Noiembrie 2006	Noiembrie 2006	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008
	AFV	Noiembrie 2006	Noiembrie 2006	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008
Muntenegru	AR	Noiembrie 2006	Noiembrie 2006	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008
	AFV	Noiembrie 2006	Noiembrie 2006	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008
Serbia	AR	Noiembrie 2006	Noiembrie 2006	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008
	AFV	Noiembrie 2006	Noiembrie 2006	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008
Rusia	AR	Septembrie 2000	Aprilie 2001	Mai 2006	Iunie 2007
	AFV	Iulie 2004	Iunie 2005	Mai 2006	Iunie 2007
Moldova	AR	Decembrie 2006	Februarie 2007	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008
	AFV	Decembrie 2006	Februarie 2007	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008

Ucraina	AR	Februarie 2002	August 2002	Octombrie 2006	Ianuarie 2008
	AFV	Noiembrie 2005	Noiembrie 2005	Octombrie 2006	Ianuarie 2008
Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei	AR	Noiembrie 2006	Noiembrie 2006	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008
	AFV	Noiembrie 2006	Noiembrie 2006	Noiembrie 2007	Ianuarie 2008

*** Sursa:** Trauner, Florian and Imke, Kruse. *EC Visa Facilitation and Readmission Agreements: Implementing a New EU Security Approach in the Neighbourhood*, CEPS Working Document No.290/April 2008, pp.11-12.

În anumite cazuri, negocierile au mers în paralel privind facilitarea vizelor cu cele privind readmisia, în alte cazuri au mers în comun. Din toate cele 16 state incluse în PEV, doar Algeria, Belarus, Israel, Libia şi Autoritatea Palestiniană nu au prevăzute în Planurile de Acţiuni, din cele care au semnate aceste Planuri, obiective legate de facilitarea vizelor şi readmisie[411].

În direcţia facilitării obţinerii vizelor de către cetăţenii Republicii Moldova a venit şi ideea creării unui Centru comun de eliberare a vizelor. În luna decembrie 2006 la Chişinău au avut loc primele consultări privind crearea Centrului Comun pentru Eliberarea Vizelor (CCEV)[412], la care au participat Şefii Departamentelor Consulare din Ungaria, Slovenia şi Austria. Iniţiativa aparţine Vice-preşedintelui Comisiei Europene Franco Frattini, lansată în cadrul întrevederii cu preşedintele Vladimir Voronin (iunie 2006) la Bruxelles. CCEV a fost deschis oficial la 25 aprilie 2007 în incinta Ambasadei Ungariei la Chişinău; la eveniment au participat mai mulţi oficiali europeni, în frunte cu Franco Frattini. La ora actuală în acest proiect participă[413]:

[411] Ibidem, pp.15-16.

[412] Detalii despre Centrul comun de eliberare a vizelor de la Chişinău sunt disponibile la adresa: http://www.cac.md

[413] Majoritatea statelor participante în cadrul Centrului Comun de eliberare a vizelor au semnat Acorduri interguvernamentale cu Ungaria cu privire la reprezentarea

Ungaria, Austria, Danemarca, Slovenia, Suedia, Islanda, Letonia şi Estonia, contribuind astfel la micşorarea considerabilă a distanţei pînă la punctul de eliberare a vizelor, care pînă acum, pentru unele din aceste state, putea fi ridicată la Bucureşti. Drept răspuns la cererea specifică formulată de Republica Moldova, la Acordul privind facilitarea eliberării vizelor este anexată Declaraţia Comisiei Europene privind reprezentanţele şi Centrul comun de vize de la Chişinău cu următorul conţinut: „Recunoscînd dificultăţile cu care se confruntă cetăţenii moldoveni la solicitarea vizelor Schengen din cauza prezenţei limitate a statelor membre Schengen, Comisia Europeană încurajează statele membre, în special statele membre care eliberează vize Schengen, să îşi îmbunătăţească prezenţa în Republica Moldova, utilizând pe deplin posibilităţile existente: să îşi deschidă propriile reprezentanţe, să fie reprezentate de alte state membre sau să folosească pe deplin opţiunile care vor fi oferite prin intermediul Centrului Comun de Vize de la Chişinău". Astfel, la ora actuală, cetăţenii Republicii Moldova pot aplica pentru vize Schengen la reprezentanţele diplomatice ale celor 24 de state ale spaţiului Schengen. Din păcate pentru cetăţenii Republicii Moldova, o mare parte a acestora se află la Bucureşti sau Kiev, iar la Chişinău se pot obţine vize Schengen pentru 13 state din cele 24 (8 state la Centrul Comun de Vize din cadrul Ambasadei Ungariei, la Ambasada Franţei, Germaniei, Cehiei, Lituaniei şi Poloniei).

Deschiderea unor astfel de centre este recomandată de experţi, dacă pînă la oficiul consular al statului respectiv sunt mai mult de 100 km[414]. Apropierea spaţiului Schengen de ţara noastră, cu siguranţă va avea o serie de efecte atît pozitive cît şi negative, după cum consideră experţii[415]; cert este că, acest lucru va trebui să motiveze factorii de

reciprocă a misiunilor diplomatice şi consulare în procesarea vizelor şi colectarea datelor biometrice, iar prin extinderea spaţiului Shengen în decembrie 2007, Centrul Comun de eliberare a vizelor de la Chişinău, eliberează şi vize Shengen.

[414] Boratynski, Jakub., Szymborska, Anita., *op.cit.*, p.23.

[415] Pentru un studiu detaliat în acest sens, a se vedea: Gheorghiu Valeriu, *Noile frontiere Schengen şi implicaţiile lor asupra relaţiilor dintre Republica Moldova*

decizie ai Republicii Moldova pentru a consolida relaţiile de colaborare cu toate statele membre UE. Deşi fenomenul migraţiei, cauzat de motive economice în cea mai mare parte[416], cunoscute destul de bine de statele europene, este o cauză a rezervelor întîlnite în UE vizavi de extindere, politicile şi măsurile restrictive adoptate faţă de vecinătatea UE nu diminuează, ci dimpotrivă, uneori chiar amplifică acest fenomen. Dacă pentru majoritatea cetăţenilor din afara UE, problema este pusă în sensul obţinerii pe viitor a unor facilităţi sau a liberei circulaţii în general, experţii europeni consideră că „viitorul pentru cetăţenii UE este de a trece de la libera circulaţie la libera stabilire”[417] pe teritoriul european.

Dezvoltarea relaţiilor Republicii Moldova cu România, prin acorduri bilaterale în materie de vize, migraţie, traficul local de frontieră, este cu atît mai importantă cu cît Republica Moldova rămîne principalul furnizor de migranţi în România. Aceasta ne arată studiul intitulat *Cercetare transfrontalieră privind România şi Moldova în lumina extinderii Uniunii Europene* publicat recent de cercetătorul român Adrian Pop[418], însă astfel se va putea beneficia şi de flexibilităţile admise de acquis-ul Schengen. La ora actuală, acest proces de eliberare a vizelor de către România pentru cetăţenii moldoveni şi reuşita implementării Acordului în domeniu de către aceasta, constituie un proces important în faţa UE, de a fi capabilă să facă faţă şi pe viitor statutului de frontieră Schengen. O decizie semnificativă, inclusiv pentru cetăţenii Republicii Moldova, a fost aceea prin care România a redus suma necesară de a fi prezentată la întrarea pe teritoriul său pentru

şi România // Noile frontiere în Europa de Sud-Est. Republica Moldova, Ucraina, România. Institutul de Politici Publice, Chişinău: Editura Ştiinţa, 2002, pp.92-95.

[416] Hailbronner Kay, *Immigration and Asylum Law and Policy of the European Union*, Kluwer Law International, 2000, p.25.; A se vedea de asemenea: Hall Stephen, *Nationality, Migration Rights and Citizenship of the Union*, Martinus Nijhoff publishers, Netherlands, 1995.

[417] Hreblay, Vendelin. *op.cit*., p.178.

[418] http://www.europa.md/rom/infto/2399. (25.10.2007)

fiecare zi de sejur de la 100 euro[419] pe zi, cum era fixată iniţial, la 50 de euro[420] pe zi.

Beneficierea cetăţenilor Republicii Moldova de facilităţile micului trafic de frontieră cu România, este împiedicată de autorităţile de la Chişinău, care invocă problema semnării Tratatului politic de bază şi a Acordului privind frontiera moldo-română. Acest subiect, a fost abordat şi în cadrul vizitei Ministrului român de externe, dl Lazăr Comănescu, (7 iulie 2008) la Chişinău, unde s-a relevat importanţa şi dorinţa ambelor părţi de a continua eforturile vizînd finalizarea acestor documente, convenindu-se orecum asupra unor formule pentru ca documentele să fie semnate „în limbile oficiale ale fiecărui stat”. Deşi semnarea Acordului (Convenţiei) privind micul trafic de fontieră între Republica Moldova şi România putea avea loc şi fără a exista semnate tratate de bază între state, autorităţile Republicii Moldova au invocat necesitatea de definire şi delimitare mai întîi a frontierelor de stat între Republicii Moldova şi România, ca premisă constructivă pentru reglementarea tuturor relaţiilor de frontieră, între două state, pe baza principiilor europene de bună vecinătate, şi apoi să fie semnat documentul privind micul trafic de frontieră, de care ar beneficia în mod integral locuitorii a unsprezece raioane şi ai municipiului Bălţi şi, parţial, locuitorii a zece raioane şi a UTA Găgăuzia. Deşi se discută mult despre această oportunitate pentru cetăţenii Republicii Moldova care locuiesc în zona de 30-50 km de la frontiera română, mai puţini cunosc Regulamentul 1931/2006 din 20 decembrie 2006, adică documentul care asigură cadrul juridic european pentru statele membre de la frontierele externe ale Uniunii privind micul trafic de frontieră[421], cît şi prevederile Regulamentului 562/2006 privind Codul Frontie-

[419] Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 77 din 5.4.2007, p.13.

[420] Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 57 din 1.3.2008, p.38.

[421] Regulation (EC) No 1931/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 laying down rules on local border traffic at the external land borders of the Member States and amending the provisions of the Schengen Convention. (*Official Journal of the European Union L 405 din 30.12.2006, pp.1-22*.)

relor Schengen[422] care stabileşte condiţiile de trecere a punctelor de control la frontierele spaţiului Schengen şi cele externe ale UE. Articolul 3 al acestui regulament defineşte traficul local de frontieră (*local border traffic*) ca fiind traversarea regulată a frontierei externe terestre de către rezidenţii care locuiesc în zona de frontieră (de la 30 la 50 km de la frontieră, în funcţie de amplasarea unităţii teritorial-administrative, segment de teritoriu stabilit prin coordonarea între părţi şi prevăzută în Acordul bilateral) din motive sociale, culturale sau economice sau din motive familiale pentru o perioadă ce nu depăşeşte termenul indicat de acest Regulament.

Astfel, Statele membre de la frontierele externe ale Uniunii, pot semna Acorduri bilaterale cu statele vecine privind traficul local de frontieră, coordonînd textul acestui Acord cu Comisia Europeană în vederea asigurării compatibilităţii textului Acordului cu prevederile Regulamentului 1931/2006. Rezidenţilor zonei de frontieră le sunt eliberate permise de trafic local de frontieră, cu o perioadă de valabilitate de minimum un an şi maximum cinci ani (art.10), fără ca pe acesta să fie aplicată ştampila de intrare sau de ieşire în/din ţară (art.6). Eliberarea permisului se face în anumite condiţii, specificate de art.9 (să fie în posesia unui document valabil de calătorie şi traversare a frontierei externe; dovada reşedinţei în zona de frontieră şi a motivelor şi necesităţii traversării regulate a frontierei; nu este înregistrat în baza de date a SIS pe motiv de refuz de intrare în spaţiul Schengen şi nu reprezintă un factor de risc la adresa securităţii, sănătăţii publice etc.). Permisul care îi permite posesorului să aibă un regim facilitat de trafic local de frontieră, trebuie să conţină cel puţin informaţii despre: numele şi prenumele posesorului; data naşterii; naţionalitatea şi locul de reşedinţă al titularului; autoritatea emitentă, data emiterii şi perioada de valabilitate a permisului; zona de frontieră unde îi este permisă traversarea de către titular; numărul documentului de identitate a titularului permisului, necesar pentru călătorie şi traversarea frontierei externe (art.7). Cu privire la regimul traficului local de frontieră, art.18 al Regulamentului 1931/2006 prevede ca pînă la 19 ianuarie 2009, Comisia Europeană va trebui să prezinte Parlamentului European şi Consiliului un raport privind implementarea şi funcţionarea acestui Regulament. Comisia va trebui eventual să vină cu propuneri legislative de îmbunătăţire a acestuia, în domeniul regimului traficului local de frontieră între statele membre de la frontierele externe ale Uniunii şi statele vecine în baza Acordurilor bilaterale.

[422] (Art.35 al Regulamentului se referă la traficul local de frontieră). Regulation (EC) No 562/2006 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 establishing a Community Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code), (*Official Journal of the European Union L 105, 13.4.2006, pp.1-32*).

Deşi nu toate statele membre UE sunt membre ale spaţiului Schengen, unele din ele au un program de implementare a standardelor şi de aplicare integrală ulterioară a acquis-ului Schengen. În acest context, UE a adoptat Decizia nr.582/2008/CE şi Decizia nr.586/2008/CE din 17 iunie 2008, pentru facilitarea circulaţiei cetăţenilor şi introducerea unui regim simplificat de control al persoanelor la frontierele externe, astfel încît state ca România, Bulgaria sau Cipru să recunoască viza Shengen, pentru a nu mai fi necesară viza de tranzit a teritoriilor lor. Cetăţenii Republicii Moldova nu mai au nevoie de viză de tranzit pentru România, Bulgaria sau Cipru în cazul în care:

1. Sunt titulari ai unuia dintre următoarele documente eliberate de statele membre ale Uniunii Europene care aplică integral acquis-ul Schengen (Austria, Belgia, Cehia, Estonia, Franţa, Finlanda, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Olanda, Polonia, Portugalia, Spania, Slovenia, Slovacia, Suedia, Ungaria), precum şi de Danemarca, Islanda, Norvegia:
   - o „viză uniformă" Schengen
   - o „viză de lungă şedere" Schengen
   - un „permis de şedere"
2. Posedă o viză de scurtă şedere, o viză de lungă şedere sau un permis de şedere, valabile, eliberate de România, Bulgaria şi Cipru.

3. Posedă un permis de şedere valabil eliberat de Elveţia sau Liechtenstein.

Ca urmare a aplicării de către România şi Bulgaria a deciziilor UE, deţinătorul unuia din documentele enumerate mai sus poate tranzita România fără viză de la 11 iulie 2008 timp de 5 zile şi Bulgaria de la 18 iulie 2008 timp de 36 de ore[423]. Decizia nr.582/2008/CE se aplică pînă la data stabilită printr-o decizie a Consiliului adoptată în temeiul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf din Actul de aderare din 2003 în ceea ce priveşte Ciprul şi al articolului 4 alineatul (2) primul paragraf din Actul de aderare din 2005 în ceea ce priveşte Bulgaria şi România, dată la care se aplică statului membru în cauză toate dispoziţiile acquis-ului Schengen privind politica comună în domeniul vizelor şi al circulaţiei resortisanţilor din ţări terţe care îşi au reşedinţa legală pe teritoriul statelor membre. Aplicarea Deciziei nu afectează controalele efectuate asupra persoanelor la frontierele externe, în conformitate cu articolele 5-13 şi articolele 18 şi 19 din Regulamentul (CE) nr.562/2006.

În vederea implementării diferitelor proiecte în domeniul securizării frontierelor externe, dar şi pentru îmbunătăţirea politicilor în domeniul migraţiei, UE a instituit „patru fonduri": *Fondul european pentru refugiaţi* instituit prin Decizia nr.573/2007/CE[424], *Fondul pentru frontierele externe* pentru perioada 2007-2013 instituit prin Decizia nr.574/2007/CE din 23 mai 2007[425], *Fondul european de returnare* instituit prin Decizia nr.575/2007/CE ale Parlamentului European şi ale Consiliului[426] şi *Fondul european de integrare a resortisanţilor ţărilor terţe* instituit prin Decizia nr.2007/435/CE a Consiliului[427], ca parte a Programului general „Solidaritate şi gestionarea fluxurilor migratorii".

[423] Decizia nr.582/2008/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 17 iunie 2008 de introducere a unui regim simplificat de control al persoanelor la frontierele externe, bazat pe recunoaşterea unilaterală de către Bulgaria, Cipru şi România a anumitor documente ca fiind echivalente cu vizele naţionale ale acestora în scopul tranzitului pe teritoriile lor. (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 161 din 20.6.2008, p.30-35); Decizia nr.586/2008/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 17 iunie 2008 de modificare a Deciziei nr.896/2006/CE de stabilire a unui regim simplificat de control al persoanelor la frontierele externe, bazat pe recunoaşterea unilaterală de către statele membre a anumitor permise de şedere eliberate de Elveţia şi de Liechtenstein în scopul tranzitului pe teritoriul lor (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 162 din 21.6.2008, pp.27-29).

[424] JO L 292, 15.11.1996, p.2.

Ca şi Codul Frontierelor Schengen (art.2), dar şi Regulamentul privind reglementarea traficului local de frontieră (art.3), Decizia Nr.574/2007/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 23 mai 2007 de instituire a Fondului pentru Frontierele Externe în art.2 defineşte frontierele externe ale UE: „frontiere externe" înseamnă „frontierele terestre ale statelor membre, inclusiv frontierele fluviale şi cele aflate pe lacuri, frontierele maritime şi aeroporturile, porturile fluviale, porturile maritime şi porturile aflate pe lacuri ale statelor membre cărora li se aplică dispoziţiile de drept comunitar la trecerea frontierelor externe, indiferent dacă aceste frontiere sunt temporare".

Acelaşi articol 2 continuă cu definirea „frontierei externe temporare":

(a) frontiera comună dintre un stat membru care aplică integral acquis-ul Schengen şi un alt stat membru care urmează să aplice integral acquis-ul Schengen, în conformitate cu actul privind aderarea sa, dar în cazul căruia decizia relevantă a Consiliului care autorizează statul membru respectiv să aplice integral acquis-ul respectiv nu a intrat în vigoare;

(b) frontiera comună dintre două state membre care au obligaţia de a aplica integral acquis-ul Schengen, în conformitate cu actele corespunzătoare privind aderarea fiecăruia, dar în cazul cărora decizia relevantă a Consiliului care autorizează statele membre să aplice integral acquis-ul respectiv nu a intrat încă în vigoare[428].

[425] JO L 144, 6.6.2007, p.1.

[426] JO L 144, 6.6.2007, pp.22-45.

[427] JO L 168, 28.6.2007, pp.18.

[428] JO L 144, 6.6.2007, p.26.

Din cadrul acestui Fond European pentru Frontierele Externe pentru perioada 2007-2013 sunt alocate anual resurse financiare pentru acţiuni eligibile în statele membre (art.14), defalcate între statele membre în felul următor:

a) 30% pentru frontiera externă terestră;
b) 35% pentru frontiera externă maritimă;
c) 20% pentru aeroporturi;
d) 15% pentru oficiile consulare.

Contribuţia Comunităţii la proiectele sprijinite din acest Fond nu depăşeşte 50% din costul total al unei acţiuni specifice, în cazul acţiunilor puse în aplicare în statele membre, deşi în cazul proiectelor care abordează priorităţile specifice formulate în orientările strategice[429], şi statul membru beneficiază de finanţare din Fondul de coeziune, contribuţia poate fi majorată pînă la 75%.

Datorită extinderii spaţiului Schengen în decembrie 2007 şi sporirii fluxului de cetăţeni în şi din UE care traversează frontierele externe[430], UE şi-a concentrat eforturile pe securizarea acestor frontiere[431], eficientizarea şi îmbunătăţirea operativităţii bazelor de date, automatizarea mai multor procedee în cadrul funcţionării regimului de viză la frontierele acestui spaţiu şi gestionarea frontierelor în UE. La 13 fe-

[429] Orientările strategice pentru 2007-2013 privind Fondul European pentru Frontierele Externe sunt prevăzute în Decizia Comisiei C(2007) 3925, (*JO L 233, 5.9.2007, p.3*).

[430] Frontierele externe ale UE sunt traversate în fiecare an de peste 300 de milioane de călători, atît cetăţeni ai UE, cît şi resortisanţi ai ţărilor terţe. Europa este şi va continua să fie cea mai importantă destinaţie turistică a lumii, prevede un studiu al Organizaţiei Mondiale a Turismului (OMT): *Viziunea pentru anul 2020*, volumul 4, p.48. Noţiunea de „turism" include, de asemenea, călătoriile în scopul îmbunătăţirii calificărilor profesionale şi ameliorării sănătăţii.

[431] Regulamentul (CE) Nr.863/2007 al Parlamentului European şi al Consiliului din 11 iulie 2007 de stabilire a unui mecanism de creare a echipelor de intervenţie rapidă la frontieră şi de modificare a Regulamentului (CE) nr.2007/2004 al Consiliului în ceea ce priveşte acest mecanism şi de reglementare a sarcinilor şi a competenţelor agenţilor invitaţi (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 199 din 31.7.2007, pp.30-39*).

bruarie 2008, Comisia a prezentat două Comunicări către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic şi Social European şi către Comitetul Regiunilor, Comunicarea - *Analizînd crearea unui sistem european de supraveghere a frontierelor* (EUROSUR)[432] şi Comunicarea - *Pregătirea următoarelor etape ale gestionării frontierelor în Uniunea Europeană*[433]. Aceste documente reflectă atît principalele realizări ale UE pentru asigurarea dreptului la libera circulaţie a persoanelor, automatizarea evidenţei datelor cetăţenilor săi, cît şi sarcini şi obiective pentru asigurarea pe viitor a măsurilor de securitate la frontierele sale. Recomandările pe termen lung ale Comisiei prin aceste documente prevăd o modificare substanţială a repartizării competenţelor dintre Comunitate şi Statele Membre în domeniul gestionării frontierelor externe, iar participarea Agenţiei FRONTEX la mecanismele de evaluare Shengen îi vor permite acesteia să verifice activităţile Statelor Membre în acest domeniu[434]. Conform Regulamentului nr.2252/2004 al Consiliului din 13 decembrie 2004 privind elementele biometrice integrate în paşapoarte, Statele membre au început să emită paşapoarte biometrice care conţin imaginea facială digitală a posesorului încă din august 2006, urmând ca începînd cu 28 iunie 2009, în conformitate cu Decizia C(2006) 2909 a Comisiei din 28 iunie 2006, să elibereze paşapoarte care conţin şi amprentele acestuia.

[432] Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic şi Social European şi Comitetul Regiunilor *analizînd crearea unui sistem european de supraveghere a frontierelor* (EUROSUR), COM(2008) 68 final, Bruxelles, 13.2.2008.

[433] Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, către Consiliu, către Comitetul Economic şi Social European şi către Comitetul Regiunilor. *Pregătirea următoarelor etape ale gestionării frontierelor în Uniunea Europeană*, COM(2008) 69 final, Bruxelles, 13.2.2008.

[434] Jeandesboz, Julien. *Reinforcing the Surveillance of EU Borders. The Future Development of FRONTEX and EUROSUR*. Research Paper No.11, August 2008, CEPS Challenge programme (Changing Landscape of European Liberty and Security), p.11.

Introducerea elementelor biometrice în paşapoarte s-ar putea finaliza pînă la sfîrşitul anului 2016 pentru un element de identificare biometrică şi pînă în 2019, cel mai tîrziu, pentru două asemenea elemente (presupunînd o perioadă maximă de valabilitate a paşapoartelor de 10 ani). Pînă la cel moment, toţi cetăţenii UE ar putea beneficia de controale automate la trecerea frontierei, dacă acestea ar fi introduse la scară largă de statele membre. Trecerile automate ale frontierei de către cetăţenii UE pe baza paşapoartelor biometrice ar fi efectuate beneficiind de porţi automate ca şi pentru resortisanţii ţărilor terţe care au dobîndit statutul de călători înregistraţi[435]. Propunerile privind introducerea procedurilor de „scanare corporală" a călătorilor la controalele în aeroporturi unde, datorită aparatajelor, fiecare cetăţean este practic vizualizat pe monitor ca şi cînd ar fi „dezbrăcat de haine", au trezit deja puternice critici în mediile europene.

Comisia consideră că ţinînd cont de realizările UE privind obţinerea unui acord asupra Sistemului de Informaţii privind Vizele (SIV) şi lansarea acestuia, ar trebui să reflecteze asupra parametrilor necesari pentru instituirea unui sistem de intrare/ieşire pentru toţi resortisanţii din ţările terţe cărora li s-a permis şederea pe termen scurt. Odată lansat un astfel de sistem, care ar putea fi operaţional pînă în 2015, Comisia constată necesitatea unor propuneri concrete pentru a obţine ca rezultat:

– modificarea Codului Frontierelor Schengen, pentru a asigura înregistrarea sistematică a datelor de intrare şi ieşire în toate punctele de trecere a frontierei externe şi înscrierea elementelor de identificare biometrică la frontieră pentru resortisanţii din ţările terţe care nu au nevoie de viză, ca şi condiţie de intrare obligatorie. De asemenea, dacă programul călătorilor înregistraţi este pus în practică, Codul Frontierelor Schengen ar trebui să permită la frontiere un control simplificat al călătorilor cărora li s-a acordat acest statut;

[435] COM(2008) 69 final, Bruxelles, 13.02.2008, p.8.

– o decizie privind instituirea noului sistem de intrare/ieşire pentru înregistrarea informaţiilor privind intrarea/ieşirea şi pentru stocarea datelor biografice şi a elementelor de identificare biometrică ale resortisanţilor din ţările terţe. Sistemul ar putea să se bazeze pe aceeaşi platformă tehnică ca şi SIV/SIS II.

Comisia mai sugerează statelor membre că ele ar putea reflecta asupra necesităţii de a utiliza sisteme de control automat la frontieră pentru cetăţenii UE, bazat pe paşaportul electronic sau pe sistemele naţionale, şi consideră că într-o viziune mai amplă ar putea fi luată în considerare dezvoltarea unor standarde globale în vederea coordonării caracteristicilor privind înscrierea, eligibilitatea şi interoperabilitatea tehnică a unor asemenea sisteme la nivel internaţional[436].

Tot în scopul securizării frontierelor externe ale UE, Comisia propune crearea unui sistem european de supraveghere a frontierelor – EUROSUR FRONTEX care ar trebui să prezinte, înainte de încheierea anului 2008, o analiză a riscurilor în vederea determinării zonelor din frontierele externe ale statelor membre, care trebuie acoperite de un sistem naţional de supraveghere, o comparaţie a acestei analize cu planurile prezentate de către statele membre şi un raport privind infrastructura de supraveghere existentă şi cea necesară în ţările terţe vecine selectate. UE consideră că aplicarea instrumentelor de supraveghere poate furniza autorităţilor statelor membre informaţii mai frecvente, mai fiabile şi mai puţin costisitoare legate de supravegherea frontierelor externe şi a suprafeţelor prefrontaliere[437]. În 2009, în funcţie şi de propunerile statelor membre, Comisia va prezenta mai multe informaţii Parlamentului European şi Consiliului despre unele măsuri care trebuie întreprinse privind realizarea unor obiective propuse prin aceste două Comunicări din februarie 2008. În iunie 2008, Consiliul European a hotărît liberalizarea regimului de vize (excluderea necesităţii lor) a UE cu statele din Balcani, urmînd Comisia să ad-

[436] Ibidem, p.11.

[437] COM(2008) 68 final, Bruxelles, 13.02.2008, p.7.

opte deciziile necesare în vederea asigurării acestor condiţii. Experţii consideră că acest lucru va însemna probabil diferite cerinţe pentru standardele de securitate a paşapoartelor şi de cooperare cu serviciile de securitate ale UE. Urgentarea aplicării acestei deciizii este deosebit de importantă în susţinerea aspiraţiilor europene a populaţiei din regiune[438]. Are dreptate Heather Grabbe atunci cînd susţine: „chiar dacă UE vede în politica frontierelor şi a vizelor aspecte ale politicii sale interne, acestea au un impact direct asupra percepţiei de integrare europeană şi a procesului de extindere”[439].

În concluzia acestui capitol**,** vom menţiona că procesul extinderii UE, prin toate etapele parcurse pînă astăzi, ne demonstrează unicitatea şi specificitatea acestui proiect cu rezonanţă şi implicaţii internaţionale. Extinderea este una din politicile UE considerate de succes, care cu toată rezerva unor state reprezintă „un proces necesar din punct de vedere politic, extrem de important din punct de vedere economic şi un imperativ de ordin moral”[440]. Extinderea nu trebuie privită doar ca un rezultat aşteptat doar de noile state, ci şi ca un mod de promovare a intereselor sub mai multe aspect (în special economic), ale vechilor membri. Fiecare etapă de extindere este unică în felul său, oferind lecţii preţioase de economie, politică şi cultură, statelor cu un nivel mai înalt de dezvoltare din Europa de Vest. Regulile sunt clare pentru „potenţialii jucători” de a accede în această familie europeană concentrată în jurul păcii, securităţii şi prosperităţii, doar că este nevoie să conştientizăm că, creşterea numărului de state membre poate doar să mobilizeze mai multe resurse şi să găsească mereu suportul

[438] Emerson, Michael. *Recalibrating EU Policy towards the Western Balkans*. CEPS Policy Briefs, No.175, October 2008, p.10.

[439] Grabbe, Heather. *The Sharp Edges of Europe: Extending Schengen Eastwards*. În: *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol.76, No.3, *Europe: Where Does It Begin and End?*, July 2000, pp.527-528.

[440] Sârbu, Marian. *Coeziunea economică şi socială în Uniunea Europeană extinsă – politicile sociale ale României.* În: Năstase Adrian (coord.), *România şi viitorul Europei.*- Bucureşti: 2001, p.227.

pentru a obţine standardele care constituie motivarea de aderare, deşi aduc cu sine şi unele probleme de ordin socio-economic. Pentru a face aplicabil motto-ul UE, este nevoie de responsabilitate din partea fiecărui cetăţean de a depune eforturi pentru a ne asigura binele comun, de a ne respecta reciproc valorile şi identitatea. Pînă unde se va extinde UE? Cum se vor pune condiţiile cînd anumite state vor crea incomodităţi Comunităţii? Cum se pot minimiza reticenţele cetăţenilor europeni pentru a nu împiedica procesul de ratificare a Tratatelor de aderare a noilor state? Va dispărea motivaţia pentru reformă după aderare? Cum se va percepe libertatea de circulaţie, politica de vize sau subiecte ce privesc identitatea naţională într-o viitoare Comunitate extinsă probabil mai mult decît europeană? Credem că răspunsurile la aceste întrebări deosebit de complexe trebuie privite cu precauţie în raport cu beneficiile construcţiei europene, însă nu fără a îmbunătăţi calitativ politicile europene care vizează vecinii săi, mai ales faţă de acele state motivate, cu aspiraţii europene declarate şi care întreprind măsuri concrete în această direcţie.

Capitolul III.
POLITICA EUROPEANĂ DE VECINĂTATE - ÎNTRE MISIUNE ŞI REALIZĂRI

§ 1. Definirea şi evoluţia Politicii Europene de Vecinătate

Politica Europeană de Vecinătate este o oportunitate pentru noi şi partenerii noştri pentru a împărtăşi beneficiile a jumătate de secol de integrare europeană paşnică.

Dr.**Benita Ferrero-Waldner**
Comisar pentru Relaţii Externe şi Politica Europeană de Vecinătate

După cum am arătat în capitolul anterior, procesul de extindere a UE a cunoscut mai multe etape, iar parcurgerea acestora a evidenţiat factori şi obiective noi în abordarea relaţiilor dintre statele membre şi cele candidate, potenţial candidate şi vecinii acestora. Fiecare etapă a politicii de extindere, cu fiecare val în care noi state au aderat la Comunitatea Europeană, a adus şi noi vecini, care nu sunt doar ca stat vecine ale ţării recent aderate, ci devin state vecine ale unei comunităţi cu legislaţie comunitară şi cu „reguli de joc" comune.

Relaţiile între UE şi alte state, fie sunt vecine directe sau nu, se construiesc în baza principiilor de prietenie şi relaţii paşnice, suveranitate şi respectare a integrităţii statelor, recunoscute la nivel european şi internaţional. În preambulul Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite, semnată pe 26 iunie 1945 la San Francisco la sfîrşitul Conferinţei Naţiunilor Unite privind organizarea internaţională şi intrată în vigoare la 24 octombrie 1945, se afirmă necesitatea statelor de «a practica toleranţa şi a trăi împreună în pace unul cu altul ca buni vecini». Alan Henrikson sesizează că această prevedere privind buna vecinătate din Preambulul Cartei în versiunea engleză - „*good neighbor*"

este înţeleasă puţin diferit în versiunea din limba franceză, formulată „*esprit de bon voisinage*" (în eng. s-ar traduce - *spirit of good neighborliness*),[441] iar în română nu s-ar traduce „ca buni vecini", ci „în spiritul bunei vecinătăţi". Este acceptată de mai mulţi autori ideea că „politica" sau „principiul" bunei vecinătăţi nu este un concept clar definit legal. Cuvintele din care este formulat acest concept nu exprimă complet semnificaţia lui[442]. Un Dicţionar de terminologie în drept internaţional recunoaşte că, conceptul de „bună vecinătate" (*bon voisinage*) „nu este un concept juridic precis", care ar însemna mai degrabă un spirit de reciprocitate, înţelegere şi încredere[443].

Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa (CSCE) cu participarea la nivel înalt a reprezentanţilor (Austria, Belgia, Bulgaria, Canada, Cipru, Cehoslovacia, Danemarca, Finlanda, Franţa, Republica Democrată Germană, Republica Federală Germană, Grecia, Vatican, Ungaria, Islanda, Irlanda, Italia, Liechtenstein, Luxemburg, Malta, Monaco, Olanda, Norvegia, Polonia, Portugalia, România, San Marino, Spania, Suedia, Elveţia, Turcia, URSS, Marea Britanie, SUA şi Iugoslavia) a adoptat la 1 august 1975, un document cunoscut sub numele de Actul Final de la Helsinki, care de asemenea fixează principiile în baza cărora statele europene ar trebui să-şi construiască relaţiile între ele. În acelaşi context, în vederea consolidării cooperării dintre state şi reafirmării inviolabilităţii frontierelor, integrităţii teritoriale, protecţia minorităţilor naţionale şi alte valori comune în construirea unei Europe paşnice şi prospere, putem menţiona: Carta de la Paris pentru o Nouă Europă din 1990, Documentul de la Helsinki din 1992, Declaraţia de la Viena la Summitul Consiliului Europei din

[441] Henrikson, K. Alan. *Facing across Borders: The Diplomacy of Bon Voisinage*. În: *International Political Science Review*, Vol.21, No.2, April 2000, p.124; *Charte des Nations Unies et Statut de la Cour internationale de justice*.-New York: Le Departement de l'information des Nations Unies, 1997. p.3.
[442] Ibidem.
[443] *Dictionnaire de la terminologie du droit international*.-Paris: Libraire du Recueil Sirey, 1960, p.94.

1993 etc. Putem continua cu Conferința inaugurală a Pactului de Stabilitate pentru Estul şi Centrul Europei care a avut loc la 26-27 mai 1994 la Paris, unde au participat reprezentanții statelor UE, a statelor candidate, țările vecine acestora şi alte state interesate în asigurarea stabilității în Europa, statele care aveau Acorduri de Asociere cu Uniunea Europeană, precum şi organizații internaționale relevante în realizarea Pactului. Esența documentului final adoptat de 52 de state în timpul Conferinței consta în faptul că relațiile de bună vecinătate între state trebuie să ia în calcul chestiunea frontierelor şi a protejării intereselor cetățenilor unui stat aflați pe teritoriul celuilalt stat. S-a reafirmat voința statelor de a-şi dezvolta relațiile în conformitate cu tratatele şi înțelegerile deja stabilite şi de a demara negocieri pentru acorduri şi tratate de vecinătate bilaterale (pe domeniul cooperării transfrontaliere, minorități, cooperarea culturală, cooperarea economică şi administrativă, mediu etc) în cadrul a două mese rotunde regionale (în regiunea baltică şi în regiunea Europei Centrale şi de Est)[444].

Poziția față de vecinii UE în contextul procesului de extindere, dar şi rolul acestora în avansarea integrării statelor aderate a generat discuții şi preocupări ale factorilor de decizie la nivelul Comunității în tot procesul de construcție europeană. Cu toate acestea, preocupările în acest sens au cunoscut un impuls deosebit odată cu extinderea UE spre Est şi cu cît frontiera dintre Statele membre şi cele nemembre a crescut substanțial. Pe lîngă aspectul geografic, un rol deosebit în formularea unor propuneri vizavi de statele vecine l-a avut factorul economic care invoca decalaje mari pe diferiți indicatori între statele UE (cele 15) şi cele 10 aderate în 2004. Pornind de la ideea că politica de extindere a UE îşi propune să promoveze stabilitatea şi prosperitatea şi dincolo de frontierele UE, în 2002 a fost lansată o amplă dezbatere la nivel european privind elaborarea unei politici de vecinătate într-

[444] Council Decision of 14 June 1994 on the continuation of the joint action adopted by the Council on the basis of Article J.3 of the Treaty on European Union on the inaugural conference on the Stability Pact (94/367/CFSP).

un context nou, cu mai multe state membre. Cu toate acestea, nu se nominalizau statele beneficiare ale viitoarei politici, ci se definea conceptul de vecini, datorită caracterului fluctuant în abordare al acestor categorii de țări, al lipsei de planificare şi al divergențelor de viziune între statele membre[445]. Ideea unei politici mai active a UE față de *noii vecini*, alții decît Rusia, cum ar fi Ucraina şi Moldova, a fost propusă pentru prima dată în 2002, de miniştrii de externe ai Marii Britanii şi Suediei, deoarece Ucraina şi Moldova alături de Rusia şi Belarus[446], urmau să devină vecini direcți ai Uniunii după aderarea Poloniei şi României. Într-o scrisoare din ianuarie 2002 a lui *Jack Straw către Josep Piqué, acesta afirmă că „în trei ani, Ucraina şi Belarus vor fi la frontiera UE – cu toate problemele legate de criminalitatea transfrontalieră, trafic şi imigrație ilegală. Moldova nu va fi un vecin al UE decît mai tîrziu* […] *... (după aderarea României, atunci neştiindu-se exact data aderării acestui stat. - n.a.), dar ea se confruntă deja cu o sărăcie zdrobitoare, importante probleme sociale şi o emigrație masivă*"[447].

Viziune împărtăşită atunci, de altfel, de mai multe state din Europa Centrală. Anume această inițiativă, care constata nişte realități geopolitice, economice şi sociale la frontiera UE este considerată de mai mulți cercetători[448] că ar fi condus eventual la apariția Politicii Europene de Vecinătate (în continuare PEV). Datorită intereselor evidente

[445] Delcour, Laure. *La politique de voisinage et les relations russo-europeennes: partenariat strategique ou lutte d'influence?* 30.03.2006, p.8. Revue en ligne „Etudes Europeennes", accesibil la adresa: www.etudes-europeennes.fr

[446] Acordul de Parteneriat şi Cooperare deşi a fost negociat între Belarus şi UE încă din 1995, acesta încă nu a intrat în vigoare. Prin urmare, în funcție de ritmul de edificare a democrației în acest stat, UE va începe să aplice şi mecanismele PEV-ului.

[447] Foreign and Commonwealth Office, *Letter from Jack Straw to Josep Piqué*, Londres, 28 janvier 2002.

[448] Emerson, Michael., Aydin, Senem., Noutcheva, Gergana., Tocci, Nathalie., Vahl, Marius and Richard Youngs; *The reluctant debutante: the European Union as promoter of democracy in its neighbourhood*; Brussels: Centre for European Policy Studies, CEPS Working Document, No. 223/July 2005, accesibil la adresa: http://shop.ceps.be/BookDetail.php?item_id=1242

şi a presiunilor Franţei, Spaniei şi preşedintelui Comisiei Europene Romano Prodi au fost incluse în cadrul politicii de vecinătate şi statele sud mediteranene[449]. Este cunoscută propunerea comună elaborată de Chiristopher Patten, Comisarul pentru Relaţii Externe şi Javier Solana, Înaltul Reprezentant al UE pentru Politica Externă şi de Securitate Comună, din 7 august 2002, care menţionează că politica de vecinătate trebuie să acopere trei regiuni geografice: Mediterana, Balcanii de Vest, Rusia şi celelalte state estice. Această propunere pleda clar pentru o diferenţiere a Rusiei ca stat vecin faţă de alte state vecine ca Ucraina sau Moldova. Deşi cel puţin o parte a Rusiei geografic e în Europa, statutul său specific probabil l-a determinat pe Comisarul Gunter Verheugen să declare în cadrul unei conferinţe la Moscova că „Rusia este mai mult decît un vecin, dar este de asemenea un vecin”[450], subliniind de fapt importanţa relaţiilor UE cu Rusia, care a manifestat de la început reticenţe faţă de viitoarea politică a UE care vizează şi statele ex-sovietice. Viitorul relaţiilor UE cu vecinii din Est a fost în „inima” documentelor iniţiale ale Comisiei şi Consiliului privind PEV. De la primele propuneri privind lansarea acestei politici, unele state membre UE au fost pentru includerea Rusiei alături de celelalte state estice în PEV, însă ideea a fost respinsă după reacţia negativă imediată din partea Rusiei[451].

Astfel această zonă devine un cadru de confruntare a intereselor geopolitice şi de viziune asupra securităţii[452]. Mai multe capitale europene plecînd de la modul cum privesc rolul strategic al Rusiei, deşi mai mult ca asociat în cadrul PEV, mai ales în domeniul securităţii energetice, nu sunt încîntate să ofere o perspectivă europeană unor

[449] Ibidem.

[450] *“EU Enlargement and the Union’s Neighbourhood Policy”,* Speech by Mr.Gunter Verheugen, Member of the European Commission, at the Diplomatic Academy, Moscow, 27 October 2003.

[451] Gwendolyn, Sasse. *The European Neighbourhood Policy: Conditionality Revisited for the EU’s Eastern Neighbours.* În: *Europe-Asia Studies*, Vol.60, No.2, March 2008, pp.305-306.

[452] Delcour, Laure. *op. cit*., p.9.

state ca Moldova sau Ucraina. În vederea creării unui format de colaborare sectorială, UE şi Rusia în cadrul întîlnirii la nivel înalt din 31 mai 2003 la Sankt-Petersburg[453] şi-au stabilit patru spaţii comune: un spaţiu economic comun, un spaţiu al libertăţii, securităţii şi justiţiei, un spaţiu al securităţii externe, un spaţiu al educaţiei şi cercetării.

Atît Consiliul pentru Afaceri Generale şi Relaţii Externe din 30 septembrie 2002, cît şi Consiliul European de la Copenhaga din 12-13 decembrie 2002, au susţinut ideea că extinderea UE oferă noi dimensiuni relaţiilor de cooperare a Uniunii cu ţările vecine. Şi la ora actuală este des amintită afirmaţia lui Romano Prodi, din decembrie 2002, devenită un fel de filosofie a politicii UE faţă de vecinii ei, el considerînd că UE trebuie să susţină şi să sprijine reformele în vecinătatea sa, fiind disponibilă să ofere „mai mult decît un parteneriat şi mai puţin decît statutul de membru... totul în afară de instituţii”[454], adică un fel de integrare fără aderare, idee expusă în mai multe medii europene, sub diferite formule, pe fondul unei „oboseli” a extinderii UE şi a opiniei publice europene nu prea favorabile acestui proces. În 2003 era larg împărtăşită ideea că de fapt, crearea unei politici europene de vecinătate trebuie să reprezinte o alternativă la extinderea europeană. În viziunea lui Romano Prodi, pentru aceste state „Totul” înseamnă o integrare din punct de vedere economic şi asigurarea celor patru libertăţi (a bunurilor, serviciilor, capitalurilor şi persoanelor), ultimele două, după această viziune, rămînînd încă în dezbatere, însă fără participarea la instituţii, practic – absenţa de la procesul decizional. Pentru aceasta este foarte importantă definirea exactă a vecinilor UE şi ce înseamnă „vecin” în contextul în care încearcă să facă acest lucru PEV, „statele care au o frontieră terestră sau maritimă cu Uniunea”.

[453] *Declaration commune, sommet de Saint-Petersbourg*, 31 mai 2003, accesibil la adresa: http://europa.eu.int/comm/external_relations/russia/sum05_03/js.htm

[454] Prodi, Romano. *A Wider Europe - A Proximity Policy as the Key to Stability*, Sixth ECSA-World Conference. Jean Monnet Project, Brussels, 5-6 December 2002, SPEECH/02/619, p.3. A se vedea de asemenea: Alberto, Chilosi. *The European Union and its Neighbours:“Everything but Institutions”?* În: *The European Journal of Comparative* Economics, Vol. 4, n.1, 2007, pp.25-38.

Philippe Perchoc susține că această definire a vecinătății de către PEV nu prea redă exact cine sunt vecinii UE. Se constată că ar fi mai trebuit făcute nişte precizări, cînd se vorbeşte de vecinătate. Nici la Nord, Islanda care are frontieră maritimă cu UE, nici Elveția care are patru frontiere terestre cu UE şi nici Norvegia care are două frontiere, nu sunt incluse în PEV. De ce? Tot el oferă şi un răspuns. Pentru că aceste state sunt legate de UE prin alte tipuri de Acorduri şi în special sunt parte a Spațiului Economic European şi o parte sunt şi membri ai Spațiului Schengen. Nu mai vorbim despre cele cinci microstate din Europa care au un statut mai special: Andorra, Monaco, San Marino, Vatican şi Liechtenstein.

Armenia şi Azerbaidjan deşi nu au frontieră nici terestră, nici maritimă cu UE, sunt incluse în PEV. Autorul consideră că după aderarea României şi Bulgariei în 2007, UE ajunge cu frontiera la Marea Neagră şi astfel Georgia[455] devine un stat care are peste Marea Neagră frontieră maritimă cu UE. La Est, state ca Belarus, Ucraina şi Moldova au frontiere terestre cu UE, fără ca PEV să fie activă pentru Belarus[456]. Marele „vecin" absent din PEV, Federația Rusă beneficiază de un regim specific, numit Parteneriat Strategic pe „patru spații comune". Statele fostei Iugoslavii din Balcani deja au confirmate o perspectivă clară privind aderarea, chiar şi pentru Serbia care refuză să

[455] A se vedea: Popescu, Nicu. *Europe's Unrecognised Neighbours: The EU in Abkhazia and South Ossetia*, CEPS Working Document No.260/March 2007, 38 p.; Popescu, Nicu, Mark Leonard, Andrew Wilson. *Can the EU win the peace in Georgia?*, ECFR/07, 24 August 2008, Policy Brief, 7 p. accesibil la: http://ecfr.eu/page/-/documents/ECFR-Georgia-Policy-Brief.pdf; Popescu Nicu and Andrew Wilson, *Winning the peace in Georgia*, EU Observer, 20 August, 2008; Krastev Ivan, *Russia and the Georgia war: The great power trap*, Opendemocracy.net, 20 August, 2008; Wilson Andrew, *The war in Georgia: The EU needs to step in*, The Independent, 10 August, 2008.; *Poziția unui grup de experți cu privire la impactul crizei din Georgia asupra Republicii Moldova*, 26 august 2008, http://www.azi.md/print/50784/Ro

[456] Perchoc, Philippe. *Politique Européenne de Voisinage: qui sont nos «voisins»?* 15.05.2008, accesibil la: http://www.nouvelle-europe.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=470&Itemid=90

coopereze cu Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie. În Sud se are în vedere statele din „parteneriatul euro-mediteranean" sau „Procesul de la Barcelona" (fără Mauritania şi Albania), incluse în PEV, au fost recent incluse în Uniunea pentru Marea Mediterană. Pe această dimensiune, PEV nu este activă pentru Libia şi Siria. Privind această configurație de state în jurul UE, Philippe Perchoc este tentat să definească viitorul PEV ca pe o extindere fără instituții sau ca pe nucleul unei politici de putere[457]. Comisarul Benita Ferrero-Waldner declarase nu mult după lansarea PEV că „limitele inerente ale extinderii au făcut Politica noastră de Vecinătate şi mai importantă", subliniind indirect că la un moment dat vor trebui stabilite totuşi aceste frontiere ultime ale UE, iar PEV are menirea de a diminua decalajul de oportunități pentru statele membre şi cele vecine, oferind Uniunii timp de reflecție vizavi de extindere.

De la lansarea PEV şi pînă la ora actuală, mai mulți autori apreciază diferit această politică, care în documentele oficiale ale UE este considerată o politică ambițioasă şi „deja cu mai multe realizări importante". Salome Zourabichvili consideră că PEV este o politică înşelătoare, neclară şi de slabă calitate, care nu reflectă nici interesele clare ale UE şi nici ale vecinilor[458], fiind mai degrabă o rutină birocratică decît o strategie[459]. Sasse Gwendolyn susține că PEV încearcă să nu ofere mesaje clare despre aderare, însă în acelaşi timp doreşte să întrețină aspirațiile europene ale statelor incluse în această politică[460]. Rumford Debra evidențiază accentul preponderent pe care

[457] Ibidem.

[458] Zourabichvili, Salome. *op.cit*., p.163.

[459] Harasimowicz, Andrzej. *The European Neighbourhood Policy of the European Union after Enlargement 2004: Empire with a Human Face?* În: Sadurski Wojciech, Jacques Ziller, Karolina Zurek (edited by), *Apres Enlargement: Legal and political responses in Central and Eastern Europe*, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, European University Institute RSCAS 2005, pp.339-349.

[460] Sasse, Gwendolyn. *The European Neighbourhood Policy: Conditionality Revisited for the EU's Eastern Neighbours.* În: *Europe-Asia Studies*, March 2008, Vol.60, Issue 2, pp.295-316.

îl pune PEV asupra cooperării transfrontaliere, arătînd că în acest fel, această politică „transformă frontierele în regiuni limitrofe, zone de cooperare şi colaborare de-a lungul unei linii pe o hartă”[461]. Michel Hastings numeşte politica vecinătății o politică externă a UE față de proximitatea sa, şi chiar dacă UE îşi propune obiective similare pentru majoritatea statelor vecine, PEV reprezintă în acelaşi timp o manieră diplomatică de a instaura şi legitima clasificări în rîndul statelor vecine[462], iar Sandra Lavenex consideră PEV ca pe un mare proiect politic al UE cu scopul de a administra noile sale interdependențe într-un context geopolitic modificat[463]. Pentru că PEV trebuie privit ca un parteneriat între UE, pe de o parte, şi statele incluse în PEV, pe de altă parte, cu interese reciproce şi nu doar din partea UE, Herdina Andreas susține că „PEV nu este o chestiune în sens unic, vecinii realizează că trăiesc lîngă UE extinsă şi trebuie să aibă şi o politică europeană proprie față de marele lor vecin”[464].

La baza relațiilor între statele membre ale UE şi vecinii săi trebuie să stea valori economice şi politice împărtăşite, care ar putea astfel să contribuie la crearea unui spațiu de stabilitate şi cooperare regională, cît şi la consolidarea relațiilor comerciale. Principalele domenii propuse pentru politica de vecinătate asupra cărora UE şi potențialii beneficiari trebuiau să-şi concentreze eforturile, vizau:

[461] Rumford, D., *Introduction: Theorizing borders*. În: *European Journal of Social Theory*, 9(2), 2006, pp.155–169.

[462] Hastings Michel, *Comment etre voisins. L'Europe et ses dynamiques marginales*. În: *L'Union Européenne et ses espaces de proximite. Entre strategie inclusive et partenariats renoves: quel avenir pour le nouveau voisinage de l'Union?* (Sous la direction de Laurent Beurdeley, Renaud de la Brosse et Fabienne Maron), Bruxelles: Bruylant, 2007, p.24 şi p.29.

[463] Lavenex, Sandra. *EU external Governance in "wider Europe"*. În: *Journal of European Public Policy*, No.11, 2004, p.680.

[464] Herdina, Andreas. *La politique eurpéenne de voisinage (PEV) – un partenariat pour la reforme*. În: *L'Union Européenne et ses espaces de proximité. Entre strategie inclusive et partenariats renovés: quel avenir pour le nouveau voisinage de l'Union?* (Sous la direction de Laurent Beurdeley, Renaud de la Brosse et Fabienne Maron). -Bruxelles: Bruylant, 2007, p.42.

- consolidarea dialogului politic, al cărui scop trebuie să fie mai degrabă îmbunătățirea calității discuțiilor, decît multiplicarea numărului de întîlniri la nivel înalt;
- cooperarea în domeniul justiției şi afacerilor interne, mai ales în gestionarea frontierelor şi a problemelor migrației ilegale;
- cooperarea economică şi sporirea relațiilor comerciale între Uniunea Europeană şi țările din jur;
- asistența financiară;
- adoptarea politicilor europene în diverse materii, cum ar fi protecția consumatorilor, politicile competiționale, cercetare, educație, mediu etc[465].

Consiliul European a lansat Comisiei inițiativa şi solicitarea de a se elabora un document care ar stabili cadrul unei politici coerente adaptată noilor realități de după aderarea celor 10 state în 2004, şi care să formuleze cadrul general al Politicii Europene de Vecinătate ca politică oficială a UE față de toți vecinii săi. Ca urmare a acestei solicitări, la 11 martie 2003, Comisia Europeană a prezentat un document numit *„Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours”*[466] (O Europă extinsă – Vecinătatea: un nou cadru pentru relațiile cu vecinii noştri din Est şi Sud). În viziunea Comisiei, vecinătatea geografică prezintă oportunități şi provocări atît pentru UE, cît şi pentru vecinii săi, de aceea aceste relații de vecinătate trebuie abordate în ideea intensificării cooperării pentru crearea unei zone de prosperitate şi bună vecinătate la frontierele UE. Uniunea Europeană doreşte să-şi creeze în jurul său „un cerc de prieteni” („*a ring of friends*”) cu care ar putea stabili

[465] http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/enp/index.htm

[466] „*Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*”, Commission of the European Communities, Brussels, COM (2003) 104 final, accesibil la adresa http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf

o cooperare fructuoasă şi paşnică[467]. Această comunicare a Comisiei vizează întărirea relaţiilor în cadrul Uniunii cu acele state vecine care nu au şanse imediate de a adera la UE[468]. Comisia subliniază astfel că scopul noii politici de vecinătate este „să încurajeze eforturile de dezvoltare a noilor relaţii, însă nu prevede perspectiva aderării sau participării la instituţiile UE pe termen mediu. Răspunsul la soluţiile practice legate de apropiere şi vecinătate trebuie examinat în afara subiectului aderării la Uniunea Europeană"[469]. În PEV[470] se specifica faptul că arealul geografic al acestei politici cuprinde Statele Mediteranei de Sud (Algeria, Maroc, Tunisia, Egipt, Iordania, Israel şi Autoritatea Naţională Palestiniană, Liban, Libia şi Siria), Rusia şi statele ex-sovietice (Belarus[471], Ucraina[472], Moldova[473]). La etapa respectivă,

[467] *O Europă extinsă – Vecinătatea: un nou cadru pentru relaţiile cu statele vecine din Est şi Sud*, Delegaţia Comisiei Europene pentru Ucraina, Moldova şi Belarus, Kiev, 2004, p.4.

[468] Ibidem.

[469] Ibidem, p.6.

[470] Populaţia aproximativă a statelor incluse în PEV: Algeria (32 mln.), Belarus (10 mln.), Egipt (76 mln.), Israel (6 mln.), Iordania (6 mln.), Liban (4 mln.), Libia (6 mln.), Moldova (4 mln.), Maroc (32 mln.), Autoritatea Palestiniană (4 mln.), Siria (18 mln.), Tunisia (10 mln.), Ucraina (48 mln.), Armenia (3 mln.), Azerbaijan (8 mln.) Georgia (5 mln.). Rusia (144 mln.) nu este inclusă în PEV din motive de mîndrie cum consideră mai mulţi autori, acest stat dorind să fie în alte raporturi cu UE decît statele mai mici incluse în această politică, optînd astfel pentru un parteneriat strategic UE-Rusia.

[471] Pentru mai multe informaţii despre politica UE faţă de Belarus, a se vedea: Ian Klinke, *The European Union's Strategic Non-Engagement in Belarus Challenging the Hegemonic Notion or the EU as a Toothless Value Diffuser.* În: *Perspectives* 27/2007, pp.23-43.

[472] Despre aspiraţiile europene ale Ucrainei ca stat în cadrul PEV şi cît de important este pentru UE ca să susţină cît mai mult acest stat, a se vedea: Kubicek, Paul. *Ukraine and the European Neighborhood Policy: can the EU help the orange revolution bear fruit?* În: *East European Quarterly, XLI, No. 1, March 2007,* pp.1-23.

[473] În Comunicare se subliniază faptul că Republica Moldova este cea mai săracă ţară din vecinătate cu 417 Euro per capita, utilizîndu-se datele din 2001 ale Băncii Europene pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare.

chiar dacă exista un interes pentru Balcanii de Vest şi Caucazul de Sud, ele au fost excluse explicit din aria de acoperire a politicii de vecinătate. Dacă pentru Balcanii de Vest era previzibilă oarecum perspectiva de aderare, la Caucazul de Sud s-a revenit mai tîrziu pentru includerea acestei regiuni în cadrul PEV-ului prin menţionarea acestei posibilităţi de Consiliul European de la Salonic[474].

În cadrul PEV-ului, UE şi-a definit atît vecinii din Est, cît şi din Sud, după criterii determinate, bazîndu-se evident pe nivelul de implementare în aceste state a reformelor democratice, economice şi sociale, dar şi aspiraţiile şi şansele acestora de apartenenţă la UE. Astfel, obiectivele PEV-ului trebuie în mod real să fie bazate pe:

- relaţii comerciale preferenţiale şi deschiderea pieţelor;
- extinderea pieţei interne şi a structurilor regulatorii;
- asigurarea migrării legale şi a liberei mişcări a persoanelor;
- intensificarea cooperării în vederea prevenirii şi combaterii ameninţărilor la adresa securităţii comune;
- sporirea implicării politice a UE în prevenirea conflictelor şi gestionarea situaţiilor de criză;
- integrarea reţelelor de transport, energetice şi de telecomunicaţii, precum şi extinderea ariei europene de cercetare;
- promovarea drepturilor omului, cooperării culturale şi a înţelegerii reciproce;
- crearea unor noi instrumente pentru promovarea şi protecţia investiţiilor;
- sprijinirea în vederea integrării în sistemul comercial mondial;
- găsirea unor noi surse de finanţare;
- abordarea diferenţiată a fiecărei ţări, ţinînd cont de nevoile specifice ale acestora[475].

[474] http://europa.eu/european_council/conclusions/index_en.htm

[475] *„Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours"*, Commission of the European Communities, Brussels, COM (2003) 104 final, accesibil la adresa: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf

Filip Şerban Cioculescu considera că prin lansarea Politicii Europene de Vecinătate „se urmăreşte consolidarea zonei de stabilitate şi securitate pe flancurile Europei extinse, evitarea creării unei noi cortine de fier între cei integraţi şi cei rămaşi în afara acestui proces şi configurarea unei adeziuni comune la principiile şi valorile europene tradiţionale. Complementar, UE încearcă să elimine posibile sentimente de rivalitate/competiţie între statele din vecinătatea sa directă, legate de accesul preferenţial la piaţa europeană sau de speranţele legate de de integrarea europeană"[476]. Pentru a explica anumiţi factori care au condus la apariţia şi lansarea acestei politici europene de vecinătate, Julien Jeandesboz acordă o mai mare atenţie domeniului securităţii. El consideră că un aspect important care i-a preocupat pe liderii europeni a fost cel privind existenţa unei vecinătăţi europene lărgite care trebuia privită ca o periferie ce trebuie să poată fi controlată (în termeni de luptă contra imigraţiei ilegale, terorism etc) influenţaţi inclusiv de evenimentele de la 11 septembrie 2001, iar pe de altă parte, o viziune mai inclusivă, susţinută de anturajul lui Romano Prodi, în sensul extinderii zonei de stabilitate fără o extindere imediată a UE[477].

Din momentul lansării PEV-ului, s-au căutat şi mecanisme prin care această politică să fie implementată şi să creeze o bază favorabilă promovării cooperării cu vecinii. La 1 iulie 2003, Comisia Europeană a adoptat un document numit „Paving the way for a New Neighborhood Instrument"[478] (*Facilitarea unui Instrument de Vecinătate*). Documentul propunea lansarea pentru perioada 2004-2006 a unor Programe de Vecinătate (*Neighborhood Programmes*) ca etapă premergătoare creării din 2007 a Noului Instrument de Vecinătate (*New Neighborhood Instrument*) odată cu lansarea noului exerciţiu bugetar al UE pe 2007-2013[479].

La 9 iulie 2003, Comisia Europeană în vederea elaborării şi implementării Politicii Europene de Vecinătate a anunţat crearea unui Grup de lucru (*Task Force*). Acesta era alcătuit din membri ai Direcţiilor Generale Relaţii Externe şi Extindere condus de Michael Leigh, director general adjunct al DG Relaţii Externe. Grupul creat raporta Comisarului pentru Extindere privind:

a) dezvoltarea Politicii Europene de Vecinătate;
b) elaborarea unor Planuri de acţiune pentru fiecare stat vizat în colaborare cu acestea;
c) pregătirea unor propuneri pentru elaborarea viitorului „Instrument de Vecinătate" care va finanţa proiectele comune ale UE lărgite cu ţările vecine.

Pe lîngă aprecierile vizavi de acţiunile întreprinse de Comisie pentru iniţiativele privind Noua Vecinătate, Consiliul European de la Bruxelles (16-17 octombrie 2003[480]) recomandă atît Consiliului de Miniştr, cît şi Comisiei, să propună soluţii prin intermediul unui instrument financiar care să susţină şi să promoveze cooperarea transfrontalieră şi regională/transnaţională la graniţele externe ale Uniunii. La mai puţin de o lună de la Consiliul de la Bruxelles, Parlamentul European prezintă un raport pe 5 noiembrie 2003, prin care solicită implementarea documentelor adoptate privind politica UE faţă de vecinătate, cu un grad mai mare de implicare a partenerilor, dar şi o evaluare a situaţiei în domeniul drepturilor omului şi respectarea democraţiei, o analiză individuală a capacităţilor fiecărui vecin UE de a se angaja în relaţii de cooperare întărită.

[476] Cioculescu, Şerban Filip. *„Strategia Europeană de Securitate: către un plus de coerenţă în politica externă şi de securitate comună a Uniunii Europene"*, În: *Revista Română de Studii Internaţionale*, serie nouă, nr.1, 2004, p.97.
[477] Jeandesboz, J. *Définir le voisin. La genèse de la Politique européenne de voisinage*. În: *Cultures et Conflits*, Nr.66, Construire le voisins, pratiques européennes, 2007, p.11-29.; Balzacq, T., *La politique européenne de voisinage, un complexe de sécurité à géométrie variable*. În: *Cultures et Conflits*, Nr.66, Construire le voisins, pratiques européennes, 2007, pp.31-59.
[478] Communication from the Commission: *Paving the way for a New Neighborhood Instrument*, (COM (2003) 393), Brussels, 1 July 2003, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_393_en.pdf
[479] http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/enp/index.htm
[480] http://europa.eu/european_council/conclusions/index_en.htm

Următorul document prezentat de Comisie important în dezvoltarea PEV-ului, a fost Comunicarea Comisiei *„European Neighborhood Policy – Strategy Paper”* din 12 mai 2004, incluzînd şi şapte rapoarte de ţară privind PEV (Autoritatea Palestiniană, Israel, Iordania, Maroc, Tunisia, Moldova şi Ucraina). Prin această Comunicare sunt definite obiectivele, principiile şi metodele ce vor fi utilizate la implementarea PEV-ului. Din punct de vedere geografic, documentul propune includerea statelor din Caucazul de Sud (Armenia, Azerbaidjan şi Georgia) în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, propunerea venind şi în contextul recomandărilor Parlamentului European[481]. Scopul PEV-ului în conformitate cu acest document, este de a împărtăşi beneficiile extinderii UE cu ţările din vecinătate, în vederea întăririi stabilităţii, securităţii şi bunăstării comune, dar şi prevenirea unor noi linii de diviziune între UE şi vecinii săi.

În raportul de ţară pentru Moldova, în partea introductivă cu referinţă la cel mai mare val de extindere din istoria construcţiei europene de la 1 mai 2004, se afirmă că: „Acest eveniment a adus schimbări în geografia politică a UE oferindu-i noi oportunităţi de a-şi îmbunătăţi relaţiile existente cu ţările vecine spre Est şi spre Sud. Uniunea este determinată să continue dezvoltarea parteneriatului cu ţările vecine spre un beneficiu comun, promovînd securitatea, stabilitatea şi prosperitatea. Frontierele externe ale UE nu vor deveni noi graniţe de separare, ci din contra - centre de cooperare din ce în ce mai intensă. Politica Europeană de Cooperare cu Ţările Vecine stabileşte obiective ambiţioase pentru parteneriatul cu ţările vecine bazat pe acorduri ferme pentru distribuire a valorilor şi reforme politice, economice şi instituţionale. Ţărilor-partenere li se propun relaţii politice, economice şi culturale mai apropiate cu UE cu scopul sporirii cooperării

[481] Commission Communication of 12 May 2004, „European Neighborhood Policy: Strategy Paper”, Com(2004)373 final; European Parliament report on the Wider Europe, A5-0378/2003, at para 8; resolution of the European Parliament of the 26 february 2004 on „EU Policy towards the South Caucasus”.

transfrontaliere şi împărţirii responsabilităţilor în prevenirea şi soluţionarea conflictelor. Uniunea oferă posibilitatea de mizare în piaţa ei internă şi de integrare economică ulterioară. Viteza şi intensitatea acestui proces va depinde de dorinţa şi capacitatea fiecărei ţări-partenere, de a se angaja în acest proces larg de lucru. PEV consolidează cadrul existent de cooperare şi se bazează pe acest cadru”[482].

De asemenea, PEV urmăreşte să asigure gradual ţărilor vecine, acces preferenţial la piaţa unică şi la unele politici şi programe de asistenţă ale UE, deoarece proximitatea geografică favorizează sau creează un cadru favorabil atragerii investiţiilor directe în economia acestor ţări. De asemenea, în opinia mai multor specialişti, impactul PEV în ansamblu depinde de contribuţia acestei politici la dezvoltarea economică a statelor incluse în PEV. Un aspect important, pe care UE l-a luat în calcul în cadrul acestei politici este diminuarea eventualelor efecte negative ale noilor frontiere Shengen asupra noilor săi vecini[483], dar şi de a menţine într-un cadru favorabil relaţiile diplomatice cu importanţi actori internaţionali ca SUA, Rusia etc[484]. SUA consideră atît Politica Europeană de Vecinătate, cît şi alte programe ale UE ca fiind compatibile cu politica lor regională, poziţie confirmată şi la Summit-ul UE-SUA din 2007, însă aşa cum bine afirmă Brimmer Esther, analizînd aceste conexiuni politice sau geopolitice ale acestor doi actori internaţionali, dacă SUA vede şi operează cu denumiri şi noţiuni precum Europa de Est, Africa de Nord, Orientul

[482] Comisia Comunităţilor Europene, Foaia de lucru a personalului Comisiei, Politica Europeană de Vecinătate, Raport pe Ţară, Moldova, SEC(2004) 567, Bruxelles, 12.5.2004, {COM(2004)373 final}

[483] Milcher, Susanne and Slay, Ben. *The economics of the “European Neighbourhood* Policy”: An initial assessment, p.5.; accesibil la adresa: http://www.case.com.pl/dyn/plik--4592639.pdf

[484] Lippert, Barbara. *La politique européenne de voisinage. Perspectives internes et externes*. În: *Politique étrangère*, 1/2008, p.39-50.

Mijlociu, pentru UE acestea înseamnă vecinătatea sa directă[485], ceea ce într-adevăr este o mare diferență.

În actuala formulă geopolitică a PEV, care din punct de vedere al securității este numită de mai mulți autori ca o „geometrie variabilă", Marea Neagră devine o zonă de importanță strategică pentru UE, ținînd cont şi de faptul că statele din regiunea Mării Negre sunt practic dublate de PEV şi noua politică a UE - *Sinergia la Marea Neagră*. 3 state (România, Bulgaria şi Turcia) din regiunea Mării Negre sunt membre ale NATO şi ale Consiliului Europei (CE); Moldova, Armenia, Azerbaidjan, Georgia şi Ucraina sunt membre ale Consiliului Europei, nu şi ale UE sau NATO, România şi Bulgaria sunt membre ale UE, NATO şi CE.

PEV este fundamentată de relațiile contractuale existente, Acordurile de Parteneriat şi Cooperare (APC) între UE şi majoritatea statelor vecine. Această politică a stimulat semnarea de noi Acorduri de Asociere cu alte state din bazinul mediteranean, cu Algeria în 2005 şi cu Liban în 2006. Cercetătorul Laure Delcour consideră că prin PEV, Uniunea Europeană transmite normele sale economice, valorile sale politice şi chiar propria sa viziune asupra lumii. Tot el subliniază interdependența şi influența politicii de extindere asupra inițiativei de vecinătate, astfel că PEV ar trebui să permită UE să facă o pauză în procesul extinderii, corespunzînd unei tentative de a fixa chiar şi temporar frontierele UE[486]. Comisarul Verheugen, însă, preciza în martie 2004: „să fie foarte clar că Politica noastră de vecinătate este distinctă de extindere", şi că aceasta nu ar pregăti neapărat extinderea UE, deoarece pentru un timp aderarea statelor vizate de PEV nu este pe agenda UE[487]. Mai mulți experți consideră totuşi că deşi UE nu oferă o

[485] Brimmer, Esther. *Le voisinage de l'Union européenne: sphere de securite, reseau de conections ou mariage de convenance?* În: *Politique étrangère*, 1/2008, pp.25-37.
[486] Delcour, Laure. *op. cit.,* pp.5-6.
[487] Commissioner Verheugen, "The European Neighbourhood Policy", Prime Ministerial Conference of the Vilnius and Visegrad Democracies: "Towards a Wider Europe: the new agenda", Bratislava, 19 March 2004, SPEECH/04/141.

perspectivă clară pentru aderare statelor incluse în PEV, relațiile acesteia cu țările vecine sunt condiționate în progresivitatea lor „de îndeplinirea unui ansamblu extrem de vast de criterii, comparabile cu cele aplicate procesului de extindere"[488]. Cu siguranță, țările vecine UE care şi-au declarat ca prioritate procesul de aderare, au aşteptări mari de la ceea ce percep majoritatea că ar presupune suportul comunității europene prin intermediul PEV-ului, chiar şi cele cca 12 mlrd de euro prin intermediul IEVP pe perioada 2007-2013 poate să însemne puțin pe lîngă aşteptările acestor state. Se consideră că mecanismele reale de care pot beneficia statele vecine, nu sunt atît de multe, deoarece „accesul la Uniunea Economică şi Monetară este blocat; liberalizarea comercială nu este suficient de atractivă, pe de o parte, pentru că, cel puțin deocamdată, nu se extinde asupra serviciilor şi agriculturii – domenii cu pondere importantă în realizarea PIB-ului țărilor partenere – şi, pe de altă parte, pentru că, în calitate de membră a OMC, Uniunea are obligația să acorde orice preferință comercială stabilită prin acorduri bilaterale tuturor țărilor OMC, conform „clauzei națiunii celei mai favorizate" (avantajele preferințelor sunt astfel mult diminuate); perspectiva pieței interne este îndepărtată şi prezintă puțin interes pentru țări slab competitive, în lipsa proceselor redistributive ce rezultă din aplicarea unor politici comunitare; oferta de participare la programele Uniunii este vagă şi slab reprezentată în Planurile de acțiune, cu excepția domeniului educației şi al cercetării"[489].

Pe lîngă aceste argumente de ordin economic şi spre deosebire de strategia de extindere, PEV-ul nu prevede „instituționalizarea relațiilor cu periferia, fiind astfel lipsită de forța de atracție a integrării politice; din această perspectivă rămîne de văzut dacă PEV va dezvolta un context eficace al realizării reformelor necesare în țările partenere,

[488] Pop, Adrian. (coord.) *România şi Republica Moldova – între Politica europeană de vecinătate şi perspectiva extinderii Uniunii Europene*, Institutul European din România – Studii de impact III. - Bucureşti: 2005, p.22.
[489] Ibidem. p.21.

pentru o participare efectivă la cei trei piloni ai procesului de integrare – piața internă, JAI şi PESC – sau se va limita la rolul de a întări relațiile de cooperare cu țările vecine, cu un suport financiar şi tehnic suplimentar din partea UE"[490]. Tot în aceeaşi ordine de idei, menționăm că la 9 decembrie 2004 a fost prezentată comunicarea Comisiei[491] privind Planurile de acțiuni în cadrul PEV ca mecanism de implementare a acestei politici, şi sunt făcute propuneri de Planuri de acțiuni pentru Autoritatea Palestiniană, Israel, Iordania, Maroc, Tunisia, Moldova şi Ucraina. În acest document se afirmă expres că oferta PEV-ului de a consolida relațiile între UE şi partenerii săi este distinctă de ceea ce oferă statelor europene ca şi posibilități art.49 al Tratatului UE, adică principala condiție de apartenență geografică la continentul european a unui stat care pretinde la statutul de membru UE, PEV adresîndu-se partenerilor vecini care nu sunt implicați în prezent în procesul de preaderare sau aderare la UE. Tot aici se menționează că PEV vine în concordanță cu Strategia de Securitate Europeană (adoptată de Consiliul European în decembrie 2003) de a contribui la stabilitatea şi buna guvernare în imediata vecinătate a UE.

În contextul adoptării mecanismelor de realizare a obiectivelor PEV, la 11 octombrie 2004, Comisia Europeană a publicat Regulamentul cu privire la Noul Instrument European de Vecinătate şi Parteneriat. La 2 martie 2005, Comisia adoptă documentul *„Politica Europeană de Vecinătate. Recomandări pentru Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Egipt şi Liban"* propunînd şi Planuri de acțiune pentru aceste țări, cu care peste puțin timp Consiliul pentru Afaceri Generale şi Relații Externe din 26 aprilie 2005 a propus să se stabilească relații de cooperare privilegiată ca vecini şi parteneri pe interese comune după modul cum sunt definite în PEV. În procesul de monitorizare a

[490] Ibidem.

[491] Communication from the Commission to the Council on the Commission proposals for Action Plans under the European Neighborhood Policy (ENP), Brussels, 9 December 2004, COM (2004) 795 final.

modului cum se promovează şi implementează PEV, dar şi evaluarea gradului de realizare a obiectivelor propuse, Comisia a publicat pe 22 noiembrie 2005 un raport parțial[492] care schițează principalele realizări dar şi priorități pentru perioada imediat următoare a UE, prin intermediul PEV. La capitolul realizări, documentul menționează:

- Au fost negociate şi adoptate formal şapte Planuri de Acțiune cu Israel, Iordania, Moldova, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Tunisia şi Ucraina.
- Cele şapte Planuri de Acțiune sunt deja în proces de implementare şi monitorizare conținînd angajamente revăzute din cadrul Acordurilor de Parteneriat şi Cooperare semnate anterior cu majoritatea din aceste state.
- Ca parte a reformării instrumentelor financiare externe, Comisia a propus crearea Noului Instrument European de Vecinătate şi Parteneriat, receptat pozitiv atît de Consiliu cît şi de Parlamentul European. Lansarea Programelor de Vecinătate (2004-2006)[493] constituie un pas important în consolidarea cooperării transfrontaliere şi realizarea unor obiective din PEV.
- Instituțiile finanțatoare internaționale (IFI) pot avea Planurile de Acțiune din cadrul PEV ca bază pentru agenda lor strategică de operațiuni cu statele implicate în PEV. Serviciile Comisiei coordonează îndeaproape aceste aspecte cu IFI.
- Interesul public față de PEV a crescut rapid, fapt confirmat de mai multe conferințe şi dezbateri pe acest subiect.

Ca priorități şi aşteptări pentru perioada următoare se menționau:

- Finalizarea celor cinci Planuri de Acțiune cu Armenia, Azerbaidjan, Egipt, Georgia şi Liban care sunt în lucru.

[492] Commission of the European Communities (2005), Communication to the Commission. *Implementing and promoting the European Neighbourhood Policy*, Brussels, November 22, 2005, accesibil la adresa: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/sec_2005_en.pdf

[493] Communication from the Commission: *Paving the way for a New Neighborhood Instrument*, (COM (2003) 393)

– Elaborarea raportului PEV pentru Algeria.
– Dezvoltarea cooperării cu partenerii PEV în domeniul comerțului, libertății, securității şi justiției, migrației, combaterii crimei organizate şi corupției, prevenirii conflictelor şi managementul crizelor, protecției mediului şi în domeniul socio-cultural.
– Eficientizarea mecanismelor ce țin de asistența financiară a UE.

UE este interesată să-şi asigure stabilitatea şi prosperitatea în imediata vecinătate, aceasta permițînd de fapt şi continuarea reformelor şi aprofundarea integrării noilor săi membri. Eneko Landaburu, director general DG Relații Externe în cadrul unei conferințe (23 ianuarie 2006) declara că „ajutîndu-i pe vecinii noştri, noi ne ajutăm pe noi înşine", tot el adăugînd că prin intermediul PEV-ului UE răspunde doleanțelor vecinilor şi „oferă *acum* o formă privilegiată de parteneriat... fără a intra în discuții nerealiste şi premature despre un eventual statut de membru"[494].

În contextul evaluării PEV, la un an de la prezentarea primelor Planuri de Acțiune în cadrul acestei politici, Benita Ferrero-Waldner Comisar pentru Relații Externe şi Politica Europeană de Vecinătate a menționat că „PEV-ul este o politică tînără care şi-a confirmat deja potențialul său şi oferă noi impulsuri eforturilor noastre comune cu partenerii pentru a susține reformele lor economice şi politice... Noi putem să vedem deja primele fructe ale PEV"[495]. Acelaşi comisar, Benita Ferrero-Waldner în cadrul unui seminar la Stockholm (Suedia) la 7 martie 2006 cu privire la PEV a declarat că UE crede în încurajarea şi nu în impunerea reformelor pentru statele care şi-au asumat anumite angajamente prin intermediul Planurilor de Acțiune, acestea

[494] Eneko Landaburu (speech), Director General, DG External Relations, European Commission, *From Neigbourhood to Integration Policy: are there concrete alternatives to enlargement?*, CEPS Conference „Revitalising Europe", Brussels, 23 January 2006.
[495] *European Neighbourhood Policy: A year of progress,* Brussels, 24 November 2005, IP/05/1467

răspunzînd în mod particular necesităților şi capacităților statelor partenere[496]. În speech-ul său de la acelaşi seminar, Comisarul s-a referit şi la implicarea UE şi rolul misiunii de asistență la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM) în vederea reglementării conflictului Transnistrean.

Relația UE cu fiecare stat în parte inclus în PEV se construieşte în mod diferențiat în funcție de capacitățile, necesitățile şi performanțele fiecărui stat. Astfel cu fiecare stat se negociază în parte rezultatele, dar şi perspectivele semnării eventual a unor Acorduri sau a unor noi documente politice între UE şi statul respectiv, care să reflecte îmbunătățirea calitativă a cadrului contractual între aceste două părți[497]. Intențiile UE de a îmbunătăți relațiile cu vecinii, în vederea realizării unor obiective clare, au fost confirmate şi de Consiliul pentru Afaceri Generale şi Relații Externe din 18/19 iunie 2007 incluse în raportul președinției germane pe prima jumătate a anului 2007. Raportul sublinia faptul că în cei doi ani ai PEV s-au obținut rezultate importante şi că această politică este în continuare o prioritate a politicii externe a UE, „un imperativ geopolitic clar de a consolida stabilitatea, statul de drept şi drepturile omului, buna guvernare şi modernizarea economică în vecinătatea noastră"[498].

La 4 decembrie 2006, Comisia a publicat *Comunicarea din partea Comisiei către Consiliu şi Parlamentul European privind consolidarea PEV,* prin care UE propune noi măsuri, în vederea consolidării şi

[496] Benita Ferrero-Waldner, European Commissioner for External Relations and European Neghbourhood Policy, *European Neghbourhood Policy*, Swedish Institute for International Affairs and the European Commission Representation in Sweden, Stockholm, 7 march 2006, SPEECH/06/149.
[497] A se vedea: Cremona, Marise., Meloni, Gabriella. *The European Neighbourhood Policy: A Framework for Modernisation?* EUI Working Papers, LAW No 2007/21, 157 p.
[498] Strengthening the European Neighbourhood Policy. Presidency progress report, General Affairs and External Relations Council (GAERC), 18/19 June 2007. accesibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st11/st11016.en07.pdf

dezvoltării în continuare a Politicii Europene de Vecinătate (PEV). Cu această ocazie, Comisarul Ferrero-Waldner a declarat:

„Noua Comunicare oferă motivații atractive partenerilor noştri în cadrul Vecinătății. Comunicarea va oferi Politicii de Vecinătate un domeniu de acțiune mai bine conturat, punînd accentul pe domeniile-cheie de interes comun precum contactele de la oameni la oameni, aprofundarea relațiilor comerciale, o cooperare mai puternică în domeniul energiei, a migrației şi a problemelor privind regimul de vize, dar şi pe sprijinul financiar. Noul Fond de Investiții al Vecinătății constituie o contribuție substanțială. Politica de Vecinătate a avut un start pozitiv, dar UE poate mai mult. Trebuie să facem față provocărilor precum promovarea păcii, a stabilității şi prosperității economice a vecinilor noştri. Nu există o modalitate mai bună de a realiza aceste lucruri decât prin a sprijini reformele lor politice şi economice”[499].

Pentru perioada 2007-2013, pentru țările PEV în bugetul UE s-au prevăzut cca 12 miliarde EUR, ceea ce reprezintă o creştere cu cca 32% în termeni reali comparativ cu perioada bugetară precedentă[500]. În scopul maximizării impactului şi influenței acestei finanțări UE, Comisia a anunțat că va propune crearea:

- *Unui Fond de Investiții al Vecinătății, la care Statele Membre vor fi invitate să contribuie, care va servi la sporirea influenței împrumuturilor adiționale din partea Băncii Europene de Investiții, Băncii Europene pentru Reconstrucție şi Dezvoltare şi a altor bănci pentru dezvoltare. Contribuția din partea Bugetului Comunitar va constitui 700 milioane EUR. Se aşteaptă că acest fond va încuraja acordarea de împrumuturi care să depăşească de cîteva ori finanțarea nerambursabilă. Dacă Statele Membre ar oferi o contribuție financiară comensurabilă cu cea a CE, Fondul ar putea oferi o sumă impunătoare sub forma unor împrumuturi concesionale.*

[499] http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/press_releases_ro.html
[500] http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm

- *O alocație în sumă de 300 milioane EUR va fi acordată unei Facilități pentru Guvernare pentru a oferi sprijin suplimentare care vine să completeze alocațiile pe țară şi să sprijine activitatea țărilor partenere care au realizat cel mai mare progres în implementarea Planului de Acțiuni.*

În vederea consolidării relațiilor de colaborare cu partenerii din cadrul PEV, Comisia mai propunea:

- *O perspectivă clară pentru toți partenerii în cadrul PEV, de la est şi de la sud, în vederea unei integrări economice şi comerciale cu UE, care depăşeşte comerțul liber în bunuri şi servicii cu scopul adresării barierelor non – tarifare realizînd o convergență regulatorie atotcuprinzătoare.*
- *Proceduri pentru viză îmbunătățite considerabil în cazul anumitor tipuri de vizitatori.*
- *Întruniri ad-hoc sau regulate la nivel ministerial şi de experți cu partenerii în cadrul PEV cu subiecte precum energie, transport, mediu înconjurător şi sănătate publică. Această abordare multilaterală poate completa activitatea bilaterală pe care se bazează PEV.*
- *O cooperare politică consolidată, o asociere mai sistematică a partenerilor PEV a inițiativelor EU (declarațiile de politică externă, poziții în forurile internaționale, precum şi participarea în programele de bază şi agențiile UE).*
- *Un rol mai activ pentru UE în eforturile de soluționare a conflictelor în regiune.*
- *O abordare regională consolidată la est bazată pe cooperarea existentă în regiunea Mării Negre.*[501]

Măsurile menționate mai sus au fost preconizate a fi transpuse în viață pe parcursul Preşedinției Germane, în prima jumătate a anului 2007. Deşi majoritatea propunerilor au fost analizate şi aprobate de

[501] http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/press_releases_ro.html

instituţiile europene, statele din cadrul PEV-ului nu simt încă aplicarea integrală a acestor decizii în măsura în care au fost gîndite de UE, pentru a vedea impactul real asupra relaţiilor bilaterale, cît şi a dezvoltării în ansamblu a acestor state.

Tot la 4 decembrie 2006, Comisia a publicat şi *Comunicarea din partea Comisiei către Consiliu şi Parlamentul European privind abordarea generală a participării ţărilor partenere din PEV în cadrul agenţiilor şi programelor Comunitare*[502]. Prima Comunicare este însoţită de *Evaluarea generală* a raporturilor dintre UE şi primele şapte state care au încheiat cu aceasta *planuri de acţiuni* în cadrul PEV - *Raportul privind progresul sectorial* şi *rapoartele de progres* în cadrul PEV. Comunicarea punctează în linii generale atît realizările PEV-ului de la momentul lansării sale, fixîndu-şi în acelaşi timp direcţiile prioritare în care atît UE cît şi partenerii trebuie să depună eforturi în vederea realizării intereselor comune.

Vizavi de căile de promovare a dimensiunii dialogului cu societatea civilă, Comisia şi-a detaliat propunerile sale[503] ca şi obiective pentru perioada următoare, în trei puncte:

- consolidarea dialogului cu societatea civilă;
- creşterea suportului din partea UE pentru sectorul societăţii civile;
- sporirea informării şi cunoştinţelor publicului despre PEV.

Comisia subliniază importanţa pe care o are dialogul între societatea civilă şi guvernele statelor partenere, rolul societăţii civile în implementarea, dar şi monitorizarea Planurilor de Acţiuni în cadrul

[502] Communication from the Commission to the Council and to the European Parliament, on the general approach to enable ENP partner countries to participate in Community agencies and Community programmes, COM(2006) 724 final, Brussels, 4.12.2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com06_724_en.pdf

[503] Non – paper, Expanding on the proposals contained in the Communication to the European Parliament and the Council on "Strengthening the ENP" – COM (2006) 726 final of 4 December 2006, Strengthening the civil society dimension of the ENP, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/non-paper_civil-society-dimension_en.pdf

PEV, cooperarea regională şi subregională a societăţii civile, dar şi a contactelor de la om la om. Sunt menţionate realizările şi oportunităţile în sfera educaţiei, prin programe ca *Erasmus Mundus*[504]*, Acţiunea Jean Monnet, Tempus*[505]; în domeniul tineretului – Programul *Youth*; în domeniul culturii - *Cultura* (2007-2013). Cu toate acestea, Comisia consideră că trebuie să-şi sporească suportul în perioada 2007-2010, pentru consolidarea capacităţilor societăţii civile în statele partenere şi trebuie să se implice mai mult, inclusiv prin intermediul delegaţiilor Comisiei şi ambasadelor Statelor Membre în statele partenere PEV, în promovarea informării şi cunoştinţelor despre această politică.

În domeniul integrării economice, Comisia consideră deosebit de importantă consolidarea graduală a relaţiilor dintre UE şi partenerii PEV în ce priveşte liberalizarea pieţei şi alte măsuri în domeniul comerţului[506], însă constată în acelaşi timp necesitatea unei mai bune cooperări regionale între partenerii PEV, iar pe termen lung, ar putea fi creată Comunitatea Economică a Vecinătăţii (*Neighbourhood Economic Community* (NEC))[507].

[504] Informaţii privind programul *Erasmus Mundus,* care a început cu 33 mil.euro pentru regiunea PEV pentru anul academic 2008/2009 (incluzînd 12 mil.euro pentru Rusia), unul din cele mai promiţătoare programe şi cu impact pe termen lung în sfera educaţiei pentru statele PEV sunt accesibile la: http://www.europa.eu.int/comm/education/programmes/mundus/index_en.html

[505] O nouă etapă a programului *Tempus* pentru reformarea învăţămîntului superior a fost lansată recent, prevăzînd cca 28 mil.euro pentru 2007. Mai multe informaţii pot fi accesate la: http://ec.europa.eu/education/programmes/tempus/index_en.html iar ghidul solicitantului pentru primul apel de proiecte în cadrul acestei etape este accesibil la: http://ec.europa.eu/education/programmes/tempus/call08/call_en.pdf

[506] Studiul de fezabilitate făcut în 2006 arăta că Moldova nu era pregătită pentru instituirea zonei de comerţ liber cu UE. Moldova va beneficia totuşi din 2008 de Preferinţe Comerciale Autonome (PCA), posibil ca un următor studiu ce va fi efectuat să fie favorabil acestui lucru.

[507] Non – paper, Expanding on the proposals contained in the Communication to the European Parliament and the Council on "Strengthening the ENP" – COM (2006) 726 final of 4 December 2006, ENP – a path towards further economic integration, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/non-paper_economic-integration_en.pdf

O direcţie considerată strategică de UE este cooperarea regională în cadrul iniţiativei „Sinergia la Marea Neagră”[508]. Regiunea Mării Negre, prevăzută în Comunicarea Comisiei, cuprinde următoarele state: Grecia, Bulgaria, România şi Moldova în vest; Ucraina şi Rusia în nord; Georgia, Armenia şi Azerbadijan în est şi Turcia în sud. Această iniţiativă a statelor din regiune îşi propune să consolideze cooperarea între statele participante, dar şi a acestora care au statut diferit (state membre UE, state candidate, state în cadrul PEV) cu Uniunea Europeană în domenii precum:

- managementul migraţiei;
- stimularea dialogului între societatea civilă şi mediile academice din regiune;
- consolidarea eforturilor în prevenirea şi soluţionarea conflictelor;
- construirea unei infrastructuri în domeniul securităţii energetice (noul coridor energetic trans- Marea Caspică-Marea Neagră);
- cooperarea regională în domeniul mediului şi infrastructurii transportului;
- consolidarea cooperării transfrontaliere între partenerii din regiune etc.

Acţiunile şi măsurile din cadrul acestei iniţiative vor fi cofinanţate din programele de cooperare transfrontalieră din cadrul Instrumentului European de Vecinătate şi Parteneriat (2007-2013), alte instrumente de asistenţă externă, iar pentru Statele Membre din Fondul European de Dezvoltare Regională.

Pe lîngă detalierile legate de cooperarea sectorială[509] a UE cu partenerii PEV, Comunicarea din 4 decembrie 2006 prevede, de asemenea, că UE poate să facă mai mult în domeniile menţionate mai sus, în contextul relaţiilor cu partenerii PEV, dar că această politică rămîne distinctă de procesul de extindere a UE, deşi pentru partenerii europeni din cadrul PEV, aceasta nu exclude posibilitatea dezvoltării relaţiilor cu UE în conformitate cu prevederile Tratatului UE[510].

Unii specialişti consideră că pe fundalul unei evidente nemulţumiri de ansamblu în rîndul statelor participante la PEV de oferta acesteia, atît *Comunicarea privind consolidarea PEV,* cît şi *Comunicarea privind abordarea generală a participării ţărilor partenere din PEV în cadrul agenţiilor şi programelor Comunitare* „vine să suplinească oferta UE făcută anterior vecinilor săi şi, prin aceasta, să înlăture un handicap mai vechi şi discrepanţa dintre condiţiile de „europenizare” şi stimulentele oferite în schimbul acestei „europenizări””[511]. Un document important pentru noi a fost şi raportul pentru Moldova care „raportează progresul general în implementarea Planului de Acţiuni UE – Republica Moldova în cadrul PEV… ia în vizor dezvoltarea relaţiilor bilaterale dintre UE şi Republica Moldova şi se axează pe probleme de implementare a Planului de Acţiuni”[512]. Documentul evidenţiază principalele realizări dar şi probleme care ar trebui să fie

[508] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, *Black Sea Synergy - a new regional cooperation initiative*, COM(2007) 160 final, Brussels, 11.04.2007, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_en.pdf

[509] Documentul de cca 30 de pagini se referă mai detaliat la fiecare sector de cooperare şi trece în revistă realizările mai importante în statele partenere PEV cu suportul UE dar şi fixează pe fiecare domeniu 2-3 obiective prioritare ce trebuie întreprinse în perioada următoare. A se vedea: Non – paper, expanding on the proposals contained in the Communication to the European Parliament and the Council on “Strengthening the ENP”, COM (2006) 726 final of 4 December 2006, *ENP – thematic dimension*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/non-paper_thematic-dimension_en.pdf

[510] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on strengthening the European Neighbourhood Policy, COM(2006)726 final, Brussels, 4 December 2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com06_726_en.pdf

[511] Buşcăneanu, Sergiu. *Moldova în cadrul PEV. Primul raport de evaluare al Comisiei Europene*, ADEPT, e-journal, an. V, nr. 88, 1–31 ianuarie 2007, accesibil la: www.e-democracy.md

[512] Commission Staff working document, accompanying the: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on strengthening the European Neighbourhood Policy, ENP progress report, Moldova, {COM(2006) 726

luate în considerare de autorităţile Republicii Moldova, însă în mod evident, în acest proces trebuie conjugate eforturile întregii societăţi.

În contextul realizării obiectivului general al PEV, de a spori prosperitatea reciprocă, stabilitatea şi securitatea UE şi a statelor vecine, Comisia Europeană a organizat şi găzduit pentru prima dată la Bruxelles (3 septembrie 2007) Conferinţa Miniştrilor şi a altor reprezentanţi din statele care fac parte din Politica Europeană de Vecinătate (PEV) cu colegii lor din Uniunea Europeană, cu tema *„Să lucrăm împreună – Consolidarea Politicii Europene de Vecinătate"*. În prima parte a zilei conferinţei a avut loc o întrevedere la nivel de miniştri, care a abordat în special oportunităţile liberalizării comerţului, a mobilităţii şi provocările schimbării de climă şi a securităţii energetice. În a doua parte a zilei au fost deschise dezbaterile pentru alţi parteneri, inclusiv cercurile de business şi organizaţiile non-guvernamentale. Conferinţa a fost deschisă de către José Manuel Barroso, Preşedintele Comisiei Europene, Luis Amado, Ministrul de Externe al Portugaliei şi deţinătorul Preşedinţiei Uniunii Europene în a doua jumătate a anului 2007 şi Benita Ferrero-Waldner, comisarul pentru Relaţii Externe şi Politica Europeană de Vecinătate. În cadrul conferinţei, Benita Ferrero-Waldner a spus: "Acesta este un parteneriat al egalilor şi este esenţial să ascultăm atent care sunt aspiraţiile vecinilor noştri. Eu cred că este timpul să adunăm toţi partenerii împreună pentru a face schimb de idei asupra consolidării acestei politici. Noi vrem să aflăm care este viziunea vecinilor noştri: unde ar trebui plasat accentul major în relaţiile noastre? Unde-şi văd interesele reflectate şi unde simt ei că există lacune care trebuiesc completate?". În aceeaşi ordine de idei, comisarul pentru Relaţii Externe şi Politica Europeană de Vecinătate a adăugat: "Noi am stabilit o serie de domenii care am vrea să le dezvoltăm în contextul relaţiilor noastre cu vecinii, în special cu referinţă la comerţ, mobilitate şi sprijin economic. Uniunea Europeană oferă

final}, SEC(2006) 1506/2, Brussels, 4 December 2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/sec06_1506-2_en.pdf

fiecărui stat vecin să-şi aleagă propria cale. Cei care vor să-şi dezvolte relaţiile prin PEV sunt deja privilegiaţi cu noi oportunităţi. Această conferinţă va accentua determinarea Uniunii Europene de a dezvolta parteneriate individuale şi diferenţiate care reflectă interesul fiecărui vecin"[513]. Conferinţa a cunoscut unul dintre cele mai extinse formate datorită faptului că la ea au fost invitate cca 500 de persoane din partea statelor şi instituţiilor interesate în PEV[514] şi a constituit "o ocazie de a reflecta la mijloacele prin care PEV poate fi cît mai eficient promovată atît în cadrul UE, cît şi în ţări terţe"[515]. Din partea Republicii Moldova la conferinţă a participat Andrei Stratan, Vice-Prim Ministru şi Ministrul Afacerilor Externe şi Integrării Europene.

Pe 5 decembrie 2007, Comisia a dat publicităţii Comunicarea „A Strong European Neighbourhood Policy"[516] (*O Politică Europeană de Vecinătate Puternică),* unul dintre ultimele şi cele mai importante documente elaborate de Comisie vizavi de relaţiile cu partenerii PEV. Comunicarea este structurată, în general, ca şi comunicările anterioare, subliniind punctele forte şi cele mai importante rezultate ale Politicii Europene de Vecinătate de la prezentarea Comunicărilor şi rapoartelor de progres din decembrie 2006, după acestea nu lipsesc constatările privind unele cazuri aparte cu partenerii PEV şi principalele măsuri pe care UE intenţionează să le realizeze în perioada următoare.

La capitolul progrese, Comunicarea se referă la implementarea măsurilor propuse de către Comisie în decembrie 2006, privind alocaţiile

[513] Informaţii despre Conferinţa "Lucrăm împreună – Consolidarea Politicii Europene de Vecinătate" pot fi accesate la: http://ec.europa.eu/world/enp/conferences_2007_en.htm; A se vedea de asemenea la: http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/pdf/03092007_ENPconference_RO.pdf

[514] http://ec.europa.eu/world/enp/conferences_2007_en.htm

[515] http://ec.europa.eu/news/external_relations/070903_1_ro.htm

[516] Communication from the Commission, A Strong European Neighbourhood Policy, COM(2007) 774 final, Brussels, 05/12/2007, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_774_en.pdf

făcute prin Facilitatea pentru Guvernare (*Governance Facility*). Noua Facilitare pentru Guvernare prevede alocări indicative de cca 50 mil. euro pe an pentru perioada 2007-2010, ca suport pentru partenerii PEV care au înregistrat importante progrese în realizarea priorităților guvernamentale incluse în Planurile de Acțiuni, în special privind drepturile omului, democrația şi statul de drept. În 2007, Marocul şi Ucraina au beneficiat deja de alocații de 28 milioane şi respectiv 22 milioane euro din această Facilitare, ceea ce le califică pe cele două state ca având cele mai bune progrese în 2007, la capitolul buna guvernare. Un alt rezultat este instituirea Facilității pentru Investiții în Vecinătate (*Neighbourhood Investment Facility*), care a fost creat printr-o contribuție inițială de 50 mil.euro din bugetul comunitar, dar se planifică a fi alocate pentru perioada 2007-2013 resurse financiare în valoare de cca 700 milioane euro destinate creditării statelor PEV, începînd cu 2008. Un mecanism important în cadrul Noului Instrument European de Vecinătate şi Parteneriat vor fi Programele de Cooperare Transfrontalieră care se planifică a fi lansate pînă la sfîrşitul anului 2008. Se menționează că a fost lansată dimensiunea regională pentru Est - *Sinergia la Marea Neagră* şi s-au deschis noi oportunități pentru participarea treptată a diferitelor state PEV în cadrul programelor comunitare cum ar fi - *Competitivitate şi Inovare.* Comunicarea prevede că pe parcursul anului 2008 vor fi efectuate studii de fezabilitate privind posibilitatea încheierii unor acorduri de liber schimb între UE şi state din PEV ca Georgia şi Armenia; se recomandă să fie încheiate între statele UE şi vecinii lor acorduri bilaterale privind traficul local de frontieră şi pentru a putea beneficia de flexibilitățile admise de acquis-ul Schengen.

În general, Comunicarea abordează diverse direcții de cooperare între UE şi partenerii PEV în domenii ca: educație şi cercetare, comerț, sectorul energetic, transport, mediu, rezolvarea conflictelor unde UE participă în cadrul negocierilor în format diferit de la caz la caz, se constată necesitatea de a exista o mai bună cooperare la nivel

politic, dar şi o conlucrare mai fructuoasă la nivelul sub-comitetelor de lucru. Documentul menționează că prelungirea cu încă un an a perioadei de implementare a Planurilor de Acțiuni cu Ucraina, Republica Moldova şi Israel, fără schimbări substanțiale, apare ca fiind cea mai pragmatică cale de a lucra asupra Planurilor de Acțiuni, aşteptînd rezultatele negocierilor cu privire la un nou Acord cu Ucraina sau orice posibil viitor aranjament cu Republica Moldova şi Israel. Privind la rezultatele obținute în implementarea Planului de Acțiuni RM-UE, situația era oarecum previzibilă şi „espectanțele inițiale s-au dovedit a fi supralicitate”[517].

UE va întreprinde în continuare măsuri în vederea dezvoltării relațiilor de colaborare cu statele care nu au semnat Planurile de Acțiuni: Algeria, Siria, Libia şi Belarus. Se vor depune eforturi şi mai mari pentru ca oferta PEV să corespundă aşteptărilor țărilor cărora li se adresează acestă politică, iar în 2008 se specifică în Comunicare că Comisia, Consiliul şi Parlamentul European ar trebui să coopereze mai strîns pentru a consolida PEV-ul; deşi vor fi dificultăți, beneficiile vor fi pe termen lung atît pentru cetățenii UE, cît şi pentru vecini.

Pe parcursul anului 2008 se planifică realizarea următoarei conferințe cu implicarea partenerilor PEV, similară celei organizate la Bruxelles pe 3 septembrie 2007. Georgia s-a propus să găzduiască acest eveniment, deosebit de important în afirmarea sau chiar competiția dintre statele PEV, fapt de care Republica Moldova ar trebui să țină cont şi să nu ezite cu astfel de inițiative, care favorizează promovarea atît a imaginii cît şi a intereselor țării noastre în relațiile bi- şi multilaterale cu UE şi statele incluse în PEV.

În evoluția sa, Politica Europeană de Vecinătate a cunoscut mai multe etape, însă un factor important care justifică acțiunile întreprinse de instituțiile europene este, în ultimă instanță, asigurarea bunăstă-

[517] Buşcăneanu, Sergiu. *Comunicarea Comisiei “O Politică Europeană de Vecinătate Viguroasă”. Concluzii preliminare pentru Moldova*, ADEPT, e-journal, an. V, nr. 108, 1–16 decembrie 2007, accesibil la: www.e-democracy.md

rii şi securităţii în vecinătatea UE, ceea ce oferă beneficii atît pentru membrii Comunităţii cît şi pentru vecinii săi. În linii mari, cetăţenii europeni consideră necesară această politică şi susţin eforturile întreprinse pentru consolidarea acesteia, fapt confirmat şi de rezultatele unui sondaj *Eurobarometru,* dat publicităţii în septembrie 2007. Conform acestui sondaj, doar 20% din cetăţenii europeni ai celor 27 de state ale UE, au auzit despre PEV şi 44% sunt interesaţi de ce se întîmplă în vecinătatea UE; 67% consideră că asistenţa UE faţă de vecinii săi va conduce la reducerea riscurilor de războaie şi conflicte în Europa; 62% consideră că prin cooperarea mai strînsă a UE cu ţările vecine se va reduce imigraţia ilegală în UE; 74% din respondenţi apreciază deschiderea reciprocă a pieţelor de desfacere ca oportunităţi pentru companiile din UE, iar 62% consideră că făcînd mai accesibilă piaţa UE pentru ţările vecine se contribuie la dezvoltarea acestora. Deşi o mare parte a cetăţenilor europeni consideră costurile din partea UE pentru asistenţa externă ca fiind în creştere, iar respondenţii din unele state ca Germania (45%) se îndoiesc de beneficiile UE din acest proces, totuşi, în ansamblu, 61% din respondenţi cred că Politica Europeană de Vecinătate poate produce beneficii reciproce atît pentru UE cît şi pentru vecinii săi[518]. Prin încurajarea şi susţinerea reformelor în ţările vecine, Uniunea Europeană favorizează dezvoltarea lor economică şi socială, iar cooperarea cu statele din vecinătate, permite găsirea de soluţii pentru problemele comune, precum securitatea, protecţia mediului înconjurător, energia şi imigrarea[519].

Chiar dacă majoritatea documentelor UE afirmă subtil că PEV nu este concepută pentru pregătirea partenerilor pentru un viitor statut de membru, Marise Cremona consideră că statele din Est nu sunt total

[518] *The EU's relations with its neighbours, A survey of attitudes in the European Union*, Fieldwork: May-June 2007, Publication: September 2007, Special Eurobarometer 285 / Wave 67.3 – *TNS Opinion & Social,* accesibil la: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_285_sum_en.pdf

[519] http://ec.europa.eu/news/external_relations/070903_1_ro.htm

excluse de la un astfel de viitor statut[520], aflîndu-se în „zona cenuşie", după cum o numeşte William Wallace. Punînd împreună în cadrul PEV, diferite state Mediteranene şi din Est, a avut ca efect divizarea Ucrainei, Republicii Moldova şi Belarus de Balcanii de Vest[521] în cadrul acestui proces. Or, există mai multe state, în primul rînd România, care susţin că Moldova ar trebui inclusă anume în grupul statelor din Balcanii de Vest şi de a nu fi lăsată în grupul cu Ucraina, dacă se doreşte aa oferi o şansă reală Republicii Moldova. Tot W.Wallace, cu referinţă la modul cum sunt abordate statele din PEV, privind mai mult prin prisma economică, este de părere că statele din Est ar trebui să fie tratate împreună cu cele din Sud, în cadrul acestei politici. Astfel, consideră el, pot fi evitate anumite contradicţii şi conflicte de interese între statele membre[522].

Cu toate acestea, cercetătorul Iulian Chifu adept al conceptului de „PEV plus", argumenta elocvent crearea în cadrul PEV a unei dimensiuni estice, prin diferenţa dintre statele sud-mediteranene şi cele din Est, ca Moldova, Ucraina, Belarus şi Caucazul de Sud. În primul rînd, afirmă acesta, statele estice sunt vecinii direcţi ai UE, iar cele sud-mediteranene sunt vecinii continentului european. În al doilea rînd, Republica Moldova, Ucraina şi Georgia şi-au declarat clar aspiraţiile şi voinţa politică pentru integrarea europeană, ceea ce nu este în cazul statelor sud-mediteranene[523]. La 26 mai 2008 a fost făcută publică iniţiativa Poloniei şi Suediei de a constitui un Parteneriat Estic care să reprezinte un forum multinaţional, alcătuit din cele 27 state membre ale UE şi Ucraina, Moldova, Georgia, Armenia şi Azerbaidjan

[520] Cremona, Marise. *The European Neighbourhood Policy: Legal and Institutional Issues*, CDDRL Working Papers No. 25, 2 November 2004, p. 8., accesibil la: http://iisdb.stanford.edu/pubs/20738/Cremona-ENP_and_the_Rule_of_Law.pdf

[521] Ibidem.

[522] Wallace, William. *Looking after the Neighbourhood: Responsibilities for the EU-25*, Notre Europe Policy Papers, No. 4, July 2003, p.10.

[523] Chifu, Iulian. *The Eastern Dimension of the European Neighbourhood Policy. A Romanian Approach*, October 2006, p. 3, accesibil la: www.eurojournal.org

(potenţial Belarus). Deşi discuţiile despre o dimensiune estică a PEV-ului au fost prezente în mediile europene de mai mult timp[524], acestea s-au activat îndeosebi după ce Franţa a lansat iniţiativa creării Uniunii Mediteraneene, redenumită ulterior Uniunea pentru Marea Mediterană[525] şi lansată oficial la Summit-ul liderilor statelor UE şi a celor din bazinul Mării Mediterane la 13 iulie 2008.

Statele iniţiatoare a creării Uniunii pentru Marea Mediterană au propus inclusiv suplimentarea bugetului UE pentru programe şi proiecte în această regiune, lucru care nu a fost împărtăşit de mai multe state ca Germania şi altele, care au contribuţii importante la bugetul Uniunii. Situaţia se explică, nu că aceste state ar contesta importanţa economică, politică şi geostrategică a Mării Mediterane[526], în special în dezvoltarea relaţiilor cu lumea arabă, ci prin faptul că priorităţile statelor membre pot fi diferite. Iniţiativa franceză susţinută de Italia şi Spania a generat de asemenea discuţii despre statutul Turciei ca stat candidat în cadrul acestei Uniuni[527], ea este o alternativă pentru aderarea la UE a acestui stat, sau doar va complementa eforturile de reformă prin proiecte regionale ca un instrument suplimentar?, deşi la evenimentul de la lansarea acestei Uniuni la Paris din iulie 2008, mesajele oficiale au susţinut ideea că aderarea Turciei la UE reprezintă un alt proces, care nu va fi împiedicat de Uniunea pentru Marea Mediterană.

[524] A se vedea: Hunin, Jan. *Dear Neighbours: Poland and the Eastern Dimension of the European Union*. Lublin: Maria Curie-Skłodowska University Press, 2006,155 p.

[525] Bauchard, Denis. *L'Union pour la Méditerranée: un defi européen*. În: *Politique étrangère*, 1/2008, pp.51-62.

[526] A se vedea: Lacoste, Yves. *Géopolitique de la Méditerranée*. - Paris: Armand Colin, 2006, 480 p.; Stephan Stetter, *Theoretising the European Neighbourhood Policy: Deborderind and Rebordering in the Mediterranean,* EUI Working Papers, RSCAS No 2005/34, 14 p.

[527] Schmid, Dorothee. *La Turquie et l'Union pour la Méditerranée: un partenariat calcule*. În: *Politique étrangère*, 1/2008, pp.65-70.

Dacă state ca Franţa, Italia şi Spania (6 state membre UE au frontieră cu Marea Mediterană, două dintre ele fiind insule) au interese în a promova mai mult dimensiunea sudică a PEV, atunci state ca Polonia[528] şi Suedia, susţinute de mai multe state aderate în 2004, au mai multe motive să promoveze dimensiunea estică a acestei politici. Consiliul European din 19-20 iunie 2008 a salutat iniţiativa Poloniei şi Suediei şi invită Comisia să vină cu propuneri pentru Consiliul din primăvara lui 2009 privind implementarea Parteneriatului Estic[529].

Parteneriatul Estic, presupune intensificarea relaţiilor între statele membre UE şi cele cinci state est-europene din PEV în domeniul migraţiei, facilitării şi ulterior liberalizării regimului de vize, zona de comerţ liber pentru servicii şi produse agricole, precum şi stabilirea unor parteneriate strategice între acestea. De asemenea, accentul se va pune pe desfăşurarea unor proiecte bilaterale privind schimburile de studenţi şi protecţia mediului înconjurător. Nu este de neglijat cooperarea şi în domeniul securităţii energetice, mai ales avînd în vedere potenţialul energetic (inclusiv de transportare a agenţilor energetici) al ţărilor din Europa de Est şi a celor din Caucazul de Sud. Declanşarea conflictului militar ruso-georgian din august curent, a avut una din mize şi blocarea accesului direct al Europei la rezervele de petrol şi gaze din Marea Caspică prin compromiterea unor proiecte ca Nabucco, în valoare de 12 miliarde de dolari, de construcţie a conductei care să aducă în Europa gazul din Azerbaidjan, dar şi din Turkmenistan, ţară cu unele dintre cele mai mari rezerve de gaz din

[528] Pentru mai multe informaţii privind relaţiile Poloniei cu unele din statele PEV pe dimensiunea estică ca Ucraina şi Rusia, ase vedea: Wolczuk, Kataryna. *The Polish-Ukrainian Border: On the Receiving End of EU Enlargement*. În: *Perspectives on European Politics and Society*, 3:2, Koninklijke Brill NV, Leiden, The Netherlands, 2002, p.245-270.; Fatih, Ozbay., Bulent, Aras. *Polish-Russian relations: History, Geography and Geopolitics*. În: *East European Quarterly,* XLII, No.1, March 2008*,* p.27-42.

[529] Presidency conclusions, Brussels 19/20 june 2008, p.19. accesibil la: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/101346.pdf

lume, via Georgia, Turcia, Bulgaria, România şi Ungaria, ajungînd la un terminal energetic în apropiere de Viena. Eforturile Rusiei de a-şi menține monopolul în acest domeniu sunt evidente, Europa fiind deja dependentă energetic de Rusia, importînd din această țară, o pătrime din gazele naturale consumate[530]. Tot în direcția demonopolizării sectorului energetic şi ocolirii teritoriului rusesc, Ucraina lansase ideea construirii gazoductului "White Stream", transportînd gaze naturale din zona Caspică, către consumatorii europeni, cît şi inițiativa de instituire a Comunității Statelor de Transportare a Agenților Energetici cu participarea spațiilor Baltic, Pontic şi Caspic, ce urmează să înglobeze Azerbaijanul şi Georgia[531].

Ceea ce este mai puțin favorabil statelor PEV, în inițiativa Parteneriatului Estic, este că acest parteneriat exclude posibilitatea unei ulterioare aderări la UE. O activitate importantă în vederea dinamizării dialogului între statele vizate de această inițiativă, a fost Conferința Parlamentară din iunie 2008, cu genericul „*Împreună pentru următorii 50 de ani*", desfăşurată de către Parlamentul European la Bruxelles. Evenimentul a reunit delegații din Parlamentele naționale ale Ucrainei, Republicii Moldova, Georgiei, Armeniei, Azerbaidjanului precum şi reprezentanți ai opoziției din Belarus şi a pus în discuție modalități de utilizare practică a cadrului politicilor UE, inclusiv a politicii de extindere şi a Politicii Europene de Vecinătate (PEV), în vederea consolidării parteneriatelor deja create şi sprijinirii eforturilor vecinilor estici ai UE în procesele de reforme. Deşi România susține în special aspirațiile europene a unor state din dimensiunea estică a PEV (ne referim aici la Republica Moldova şi Ucraina), ea şi-ar fi dorit să fie unul din statele inițiatoare ale acestui Parteneriat, conştientizînd importanța politică a acestei inițiative şi a unor priorități vizate

[530] Gazoductul Nabucco nu mai are şanse după ofensiva rusă din Georgia. *Publicat la 14 August 2008 la adresa: www.euractiv.ro*

[531] Cenuşă, Denis. *Parteneriatul Estic – o nouă viziunea asupra Vecinătății estice a UE*, publicat la 05.06.2008 la adresa: http://www.europa.md/rom/infto/3693

de acesta: decuplarea statelor din Est de cele din Sud în cadrul PEV şi probabil unul din cele mai importante argumente fiind cel de liberalizare a regimului de vize cu UE. România şi-a considerat ca strategic rolul său de promotor al politicii UE la Marea Neagră, cooperarea în regiune, vizînd mai mult domenii ca: relațiile economice, dialogul sectorului neguvernamental şi promovarea protecției mediului înconjurător. Pentru state ca Republica Moldova şi Ucraina, care şi-au exprimat dorința de a deveni în viitor membri UE, cu toate rezervele care mai există din partea statelor membre pentru un răspuns politic favorabil unei potențiale extinderi[532], rolul României şi Poloniei (de exemplu), este deosebit de important în susținerea demersului european din partea acestor state incluse actualmente în PEV. În această ordine de idei, fiind prezent la o conferință internațională dedicată Politicii Europene de Vecinătate şi viitoarei Strategii Europene de Securitate, la Varşovia, la 27 iunie 2008, Ministrul afacerilor externe al României, Lazăr Comănescu, a declarat: „România şi Polonia sunt actori-cheie în promovarea politicii de vecinătate a Uniunii Europene, iar această politică este importantă nu numai pentru UE, ci şi pentru întreaga regiune de răsărit, în vederea extinderii spațiului de stabilitate şi prosperitate european. România va continua să susțină cu prioritate Sinergia Mării Negre, dar este interesată de orice inițiativă care să poată apropia țările din estul continentului".

Utilizarea de către UE a unui limbaj neclar în privința perspectivei statutului de membru cel puțin pentru statele din Est, dar nici utilizarea unor formule ca „frontierele finale" ale UE, preferînd să utilizeze în Comunicarea din noiembrie 2006 varianta „capacitatea de integrare"[533], are ca rezultat crearea pentru UE a unor riscuri geopo-

[532] Gould, Tim. *The European Economic Area: a Model for the EU's Neighbourhood Policy?* În: *Perspectives on European Politics and Society*, 5:2, Koninklijke Brill NV. – Leiden: The Netherlands, 2004, p.171-202.

[533] Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, *Enlargement Strategy and Main Challenges 2006 – 2007 Including annexed special report on the EU's capacity to integrate new members*, COM(2006) 649,

litice proprii, încurajînd astfel menţinerea politicii agresive a Rusiei faţă de vecinii din Est[534]. Propunerile Comisiei din 2006 cu scopul creşterii ofertei pentru statele PEV, au adus în perioada preşedinţiei germane conceptul de „PEV plus" preluată apoi şi de mai mulţi analişti politici în vederea explicării măsurilor care îi dă plus de valoare acestei politici, dar şi necesităţii sale strategice[535], deşi acest concept nu a fost definit în nici un document public.

Unul din ultimele documente ale UE privind realizarea PEV şi stadiul general al relaţiilor UE cu statele partenere în această politică, vizînd perioada 1 noiembrie 2006 – 31 decembrie 2007, a fost Comunicarea Comisiei din 3 aprilie 2008 (*Implementarea Politicii Europene de Vecinătate în 2007*). Comunicarea este însoţită de Raportul de progres sectorial (*Sectoral progress report*) şi Rapoartele de progres pentru cele 12 state din PEV cu care au fost semnate Planuri de Acţiuni. Un aspect deosebit de important pentru statele cu aspiraţii de aderare la UE şi de care ar trebui ţinut cont este menţiunea din document conrodm căreia „În Est, toţi partenerii PEV care au Planuri de Acţiuni sunt membri ai OSCE şi ai Consiliului Europei, ceea ce contribuie la o agendă particulară a reformelor cu scopul de a realiza o aproximare la standardele fundamentale ce prevalează în UE"[536]. Deci, pentru orice stat care aspiră la UE, statutul de membru al OSCE şi CE, respectarea angajamentelor, standardelor şi regulilor în cadrul acestor organizaţii, reprezintă o importantă foaie de parcurs şi un suport real

Brussels, 8.11.2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/ 2006/nov/com_649_strategy_paper_en.pdf

[534] Emerson, Michael, Gergana, Noutcheva, Popescu, Nicu. *European Neighbourhood Policy Two Years on: Time indeed for an "ENP plus"*, Centre for European Policy Studies (CEPS) Policy Briefs, No.126, March 2007, p.14, accesibil la: http://www.ceps.eu

[535] Ibidem, pp.4-5.

[536] Communication from the Commission to the Parliament and the Council, *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007*, COM(2008) 164, Brussels, 3 April 2008, p.3., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/com08_164_en.pdf

pentru întrunirea graduală a criteriilor de aderare la UE. Prin Concluziile Consiliul European de la Bruxelles (15-16 octombrie 2008), Uniunea Europeană şi-a reafirmat intenţia de a dezvolta iniţiativele din cadrul PEV, fiind „hotărîtă să continue, mai ales prin intermediul politicii sale de vecinătate, susţinerea vecinilor săi estici în eforturile acestora de modernizare economică şi de democratizare. Consiliul European subliniază în acest sens importanţa rezultatelor reuniunii la nivel înalt UE-Ucraina de la Paris şi solicită o consolidare a relaţiilor dintre Uniune şi Republica Moldova şi Georgia, în conformitate cu concluziile Consiliului din 13 octombrie 2008. Consiliului îi revine realizarea unei prime examinări a propunerilor privind un viitor „parteneriat estic" al Uniunii Europene, pe care Comisia intenţionează să îl prezinte începînd cu luna noiembrie"[537].

În contextul realizării obiectivelor acestei „politici deştepte"[538] (adică PEV) aşa cum o numise în decembrie 2007 Benita Ferrero-Waldner, dar şi a dezvoltării cooperării cu partenerii vizaţi de această politică, UE reflectă la etapele ulterioare, dîndu-i dreptate lui Milacic Slobodan cînd afirmă că „suntem în plină construcţie conceptuală a vecinătăţii UE, care solicită imaginaţie politică şi creativitate juridică"[539], deşi UE şi-a creat deja nişte mecanisme, pe care le transpune în viaţă gradual, într-un cadru programatic, la care ne vom referi în continuare.

[537] *Concluziile Preşedinţiei* - Bruxelles, 15 şi 16 octombrie 2008, 14368/08, Bruxelles, 16 octombrie 2008, p.9.

[538] Benita Ferrero-Waldner, *The European Neighbourhood Policy and the regions*, SPEECH/07/829, Structured dialogue – Committee of the Regions, Brussels, December 18, 2007

[539] Milacic, Slobodan. *Quelques mots prealables sur le nouveau voisinage en Europe, dans le nouveau contexte mondial.* În: *L'Union Européenne et ses espaces de proximité. Entre strategie inclusive et partenariats renovés: quel avenir pour le nouveau voisinage de l'Union?* (Sous la direction de Laurent Beurdeley, Renaud de la Brosse et Fabienne Maron). - Bruxelles: Bruylant, 2007, p.20.

§ 2. Mecanismele de implementare a Politicii Europene de Vecinătate

Politica Europeană de Vecinătate (PEV) ca şi alte politici europene, are o misiune şi obiective care trebuie realizate prin intermediul unor mecanisme, dar şi instituţii capabile să interacţioneze pe multiple planuri, în context internaţional, dar şi să coreleze în acelaşi timp acţiunile întreprinse cu interesele UE.

PEV este definită de documentele europene, ca cea mai importantă direcţie a politicii externe a UE, fapt care plasează instituţional realizarea acestei politici pe seama Comisarului pentru Relaţii Externe şi Politica Europeană de Vecinătate. În contextul actual al globalizării şi al competiţiei între actorii internaţionali - UE, SUA, grupul statelor asiatice, dar de neignorat Rusia şi statele arabe, rolul Directoratului General Relaţii Externe (DG Relex) devine deosebit de important, atît în cadrul Comisiei, dar şi în ansamblul instituţional european. Acest lucru se datorează faptului că în general, politicile interne sunt repercusiuni ale politicii externe vizavi de o ramură sau alta a economiei europene, dar şi rolului pe care îl are factorul extern în realizarea pretenţioaselor obiective propuse de Strategia de la Lisabona pînă în 2010.

UE are relaţii de cooperare cu fiecare din statele incluse în PEV, pe diverse domenii şi cu un anumit specific în procesul stabilirii şi dezvoltării lor, dar şi diferite ca grad de intensitate, datorită unor relaţii tradiţionale sau privilegiate ale unor State Membre cu vecinii lor, pe criteriul proximităţii geografice sau aspectului cultural-istoric. Cu siguranţă, la acestea se mai pot adăuga şi interese economice, factorul lingvistic sau, de ce nu, menţinerea zonei de influenţă, fapt care a putut fi lesne sesizat, în momentul cînd state ca Franţa sau Italia, au insistat asupra includerii în PEV a statelor nord-africane. Cu toate acestea, obiectivele strategice ale PEV, de asigurare în vecinătatea UE a unei zone de *stabilitate*, *prosperitate* şi *securitate* (de altfel, cuvinte care în mod obligatoriu se găsesc în orice document cu privire

la PEV), pot fi realizate pe baza unor relaţii planificate, cu etape şi documente ce servesc ca şi cadru de angajament reciproc între UE pe de o parte şi statele PEV pe de altă parte.

Plecînd de la ideea că majoritatea statelor incluse în această politică ar trebui să aibă ca şi obiective strategice pe agenda naţională sarcini ca: asigurarea bunăstării cetăţenilor prin reforme economice; asigurarea securităţii; dezvoltarea şi funcţionarea instituţiilor democratice; edificarea statului de drept şi asigurarea protecţiei drepturilor omului etc., UE îşi propune asistenţa sa pentru a susţine şi realiza aceste obiective în statele vecine, considerînd că astfel, de beneficiile sau rezultatele acestui suport, vor beneficia nu doar vecinii, ci şi cetăţenii Comunităţii Europene. Deşi a fost stabilit grupul statelor vizate de PEV, viteza de aplicare a mecanismelor prevăzute de această politică diferă de la un stat la altul, iar cadrul politic şi juridic al relaţiilor între UE şi unele state se bazează pe Acordurile de Parteneriat şi Cooperare.

Primele mecanisme pe baza căruia PEV-ul îşi reiterează principiile şi obiectivele inclusiv geografice, capătă dimensiune temporală, dar şi sub aspectul analizei calitative a măsurilor întreprinse, în vederea realizării obiectivelor PEV, mai ales a schiţării metodologiei şi priorităţilor orientative de asistenţă şi de finanţare a programelor sunt – **Strategiile** sau **Documentele strategice** (*Strategic Papers*). Aceste documente, reprezintă de fapt „radiografia", dar şi „prescripţiile" Politicii Europene de Vecinătate.

Un prim pas la care recurge UE în vederea identificării nivelului şi căilor de dezvoltare a relaţiilor cu un stat PEV, dar şi a planificării etapizate a relaţiilor sale este „scanarea" situaţiei economice şi politice, instituţionale şi sectoriale din statul respectiv. Acest mecanism de implementare a PEV reprezintă elaborarea din partea Comisiei a **Rapoartelor de ţară** *(Country Reports),* care prezintă, după cum am menţionat mai sus, analiza generală a ţării date de către Comisie, dar şi progresele realizate prin implementarea acordurilor bilaterale şi a

reformelor corelative. În mai 2004 au fost publicate rapoartele de țară ale celor 7 state din cadrul PEV, cu care UE avea Acorduri în vigoare. Alte 5 rapoarte au fost publicate în martie 2005, cu privire la statele din Caucazul de Sud, Egipt şi Liban. Rapoartele sunt prezentate Consiliului, care decide asupra stadiului următor la care se trece în cadrul relațiilor bilaterale[540].

Primul şi cel mai important instrument operațional al PEV, sunt **Planurile de Acțiuni** *(Action Plans)*. Aceste documente sunt negociate şi semnate între UE şi de fiecare stat din PEV, bazîndu-se pe necesitățile şi capacitățile țării respective şi pe interesele fiecărei părți. Prioritățile identificate pentru Planurile de Acțiuni trebuie să fie ambițioase, dar şi realiste, formulate cît mai precis, pentru a putea fi măsurate şi monitorizate progresele rezultate din implementarea lor. Pentru informare, Comisia expediază proiectele de Plan, Parlamentului, Consiliului, Comitetului Economic şi Social şi Comitetului Regiunilor. Acest tip de document, defineşte agenda reformelor economice şi politice prioritare, dar şi obiectivele dezvoltării relațiilor bilaterale pe termen scurt şi mediu (între 3 şi 5 ani). Planurile de Acțiune acoperă domenii ca: dialogul politic; cooperarea şi dezvoltarea socio-economică; reforma regulatorie, piață şi comerț; justiție şi afaceri interne; managementul frontierelor şi rezolvarea conflictelor; transport; sectorul energetic; societatea informațională; mediu; cercetare şi dezvoltare; societate civilă; educație; sănătate publică etc[541]. Planurile de Acțiuni trebuie să contribuie în mod special la dezvoltarea cooperării transfrontaliere.

În general, majoritatea statelor au elaborat documente strategice de dezvoltare (programe, strategii, planuri), atît sectoriale, cît şi cu caracter general. Practic, prioritățile acestor documente fixate pe agendele naționale, dacă se încadrează în realizarea obiectivelor PEV şi presupun racordarea anumitor practici şi standarde la cele europene (deoarece aici trebuie luate în considerare şi interesele UE, nu

[540] http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm#2
[541] Ibidem.

doar doleanțele statelor), sunt preluate ca priorități şi în cadrul Planurilor de Acțiuni în momentul cînd se elaborează acestea la nivelul experților Comisiei şi al guvernelor statelor respective. După adoptarea Planurilor se creează şi instituțiile care, prin întruniri periodice, analizează realizările şi sesizează domeniile problematice pentru care se solicită suport sau expertiză. De obicei, acestea sunt Consiliile de Cooperare sau Asociere, comitetele şi sub-comitetele. Aceste organisme reprezentative ale Comisiei, secretariatului Consiliului şi Statelor Membre, pe de o parte, şi partenerul PEV, pe de altă parte, monitorizează progresele înregistrate prin implementarea obiectivelor propuse în Planurile de Acțiuni, la nivelul fiecărei țări, cu întruniri tematice, în funcție de un domeniu sau altul.

Comisia va elabora periodic rapoarte de progres privind implementarea Planurilor de Acțiuni de către statele partenere. În decembrie 2006 au fost prezentate primele rapoarte de progres pentru statele PEV. În aprilie 2008, Comisia a publicat al doilea grup de Rapoarte pentru 12 state din PEV care au Planuri de Acțiuni. Pentru întocmirea celui de-al doilea grup de rapoarte, din luna aprilie 2008, Comisia a solicitat pînă la 10 februarie 2008 informații şi contribuții la rapoartele de progres în cadrul PEV. Invitarea la contribuții a fost publicată pe pagina web a PEV-ului şi era adresată în special organizațiilor neguvernamentale cu experiență şi active în domeniile acoperite de Planurile de Acțiuni din PEV[542].

Odată cu prezentarea, pe 4 decembrie 2006, a primelor Rapoarte de progres în cadrul PEV, Comisia a identificat şi ariile de acțiune în care se cer progrese în continuare. Pe lîngă evaluarea generală a PEV, în aceeaşi zi au fost prezentate şi rapoartele de progres pe țară[543]. Comunicarea Comisiei din mai 2004, propunea ca în funcție de pro-

[542] http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/consultation/consultation2008_en.pdf
[543] Tot la 4 decembrie 2006 a fost prezentat şi primul Raport de progres privind implementarea de către Republica Moldova a Planului de Acțiuni RM-UE, semnat la Bruxelles la 22 februarie 2005.

gresele fiecărui partener PEV, în implementarea Planurilor de Acţiuni ar putea să se dezvolte cadrul contractual al relaţiilor cu aceştia sub forma unor Acorduri Europene de Vecinătate (*European Neighbourhood Agreements*) [544], dar Comunicarea din decembrie 2006 nu spune nimic la acest subiect[545].

Majoritatea Planurilor de Acţiuni semnate de UE la momentul actual, cu 12 din cei 16 parteneri PEV, au o structură generală similară, structurate în linii mari, după aceleaşi capitole şi domenii menţionate mai sus. Un aspect important al coordonării priorităţilor Planurilor de Acţiuni, atît cu UE cît şi cu alte instituţii sau state donatoare, este cel privind posibilitatea obţinerii suportului şi din altă parte decît de la Comunitatea Europeană. Mai jos, în *Tabelul 2*, prezentăm situaţia curentă privind Planurile de Acţiuni, cu fiecare stat inclus în cadrul PEV.

*Tabelul 2. Planurile de Acţiuni în cadrul PEV**

Ţările partenere PEV	Intrarea în vigoare a relaţiilor contractuale cu UE	Raport pe Ţară PEV	Planul de Acţiune PEV	Adoptarea de către UE	Adoptarea de către ţara parteneră
Algeria	AA – Sept 2005	--	--	--	--
Armenia	PCA – 1999	Martie 2005	Aprobat toamna 2006	13.11.2006	14.11.2006
Azerbaijan	PCA – 1999	Martie 2005	Aprobat toamna 2006	13.11.2006	14.11.2006
Belarus	--	--	--	--	--

[544] Communication from the Commission to the Council on the Commission proposals for Action Plans under the European Neighbourhood Policy (ENP), COM(2004) 795 final, Brussels, 9 December 2004, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/communication_commission_enp_action_plans.pdf

[545] Emerson, Michael., Noutcheva, Gergana., Popescu, Nicu. *op.cit*, p. 12.

Egipt	AA – Iunie 2004	Martie 2005	Aprobat în mare parte în toamna 2006	--	--
Georgia	PCA – 1999	Martie 2005	Aprobat toamna 2006	13.11.2006	14.11.2006
Israel	AA - Iunie 2000	Mai 2004	Aprobat la sfârşitul 2004	21.02.2005	11.04.2005
Iordania	AA - Mai 2002	Mai 2004	Aprobat la sfârşitul 2004	21.02.2005	11.01.2005 02.06.2005
Liban	AA - Aprilie 2006	Martie 2005	Aprobat toamna 2006	17.10.2006	
Libia	--	--	--	--	--
Moldova	PCA - Iulie 1998	Mai 2004	Aprobat la sfârşitul 2004	21.02.2005	22.02.2005
Maroc	AA - Martie 2000	Mai 2004	Aprobat la sfârşitul 2004	21.02.2005	27.07.2005
Autoritatea Palestiniană	Interim AA - Iulie 1997	Mai 2004	Aprobat la sfârşitul 2004	21.02.2005	04.05.2005
Siria	--	--	--	--	--
Tunisia	AA – Martie 1998	Mai 2004	Aprobat la sfârşitul 2004	21.02.2005	04.07.2005
Ucraina	PCA – Martie 1998	Mai 2004	Aprobat la sfârşitul 2004	21.02.2005	21.02.2005

*** Sursa:** http://www.delmda.cec.eu.int/ro/whatsnew/press_releases.htm

Prin amplasarea lor, Ucraina şi Republica Moldova, au un anumit specific în cadrul PEV, acestea adoptînd şi Planurile de Acţiuni prac-

tic la o zi diferenţă. Dezvoltînd relaţiile de cooperare şi vecinătate dintre aceste două state şi beneficiind de asistenţa UE, OSCE, SUA şi alţi parteneri internaţionali, acestea ar putea (cu anumite costuri) să întreprindă mai mult în vederea soluţionării conflictului transnistrean, care în cazul nesoluţionării este unul din cele mai importante obstacole, pentru ambele state, pe drumul lor european. UE a reactualizat în iunie 2007 obiectivele strategice din Planul de Acţiuni cu Ucraina, la capitolul Libertate, Securitate şi Justiţie[546] şi acest plan prevede ca Ucraina să continue cooperarea cu Moldova şi UE, în probleme ce ţin de frontieră şi cu Misiunea UE de Asistenţă la frontiera moldo-ucrineană (EUBAM). Acesta însă nu prevede expres conflictul Transnistrean şi nici nu afirmă rolul important pe care îl are Ucraina în soluţionarea acestui conflict.

Instrumentul financiar creat de UE, prin care să se poată realiza unele din priorităţile Planurilor de Acţiuni şi a obiectivelor PEV-ului în ansamblu, în cadrul de planificare financiară 2007-2013, este Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat (*European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI)*), precedat de Programele de Vecinătate pentru perioada 2004-2006, la care ne referim în paragraful următor.

§ 3. Programele de Vecinătate (2004 – 2006). Programul de Vecinătate România - Republica Moldova: o nouă etapă a cooperării transfrontaliere

În contextul realizării obiectivelor Comunicării din 11 martie 2003 *„Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours”*[547], ca document principial al Politicii Europene de Vecinătate şi a solicitării Consiliului

[546] *Revised EU-Ukraine Action Plan on Freedom, Security and Justice, Challenges and strategic aims*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/ukraine_enp_ap_jls-rev_en.pdf

[547] „Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours”, Communication from the Commission to the

de a pune bazele unui viitor Nou Instrument de asistenţă financiară a vecinătăţii UE pentru perioada următoare, Comisia a adoptat la 1 iulie 2003 Comunicarea *„Paving the way for a New Neighbourhood Instrument”*[548]. În conformitate cu aceasta, pentru a etapiza crearea Noului Instrument de Vecinătate, Comisia consideră optimă soluţia creării unui mecanism intermediar până la aplicarea IEVP pentru perioada 2007-2013 şi anume lansarea Programelor de Vecinătate pentru perioada 2004-2006. Necesităţile specifice procesului de preaderare a Bulgariei şi României le-au inclus pe acestea ca viitoare State Membre şi frontiere ale UE în cadrul acestor Programe, cele două state devenind membre UE de la 1 ianuarie 2007.

Comunicarea Comisiei din 1 iulie 2003 a propus o listă de Programe de Vecinătate pentru perioada 2004-2006 (*Tabelul 3*), bazate pe programele INTERREG şi PHARE CBC inclusiv pentru viitoarele state membre privind asistenţa la frontierele externe ale UE, astfel încît să fie acoperite toate frontierele Uniunii Europene extinse.

*Tabelul 3. Lista Programelor de Vecinătate (2004-2006)**

Programul de Vecinătate	Statele implicate
Nord (Kolarctic)	Finlanda, Rusia, Suedia şi Norvegia
Karelia	Finlanda, Rusia
Sud-Est Finlanda/Rusia	Finlanda, Rusia
Estonia/Letonia/Rusia	Estonia, Letonia, Rusia
Letonia/Lituania/Belarus	Letonia, Lituania, Belarus
Lituania/Polonia/Rusia	Lituania, Polonia, Rusia
Polonia/Ucraina/Belarus	Polonia, Ucraina, Belarus
Ungaria/Slovacia/Ucraina	Ungaria, Slovacia, Ucraina

Council and the European Parliament, Brussels, 11.03.2003, COM (2003) 104 final, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf

[548] Communication from the Commission, *„Paving the way for a New Neighbourhood Instrument”* COM(2003) 393 final, Brussels, 1 July 2003, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_393_en.pdf

Slovenia/Ungaria/Croaţia	Slovenia, Ungaria, Croaţia
Ungaria/România/Serbia şi Muntenegru	Ungaria, România, Serbia şi Muntenegru
Italia/Adriatic	Italia, Ungaria, Albania, Bosnia şi Herţegovina, Serbia şi Muntenegru
Italia/Albania	Italia, Albania
Grecia/Albania	Grecia, Albania
Grecia/FYROM	Grecia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei
Spania/Maroc	Spania, Maroc
Gibraltar/Maroc	Marea Britanie, Maroc
România/Ucraina	România, Ucraina
România/Moldova	România, Moldova
Bulgaria/ Serbia şi Muntenegru	Bulgaria, Serbia şi Muntenegru
Bulgaria/FYROM	Bulgaria, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei
Marea Baltică	Germania, Danemarca, Suedia, Finlanda, Estonia, Lituania, Letonia, Polonia, Norvegia, Rusia, Belarus.
CADSES	Germania, Italia, Grecia, Cehia, Slovacia, Slovenia, Polonia, Ungaria, România, Albania, Ucraina, Moldova, Serbia şi Muntenegru, Bulgaria, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Austria, Bosnia şi Herţegovina
Vest Mediteranean	Italia, Franţa, Spania, Portugalia, Marea Britanie, Malta, (Maroc, Algeria, Tunisia)
Arhimed	Grecia, Italia, Malta, Cipru (Turcia, Egipt, Israel, Liban, Siria, Autoritatea Palestiniană, Iordania)

***Sursa:** Communication from the Commission, „*Paving the way for a New Neighbourhood Instrument"* COM(2003) 393 final, Brussels, 1 July 2003, p.14.

Asistenţa în cadrul acestor Programe, trebuie să fie îndreptată spre susţinerea acţiunilor în domenii cheie, cum ar fi: infrastructura în sectorul transportului şi energiei; mediul; traversarea frontierelor;

comunicaţiile electronice; investiţii în coeziunea socială şi economică (dezvoltarea resurselor umane, infrastructură în domeniul antreprenoriatului, cooperarea în domeniul cercetării, tehnologiei şi inovaţiei); acţiuni de la om la om (cooperarea şi schimburile în domeniul educaţional şi cultural); promovarea managementului mişcării populaţiei şi suport pentru consolidarea instituţională (inclusiv justiţia şi afacerile interne, managementul frontierei şi a vămilor etc). Aceste acţiuni trebuie să fie coordonate cu prioritătile din cadrul documentelor strategice naţionale şi regionale, trebuie să prevadă acţiuni pe ambele părţi a frontierei şi să aibă un proces comun de selectare a proiectelor[549].

Referitor la adaptările ce trebuie făcute programelor existente, astfel încît Programele de Vecinătate pe 2004-2006 să poată demara efectiv, Comunicarea mai prevede că arealul geografic pe care îl avea în 2003 Programul *INTERREG* va fi apropiat de scopul geografic al Programelor de Vecinătate. Acestea cuprind atît componentele programelor de cooperare transfrontalieră (*INTERREG A*), cît şi a programelor de cooperare subregională şi transnaţională extinse (*INTERREG B*), deşi Comisia va face amendamente la Ghidul *INTERREG* pentru ca acesta să permită dezvoltarea unei cooperări directe între Statele Membre şi statele partenere vizate de Programul *Meda*[550]. Modificările şi ajustările necesare în vederea încorporării Programelor de Vecinătate pentru perioada 2004-2006, se solicitau şi la Programele TACIS, CARDS, Meda, PHARE CBC. De asemenea, Strategiile de ţară (*Strategy papers*) pentru perioada 2002-2006, dar şi Programele Indicative ale statelor incluse în aceste programe, adoptate de Comisie în decembrie 2001, trebuiau actualizate.

În vederea coordonării şi sincronizării efective a instrumentelor de asistenţă, existente în domeniul cooperării transfrontaliere între Uniunea Europeană extinsă şi statele vecine, dar şi pentru a extinde acoperirea geografică de la 1 ianuarie 2004 a Programului PHARE,

[549] Ibidem, p.8.
[550] Ibidem.

inclusiv la frontierele externe ale Bulgariei şi României, Comisia a făcut amendamente la Regulamentul PHARE CBC (EC) nr.2760 din 1998[551] prin Regulamentul (EC) nr.1822 din 2003[552].

Sub aspect financiar, procesul nu a cerut noi reguli financiare, deoarece în interiorul Uniunii se utilizau la fel resursele Fondurilor Structurale, iar în exterior fondurile alocate instrumentelor de asistență externă. Pentru a oferi asistență financiară prin intermediul acestor Programe, cu un anumit impact, dar şi luînd în considerare capacitatea de absorbție a fondurilor europene din partea regiunilor implicate, Comisia a alocat pentru Programele de Vecinătate (2004-2006) cca 955 milioane euro, din care 700 milioane euro din fondurile *INTERREG*, 90 milioane euro din *PHARE*, 75 milioane euro din *TACIS*, 45 milioane euro din *CARDS* şi 45 milioane euro din *Meda*[553].

Obiectivele Programelor trebuie să ia în calcul obiectivele prioritare de pe ambele părți ale frontierei şi să țină cont de obiectivele Comunicării din martie 2003. Trebuie să existe un singur proces de aplicare şi selectare. Fiecare Program de Vecinătate are o Autoritate de plată şi de management responsabilă de componenta de finanțare internă a UE şi o Unitate de Coordonare şi o Autoritate Contractantă, responsabilă de finanțarea externă pentru statele participante din cadrul CSI sau Balcanii de Vest. Structura de management a Programului de Vecinătate are 3 componente, care solicită un echilibru, ca reprezentanță în aceste structuri, din partea tuturor părților implicate. Aceste componente nominalizate şi cu responsabilitățile delegate în Documentele de programare comune, între statele participante, sunt de regulă: *Comitetul mixt de cooperare şi monitorizare*, *Comitetul mixt de coordonare* şi *Secretariatul tehnic comun*. De asemenea, se vor armoniza pe ambele părți ale frontierei procedurile de monitorizare, raportare şi evaluare, încurajîndu-se schimbul regulat de experiență şi bune practici în baza rezultatelor diferitor proiecte. Fiecare din statele vecine UE trebuie să semneze anual un Acord de finanțare cu Comisia Europeană.

[551] Phare CBC Regulation (EC) No 2760, Official Journal of the European Union L 375, 23.12.1998, p.11.

[552] Regulation (EC) No 1822, Official Journal of the European Union L 267, 17.10.2003, p.9.

[553] COM (2003) 393 final, p.11.

Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) a finanțat domeniul cooperării transfrontaliere în regiunile de frontieră a UE (inclusiv cele de la frontierele externe) din 1991 prin intermediul Programului INTERREG. În perioada 2000-2006, fondurile totale alocate pentru finanțarea proiectelor Statelor Membre ca beneficiare, la frontierele externe ale UE, au constituit cca 230 milioane euro pe an. În perioada 1996-2003, în cadrul Programului TACIS, pentru cooperarea transfrontalieră au fost alocate 257 milioane euro, pentru priorități precum: infrastructura de frontieră; suport pentru cooperarea locală şi regională prin *TACIS Small Project Facility*; suport pentru proiecte în domeniul mediului şi pentru cooperarea economică şi dezvoltarea sectorului privat[554].

Prin lansarea Programelor de Vecinătate pentru perioada 2004-2006, s-a trecut practic la un alt nivel al cooperării transfrontaliere: pe de o parte valorificarea experienței şi rezultatelor obținute prin intermediul programelor şi instrumentelor anterioare, care au susținut cooperarea transfrontalieră şi pe de altă parte, integrarea mai multor instrumente de asistență externă în Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat (IEVP), care să urmărească realizarea obiectivelor Politicii Europene de Vecinătate.

Punctul 79 al Planului de Acțiuni RM-UE[555] prevede ca Moldova să acorde o atenție specială „implementării noilor Programe de Vecinătate şi susținerii dezvoltării acestora prin implicarea activă la

[554] ENPI, Cross-Border Cooperation, Strategy Paper 2007-2013, Indicative Programme 2007-2010, p.13., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_cross-border_cooperation_strategy_paper_en.pdf

[555] Planul de Acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană a fost aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova Nr.356 din 22.04.2005, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.65-66/412 din 29.04.2005

nivelurile locale şi regionale". Programul de Vecinătate România-Republica Moldova (2004-2006) este unul din cele 24 de Programe de Vecinătate în conformitate cu lista propusă de Comisie în 2003 şi este încă în derulare. Prima solicitare de proiecte în cadrul Programului a avut ca termen limită de depunere a proiectelor - 30 iunie 2006, a doua solicitare de proiecte a avut ca termen limită de depunere - 12 martie 2007 şi a treia rundă de finanţare a avut ca termen limită de depunere a proiectelor - 19 februarie 2008. Specificul acestui program, ca de altfel şi al celorlalte programe la care participă România şi Bulgaria, este determinat şi de faptul că acestea, deşi nu erau State Membre UE, Comisia le-a inclus ca viitoare frontiere externe ale UE. Astfel, Republica Moldova a beneficiat şi încă beneficiază de acest Program datorită statutului de atunci României de candidat la UE, dar mai ales perspectivele şi oportunităţile de cooperare ce i se deschid cu aceasta în calitate de Stat Membru UE, în prezent.

Strategia Republicii Moldova pentru 2004-2006 şi Programul Indicativ pe 2005-2006 prevăd că pînă la aplicarea IEVP după 2006, în calitate de vecin direct al UE Moldova va beneficia în continuare de resursele financiare alocate prin Programul regional TACIS de cooperare transfrontalieră[556], în baza cărora se va asigura asistenţa Programului de Vecinătate, cealaltă contribuţie fiind pentru România din partea Programului PHARE. Atît pentru Republica Moldova cît şi pentru Rusia, Ucraina şi Belarus, Comisia a lansat proiectul „Regional Capacity Building Initiative (RCBI)" (*Iniţiativa de dezvoltare a capacităţilor regionale*)[557]. Proiectul şi-a propus ca scop să consolideze capacitatea statelor respective în special a autorităţilor locale şi regionale în elaborarea, dar şi administrarea proiectelor în contextul

[556] Country Strategy Paper 2004-2006, National Indicative Programme 2005-2006, Moldova, p.18., accesibil la: http://ec.europa.eu/external_relations/moldova/csp/csp04_06_nip05_06_en.pdf

[557] European Commission (2005), *Neighbourhood programmes 2004-2006 Electronic Newsletter*, Issue 3, july 2005, p.3., accesibil la: http://www.cadses.net/media/files/np_newsletter3_07-05.pdf

Programelor de Vecinătate, dar şi a viitorului IEVP pe 2007-2013, în special privind proiectele de cooperare transfrontalieră. De asemenea, în cadrul proiectului se creează o bază de date a organizaţiilor/instituţiilor interesate în dezvoltarea de parteneriate şi proiecte comune, accesibilă pe pagina Web a proiectului şi care la ora actuală conţine date despre cca 2000 de instituţii (ONG-uri, autorităţi publice locale şi altele). Deşi proiectul a început de la 4 state, în procesul de asistenţă şi consultanţă sunt beneficiare 15 state partenere în Est şi în Sud şi urmează să fie finalizat în decembrie 2009[558]. Mai mulţi reprezentanţi ai autorităţilor locale din Republica Moldova au beneficiat de cursuri de instruire în domeniul managementului proiectelor europene în cadrul acestui proiect, aspect deosebit de important în consolidarea sau mai bine zis crearea capacităţilor de absorbţie, ţinînd cont de gradul de pregătire a funcţionarilor publici şi a aleşilor locali în acest domeniu.

La 4 februarie 2004, Guvernul Republicii Moldova a instituit Grupul de lucru şi componenţa nominală a acestuia, pentru elaborarea Programului de Vecinătate România - Republica Moldova pentru perioada 2004-2006 şi Regulamentul de activitate a acestui Grup de lucru. Grupul de lucru a fost creat cu următoarele scopuri:

a) evaluarea situaţiei existente în domeniul cooperării transfrontaliere şi în cadrul euroregiunilor între Republica Moldova şi România;
b) identificarea obiectivelor de colaborare în cadrul viitorului program;
c) elaborarea Programului de Vecinătate România - Republica Moldova pentru perioada 2004-2006;
d) monitorizarea şi gestionarea cursului de implementare a programului[559].

[558] Mai multe informaţii despre proiect sunt accesibile la: http://www.rcbi.info/pages/24_1.html

[559] Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la instituirea Grupului de lucru pentru elaborarea Programului de Vecinătate Republica Moldova - România

În scopul consolidării capacităţilor instituţionale naţionale de participare la activităţile de cooperare transfrontalieră, promovate în cadrul Programului de Vecinătate România - Republica Moldova pentru perioada 2004-2006, prin Dispoziţie de Guvern, la 31 ianuarie 2005 a fost instituit Comitetul Mixt de Cooperare şi Comitetul Mixt de Gestionare (sau coordonare) cît şi componenţa nominală a părţii moldave în aceste comitete în cadrul Programului. Punctul 3 al documentului prevede că "în caz de eliberare din funcţiile deţinute a membrilor Comitetului Mixt de Cooperare şi ai Comitetului Mixt de Gestionare, atribuţiile lor în cadrul comitetelor nominalizate vor fi exercitate de persoanele noi confirmate în aceste funcţii, fără a fi emisă o nouă dispoziţie de Guvern"[560], astfel asigurîndu-se continuitatea participării reprezentanţilor Republicii Moldova în aceste structuri, nu pe criteriu nominal ci pe criteriu instituţional.

În vederea corelării obiectivelor Programului de Vecinătate (2004-2006), cu priorităţile cooperării transfrontaliere în cadrul Euroregiunilor, Republica Moldova a aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.1069 din 8 octombrie 2004, *Concepţia cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova* şi un plan de acţiuni privind implementarea acesteia pentru anii 2004-2006[561]. Deşi această Hotărîre de Guvern fixează priorităţi şi acţiuni concrete pentru fiecare din cele trei Euroregiuni, în marea lor majoritate acestea nu au putut fi realizate datorită lipsei resurselor financiare substanţiale, necesare pentru aceste acţiuni. Proiectele implementate în cadrul celor trei Euroregiuni, la care participă Republica Moldova (Euroregiunea „Dunărea de Jos", Euroregiunea „Prutul de Sus" şi Euroregiunea „Prut-Siret-Nistru") prin Programul

pentru perioada 2004-2006, Nr.110 din 04.02.2004, Monitorul Oficial Nr. 030 din 20.02.2004

[560] Dispoziţia Guvernului Republicii Moldova Nr.18 din 31.01.2005, Monitorul Oficial Nr.024 din 11.02.2005

[561] Hotărîrea Guvernului cu privire la aprobarea Concepţiei cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova pentru anii 2004-2006, Nr.1069 din 29.09.2004, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.182-185/1266 din 08.10.2004

de Vecinătate cu România pe 2004-2006 contribuie chiar şi parţial la realizarea unor obiective stabilite de Concepţia şi Planul de acţiuni adoptate de Guvern în 2004.

Cel mai important document în cadrul acestor Programe de Vecinătate este Documentul Comun de programare. Documentul Comun de programare a Programului de Vecinătate PHARE/TACIS România-Republica Moldova (2004-2006) a fost elaborat de către Grupul Mixt de Lucru (creat din reprezentanţii României şi ai Republicii Moldova, în aprilie 2004), asistaţi de reprezentanţii UE. El a fost aprobat de către Comitetul Mixt de Cooperare în iunie 2004 la Bucureşti, iar varianta revizuită a fost aprobată la 13 iunie 2005 la Chişinău, după care a fost expediat Comisiei spre aprobare la 1 iulie 2005. În afară de Grupul Mixt de Lucru, au fost organizate mai multe consultări vizavi de acest document, unde au fost luate în calcul opiniile expuse a mai mult de 160 de experţi[562]. Programul are fixate ca arii eligibile:

- din partea României - judeţele Botoşani, Iaşi, Vaslui, Galaţi (37,4%).
- Republica Moldova – întreg teritoriul (62,6%).
- Populaţia regiunilor eligibile este de cca 6 milioane, din care cca 39% este populaţia celor patru judeţe din România şi 61% este populaţia Republicii Moldova[563].

Documentul Comun de programare conţine: analiza SWOT a regiunilor eligibile; strategia; obiectivele; priorităţile şi măsurile Programului; indicatorii; planul indicativ financiar şi instituţiile responsabile de asigurarea managementului Programului.

Obiectivul general al Programului de Vecinătate România-Republica Moldova (2004-2006) este dezvoltarea socio-economică durabi-

[562] PHARE/TACIS Neighbourhood Programme Romania-Moldova, Joint Programming Document 2004 – 2006, revised June 2005, Version submitted to European Commission on July 2005, p.6., accesibil la: http://www.mdlpl.ro/_documente/cbc/2004_2006/RoMo/programare/JPD_ro_mo.pdf

[563] Ibidem. pp.7-8.

lă a regiunilor eligibile a României şi Republicii Moldova, prin dezvoltarea principiului cooperării transfrontaliere. Acesta se va realiza prin alte două obiective strategice:

- intensificarea cooperării economice şi sociale transfrontaliere;
- îmbunătățirea coerenței în infrastructura transfrontalieră în măsura în care acest lucru contribuie la îmbunătățirea calității vieții populației[564].

Documentul Comun de programare prevede că pentru a consolida parteneriatele transfrontaliere, Programul va susține identificarea şi selectarea de „proiecte comune" cu impact transfrontalier de trei tipuri:

- *Proiecte simple* - proiecte care se derulează pe o singură parte a graniței, dar cu un efect transfrontalier explicit şi cu un beneficiu pentru ambii parteneri;
- *Proiecte complementare* - în care o activitate desfăşurată pe o parte a graniței este însoțită de o activitate similară pe cealaltă parte a graniței;
- *Proiecte integrate* - în care partenerii de pe fiecare parte a graniței contribuie cu elemente diferite la realizarea aceluiaşi proiect.

Toate trei tipuri de proiecte prevăd obligativitatea existenței partenerilor de pe o parte şi de alta a graniței[565]. Fiecare aplicant poate avea mai mult de un partener atît în țara sa, cît şi în țara vecină. Detaliile legate acest aspect al eligibilității sunt indicate şi în Ghidul solicitantului în cadrul acestui Program.

Reieşind din obiectivul general, dar şi cele strategice ale Programului, în cadrul celor trei runde de finanțare proiectele au putut fi depuse pe următoarele priorități şi măsuri:

[564] Ibidem. p.28.
[565] Ibidem. p.30.

Prioritatea 1: Dezvoltare Economică şi Socială cu următoarele măsuri:

- Măsura 1.1: Protecția mediului şi a naturii;
- Măsura 1.2: Managementul teritoriului şi al frontierei;
- Măsura 1.3: Dezvoltarea economică locală;
- Măsura 1.4: Turism;
- Măsura 1.5: Educație şi servicii sociale.

Prioritatea 2: Acțiuni "people to people": această prioritate conține doar o singură măsură, Fondul Comun al Proiectelor Mici (pentru a implementa acțiunile de tip „people to people").

Prioritatea 3: Asistența tehnică cu următoarele măsuri:

- Măsura 3.1: Managementul şi implementarea Programului;
- Măsura 3.2: Publicitatea şi evaluarea Programului[566].

Pentru primele două priorități au fost eligibili: autoritățile locale şi regionale; ONG-uri şi organizații non-profit; societăți şi organisme publice județene şi regionale pentru managementul apei, managementul deşeurilor solide, gospodărirea apelor reziduale, protecția râurilor şi protecție împotriva inundațiilor; agenții județene de protecție a mediului; administrații ale parcurilor naționale (responsabile la nivel de stat, regional şi municipal) şi direcții silvice locale; organizații de sprijinire a afacerilor; agențiile de dezvoltare; divizii regionale ale autorităților vamale şi poliției de frontieră; euroregiuni (doar organizațiile constituite ca persoane juridice); instituții de învățământ şi instruire; agenții de turism; camere de comerț; agenții de ocupare a forței de muncă. Eligibili pentru prioritatea 3 au fost structurile comune cu atribuții în gestionarea Programului şi proiectelor.

Programul are ca structuri responsabile şi de management cu atribuții clar delimitate de Documentul Comun de programare, următoarele instituții[567]:

[566] Ibidem. pp.30-31.
[567] Ibidem. pp.61-63.

– În România – ***Agenția de Implementare*** pentru PHARE CBC (Ministerul Integrării Europene[568] – Direcția Cooperare Transfrontalieră);
– În Moldova – ***Unitatea de Coordonare a Programului*** pentru TACIS (Ministerul Economiei şi Comerțului – Direcția atragere şi coordonare a asistenței tehnice externe).

Aceste organisme sunt responsabile de participarea țării respective în cadrul Programului. Dacă pentru România, Autoritatea Contractantă era tot Ministerul Integrării Europene, pentru Moldova Autoritatea Contractantă era Delegația Comisiei Europene pentru Ucraina, Moldova şi Belarus. Pe lîngă aceste autorități naționale funcționează:

– ***Comitetul mixt de Cooperare*** (aprobă şi revizuieşte Documentul Comun de Programare; aprobă anual fişele de proiect; aprobă rapoartele de implementare anuale şi finale înainte de a fi transmise la Comisia Europeană; aprobă sarcinile Secretariatului Tehnic Comun). Partea moldavă este reprezentată în cadrul Comitetului Mixt de Cooperare în conformitate cu Dispoziția de Guvern din ianuarie 2005 de: Ministrul Economiei şi comerțului în calitate de copreşedinte al Comitetului Mixt de Cooperare; vice-ministrul administrației publice locale; şeful secției coordonare a asistenței tehnice externe din Aparatul Guvernului; directorul Direcției generale cooperare economică externă, Ministerul Economiei şi Comerțului; şeful Direcției relații economice cu Uniunea Europeană, asistență şi coordonare sectorială, Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene; preşedintele raionului Cahul, preşedintele Asociației preşedinților şi consilierilor raionali; preşedintele raionului Hîncești; preşedintele raionului Edineț; manager de proiect, Delegația Comisiei Europene în Moldova ca observator;

[568] Actualul Minister al Dezvoltării, Lucrărilor Publice şi Locuințelor al României.

– ***Comitetul mixt de Gestionare*** (supervizează pachetele de licitație elaborate de Secretariatul Tehnic Comun; supervizează selecția comună a proiectelor; supervizează activitățile Secretariatului Tehnic Comun; revizuieşte periodic progresele înregistrate în îndeplinirea obiectivelor Programului şi analizează rezultatele implementării (îndeplinirea indicatorilor fixați pentru fiecare măsură în parte)). În conformitate cu Dispoziția de Guvern din ianuarie 2005, în cadrul Comitetului Mixt de Gestionare partea moldavă este reprezentată de: şeful Direcției atragere şi coordonare a asistenței tehnice externe, Ministerul Economiei şi Comerțului în calitate de copreşedinte al Comitetului Mixt de Gestionare; consultantul principal în secția coordonare a asistenței tehnice externe, Aparatul Guvernului; şeful Direcției relații cu autoritățile publice locale, Ministerul Administrației Publice Locale; directorul executiv al Asociației primarilor şi colectivităților locale; preşedintele raionului Criuleni; preşedintele raionului Fălești; preşedintele raionului Cantemir; primarul oraşului Leova; manager de proiect, Delegația Comisiei Europene în Moldova, ca şi observator;
– ***Secretariatul Tehnic Comun*** (este creat în comun de Agenția de Implementare (România) şi de Unitatea de Coordonare a Programului (Moldova) în scopul realizării sarcinilor tehnice şi administrative ale Programului şi funcționează în cadrul Biroului Regional de Cooperare Transfrontalieră Iaşi).

Bugetul alocat pentru Programul de Vecinătate România-Republica Moldova (2004-2006) este compus din resurse PHARE şi TACIS. În *Tabelul 4* prezentăm sumele alocate indicativ Programului pentru întreaga perioadă (2004-2006), din PHARE s-au alocat 22 milioane euro iar din TACIS suma de 5 milioane euro.

Tabelul 4. Fondurile nerambursabile alocate Programului de Vecinătate România-Republica Moldova pentru perioada 2004-2006.*

Anul	România (mil.euro)		Moldova (mil.euro)	
	PHARE CBC	**Fondurile publice naționale**	**TACIS**	**Fondurile publice naționale**
2004	5	1,53	1	0
2005	7	2,20	1,5	0
2006	10	3,20	2,5	0
Total perioada (2004-2006)	**22**	**4,74**	**5**	**0**

***Sursa:** PHARE/TACIS Neighbourhood Programme Romania-Moldova, Joint Programming Document 2004 – 2006, pp.58-60.

Nici un grant nu putea depăşi 90% din totalul costurilor eligibile, pentru solicitanții din România şi 95% din totalul costurilor eligibile pentru solicitanții din Republica Moldova. Restul se finanța în numerar din resursele proprii ale solicitantului, sau ale partenerilor, altele decît bugetul Comunității Europene sau bugetul guvernamental şi era considerată contribuția beneficiarului la proiect. Proiectele pentru fiecare Prioritare, au o valoare minimă şi maximă admisă spre finanțare.

În cazul rundei din februarie 2008, pentru aplicanții din Republica Moldova au fost admise de către UE şi anumite condiții de facilitare a absorbției fondurilor, prin faptul că deşi s-au solicitat proiecte în care valoarea unuia, să fie de minim 200 mii euro, contribuția a rămas de 10%, iar din aceştia, 30% puteau fi contribuție sub alte forme decît numerar. Un factor mai puțin favorabil a fost acela conform căruia componenta TACIS nu a susținut proiecte în cadrul Priorității 2: Acțiuni "people to people"**,** argument fiind fondurile mici disponibile, preferîndu-se finanțarea cîtorva proiecte mai mari, decît mai multe şi mai mici, deşi această prioritate ar fi permis implementarea mai multor proiecte mici de către autoritățile publice locale, dar şi de ONG-urile din Republica Moldova.

Proiectele s-au depus în termenele respective la Secretariatul Tehnic Comun din cadrul Biroului Regional de Cooperare Transfrontalieră Iaşi[569]. În cea mai mare parte, proiectele sunt din domeniul educației şi serviciilor sociale, dezvoltării economice locale, turism, protecția mediului şi a naturii, managementul teritoriului şi frontierei.

La runda din 2006, cu finanțarea din TACIS CBC, au fost selectate două proiecte din Republica Moldova. Unul este „Dezvoltarea capacităților investiționale în regiunea Hânceşti-Leova", beneficiar Consiliul Raional Hânceşti (bugetul 418 830 Euro), avînd ca scop dezvoltarea potențialului turistic al regiunii Lăpuşna, inclusiv restabilirea monumentului istoric *Conacul Manuc Bei* şi atragerea investițiilor în regiune. Cel de al doilea proiect cu titlul „Asigurarea dezvoltării social-economice în regiunea de frontieră între România-Moldova" (820 000 Euro), are ca beneficiar Primăria comunei Mingir şi vizează reabilitarea apeductului din această localitate[570].

[569] La runda de finanțare din 30 iunie 2006 pentru resursele PHARE CBC 2004 au fost depuse 110 proiecte şi aprobate 46, pentru resursele TACIS CBC 2004 au fost aprobate 2 proiecte, la runda din 12 martie 2007 pentru resursele PHARE CBC 2005 au fost depuse 150 proiecte, au semnat Contracte de Grant un număr de 62 de beneficiari, 37 dintre Contracte fiind pe Prioritatea 1 - Dezvoltare Economică şi Socială, iar 25 pe Prioritatea 2 – Acțiuni „People to People". La 1 septembrie 2008, Comisia Europeană a semnat nouă contracte de grant cu beneficiari din Republica Moldova din resursele TACIS CBC 2006, ultimele fonduri din acest Program cu România pe 2004-2006. Toate documentele legate de Programul de Vecinătate România-Republica Moldova (2004-2006), pachetele de licitație pentru toate cele trei runde de finanțare şi lista proiectelor aprobate sunt accesibile pe pagina Web a Biroului Regional de Cooperare Transfrontalieră Iaşi la http://cbc.mie.ro/Moldova/gen/main.php; Pachetele de documente de asemenea sunt accesibile pe pagina Web a Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice şi Locuințelor a României la http://www.mdlpl.ro şi pe pagina Web a Unității de Coordonare a Programului din partea Republicii Moldova, care este o sub-diviziune structurală a Ministerului Economiei şi Comerțului al Republicii Moldova (Direcția atragere şi coordonare a asistenței tehnice externe) http://www.ncu.moldova.md/index.php?a=3&l=ro

[570] Raportul Guvernului R.Moldova privind implementarea Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, Noiembrie 2007, accesibil la: www.mfa.md

Cu certitudine, acest program trebuie să consolideze relaţiile româno-române, care au cunoscut diferite stadii în evoluţia lor. Deseori se invocă faptul că nu s-a reuşit semnarea Tratatului politic de bază între cele două state, document important şi din punct de vedere al cooperării transfrontaliere, însă fără a se menţiona că tărăgănarea acestui proces se datorează şi faptului că „referirile la asemănările de limbă, cultură, civilizaţie şi istorie dintre cele două ţări erau intenţionat omise din textul tratatului”[571], ca la momentul actual, semnarea documentului privind traficul local de frontieră cu România să fie condiţionat de semnarea Tratatului de bază între aceste două state. Pe lîngă acestea, suntem de acord că „neîncrederea reciprocă între guverne a fost accentuată şi de deciziile luate de România în scopul de a se alinia criteriilor dictate de Bruxelles”[572], cît şi alţi factori de ordin intern sau extern. Semnarea documentelor privind traficul local de frontieră şi implementarea lor, ar reprezenta o realizare şi o oportunitate deosebit de importantă pentru cetăţenii Republicii Moldova din mai mult de jumătate din unităţile administrativ-teritoriale de nivelul doi, care în totalitate sau parţial se află la 50 km de frontieră cu România (lungimea frontierei Republicii Moldova cu România fiind de cca 680 km). Astfel, persoanele din acest areal s-ar putea deplasa în România fără viză, doar în baza unui permis special. Ambasadorul României în Republica Moldova, Filip Teodorescu a menţionat în cadrul unei conferinţe internaţionale la Chişinău în 2005, cu referire la provocările extinderii UE, că “o frontieră consolidată şi sigură nu înseamnă o nouă Cortină de Fier, ci un instrument eficient de consolidare a încrederii şi de intensificare a relaţiilor de tip european între România şi Republica Moldova”[573]. Tot el afirma cu referire la posibilităţile de cooperare între Moldova şi România:

[571] Odette, Tomescu-Hatto. *Noile frontiere ale Uniunii Europene şi relaţiile româno-moldoveneşti*. În: *Stat Slab, cetăţenie incertă, studii despre R.Moldova*, Heintz Monica (coord.). – Bucureşti: 2007, p.262.
[572] Ibidem, p.276.
[573] *Unificarea Europeană: Filosofia viitorului* (Materialele conferinţei internaţionale), Institutul de Studii Politice şi Relaţii Internaţionale.- Chişinău: 2005, p.15.

“Nimic nu stă în calea acestei cooperări, nici un detaliu tehnic şi nici un factor obiectiv. Totul depinde de voinţa noastră, de conştientizarea efectului benefic al unei colaborări sincere şi temeinice... de la furnizarea întregii documentaţii de peste o sută de mii de pagini, care compune aquis-ul comunitar, avînd în vedere avantajul limbii comune, de care nu multe ţări au beneficiat, pînă la deplasările în vederea schimbului de experienţă între specialiştii noştri din ministere, agenţii sau alte instituţii implicate în derularea procesului de integrare europeană”[574].

Reieşind din cele expuse mai sus, putem conchide că deşi există obstacole sau nereuşite în relaţiile bilaterale, primul factor-cauză este lipsa unei voinţe politice ferme în această direcţie. Deci, prin intermediul proiectelor implementate în cadrul Programului de Vecinătate, considerat „un mijloc de a atenua consecinţele „negative” ale extinderii UE”[575], şi prin dezvoltarea relaţiilor în cadrul celor trei Euroregiuni (Euroregiunea „Dunărea de Jos”, Euroregiunea „Prutul de Sus”, Euroregiunea „Siret-Prut-Nistru”), Republica Moldova îşi poate crea punţi pentru accederea graduală în UE. Cooperarea mai intensă între aceste state, în diverse domenii, va putea oferi argumente suplimentare, la cel privind posibilitatea aderării Moldovei la UE în baza aceleiaşi identităţi naţionale. Însă, în mod evident, pentru o cooperare mai eficientă, este nevoie de voinţă politică, eforturi conjugate şi înalt profesionalism, deoarece alegerea căii europene „e o chestiune de opţiune de viaţă, o problemă de logică şi de morală care nu are decît o soluţie univocă, în setul de valori democraţie-stat de drept, economie de piaţă-proprietate privată - capitalism”[576].

În concluzie, vom menţiona că rezultatele obţinute în cadrul Programului de Vecinătate România-Republica Moldova pe perioada

[574] Ibidem, p.16.
[575] Odette, Tomescu-Hatto., *op.cit*, p.276.
[576] Cuzino-Stănescu, Mircea. *Integrarea europeană.* - Bucureşti: Omega, 2001, p.212.

2004-2006, deşi modeste, fără un impact transfrontalier major, vor pune bazele unei cooperări mai fructuoase în cadrul Instrumentului European de Vecinătate şi Parteneriat (IEVP) pe perioada 2007-2013. IEVP presupune ca în formatul cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova cu România să se încadreze şi Ucraina, un alt stat vecin cu aspiraţii de aderare la Uniunea Europeană. Pentru perioada 2004-2006, România a avut un Program de Vecinătate şi cu Ucraina, similar celui cu Republica Moldova. Fondurile mici disponibile pentru acest program, nu au permis elaborarea şi implementarea unor proiecte mari în domeniul infrastructurii, cel puţin nu pentru Republica Moldova, însă chiar şi parţial, s-a reuşit stabilirea unor relaţii de colaborare între unităţile administrativ-teritoriale şi organizaţiile de pe ambele părţi ale frontierei, care sunt implicate în proiecte comune. Instituţiile şi organizaţiile de pe partea română au depus şi implementează mai multe proiecte în acest program, în primul rînd că fondurile din PHARE au fost mai mari şi un alt factor important este că instituţiile române şi resursele umane ale acestora, au o mai mare experienţă şi capacitate de absorbţie a fondurilor europene. De aceea, este important ca atît autorităţile publice centrale, cît şi cele locale, dar şi orice instituţie a societăţii civile, în special din Republica Moldova: să întreprindă măsuri privind acumularea cunoştinţelor şi crearea capacităţilor în domeniul managementului proiectelor europene; să elaboreze mecanisme de planificare bugetară în concordanţă cu documentele strategice naţionale şi locale, pentru a putea identifica resursele financiare necesare cofinanţării proiectelor; să-şi dezvolte şi să extindă cooperarea în cadrul Euroregiunilor în diferite domenii, pentru a-şi cunoaşte mai bine problemele şi priorităţile, unde se impune o conjugare a eforturilor pe plan bilateral sau trilateral.

Creat pe fundamentul experienţei şi structurilor din cadrul Programelor PHARE şi TACIS, Programul de Vecinătate România-Republica Moldova (2004-2006), fiind unul din cele 24 de programe lansate de UE în 2003, reprezintă o nouă etapă pentru dinamizarea cooperării transfrontaliere între Republica Moldova şi România. Această cooperare este şi în conformitate cu angajamentele asumate de ambele state, prin documente europene, în special Convenţia-Cadru Europeană asupra cooperării transfrontaliere a colectivităţilor sau autorităţilor teritoriale de la Madrid din 1980 şi protocoalele sale, statutele celor trei Euroregiuni etc. Considerăm că cel mai important impact transfrontalier al acestor programe şi proiecte, poate fi la nivelul resurselor umane, care vor şti să valorifice parteneriatele şi resursele disponibile pentru implementarea unor noi proiecte, de această dată trilaterale, în cadrul Instrumentului European de Vecinătate şi Parteneriat (2007-2013), dezvoltînd relaţiile dintre aceste state, dar şi ajutînd la implementarea reformelor atît de necesare pentru Republica Moldova în parcursul său european.

§ 4. Componentele şi obiectivele Instrumentului European de Vecinătate şi Parteneriat (IEVP) 2007-2013

Comunicarea Comisiei din 11 martie 2003 *„Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours”* (O Europă extinsă – Vecinătatea: un nou cadru pentru relaţiile cu vecinii noştri din Est şi Sud) propunea ca UE să-şi dezvolte o zonă de prosperitate şi o vecinătate prietenoasă, această politică fiind o consecinţă logică a procesului de extindere. Unul din elementele acestei Comunicări a fost posibilitatea de a crea un Nou Instrument de Vecinătate (*New Neighbourhood Instrument*) care să fie construit pe experienţa obţinută în promovarea cooperării transfrontaliere în cadrul programelor PHARE, TACIS şi INTERREG şi care ar putea să se axeze pe asigurarea funcţionării adecvate şi a managementului securităţii frontierelor Estice şi Mediteranene, promovînd dezvoltarea economică şi socială durabilă, dar şi urmărind cooperarea regională şi transnaţională[577].

[577] *Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*, Commission of the European Communities, Brus-

Astfel, plecînd de la acceptul acestei propuneri a Comisiei şi în vederea creării acestui Instrument, Consiliul pentru Afaceri Generale şi Relaţii Externe din iunie 2003 a invitat Comisia să propună o Comunicare cu conceptul Noului Instrument de Vecinătate şi să examineze măsurile care ar îmbunătăţi inter-operabilitatea între diferite instrumente. Aceste concluzii au fost susţinute de Consiliul European de la Tessaloniki din iunie 2003[578].

Ca rezultat, Comisia a publicat la 1 iulie 2003, Comunicarea „Paving the way for a New Neighborhood Instrument"[579] (*Facilitarea unui Instrument de Vecinătate*). Comunicarea prevede că Instrumentul ar trebui să includă şi statele vecine care beneficiază de CARDS şi Euro-Med pe lîngă cele care beneficiază de PHARE, TACIS sau INTERREG. Comunicarea din martie 2003 nu includea în acest Instrument şi Turcia cu care UE are relaţii strînse şi care va beneficia de fondurile unui alt instrument al UE - IPA.

Comunicarea din iulie 2003 este structurată în patru secţiuni: 1) Introducerea - care prezintă cadrul general în care este adoptat documentul; 2) Obiectivele-cheie ale Comunicării; 3) A treia secţiune prezintă situaţia curentă în relaţia cu instrumentele de cooperare existente; 4) Comisia propune primii paşi practici pe care urmează să-i întreprindă imediat după 2006, apoi în baza unei analize propune căi de consolidare a activităţilor de cooperare de-a lungul frontierelor externe în cadrul legal actual, corelat cu aspectele ce ţin crearea viitorului Nou Instrument. Frontiera din Est a UE este între opt state membre şi patru state vecine, de la Marea Barenţ pînă la Marea Neagră de cca 5000 km; în Sud-est între cinci state din Balcanii de Vest şi şase state

sels, COM (2003) 104 final, accesibil la adresa http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_104_en.pdf

[578] Council of the European Union, *Presidency Conclusions – Thessaloniki,* 19 and 20 June 2003*,* 11638/03, p.13, accesibil la: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/76279.pdf

[579] Communication from the Commission, *Paving the way for a New Neighbourhood Instrument*, COM(2003) 393 final, Brussels, 1 July 2003, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_393_en.pdf

membre; în Sud, între opt state membre şi zece state vecine, însă este preponderent o frontieră maritimă de cca 5500 km.

Comunicarea afirmă importanţa pe care o are cooperarea mai strînsă între UE şi vecinii săi, pentru dezvoltarea economică şi socială în regiunile de frontieră şi că este esenţială în perspectiva dezvoltării acestor relaţii, cooperarea în domenii ca: mediu, migraţia ilegală, managementul şi securitatea frontierelor şi nu în ultimul rînd, contactele locale de la om la om (*people-to-people*) şi cooperarea transfrontalieră. Acest Instrument trebuie să fie complementar cu alte politici şi instrumente europene relevante, incluzînd programele de asistenţă financiară naţională, dar şi alte politici şi instrumente sectoriale specifice (ex. Facilitatea Shengen, EQUAL, TEMPUS etc.). Pînă la crearea Instrumentului, asistenţa externă a UE în domeniul cooperării transfrontaliere, sub-regionale şi transnaţionale se realiza prin intermediul diferitor Programe comunitare (TACIS CBC[580], Iniţiativa Comunitară INTERREG[581], CARDS[582], PHARE CBC[583], Meda[584])

[580] Programul *TACIS CBC* susţine cooperarea transfrontalieră la frontierele vestice a statelor: Rusia, Ucraina, Republica Moldova, Belarus. Programul are ca bază juridică Regulamentul Consiliului (EC, Euratom) Nr. 99/200 din 29 decembrie 1999.

[581] *INTERREG Community Initiative* este un instrument financiar în cadrul Fondurilor Structurale a UE şi susţine cooperarea transfrontalieră şi transnaţională între Statele Membre şi cele vecine, resursele financiare alocate în cadrul programului pot fi cheltuite doar pe teritoriul UE. Programul are ca bază juridică Regulamentul Consiliului (EC) Nr. 1260/1999 din 26 iunie 1999 şi Ghidul INTERREG III, Jurnalul Oficial al UE C143 din 23 Mai 2000.

[582] *CARDS* este un instrument important în procesul de asociere şi stabilizare în Balanii de Vest. Programul are ca bază juridică Regulamentul Consiliului (EC) Nr. 2666/2000 din 5 decembrie 2000.

[583] Programul *PHARE CBC* susţine cooperarea transfrontalieră între UE şi statele candidate. Pentru perioada 2004-2006 acest program şi-a extins asistenţa şi pentru frontierele externe a României şi Bulgariei. Programul are ca bază juridică Regulamentul Comisiei (EC) Nr. 2760/98 din 18 decembrie 1998.

[584] Programul *Meda* susţine cooperarea regională între statele din Sudul şi Estul Mării Mediteranene. Programul are ca bază juridică Regulamentul Consiliului (EC) Nr. 2698/2000 din 27 noiembrie 2000.

fiecare program-instrument financiar fiind reglementat de un cadru normativ specific adoptat de instituţiile europene.

Astfel, avînd în vedere complexitatea şi multitudinea de instrumente de asistenţă, care trebuie ajustate şi corelate într-un singur Instrument, Comisia a propus ca acest proces să fie realizat în două etape:

1) ***prima etapă*** - vizînd perioada 2004-2006 pentru Programele de Vecinătate;

Aceasta însemna adaptarea de către Comisie a programului INTERREG ţinînd cont de conceptul Programelor de Vecinătate şi a ariei geografice beneficiare, adăugîndu-se state şi regiuni noi eligibile (regiunile din sudul Spaniei, Franţa, Italia şi Grecia) şi alocarea resurselor financiare specifice cooperării Programelor de Vecinătate în cadrul CARDS, Meda şi PHARE CBC la frontiera Bulgariei şi României cu Republica Moldova, Ucraina şi statele din Balcanii de Vest pentru perioada 2004-2006.

2) ***a doua etapă*** – vizînd perioada de după 2006 pentru Noul Instrument.

Comunicarea din iulie 2003 prevede ca Noul Instrument care vizează perioada de după 2006 deşi are diferite agende pentru diferite regiuni: să combine cooperarea transfrontalieră cu cooperarea regională la frontierele externe a UE care ar permite să asigure continuitatea unor activităţi realizate în cadrul instrumentelor financiare existente şi să utilizeze experienţa de succes a acestora; să combine obiectivele politicii externe, inclusiv geopolitice, cu cele de coeziune economică şi socială; să evite dificultăţile şi problemele care puteau fi întîlnite în aplicarea instrumentelor financiare anterioare[585]. Comunicarea prevede că Comisia va propune în continuare mai multe detalii despre Noul Instrument şi va formula orientările pentru următoarea perspectivă financiară ţinînd cont şi de concluziile celui de-al treilea Raport de coeziune care propune să fie promovate şi susţinute schimburile de

[585] Communication from the Commission, *Paving the way for a New Neighbourhood Instrument*, COM(2003) 393 final, Brussels, 1 July 2003.

bune practici şi experienţă la nivel european prin organizarea diferitor reţele şi implicînd regiunile şi oraşele[586].

La 10 februarie 2004, Comisia Europeană a adoptat Comunicarea privind provocările bugetare într-o Uniune Extinsă pentru perioada 2007-2013[587], document care a servit ca bază pentru adoptarea altei Comunicări pe 14 iulie 2004[588] cu privire la perspectivele financiare şi principalele instrumente de asistenţă pe 2007-2013, document care se planifica a fi lansat încă spre sfîrşitul anului 2003.

La 29 septembrie 2004, Comisia a prezentat o Comunicare cu privire la instrumentele de asistenţă externă pentru perioada 2007-2013[589] reieşind din comunicările Comisiei din februarie şi iulie 2004. În conformitate cu aceasta, pe lîngă instrumentele de asistenţă pe care le avea UE pe plan extern, sunt create 4 instrumente noi care necesită a fi integrate în cadrul legal şi procedural de asistenţă externă al UE: Instrumentul de Asistenţă în Preaderare (*Instrument for Pre-Accession Assistance*); Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat (*European Neighbourhood and Partnership Instrument*); Instrumentul de Cooperare pentru Dezvoltare şi Cooperare Economică (*Development Cooperation and Economic Cooperation Instrument*); Instrumentul pentru Stabilitate (*Instrument for Stability*)[590]. Deşi fiecare din aceste

[586] *Third Report on Economic and Social Cohesion*, p.xxxi, accesibil la: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion3/cohesion3_en.htm

[587] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, *Building our common Future Policy challenges and Budgetary means of the Enlarged Union 2007-2013*, COM(2004) 101 final/2, Brussels, 26.2.2004, accesibil la: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0101en02.pdf

[588] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, *Financial Perspectives 2007 – 2013*, COM(2004) 487 final, Brussels, 14.7.2004, accesibil la: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0487en01.pdf

[589] A se vedea mai multe informaţii cu privire la asistenţa financiară a UE pentru perioada 2007-2013 la adresa: http://www.2007-2013.eu

[590] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on the Instruments for External Assistance under the Future Financial Perspective 2007-2013, COM(2004) 626 final, Brussels, 29.9.2004, p.2, accesibil la: http://ec.europa.eu/external_relations/reform/document/com04_626_en.pdf

noi Instrumente ale UE sunt importante în înțelegerea mecanismelor de asistență comunitară externă, în continuare ne vom referi doar la Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat (în continuare IEVP).

Practic, în aceeaşi zi cu prezentarea Comunicării menționate (29.09.2004), Comisia a adoptat şi propunerea de Regulament pentru Parlament şi Consiliu care defineşte în detaliu componentele acestui Instrument. Regulamentul (*Laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument*) propus de Comisie a fost adoptat de Parlamentul European şi Consiliu la 24 octombrie 2006, publicat în Jurnalul Oficial al UE la 9 noiembrie 2006[591] şi conform art.32 al acestui document el se aplică de la 1 ianuarie 2007 pînă la 31 decembrie 2013.

Articolul 1 din Titlul 1 al acestui document stabileşte scopul general al IEVP „de a acorda asistență în dezvoltarea unei arii de prosperitate şi bună vecinătate implicînd Uniunea Europeană şi statele partenere... asistența poate fi utilizată în beneficiul comun pentru Statele Membre, cele partenere[592] şi regiunile lor, în scopul promovării cooperării transfrontaliere şi trans-regionale... Uniunea Europeană este creată în baza unor anumite valori: demnitatea umană, libertatea, democrația, egalitatea, statul de drept şi respectul față de drepturile omului şi caută a promova angajarea față de aceste valori şi în statele partenere prin dialog şi cooperare". Articolul 2, afirmă că asistența comunitară în cadrul acestui Instrument trebuie să promoveze „o cooperare strînsă şi o integrare economică progresivă între UE şi statele partenere, şi

[591] *Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument*, Official Journal of the European Union L 310/1, 9.11.2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/oj_l310_en.pdf

[592] Regulamentul din 26 ctombrie 2006 are şi o Anexă cu lista statelor partenere care vor beneficia de resursele IEVP, acestea sunt: Algeria, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban, Libia, Moldova, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Siria, Tunisia, Ucraina, Federația Rusă.

în particular, implementarea Acordurilor de Parteneriat şi Cooperare, Acordurilor de Asociere sau alte existente sau viitoare Acorduri... să încurajeze eforturile statelor partenere în scopul promovării bunei guvernări, echității sociale şi dezvoltării economice". Tot acest articol fixează domeniile de cooperare pentru care se va acorda asistența comunitară în cadrul IEVP, printre acestea enumerăm:

- promovarea dialogului politic şi reformei;
- promovarea dezvoltării durabile sub toate aspectele;
- promovarea protecției mediului şi a unui bun management al resurselor naturale;
- consolidarea instituțiilor şi organismelor naționale responsabile de elaborarea şi implementarea efectivă a domeniilor de politici cuprinse în Acordurile de Asociere, Acordul de Parteneriat şi Cooperare sau alte viitoare forme de Acorduri;
- suportul politicilor ce au ca scop reducerea sărăciei şi realizarea Obiectivelor Mileniului;
- dezvoltarea societății civile;
- promovarea dezvoltării economiei de piață, incluzînd măsuri de suport pentru sectorul privat, încurajarea investițiilor şi promovarea comerțului internațional;
- suportul politicilor pentru promovarea sănătății, educației şi instruirii;
- asigurarea unui management eficient al securității frontierei;
- susținerea reformei legislative şi regulatorii la standarde înalte în toate domeniile relevante, în particular încurajarea participării progresive a statelor partenere la piața internă şi intensificarea comerțului;
- promovarea participării în activitățile de cercetare şi inovare a Comunității cît şi în alte programe comunitare;
- promovarea şi protecția drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, suportul procesului de democratizare inclusiv prin asistență şi monitorizare electorală;

– suportul politicilor de a promova dezvoltarea socială, incluziunea socială, egalitatea de gen, non-discriminarea, protecţia socială şi a muncii;
– promovarea cooperării şi integrării regionale şi sub-regionale;
– promovarea statului de drept şi a bunei guvernări, consolidînd eficienţa administraţiei publice, imparţialitatea, reforma şi eficienţa justiţiei, susţinerea luptei împotriva corupţiei şi a fraudei;
– susţinerea cooperării transfrontaliere prin iniţiative locale comune pentru a promova dezvoltarea economică, socială şi de mediu durabilă în regiunile de frontieră şi dezvoltarea teritorială integrată în jurul frontierelor externe a Comunităţii;
– susţinerea eforturilor de dezvoltare locală şi regională atît în mediul urban cît şi rural în vederea reducerii declajelor între acestea şi dezvoltării capacităţilor de dezvoltare regionale şi locale etc.

Documentul menţionează că atît Comisia, cît şi Statele Membre, trebuie să asigure o coerenţă între asistenţa comunitară oferită în baza acestui Regulament şi asistenţa financiară oferită de Comunitate şi Statele Membre, prin intermediul altor instrumente financiare interne şi externe şi a Băncii Europene de Investiţii. Art. 4 din Titlul I al Regulamentului din 26 octombrie 2006 evidenţiază trei principii de bază în procesul de realizare a obiectivelor IEVP: *Complementaritatea*; *Parteneriatul* şi *Cofinanţarea*. Aceste principii sunt justificate, deoarece în cazul primului principiu programele şi proiectele susţinute vin în concordanţă cu documente de planificare strategică naţionale, regionale sau locale. Al doilea principiu presupune că în mod normal se creează un parteneriat între Comisie şi beneficiari, dar este necesar de a implica în derularea programelor şi proiectelor la nivel naţional, regional sau local autorităţile publice, parteneri sociali şi economici, societatea civilă şi alte organisme relevante. De regulă, suportul din partea Comisiei este parţial, deci fiind necesare resurse financiare suplimentare în derularea proiectelor în proporţiile menţionate în Ghidul Aplicantului pentru fiecare program.

Conform art. 6 din Titlul II al Regulamentului, asistenţa Comunitară în cadrul Noului Instrument de Vecinătate se va realiza prin:
– Programe pe ţară;
– Programe transnaţionale (proiecte între două sau mai multe state partenere la nivel regional şi sub-regional, dar la care pot participa şi Statele Membre);
– Programe transfrontaliere (presupune asistenţa pentru unu sau mai multe state partenere şi a unu sau mai multe State Membre, luînd în consideraţie regiunea de frontieră externă a UE la care se află acestea);
– Alte tipuri de măsuri definite de art.15 al Regulamentului.

Programele transnaţionale pot include şi măsuri de cooperare transregională, care în contextul Regulamentului înseamnă cooperarea între Statele membre şi cele partenere vizînd probleme şi subiecte de interes comun şi care se pot desfăşura oriunde pe teritoriul Statelor Membre şi a statelor partenere. Pentru programele de ţară dar şi transnaţionale se vor adopta *Strategii* (Strategy papers) în parte, care trebuie să reflecte obiectivele prioritare pentru fiecare ţară sau regiune în conformitate cu documentele contractuale între statul (statele) partener(e) şi UE, dar şi să fie în acord cu principiile stabilite de Regulament. Strategiile se elaborează pentru o perioadă compatibilă cu priorităţile fixate în cadrul politicii şi trebuie să conţină programe indicative multi-anuale inclusiv alocările financiare indicative multi-anuale, şi să fie revăzute pe termen mediu sau cînd este necesar în conformitate cu procedura prevăzută de articolul 4 şi 7 al Deciziei Consiliului 468/EC din 28 iunie 1999.

Regulamentul prevede în art.7, că la elaborarea programelor de ţară şi transnaţionale Comisia „va determina în mod transparent şi obiectiv alocările financiare pentru fiecare program, ţinînd cont de caracteristicile specifice şi necesităţile ţării sau regiunii vizate, nivelul ambiţiilor parteneriatului UE cu ţara dată, progresele sale faţă de implementarea obiectivelor convenite, inclusiv asupra guvernării şi

reformei şi capacitatea de management şi absorbţie a asistenţei comunitare". Pentru programele transfrontaliere, de asemenea, se va elabora o strategie sau mai multe dacă va fi necesar, care să cuprindă alocaţiile indicative multi-anuale şi unităţile teritoriale eligibile de a participa în fiecare program, iar Comisia va alocările determina după caracteristicile specifice fiecărei regiuni de frontieră, populaţia ariei eligibile, alţi factori ce afectează intensitatea cooperării şi capacitatea de management şi absorbţie a asistenţei comunitare.

Conform art.12 al Titlului IV din Regulament, fiecare Program trebuie să aibă adoptat un Program de acţiuni de regulă pe un an în baza Strategiei, fixînd obiectivele urmărite, rezultatele aşteptate, managementul procedurilor şi suma planificată. De asemenea, ele trebuie să descrie operaţiunile ce vor fi finanţate şi suma necesară pentru fiecare operaţiune, să definească indicatorii de performanţă ce vor fi monitorizaţi, dar şi un orar indicativ de implementare. Pentru programele de cooperare transfrontalieră Comisia va adopta programe comune în conformitate cu art.9 al Regulamentului.

Atît planurile de acţiuni în cadrul programelor pe ţară sau transnaţionale, cît şi programele comune în cadrul programelor de cooperare transfrontalieră, trebuie prezentate de către Comisie Parlamentului European şi Statelor Membre pentru informare. În conformitate cu art.14 al Regulamentului, sunt eligibile pentru finanţare şi de a participa la implementarea programelor de acţiuni, programelor comune de cooperare transfrontalieră şi a măsurilor speciale în cadrul IEVP, următoarele tipuri de beneficiari:

- Statele partenere, regiunile şi instituţiile lor;
- Organisme descentralizate a statelor partenere, cum ar fi: regiunile, departamentele, provinciile şi municipalităţile;
- Organisme comune create de statele partenere, regiuni şi Comunitate;
- Organizaţii internaţionale şi regionale; instituţiile, departamentele şi misiunile ONU; instituţiile financiare şi băncile de dezvoltare internaţională, în cazul în care contribuie la realizarea obiectivelor Regulamentului (deci a IEVP);
- Organismele şi instituţiile Comunitare în cazuri stabilite de Regulament (art.16);
- Agenţiile UE;
- Organisme publice, autorităţi publice locale;
- Companii, firme şi alte organizaţii private şi de bussines;
- Instituţiile financiare care promovează şi finanţează investiţiile private în regiunile şi statele partenere;
- Organizaţiile neguvernamentale (transfrontaliere, reprezentante a minorităţilor naţionale şi/sau etnice, de gen, tineret, consumatori, culturale, educaţionale şi de cercetare);
- Fundaţii private şi media;
- Universităţile;
- Bisericile, asociaţiile şi comunităţile religioase etc.

În cazuri specifice, în vederea realizării obiectivelor Regulamentului, asistenţa Comunitară poate fi acordată şi altor categorii de beneficiari.

Comisia va examina anual, conform art.25, progresele obţinute în implementarea măsurile prevăzute de Regulament şi va prezenta anual Parlamentului European şi Consiliului, dar şi Comitetului Economic şi Social şi Comitetului Regiunilor, un raport privind asistenţa Comunitară. În conformitate cu art. 29 al Regulamentului, suma totală a Instrumentului European de Vecinătate şi Parteneriat planificată pentru perioada 2007-2013 este de 11,181 miliarde euro. Din suma totală, minimum 95% sunt alocaţii pentru programele de ţară şi transnaţionale şi pînă la 5% pentru programele transfrontaliere. Art.30 al Regulamentului stipulează că Comisia va trebui să prezinte pînă la 31 decembrie 2010 raportul pe trei ani de implementare a IEVP în conformitate cu prevederile Regulamentului adoptat în octombrie 2006, care reglementează baza juridică a acestui Instrument, eventual făcînd propuneri legislative pentru modificările necesare.

Ţinînd cont de tipurile de programe prin care se va acorda asistenţa în cadrul IEVP şi corelînd obiectivele tematice cu cele geografice, Comisia a creat şi adoptat, la 7 martie 2007, Programul Inter-Regional, Programul Regional – Sud, Programul Regional – Est, Programul de Cooperare Transfrontalieră şi Programele pe ţară, elaborînd Strategiile (*Strategy papers*) acestor programe pe perioada 2007-2013 şi Programele Indicative (*Indicative Programme*) a acestora pentru 2007-2010.

Programul Inter-Regional (*ENPI Interregional Programme*)[593] îşi propune să contribuie gradual la consolidarea cooperării şi dialogului între UE şi statele acoperite de IEVP. În conformitate cu Strategia acestui program pentru perioada 2007-2013, obiectivul general al Programului Inter-regional este de a asigura un suport efectiv şi eficient în realizarea obiectivelor Politicii Europene de Vecinătate şi ale Parteneriatului Strategic cu Rusia. În particular, implementarea Planurilor de Acţiuni în cadrul PEV şi cele patru direcţii (spaţii) de cooperare convenite cu Rusia, prin activităţi şi iniţiative în domenii şi politici sectoriale ale PEV-ului ca: energia, mediul şi infrastructura, finanţate la nivel inter-regional din argumente de impact, efectivitate, efcienţă sau vizibilitate.

Programul Indicativ pe perioada 2007-2010 în cadrul Programului Inter-regional 2007-2013 se va axa, în special, pe 5 direcţii prioritare:

Prioritatea 1: Promovarea reformei prin expertiză şi consultanţă europeană

Sub-prioritatea 1: TAIEX[594]

[593] ENPI Interregional Programme, Strategy paper (2007-2013) and Indicative Programme (2007-2010), accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_interregional_en.pdf

[594] TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange - Asistenţă Tehnică şi Schimb de Informaţii) este un instrument al Directoratului General pentru Extindere al Comisiei Europene care are drept scop să asiste ţările beneficiare în domeniul armonizării legislaţiei naţionale cu acquis-ul comunitar, politicele şi practicele interne ale UE, contribuind la prestarea la comandă a expertizelor adecvate pentru re-

Sub-prioritatea 2: SIGMA[595]

Prioritatea 2: Promovarea învăţământului superior şi mobilităţii studenţilor

Sub-prioritatea 1: Promovarea cooperării instituţionale în domeniul învăţământului superior

Sub-prioritatea 2: Promovarea mobilităţii studenţilor

Prioritatea 3: Promovarea cooperării între actorii locali în UE şi statele partenere

Prioritatea 4: Promovarea implementării PEV-ului şi a Parteneriatului Strategic cu Rusia

Prioritatea 5: Promovarea proiectelor investiţionale în statele partenere PEV

Instrumentul European de Vecinătate a devenit Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat datorită formatului relaţiilor între UE şi Rusia stabilite în mai 2003 la Sankt Petersburg şi a celor 4 *foi de parcurs* (*Road Maps*)[596] în cadrul unui Parteneriat Strategic (*EU-Russia Strategic Partnership*). Programul Inter-regional în cadrul IEVP atrage o atenţie deosebită acestei dimensiuni a politicii externe a UE[597].

dresarea problemelor urgente. Republica Moldova a fost inclusă să participe la acest instrument în 2006. Mai multe informaţii despre acest Instrument sunt accesibile la: http://taiex.cec.eu.int

[595] SIGMA (Support for Improvement of Governance and Management) este o iniţiativă comună a Centrului pentru Cooperare cu economiile ţărilor aflate în tranziţie din Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică (OCDE) şi a programului PHARE al Uniunii Europene pentru îmbunătăţirea guvernării şi managementului în ţările din Europa Centrală şi de Est.

[596] http://ec.europa.eu/external_relations/russia/russia_docs/road_map_ces.pdf

[597] La data de 14 aprilie 2008, Comisia Europeană a lansat licitaţia pentru proiectele de cooperare transnaţională în cadrul Programului de Cooperare Transnaţională pentru Europa de Sud-est. Programul are ca arie de cooperare: trei State membre vechi: Austria, Grecia şi Italia (Regiunile: Lombardia, Bolzano / Bozen, Trento, Veneto, Friuli-Venezia-Giulia, Emilia Romagna, Umbria, Marche, Abruzzo, Molise, Puglia, Basilicata), cinci State membre noi: Bulgaria, Ungaria, România, Slovenia,

Programul Regional – Sud (*ENPI Euro-Mediterranean Partnership*)[598] acoperă statele Sud-Mediteranene şi din Orientul Mijlociu, state care sunt membre ale Parteneriatului Euro-Mediteranean stabilit prin Declarația de la Barcelona din 1995. Programul Regional vine în concordanță şi cu Regulamentul Consiliului 1638/2006 care prevede înlocuirea instrumentului financiar MEDA pentru regiune cu Noul Instrument. Regiunea Mediteraneană în special, este de o importanță startegică pentru UE, atît sub aspect economic (comerț, energie, migrație) cît şi politic (securitate şi stabilitate). Acest program va contribui la realizarea proiectelor anunțate în cadrul lansării Uniunii pentru Marea Mediterană.

Obiectivele cooperării UE în Regiunea de Sud a vecinătății sunt ghidate atît de Procesul Barcelona, cît şi de Politica Europeană de Vecinătate. Formal, relațiile sunt bazate pe Declarația de la Barcelona şi documentele aprobate la întrunirile ministeriale Euro-Mediteranene în cadrul Procesului de la Barcelona, Acordurile de Asociere bilate-

Slovacia; un Stat candidat: Croația; un Stat cu statut de candidat cu care nu au fost demarate negocierile: Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei; patru state potențial candidate: Albania, Bosnia, Muntenegru şi Serbia; două state cu care UE are relații speciale: Moldova şi Ucraina (Oblasturile: Cjermovestka, Ivano-Frankiviska, Zakarpat-ska, Odessa). Proiectele depuse de partenerii din Republica Moldova şi regiunile eligibile din Ucraina vor fi finanțate în cadrul programului Interregional IPEV (buget comun - 2 mil. Euro). Pentru a nu exclude participarea partenerilor din Moldova şi Ucraina la licitația curentă, activitățile partenerilor în cauză vor fi acoperite din fondurile FERD, în valoare de 10% din contribuția Comisiei Europene pentru program. Durata indicativă a unui proiect poate fi de pînă la 24 luni şi o valoare medie indicativă a unui proiect de 1,8 milioane euro. Unul din criteriile minimale de selecție este ca numărul de parteneri să fie din minim 3 state partenere din care minim unu este stat membru. Termenul limită pentru depunerea declarațiilor de interes pentru acest program a fost 23 mai 2008. Mai multe informații despre Programul de Cooperare Transnațională pentru Europa de Sud-est sunt accesibile pe pagina web a Secretariatului Tehnic Comun: www.southeast-europe.net

[598] ENPI Euro-Mediterranean Partnership, Regional Strategy Paper (2007-2013) and Regional Indicative Programme (2007-2010), accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_euromed_rsp_en.pdf

rale şi – mai recent – Programul de lucru pe 5 ani adoptat în 2005 de către întîlnirea la nivel înalt de la Barcelona. Practic, obiectivele Strategiei pe perioada 2007-2013 a Programului Regional-Sud se bazează în mare parte pe prioritățile incluse în respectivul Program de lucru.

Prioritățile care urmează să fie implementate prin acțiuni concrete la nivelul acestei regiuni, de către acest Instrument, incluse în Programul Indicativ pe 2007-2010, prevăd realizarea:

- unui spațiu Euro-mediteranean comun al cooperării în domeniul justiției, securității şi migrației:
- unui spațiu comun al dezvoltării economice durabile, axat pe liberalizarea comerțului, integrarea comerțului regional, rețele de infrastructură şi protecția mediului;
- unui spațiu comun a schimburilor socio-culturale, axat pe schimburile culturale şi contactelor de la om la om, sporind rezultatele Parteneriatului prin intermediul media.

Parteneriatul la nivelul regiunii de sud, prin obiectivele fixate, se va transforma prin unele aspecte mai ales ale obiectivelor geoeconomice, într-un element de promovare şi extindere a cooperării şi în alte regiuni decît cele incluse în IEVP. Programul Indicativ pe 2007-2010 al Programului Regional-Sud în cadrul IEVP prevede alocări în valoare de 343,5 milioane Euro.

Programul Regional – Est (*ENPI Eastern Regional Programme*)[599] acoperă şapte state din Europa de Est şi Caucazul de Sud incluse în IEVP (Ucraina, Belarus, Moldova, Armenia, Azerbaidjan, Georgia şi Russia). Strategia şi Programul Indicativ regional adoptate formal de Comisie la 7 martie 2007 pentru aceste state, complementează Strategiile şi Programele Indicative pe care le are fiecare din aceste state în parte şi de aceea ele trebuie privite în ansamblu. Strategia regională a

[599] ENPI Eastern Regional Programme, Strategy paper (2007 – 2013), accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_eastern_rsp_en.pdf; ENPI Eastern Regional Indicative Programme (2007 – 2010), accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_eastern_rip_en.pdf

fost dezvoltată în procesul de elaborare, prin consultarea cu autoritățile statelor partenere, Statele Membre UE şi alte instituții donatoare. Obiectivul principal al cooperării UE în această regiune, conform Strategiei acestui program pe 2007-2013, este de a dezvolta şi spori relațiile stabilite, trecînd de la nivelurile anterioare ale cooperării, la o integrare economică graduală şi aprofundarea cooperării la nivel politic.

Asistența pentru Programului Regional-Est în cadrul IEVP, se va concentra pe 5 arii prioritare, incluse în Programul Indicativ regional pe 2007-2010:

- Crearea de rețele (în domeniul transportului şi energiei), cooperarea regională la nivelul Întreprinderilor Mici şi Mijlocii;
- Protecția mediului şi silvicultură;
- Managementul frontierei şi migrației, lupta împotriva crimei organizate trans-naționale, vama;
- Activități de la om la om, Informare şi suport.

Prin acest Program, asistența UE pe întreaga perioadă vizată de Strategie urmăreşte şi să consolideze relațiile de colaborare între statele din regiune şi între acestea şi UE, suplimentînd asistența oferită la nivel național prin cea la nivel regional. Acestea în ansamblu trebuie să contribuie la implementarea PEV-ului şi a Parteneriatului Strategic pe cele patru spații comune de cooperare între UE şi Rusia. Pentru a asigura continuitatea Programului de Cooperare Regională 2000-2006 şi asistența Programului regional TACIS, cinci Republici din Asia Centrală (Kazahstan, Kîrghistan, Tadjichistan, Turkmenistan şi Uzbechistan)[600] pot de asemenea să beneficieze de asistența din cadrul Programului Regional-Est în baza art.27 al Regulamentului privind IEVP din 26 octombrie 2006. Programul Indicativ pe 2007-2010 al Programului Regional-Est în cadrul IEVP prevede alocări în valoare de 223,5 milioane Euro.

[600] Statele respective sunt vizate şi de Strategia Regională a Instrumentului pentru Cooperare şi Dezvoltare în Asia Centrală (DCI Central Asia Regional Strategy), astfel intercalîndu-se coerent două Instrumente de asistență a UE în această regiune.

Un program care ne interesează într-un mod mai special este **Programul de Cooperare în bazinul Mării Negre** ENPI CBC 2007-2013. Politica UE în regiunea Mării Negre a fost afirmată prin Comunicarea Comisiei din 11.04.2007 - *Black Sea Synergy - a new Regional Cooperation Initiative*. Chiar dacă Moldova nu are frontieră maritimă, ea este inclusă în acest program. Conform acestui document, Regiunea Mării Negre include Grecia, Bulgaria, România şi Moldova la Vest, Ucraina şi Rusia la Nord, Georgia, Armenia şi Azerbaidjan la Est, şi Turcia la Sud. Deşi Armenia, Azerbaidjan, Moldova şi Grecia nu sunt state ale litoralului Mării Negre, istoria şi proximitatea geografică le face pe acestea drept actori naturali în regiune[601]. Programul are mai multe obiective pentru această regiune, printre care[602]:

- schimbul de experiență şi bune practici între statele din regiune;
- introducerea unor standarde comune în domeniul schimburilor de informații;
- creşterea implicării politice în vederea evitării unor conflicte în regiune, dar şi soluționarea lor acolo unde sunt;
- suport pentru cooperarea regională în domeniul transportului şi construcției unei noi infrastructuri energetice;
- facilitarea dezvoltării contactelor între comunitățile, orașele, universitățile, instituțiile culturale, organizațiile societății civile din regiunea Mării Negre;
- susținerea societății civile şi a cooperării la nivel local;
- stabilirea unei cooperări strategice în domeniul mediului şi implementarea acordurilor multilaterale în acest domeniu pe plan regional;

[601] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, *Black Sea Synergy - a new Regional Cooperation Initiative,* COM(2007) 160 final, Brussels, 11.04.2007, p.2. accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_en.pdf

[602] Ibidem, pp.3-8.

– cooperarea între statele din regiune în domeniul social, ştiinţific şi consolidarea cooperării transfrontaliere.

Raţionamentele creării acestui program au fost atît de ordin socio-economic, prin faptul că cinci din statele din regiune sunt state partenere PEV, faţă de care UE are nişte mecanisme specifice de cooperare, cît şi de ordin politic şi geopolitic, prin aderarea României şi Bulgariei la UE începînd cu 1 ianuarie 2007, fapt ce creează un cadru de cooperare şi în domeniul securităţii regionale. Din punct de vedere financiar, UE va susţine realizarea obiectivelor enunţate mai sus, prin resursele programelor naţionale, regionale şi de cooperare transfrontalieră a IEVP, alte instrumente de asistenţă externă a UE, şi pentru Statele Membre prin Fondul European de Dezvoltare Regională. În acest sens, activităţile regionale ale Băncii Europene pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare, Băncii Europene de Investiţii, cît şi Banca pentru Dezvoltare şi Comerţ din regiunea Mării Negre (instituţie cu sediul la Thessaloniki) pot oferi noi posibilităţi de creare a unor mecanisme de finanţare comună[603]. Bugetul total al programului este de cca 17 mil.Euro. La 19 iunie 2008, Comisia Europeană a publicat un Raport privind realizările pe domenii obţinute timp de un an de la lansarea acestei iniţiative la Marea Neagră, unde sunt apreciate eforturile statelor participante din regiune pentru realizarea unor obiective şi interese comune pentru UE şi statele partenere (candidate sau participante la PEV)[604]. Politica UE la Marea Neagră capătă o importanţă deosebită prin faptul că această regiune devine de fapt o nouă frontieră strategică pentru Europa, Rusia şi Statele Unite, în termeni de securitate energetică, conflicte îngheţate, legături comerciale, migraţie şi alte politici cheie. Sinergia la Marea Neagră o aduce pe UE mai aproape de partenerii PEV şi de Rusia, mai ales că UE are în general o experienţă pozitivă de colaborare cu Rusia la Marea Baltică pe dimensiunea nordică şi şi-ar dori să-şi dezvolte această cooperare şi în bazinul Mării Negre[605]. Politica UE în această regiune şi aspiraţiile Georgiei şi Ucrainei de aderare la NATO, ridică întrebări cu privire la extinderea în regiune a acestor două organizaţii pe de o parte şi opunerea Rusiei în această chestiune pe de altă parte. Aderarea la UE a acestor state este mai dificilă în privinţa criteriilor de aderare, care trebuie să le îndeplinească, deşi opinia publică este în cea mai mare parte favorabilă integrării europene. Cît priveşte aderarea la NATO a acestor două state, deşi criteriile de aderare fiind mai uşor de îndeplinit decît cele pentru UE, Rusia este mult mai hotărîtă să se opună. Ponderea populaţiei în Ucraina care ar susţine aderarea la această organizaţie este în scădere, iar în Georgia sondajele arată că peste 77% din populaţie sunt pentru aderarea la NATO, reprezentînd unul din cele mai înalte niveluri, comparînd cu datele din statele care au aderat în 2004[606]. NATO are acum frontiere cu trei mări, iar umbrela sa de securitate se întinde de la Marea Mediterană la Marea Baltică şi la Marea Neagră. În cadrul acestui triunghi, NATO împreună cu UE, şi-au asumat un rol în securitatea globală şi şi-au definit noile politici faţă de noile provocări la adresa securităţii în Nordul Africii, Orientul Mijlociu, Caucaz şi Asia Centrală[607]. Regiunea Mării Negre poate juca un rol dublu: ca platformă pentru proiecţia puterii spre Orientul Mijlociu şi Asia, dar şi ca zonă-tampon împotriva riscurilor asimetrice la adresa securităţii europene[608].

[603] Ibidem, pp.9-10.

[604] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. *Report on the first year of implementation of the Black Sea Synergy.* COM(2008) 391 final, Brussels.19.6.2008, 10 p. Accesibil la: http://ec.europa.eu/external_relations/blacksea/index_en.htm

[605] Emerson, Michael. *The EU's New Black Sea Policy*. În: Hamilton, Daniel and Mangott, Gerhard (eds.), *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*.-Washington, D.C.: Center for Transatlantic Relations, 2008, p.265.

[606] Larrabee, F. Stephen. *NATO and Black Sea Security*. Ibidem, pp.277-292.

[607] George Cristian Maior, Mihaela Matei. *The Black Sea Region in an Enlarged Europe: Changing Patterns, Changing Politics.* În: *Mediterranean Quarterly*, Winter 2005, p.33.

[608] Ibidem, p.50.

O organizaţie importantă care poate contribui la realizarea obiectivelor strategice în regiunea Mării Negre este şi Organizaţia pentru Cooperarea Economică la Marea Neagră (OCEMN). Creată în iunie 1992 şi devenită organizaţie economică cu personalitate juridică internaţională la 1 mai 1999, aceasta va forma încă o platformă de cooperare între UE, Rusia şi statele incluse în Politica Europeană de Vecinătate[609]. Deşi este o organizaţie cu caracter economic, prin intermediul acesteia se întreprind şi măsuri care ar asigura securitatea într-o regiune unde există potenţiale conflicte[610], iar statele membre au mai multe iniţiative care ar consolida cooperarea între ele pe multiple planuri[611].

Programele de Cooperare Transfrontalieră (*ENPI Cross-Border Cooperation*)[612] reprezintă un mecanism important de realizare a unei componente integrale a PEV-ului şi a Parteneriatului Strategic cu Rusia. Strategia pe 2007-2013 privind Programele de cooperare transfrontalieră afirmă obiectivele generale ale UE în acest domeniu, examinează agenda politică relevantă acestei cooperări şi situaţia so-

[609] Aydin, Mustafa. *Europe's New Region: The Black Sea in the Wider Europe Neighbourhood*. În: *Southeast European and Black Sea Studies*, Vol.5, No.2, May 2005, pp.257–283.

[610] Pavliuk Oleksandr. *Concerted Action for Sustainable Development to enhance Peace, Stability and Prosperity, in the Black Sea Region*. În: *Southeast European and Black Sea Studies*, Vol.1, No.2, May 2001, p.85.

[611] La 23 octombrie 2008, la Tirana (Republica Albania), în cadrul reuniunii Consiliului Miniştrilor Afacerilor Externe ai statelor membre ale OCEMN a fost adoptat noul Manual Operaţional al Fondului de Dezvoltare a Proiectelor al OCEMN, care va lansa o perioadă nouă pentru finanţarea proiectelor în domenii economice, de comerţ şi ştiinţifice. În acelaşi timp, a fost lansat Fondul Elenic de Dezvoltare, ale cărui priorităţi sunt finanţarea proiectelor în domeniul transportului, comerţului şi ecologiei. La acest eveniment, Republica Moldova a semnat Acordurile privind facilitarea regimului de vize pentru şoferii profesionişti şi pentru oamenii de afaceri ai statelor membre ale OCEMN. (*http://www.mfa.gov.md/noutati/3700/*)

[612] ENPI Cross-Border Cooperation, Strategy Paper (2007-2013) and Indicative Programme (2007-2010), accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_cross-border_cooperation_strategy_paper_en.pdf

cio-economică în regiunile de frontieră în statele partenere, oferă o prezentare generală a realizărilor anterioare în acest domeniu şi plasează programele de cooperare transfrontalieră în contextul altor programe şi politici de cooperare relevante.

Programele de cooperare transfrontalieră pe perioada 2007-2013 îşi propun de la început 4 obiective-cheie:

- promovarea dezvoltării sociale şi economice în regiunile de pe ambele părţi a frontierelor comune;
- lucrînd în comun pentru a răspunde provocările din domenii ca: mediul, sănătatea publică şi prevenirea şi lupta împotriva crimei organizate;
- asigurarea frontierelor securizate şi eficiente;
- promovarea acţiunilor de cooperare transfrontalieră de la om la om (*people-to-people*).

Aceste programe doresc să se edifice pe baza experienţei de cooperare şi pe structurile create în cadrul primei etape (2004-2006) a Programelor de Vecinătate. Strategia prevede că partenerii programelor elaborează şi adoptă programele operaţionale comune care sunt propuse Comisiei, iar după ce le ajustează la prevederile Regulamentului din octombrie 2006 şi Regulile de Implementare din august 2007, aceasta le adoptă şi remite copii ale acestor documente Parlamentului şi Statelor Membre. Programele de cooperare transfrontalieră vor oferi asistenţă politicilor europene relevante, care au efecte majore în regiunile vizate şi obţin indicatori prin acţiuni concrete, cu repercusiuni strategice asupra populaţiei din regiunile de frontieră a UE cu statele partenere. Printre aceste domenii prioritare, Strategia pe 2007-2013 evidenţiază:

- subiecte legate de politica comercială, inclusiv reglementarea comerţului local de frontieră de-a lungul frontierelor externe ale UE;
- acquis-ul Shengen, inclusiv Facilitatea Shengen care oferă suport noilor State Membre pentru investiţii la frontieră;

– politici în relație cu migrația, eliberarea vizelor, migrația ilegală şi lupta împotriva crimei organizate;
– cooperarea operațională coordonată de către FRONTEX[613] şi Europol;
– politica de mediu şi maritimă inclusiv dimensiunile externe ale politicii din domeniul pescuitului.

Pentru perioada 2007-2010, Programul Indicativ defineşte ariile geografice şi eligibilitatea regiunilor în cadrul programelor, dar şi obiectivele şi rezultatele aşteptate de la cele 15 programe de cooperare transfrontalieră. Dintre care - 9 programe terestre, 3 programe maritime-terestre şi 3 programe maritime. În *Tabelul 5* sunt prezentate programele şi alocările indicative pentru fiecare program de cooperare transfrontalieră în cadrul IEVP pe perioada 2007-2013.

*Tabelul 5. Alocările indicative pentru fiecare program de cooperare transfrontalieră în cadrul IEVP pe perioada 2007-2013**

Programele la frontierele terestre	**2007-2010**	**2010-2013**	**2007-2013**
	(mil.euro)	**(mil.euro)**	**Total (mil.euro)**
Kolarctic/Rusia	14.728	13.513	28.241
Karelia/Rusia	12.101	11.102	23.203
SE Finlanda/Rusia	18.871	17.314	36.185

[613] Agenția FRONTEX este instituție cu personalitate juridică, a devenit operațională la 3 octombrie 2005 şi îşi are sediul în Varşovia (Polonia). Are un staff de cca 164 de angajați, contribuie la implementarea şi dezvoltarea graduală a Sistemului de Management Integrat al Frontierei UE. Agenția este condusă de un Director executiv şi un Consiliu de Administrație compus din cîte un reprezentant al Statelor membre şi doi reprezentanți ai Comisiei Europene. A se vedea: Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, *Official Journal of the European Union* L 349, 25.11.2004, pp.1-11. Mai multe informații despre FRONTEX sunt accesibile la: http://www.frontex.europa.eu

Estonia/Letonia/Rusia	24.915	22.859	47.775
Letonia/Lituania/Belarus	21.766	19.970	41.737
Lituania/ Polonia /Rusia	68.908	63.222	132.130
Polonia/Belarus/Ucraina	97.107	89.094	186.201
Ungaria/Slovacia/Ucraina/ România	35.796	32.842	68.638
România/Moldova/Ucraina	66.086	60.632	126.718
Programele la frontierele maritime			
Spania/Maroc	81.738	74.993	156.732
CBC Atlantic Programme	16.773	15.389	32.162
Italia/Tunisia	13.138	12.054	25.191
Programele maritime			
Marea Neagră	9.025	8.281	17.306
Marea Mediterană	90.539	83.068	173.607
Regiunea Mării Baltice (contribuția IEVP la Programul Mării Baltice integrat)	11.791	10.818	22.608
Total	**583.283**	**535.152**	**1.118.434**

***Sursa:** ENPI Cross-Border Cooperation, Strategy Paper (2007-2013) and Indicative Programme (2007-2010), p.29.

Asistența financiară a programelor de cooperare transfrontalieră, conform Strategiei pentru perioada 2007-2013 este asigurată din două surse: din alocările financiare proprii ale IEVP în conformitate cu art.29 al Regulamentului IEVP din 26 octombrie 2006 şi din Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) în conformitate cu Regulamentul din 11 iulie 2006[614]. Astfel, din alocările indicative pentru programele de cooperare transfrontalieră de 583,28 milioane

[614] Council Regulation (EC) No 1083/2006 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund, OJ L 210, 31.7.2006, p. 25.

euro alocate pentru perioada 2007-2010, 274,92 milioane euro sunt din IEVP şi 308,36 milioane euro din FEDR, iar pentru 2011-2013, din cele 535,15 milioane alocate indicativ, 252,23 milioane sunt din IEVP şi 282,93 milioane din FEDR.

Acelaşi document prevede că eligibilitatea beneficiarilor este bazată pe Regulamentul IEVP, prioritate se va acorda autorităţilor publice locale şi regionale, organizaţiilor non-guveramentale şi societăţii civile, camerelor de comerţ, comunităţii academice şi educaţionale cît şi altor beneficiari din aria eligibilă a programului. Implicarea autorităţilor naţionale va fi necesară în toate stadiile de dezvoltare a programului şi unde este necesar la implementarea proiectului.

Programele vor fi supuse revizuirii, care va fi probabil în 2009, iar revizuirea ar putea eventual să aducă ajustări Programului Indicativ pe 2011-2013 a programelor de cooperare transfrontalieră. Un aspect deosebit de important asupra căruia trebuie de atras atenţia, în opinia noastră, este punctul 6.6 din Programul Indicativ pe 2007-2010, care se referă la riscurile implementării programelor în acest domeniu, punct pe care nu îl regăsim în documentele celorlalte programe.Ţinînd cont de experienţa trecută în activităţile de cooperare transfrontalieră, documentul punctează patru tipuri de riscuri:

- capacitatea şi pregătirea partenerilor de a intra în parteneriatul programului (angajamentul politic);
- disponibilitatea şi capacitatea partenerilor de a administra programul şi în special de a stabili un sistem de management comun al responsabilităţii;
- cunoştinţele şi capacitatea partenerilor de elaborare şi implementare a proiectelor;
- suportul naţional pentru stabilirea şi managementul programului de către partenerii locali.

Este important ca aceste riscuri menţionate şi în documentele din acest domeniu pe ţară să fie diminuate sau depăşite prin eforturi şi angajamente din partea regiunilor beneficiare a acestor programe,

asupra cărora se vor simţi rezultatele implementării programelor şi proiectelor[615].

Componentele geografice ale unor Programe de Vecinătate din 2004-2006 au fost combinate pentru Programele de cooperare transfrontalieră IEVP pe perioada 2007-2013, astfel: Programele de Vecinătate - *Ungaria/Slovacia/Ucraina*, *România/Ucraina*, *România/Moldova* vor fi regrupate în Programele *Ungaria/Slovacia/Ucraina/România* şi *România/Ucraina/Moldova*, de asemenea, Programul *Spania/Maroc* deşi va continua, se creează încă două Programe care acoperă aceste state - Programul de cooperare terestru-maritim *Atlantic* şi *Programul Italia/Tunisia*.

***

O componentă importantă a IEVP pentru suportul statelor partenere PEV, care necesită proiecte investiţionale strategice, este *Facilitatea Guvernării şi Fondul de Investiţii al Vecinătăţii* pentru perioada 2007-2010, unde sunt alocaţi 400 milioane euro. Asistenţa pentru Programele trans-naţionale şi cele de cooperare transfrontalieră, vor complementa prin obiectivele lor multe acţiuni finanţate prin Programele pe ţară. Analizînd alocările multianuale indicative pentru Programele pe ţară şi ţinînd cont de criteriile stipulate în Regulamentul IEVP din octombrie 2006, în baza cărora Comisia va determina cuantumul alocărilor pentru fiecare ţară, vedem ponderea şi proporţiile de alocare a acestor resurse pe dimensiunea estică şi sudică a frontierelor UE. În

[615] Strategia Programelor de cooperare transfrontalieră în cadrul IEVP pe 2007-2013 conţine informaţii cu privire la populaţia regiunilor de frontieră ce sunt incluse ca arii eligibile în Programele de cooperare transfrontalieră în cadrul IEVP, de partea UE cît şi din partea statelor partenere. Conform acestora, în regiunile la frontiera UE din Nord şi Est, populaţia UE este de 47,5 milioane, iar în statele partenere este de 67,3 milioane; la frontiera din Sud populaţia UE este de 78,3 milioane iar cea a statelor partenere este de 64, 3 milioane. Datele sunt pe 2003 şi 2004 şi sunt incluse şi populaţiile regiunilor de la frontiera Bulgariei şi României ca parte a UE. Datele despre populaţia Statelor Membre, a statelor candidate şi a celor potenţial candidate sunt de la Eurostat, iar pentru statele partenere au fost utilizate informaţiile de la agenţiile de statistică naţionale.

Tabelul 6, prezentăm alocările multianuale indicative din partea UE pe perioada 2007-2010 pentru Programele pe țară în cadrul IEVP.

Tabelul 6. Alocările multianuale indicative pe perioada 2007-2010 pentru Programele pe țară.*

Programele pe țară	**Suma planificată 2007-2010 (milioane euro)**
Algeria	220
Armenia	98.4
Azerbaidjan	92
Belarus	20
Egipt	558
Georgia	120.4
Israel	8
Iordania	265
Liban	187
Libia[616]	8
Moldova	209.7
Maroc	654
Autoritatea Palestiniană	632
Siria	130
Tunisia	300
Ucraina	494
Federația Rusă	120
Total Programele pe țară	**4,116.50**

***Sursa:** http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/0703_enpi_figures_en.pdf

Consolidarea capacităților administrative şi de management în administrarea programelor şi proiectelor devine un factor important în implementarea cu succes a acestora şi obținerea rezultatelor aşteptate, prin intermediul IEVP şi a programelor sale, atît pentru UE

[616] Pentru Libia şi Autoritatea Palestiniană sumele sunt orientative nefiind acum posibilă planificarea pe termen mediu pentru că nici Strategiile şi nici Programele Indicative pe țară nu sunt adoptate.

cît şi pentru vecinii ei şi vecinii vecinilor ei, de a asigura o zonă de stabilitate, prosperitate şi securitate în Europa şi la frontierele sale. În direcția informării publicului larg şi a instituțiilor interesate cu privire la noutățile legate de implementarea Politicii Europene de Vecinătate (PEV) şi a Instrumentului European de Vecinătate şi Parteneriat (IEVP), Comisia Europeană editează în format electronic un buletin informativ săptămînal al IEVP[617] care ne permite să cunoaştem ultimele realizări vizavi de politica externă a UE față de vecinii ei prin intermediul Instrumentelor sale. O concluzie importantă ar fi aceea că, deşi există mai multe documente europene care consideră extrem de necesară implicarea societății civile în dialogul cu guvernele naționale şi instituțiile europene, implicarea în procesul de implementare a PEV, elaborarea documentelor strategice şi de participare la stabilirea obiectivelor şi a mecanismelor de finanțare în cadrul programelor IEVP, se constată totuşi în majoritatea statelor PEV un nivel scăzut de participare şi implicare a acestui sector, în limitele delegate de UE pentru consultări în aceste procese la nivelul fiecărui stat[618].

§ 5. Aspecte generale privind participarea Republicii Moldova în contextul Politicii Europene de Vecinătate

Prin Comunicarea Comisiei din martie 2003 *„Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours"*, UE şi-a propus să contribuie la edificarea unei

[617] E-buletinele săptămînale al IEVP începînd cu primul număr din 29 iunie 2007 sunt accesibile la: http://www.ediweb.be/europeaid/forms/newsletterArchive.asp?idNewsletter=83

[618] Pentru concluziile generale ale reprezentanților societății civile din mai multe state PEV privind implicarea acestui sector în cadrul implementării acestei politici în statele lor şi a relațiilor lor cu guvernele naționale şi instituțiile europene, a se vedea: Ljubljana Declaration, *International Conference: Giving a stronger voice to civil society in the European neighbourhood, Development of civil dialogue and partnership relations between civil society, national governments and EU institutions*, Brdo, Slovenia, 2 April 2008.

zone de stabilitate, prosperitate şi securitate în vecinătatea UE, promovînd valori şi principii-cheie care stau la baza Comunităţii Europene şi anume: statul de drept, democraţia, respectul şi protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului etc. Odată cu declararea Independenţei (1991) şi aderarea la mai multe instituţii şi organisme internaţionale (ONU – 1992, Consiliul Europei – 1995), Republica Moldova a transmis un mesaj Comunităţii Europene şi internaţionale cu privire la acordul său de a îmbrăţişa aceste valori, consfinţite şi în legea supremă a statului adoptată în 1994. Astfel, dezvoltarea şi aplicarea acestor principii şi valori propuse de PEV pentru vecinătatea UE, vine să completeze eforturile Republicii Moldova în acest sens, cu urcuşurile şi coborîşurile pe care le-a cunoscut statul nostru de la crearea sa.

În acest paragraf nu ne propunem să trecem în revistă istoricul relaţiilor Republicii Moldova cu UE[619], ci ne propunem să evidenţiem statutul dar şi contextul participării Republicii Moldova în cadrul Politicii Europene de Vecinătate[620] de la lansarea acesteia de către UE şi principalele prevederi ale documentelor europene cu privire la Moldova în cadrul acestei politici, fără a analiza aici conţinutul rapoartelor Republicii Moldova vizavi de realizările în cadrul PEV, deşi au fost studiate de noi şi cărora le dăm o apreciere de ansamblu. Cu toate acestea, nu putem să nu menţionăm că începutul relaţiilor UE-RM sub aspect contractual şi în baza unui document semnat bilateral, a fost adoptarea Acordului de Parteneriat şi Cooperare dintre Uniunea

[619] A se vedea: Skvorţova, Alla. *Moldova.* Chapter 17. În: Blockmans, Steven., Adam Lazowski (eds). *The European Union and Its Neighbours: A Legal Appraisal of the EU's Policies of Stabilisation, Partnership and Integration*. Published by Cambridge University Press, 2006, pp.549-574.

[620] La acest subiect a se vedea şi studiul: Roşca, Ala., Horga, Ioan. *La Republique de Moldavie – une tete de pont de l'UE?!* În: *L'Union Européenne et ses espaces de proximité. Entre strategie inclusive et partenariats renovés: quel avenir pour le nouveau voisinage de l'Union?* (Sous la direction de Laurent Beurdeley, Renaud de la Brosse et Fabienne Maron), Bruxelles: Bruylant, 2007, p.173-197.

Europeană şi Republica Moldova, document care instituţionalizează pentru prima dată relaţiile dintre aceste două părţi şi care oferă o dimensiune politică acestor relaţii. Acordul de Parteneriat şi Cooperare (APC) între Republica Moldova şi Uniunea Europeană (UE), din 28 noiembrie 1994, a intrat în vigoare la 1 iulie 1998 pentru o perioadă iniţială de 10 ani[621], respectiv pînă în iulie 2008. Parteneriatul dintre părţile semnatare este stabilit conform art.1 al APC, avînd următoarele obiective:

- asigurarea unui cadru corespunzător dialogului politic între Părţi, care ar permite dezvoltarea unor relaţii politice;
- promovarea comerţului şi investiţiilor, precum şi relaţiilor economice armonioase între Părţi pentru a încuraja astfel dezvoltarea lor economică durabilă;
- asigurarea bazei pentru colaborarea în domeniile legislativ, economic, social, financiar şi cultural;
- susţinerea eforturilor Republicii Moldova de consolidare a democraţiei, de dezvoltare a economiei şi de finalizare a tranziţiei sale la economia de piaţă.

Relaţiile Republica Moldova - Uniunea Europeană sînt instituţionalizate prin structurile de cooperare bilaterale care au rolul de a dezvolta dialogul politic, dar şi să monitorizeze activitatea instituţiilor statului, vizavi de măsurile întreprinse în vederea realizării obiectivelor comune convenite de Republica Moldova şi UE. Aceste structuri stabilite prin APC sunt:

- ***Consiliul de Cooperare*** RM-UE (la nivel de Guvernul Republicii Moldova, Preşedinţia UE, Comisia Europeană, Înaltul Reprezentant al UE pentru Politica Externă şi de Securitate Comună);

[621] Acordul de Parteneriat şi Cooperare dintre UE şi Republica Moldova intrat în vigoare la 1 iulie 1998, p.5., accesibil la: http://ec.europa.eu/external_relations/ceeca/pca/pca_moldova.pdf

– ***Comitetul de Cooperare*** RM-UE (este format la nivel de vice-miniştri, în funcţia de copreşedinte al Comitetului din partea Republicii Moldova este desemnat viceministrul economiei, responsabil pentru relaţiile economice externe. Regulamentul Comitetului este elaborat în baza articolului 14 al Regulilor de procedură ale Consiliului de Cooperare Republica Moldova - Uniunea Europeană aprobate la prima reuniune a acestuia din 14 iulie 1998.)[622];
– ***Comitetul Parlamentar de Cooperare*** RM-UE (se întruneşte de regulă de două ori pe an, la Bruxelles şi la Chişinău);
– ***4-subcomitete de cooperare*** 1)Domeniul comerţului şi investiţiilor; 2) Domeniul financiar, economic şi statistic; 3) Domeniul vamal, cooperare transfrontalieră, justiţie, libertate şi securitate; 4) energie, transport, mediu, reţele, stiinţă şi tehnologii, instruire, educaţie)[623]. Subcomitetele/grupurile de lucru îşi desfăşoară activitatea sub autoritatea Comitetului, prezentînd secretarului, în timp de 7 zile după fiecare şedinţă, rapoartele respective.

[622] Conform Hotărîrii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea componenţei nominale şi a Regulamentului părţii moldave în Comitetul de Cooperare Republica Moldova - Uniunea Europeană, Nr.320 din 18.03.2002 (*Monitorul Oficial Nr. 043 din 28.03.2002*), Comitetul de Cooperare Republica Moldova - Uniunea Europeană este instituit conform prevederilor Acordului de Parteneriat şi Cooperare între Comunităţile Europene şi statele lor membre, pe de o parte, şi Republica Moldova, de altă parte, semnat la Bruxelles, la 28 noiembrie 1994, intrat în vigoare la 1 iulie 1998 are următoarele funcţii: elaborarea sarcinilor şi măsurilor în vederea executării prevederilor Acordului în direcţiile strategice şi în domeniile definite de Consiliul de Cooperare drept prioritare; dirijarea şi coordonarea acţiunilor în vederea îndeplinirii sarcinilor stabilite; participarea, în caz de necesitate, la pregătirea reuniunilor şi elaborarea recomandărilor Consiliului de Cooperare, monitorizarea implementării recomandărilor Consiliului de Cooperare şi asigurarea continuităţii şi eficienţei aplicării prevederilor Acordului; prezentarea de rapoarte Consiliului de Cooperare privind îndeplinirea sarcinilor şi obiectivelor stabilite în cadrul implementării Acordului; abordarea oricărui alt subiect indicat de Consiliul de Cooperare, precum şi a problemelor apărute în procesul implementării Acordului; elaborarea propunerilor şi recomandărilor vizînd acţiunile ce ţin de executarea Acordului, pentru a fi adoptate de Consiliul de Cooperare; instituirea şi desfiinţarea, în caz de necesitate, a subcomitetelor/grupurilor de lucru în funcţie de direcţiile prioritare de colaborare între Părţi, stabilite de Consiliul de Cooperare; definirea sarcinilor şi funcţiilor subcomitetelor/grupurilor de lucru instituite; dirijarea şi coordonarea activităţii subcomitetelor/grupurilor de lucru.

Putem considera deosebit de importante acţiunile întreprinse de autorităţile Republicii Moldova în direcţia integrării europene, prin crearea în noiembrie 2002 a Comisiei naţionale pentru integrare europeană, care la 16 septembrie 2003 a aprobat şi a prezentat Comisiei Europene *Concepţia integrării Republicii Moldova în UE*, apoi tot în 2003 fiind creată *Comisia parlamentară pentru integrare europeană*, *Departamentul pentru integrare europeană în cadrul MAE* şi subdiviziuni pentru integrare europeană în toate ministerele şi departamentele din ţară. Aceste măsuri, au fost urmate de crearea grupului interministerial pentru armonizarea legislaţiei Republicii Moldova cu cea europeană (2004), iar pentru consolidarea relaţiilor Republicii Moldova-UE s-a decis deschiderea misiunii diplomatice a Republicii Moldova pe lîngă UE la Bruxelles. Odată create subdiviziuni pe domeniul integrării europene în cadrul tuturor structurilor centrale şi anumite mecanisme de interacţiune între ele, s-a impus necesitatea unei mai bune coordonări a tuturor activităţilor care au tangenţe cu procesul de integrare europeană a Republicii Moldova, în acest sens, la sfîrşitul anului 2004 Ministrul Afacerilor Externe a fost numit concomitent Viceprim-ministru, revenindu-i şi această responsabilitate[624].

[623] În 2007, Subcomitetul 1 s-a întrunit la Chişinău pe 5 octombrie; Subcomitetul 2 s-a întrunit la Chişinău pe 31 ianuarie; Subcomitetul 3 s-a întrunit la Bruxelles pe 19 septembrie; Subcomitetul 4 s-a întrunit la Chişinău pe 23-24 aprilie. La 24 septembrie 2008, la Chişinău, s-a desfăşurat Reuniunea a VIII-a a Subcomitetului RM-UE nr.3 „Vama, cooperarea transfrontalieră, spălarea banilor, droguri, migraţie ilegală".
[624] *Strategia Europeană a Republicii Moldova*, Chişinău, 2005, pp.14-15. accesibil la: http://www.ipp.md/biblioteca1.php

Implementarea PEV-ului are ca document operaţional de lucru Planurile de Acţiune, semnate cu statele partenere incluse în această politică. Prin faptul că este geografic situată pe continentul european, se află în vecinătatea directă a UE şi are relaţii de cooperare bilaterale cu aceasta, în baza Acordului de Parteneriat şi Cooperare intrat în vigoare în 1998, Republica Moldova a fost inclusă în iniţiativa politicii speciale promovate de UE faţă de vecinii săi şi concretizată prin lansarea Comunicării Comisiei din martie 2003, unde ţara noastră este vizată ca stat partener şi beneficiar al PEV. Consiliul European de la Goteborg din iunie 2001 a decis să invite Republica Moldova şi Ucraina pentru următoarea întrunire a Conferinţei Europene, for creat în decembrie 1997 la care participă şefi de state sau de guverne, miniştri de externe pentru a discuta probleme legate de politica externă în domeniul migraţiei, criminalităţii transnaţionale, etc.

Unul din cele mai importante instrumente de asistenţă financiară a Republicii Moldova din partea UE pînă în 2007 a fost Programul TACIS, care a susţinut importante proiecte de dezvoltare socio-economică şi de cooperare transfrontalieră. Comunicarea Comisiei din iulie 2003 „*Paving the way for a New Neighbourhood Instrument*"[625] a propus ca înainte de a fi creat Noul Instrument de Vecinătate, să fie lansate Programele de Vecinătate pentru perioada 2004-2006. Făcînd parte din Politica Europeană de Vecinătate, Republica Moldova a fost inclusă în Programul de Vecinătate România – Republica Moldova, menit să consolideze dezvoltarea socio-economică în zonele de frontieră ale Republicii Moldova şi ale României, prin cooperarea transfrontalieră, fiindu-i alocate prin Programul TACIS - 5 milioane euro, iar României prin Programul PHARE - 22 milioane euro.

Comisia Europeană a prezentat la 12 mai 2004, Strategia Politicii Europene de Vecinătate[626], însoţită de rapoartele privind situaţia so-

[625] COM (2003) 393 final, „*Paving the way for a New Neighbourhood Instrument*", Brussels, 1 July 2003.

[626] *European Neighbourhood Policy. Strategy Paper,* Communication from the Commission, COM (2004) 373 final, Brussels, 12.05.2004, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/strategy/strategy_paper_en.pdf

cio-economică şi politică a 7 state din cadrul PEV, cu care avea Acorduri de Parteneriat şi Cooperare sau Acorduri de Asociere în vigoare, şi cu care intenţiona să semneze primele Planuri de Acţiuni în cadrul PEV. Astfel Comisia, a prezentat şi raportul de ţară al Republicii Moldova[627]. Acest Raport, aşa cum se menţionează în el, „oferă un ghid pentru pregătirea planurilor de acţiune comune, şi poate de asemenea servi ca o bază pentru evaluarea progresului viitor al relaţiilor Uniunii cu Republica Moldova"[628]. În Raport se evidenţiază cadrul contractual al relaţiilor dintre UE şi Republica Moldova în baza Acordului de Parteneriat şi Cooperare, este redată tabelar asistenţa financiară acordată Moldovei de UE în perioada 1991-2002, care se cifrează la cca 253 milioane euro, prin diverse Programe (*TACIS, Programul pentru Proiecte Mici, Programul de Cooperare Transfrontalieră, Asistenţa Macro-Financiară, Programul de Securitate a Alimentaţiei, Asistenţa Umanitară* etc.)[629].

La capitolul probleme, Raportul pentru Moldova din 12 mai 2004 se opreşte la următoarele aspecte:

- reformele administrative locale, care au intrat în vigoare în Martie 2003, au consolidat administraţia centrală şi au slăbit puterea administraţiei locale;
- judecătorii rămîn vulnerabili la presiune externă şi corupţie;
- capacitatea instituţională în sectorul public rămîne redusă şi instituţiile guvernamentale nu sînt capabile de a funcţiona eficient din cauza inconstanţei structurilor funcţionale şi instituţionale ale acestora;
- ca şi cauze ale corupţiei sunt: nivelul insuficient de conştientizare publică, nivelul etic şi profesional scăzut al funcţionarilor publici, prevenire insuficientă, lipsa eficienţei sistemului juridic

[627] *European Neighbourhood Policy. Country report. Moldova,* Commission Staff working paper, SEC(2004) 567, Brussels, 12.05.2004, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/moldova_enp_country_report_2004_en.pdf

[628] Ibidem. p.3.

[629] Ibidem. p.4.

şi insuficienţa voinţei politicienilor de a accelera combatarea corupţiei;
- condiţiile de detenţie nu corespund standardelor internaţionale;
- femeile sînt tot mai des expuse violenţă atît în familie, cît şi în afara ei şi sînt victimele traficului crimei organizate;
- situaţia de respectare a drepturilor omului în regiunea separatistă este nesatisfăcătoare;
- reforma structurală şi în crearea unei economii de piaţă complet funcţionale rămîn parţiale, iar din 2000 reforma a încetinit considerabil datorita cerinţelor politice sporite de intervenţie a statului în economie;
- se observă o performanţă slabă în guvernarea corporativă şi restructurare a întreprinderilor;
- obstacolele principale pentru investiţii străine includ costul şi timpul înregistrării unei afaceri, cerinţele de obţinere a licenţei şi imprevizibilitatea sistemului legislativ;
- nivelul actual de investiţii în cercetare din Moldova este destul de scăzut şi în prezent nu există cooperare ştiinţifică cu CE.

Există formulate îngrijorări şi faţă de constatările Consiliului Europei a anumitor cazuri de îngrădire a drepturilor la exprimare sau alte libertăţi fundamentale. Deşi putem fi acuzaţi că reflectăm doar partea negativă a raportului, este cazul să menţionăm că dorim să evidenţiem evoluţia accentelor puse de UE în cadrul acestor documente şi a modului cum percepe UE măsurile întreprinse de autorităţile Republicii Moldova în cadrul PEV. Raportul subliniază eforturile Republicii Moldova în aderarea la mai multe documente internaţionale, abolirea pedepsei capitale, progrese în liberalizarea preţurilor şi a comerţului, adoptarea unor legi şi documente strategice naţionale în direcţia reducerii sărăciei etc.

Rapoartele pe ţară prezentate de Comisia Europeană, în mai 2004, au fost elaborate în vederea identificării priorităţilor asupra cărora se vor focusa viitoarele Planuri de Acţiuni cu statele din PEV. Cu privire la acestea, ţinînd cont şi de concluziile Consiliului pentru Afaceri Generale şi Relaţii Externe din 14 iunie 2004, Comisia în strînsă coordonare cu Statele Membre au avut mai multe discuţii cu statele partenere PEV în cursul anului 2004[630]. În urma mai multor consultări bilaterale între UE şi Moldova, în prima parte a anului 2004 a fost elaborat Planul de Acţiuni UE - Republica Moldova, adoptat în comun de către Consiliul de Cooperare şi semnat la 22 februarie 2005 la Bruxelles. Planul de Acţiuni RM – UE este un document politic care conţine obiectivele strategice ale cooperării dintre UE şi Republica Moldova. A avut fixată o perioadă de implementare de 3 ani şi implementarea lui contribuie la realizarea obiectivelor Acordului de Parteneriat şi Cooperare (APC), încurajează şi susţine obiectivele Republicii Moldova pentru integrarea în structurile sociale şi economice europene, contribuie la procesul de armonizare a legislaţiei moldoveneşti la standardele UE[631].

Planul de Acţiuni a fost aprobat prin Hotărîrea de Guvern din 22 aprilie 2005. Cu privire la mecanismele de implementare şi raportare, aceasta prevedea că: „Ministerele şi instituţiile vizate: vor asigura, în limitele competenţelor, implementarea prevederilor Planului de Acţiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană; vor prezenta lunar, trimestrial şi semestrial rapoarte (în limbile moldovenească şi engleză) privind realizarea acţiunilor Planului nominalizat”[632]. Astfel, în funcţie de domeniul lor de activitate, instituţiile statului s-au angajat să contribuie „în limitele competenţelor” la realizarea unuia din cele mai importante documente strategice, ca agendă europeană, din istoria Republicii Moldova, într-o perioadă relativ scurtă.

[630] Communication from the Commission to the Council on the Commission proposals for Action Plans under the European Neighbourhood Policy (ENP), COM(2004) 795 final, Brussels, 9 December 2004, p.3., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/communication_commission_enp_action_plans.pdf

[631] http://ec.europa.eu/external_relations/moldova/intro/index.htm

[632] Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Planului de Acţiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană, Nr.356 din 22.04.2005, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.65-66/412 din 29.04.2005

Planul este structurat în şapte capitole şi 80 de obiective, iar priorităţile strategice asupra cărora trebuia de acordat o atenţie specială începînd cu februarie 2005 erau:

- *eforturi susţinute privind o soluţionarea viabilă a conflictului transnistrean*[633]*;*
- *continuarea consolidării stabilităţii şi eficienţei instituţiilor ce garantează democraţia şi supremaţia legii; asigurarea derulării democratice a alegerilor parlamentare (2005) în Moldova în conformitate cu standardele europene;*
- *asigurarea respectării libertăţii presei şi de exprimare;*
- *continuarea consolidării capacităţilor administrative şi judiciare;*
- *reluarea cooperării cu Instituţiile Financiare Internaţionale (IFI); implementarea acţiunilor vizînd reducerea sărăciei, consolidarea creşterii economice asigurate de sectorul privat şi durabilitatea fiscală;*
- *ameliorarea climatului investiţional prin reforme structurale adecvate în vederea asigurării condiţiilor nediscriminatorii, transparente şi previzibile pentru afaceri, inclusiv prin lupta cu corupţia;*
- *progresul spre un sistem eficient şi cuprinzător de management al frontierei pe toate sectoarele hotarului Moldovei inclusiv sectorul transnistrean;*
- *acţionarea în vederea oferirii de către UE a Preferinţelor Comerciale Autonome prin asigurarea controlului efectiv al originii mărfurilor din Moldova;*

[633] Cu o zi înaintea semnării Planului de Acţiuni la Bruxelles, Consiliul pentru Afaceri Generale şi Relaţii Externe din 21 februarie 2005 a adoptat măsuri restrictive pentru 12 luni cu privire la întrarea sau tranzitarea pe teritoriul UE a liderilor Transnistriei responsabili de împiedicarea identificării soluţiei politice în vederea reglementării conflictului transnistrean, dar şi a altor persoane responsabile de campania de intimidare a şcolilor moldoveneşti cu scriere în grafie latină din raioanele din stînga Nistrului. http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/83885.pdf

- *intensificarea luptei împotriva crimei organizate, inclusiv traficul de fiinţe umane;*
- *asigurarea eficienţei managementului fluxurilor migraţional, inclusiv iniţierea procesului vizînd încheierea unui Acord de readmisie între UE şi Moldova;*

Majoritatea din aceste priorităţi sunt prevăzute şi de alte documente strategice de dezvoltare a Republicii Moldova, atît de ordin general, cît şi documente sectoriale. Acest aspect este determinant în momentul elaborării Planurilor de Acţiune în cadrul PEV, deoarece în ansamblu angajamentele asumate în cadrul acestor documente reflectă agenda de reforme pe plan naţional, iar UE ţine cont de aceste priorităţi în procesul de asistenţă financiară în realizarea reformelor sau obiectivelor propuse de către autorităţile naţionale. Asistenţa financiară şi a altor instituţii donatoare este direcţionată de asemenea în conformitate cu documentele strategice pe termen mediu şi lung ale statelor beneficiare. Aşa cum prevede Planul de Acţiuni şi perspectivele de parteneriat ale Moldovei în cadrul PEV, Comisia a început să realizeze primele sale angajamente faţă de Moldova prin numirea în martie 2005 a unui Reprezentant Special al UE pentru Moldova[634]. În acest sens, Consiliul European de la Bruxelles din 16-17 iunie 2005, în afară de faptul că a salutat semnarea celor şapte Planuri de Acţiuni în cadrul PEV, inclusiv cu Moldova, care va deveni în curînd vecin direct al UE, s-a declarat pregătit să participe activ în găsirea soluţiei

[634] Reprezentantul Special al UE pentru Moldova este Kalman Mizsei care a fost numit în această funcţie la 12 februarie 2007 de către Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru Politică Externă Javier Solana, candidatura lui Mizsei fiind susţinută în unanimitate de Miniştrii europeni de Externe. Mizsei l-a înlocuit în această funcţie pe Adriaan Jacobovits de Szeged, care a fost numit în martie 2005 primul Reprezentant Special al UE pentru RM. Mandatul său presupune cooperarea cu OSCE în soluţionarea conflictului transnistrean, urmărirea aspectelor politice ale Planului de Acţiune R. Moldova - UE, precum statul de drept, democraţia şi respectarea drepturilor omului. Kalman Mizsei a activat anterior în calitate de asistent al Secretarului General al ONU şi Director pentru Europa şi CSI al PNUD.

pentru conflictul transnistrean, apreciind dialogul cu Rusia, Ucraina şi OSCE pe acest subiect[635].

La 24 martie 2005, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o *Declaraţie privind parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor integrării europene*. În Declaraţie se afirmă consensul fracţiunilor parlamentare, în ceea ce priveşte promovarea treptată şi ireversibilă a cursului strategic al integrării europene a Republicii Moldova, soluţionarea paşnică şi democratică a problemei transnistrene, asigurarea eficientă a instituţiilor democratice şi a drepturilor minorităţilor naţionale. Astfel, autoritatea legislativă a statului angajîndu-se să ajusteze gradual cadrul normativ naţional la standardele europene, obiectiv propus prin Programul legislativ pentru anii 2005-2009 elaborat în baza documentelor strategice naţionale pentru perioada vizată şi anume: Programul de activitate al Guvernului "Modernizarea ţării – bunăstarea poporului", Strategia de Creştere Economică şi Reducere a Sărăciei, Planul de Acţiuni RM - UE, Programul Naţional "Satul Moldovenesc" şi Planul Naţional de Acţiuni în domeniul Drepturilor Omului[636].

Unul din ultimele şi cele mai importante documente actuale de planificare strategică generală a Republicii Moldova este Strategia Naţională de dezvoltare pe anii 2008-2011[637], care face o analiză SWOT a principalelor domenii socio-economice şi îşi propune obiective pe termen mediu în soluţionarea diferitor probleme stringente ale vieţii socio-economice a ţării, în contextul aspiraţiilor de integrare europeană. Un compartiment aparte îl ocupă în cadrul acestei Strategii politica de dezvoltare regională, demarată odată cu crearea cadrului legislativ

[635] Presidency conclusions, Brussels, 16-17 June 2005, p.13, acesibil la: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/85349.pdf

[636] Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la elaborarea Programului legislativ pentru anii 2005-2009, nr. 122-XVI din 16 iunie 2005, Monitorul Oficial Nr. 089 din 01.07.2005.

[637] Lege pentru aprobarea Strategiei naţionale de dezvoltare pe anii 2008-2011, Nr.295 din 21.12.2007, Monitorul Oficial Nr.18-20 din 29.01.2008.

în domeniu, prin Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, Strategia naţională şi strategiile regionale de dezvoltare regională. Politica de dezvoltare regională prevede crearea unor regiuni mai mari, cu atribuţii în domeniul planificării strategice, care ar complementa structura teritorial-administrativă existentă şi crearea a două regiuni de nivel european NUTS II (Nord, Centru), precum şi a regiunilor mai mici de nivelul NUTS III (Sud, UTA Găgăuzia, Regiunea transnistreană şi municipiul Chişinău)[638]. În cadrul primei etape, care a demarat în 2007 şi urmează a fi implementată pînă în 2010, eforturile Guvernului vor fi îndreptate spre consolidarea capacităţilor şi condiţiilor de dezvoltare în regiunile Nord, Centru şi Sud, iar a doua etapă (2011–2018) se mizează pe existenţa condiţiilor favorabile pentru demararea acţiunilor de dezvoltare în regiunile UTA Găgăuzia (Gagauz-Yeri) şi regiunea transnistreană. Dezvoltarea acestei politici, deşi necesară în procesul de integrare sub aspectul dezvoltării regionale în UE, din perspectiva implementării unor proiecte regionale şi a fondurilor structurale, va

[638] Nomenclatorul Unităţilor Teritoriale pentru Statistică - NUTS (*The Nomenclature of Territorial Units for Statistics*) a fost creat de Eurostat cu mai mult de 30 de ani în urmă în vederea uniformizării criteriilor pentru unităţile teritoriale privind producţia şi statistica regională la nivelul Comunităţii Europene. Prin Regulamentul Consiliului Nr.2052/88 din 24 iunie 1988 acest clasificator a fost introdus în legislaţia comunitară, iar la 26 mai 2003 Parlamentul şi Consiliul au adoptat expres pentru crearea acestui clasificator al unităţilor teritoriale pentru statistică Regulamentul (EC) Nr.1059/2003 (*Official Journal of the European Union L 154, 21.6.2003*, pp.1-41.). Regulamentul din 2003 a fost completat şi modificat ulterior datorită extinderii UE şi includerea în acest clasificator a noilor state membre. Criteriul de delimitare a unităţilor NUTS care se împart în general pe trei nivele - NUTS I, II, III, este numărul populaţiei. Astfel pentru NUTS I numărul populaţiei poate să varieze de la min. 3 mln. la max. 7 mln. locuitori, pentru NUTS II de la min. 800 000 la max. 3 mln., pentru NUTS III de la min. 150 000 la max. 800 000 locuitori. Unităţile teritoriale cu populaţie mai mică de nivelul NUTS III sunt numite unităţi administrative locale „Local Administrative Units"(LAU) şi nu fac subiectul Regulamentului NUTS. Pentru mai multe informaţii a se vedea: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/introduction_regions_en.html

trebui mai întîi să creeze condiţii de comunicare şi cooperare între autorităţile locale în cadrul regiunilor, pentru a putea atrage şi mobiliza resurse comune pentru proiecte strategice, dar nu să alimenteze o competiţie oarbă între acestea pe criterii politice sau de alt gen.

Deşi fiecare autoritate centrală are responsabilitatea raportării periodice pe domeniul în care activează, în conformitate cu Hotărîrea de Guvern din aprilie 2005 cu privire la aprobarea Planului de Acţiuni RM-UE, în vederea unei mai bune coordonări a activităţii interministeriale de implementare a Planului de Acţiuni RM-UE, dar şi o mai bună monitorizare şi evaluare a progresului în implementarea Planului în cadrul organismelor stabilite de Acordul de Parteneriat şi Cooperare, Guvernul a adoptat la 1 augut 2005 o Hotărîre cu privire la crearea comisiilor interministeriale pentru promovarea politicii de integrare europeană a Republicii. În conformitate cu aceasta, componenţa instituţională şi autorităţile responsabile de activitatea comisiilor sunt[639]:

1. Comisia interministerială pentru probleme de drept şi securitate

- Ministerul Justiţiei (**coordonator**)
- Ministerul Afacerilor Interne
- Ministerul Reintegrării
- Biroul Naţional Migraţiune
- Serviciul Grăniceri
- Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice şi Corupţiei
- Procuratura Generală
- Serviciul de Informaţii şi Securitate.

2. Comisia interministerială pentru probleme social-economice

- Ministerul Economiei şi Comerţului (**coordonator**)

[639] Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la coordonarea activităţii interministeriale pentru promovarea politicii de integrare europeană a Republicii Moldova, Nr.786 din 01.08.2005, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.107 din 12.08.2005

- Ministerul Finanţelor
- Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare
- Ministerul Sănătăţii şi Protecţiei Sociale
- Ministerul Industriei şi Infrastructurii
- Serviciul Vamal
- Serviciul Standardizare şi Metrologie
- Biroul Naţional de Statistică
- Banca Naţională a Moldovei
- Agenţia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală
- Curtea de Conturi

3. Comisia interministerială pentru probleme de infrastructură

- Ministerul Transporturilor şi Gospodăriei Drumurilor (**coordonator**)
- Ministerul Industriei şi Infrastructurii
- Ministerul Ecologiei şi Resurselor Naturale
- Ministerul Dezvoltării Informaţionale
- Administraţia de Stat a Aviaţiei Civile
- Agenţia Naţională pentru Reglementare în Energetică
- Agenţia Naţională pentru Reglementare în Telecomunicaţii şi Informatică

4. Comisia interministerială pentru probleme cultural-umanitare

- Ministerul Educaţiei şi Tineretului (**coordonator**)
- Ministerul Culturii şi Turismului
- Academia de Ştiinte a Moldovei
- Biroul Relaţii Interetnice

În conformitate cu Hotărîrea de Guvern din august 2005, Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene[640] se desemnează în calitate de coordonator al procesului de monitorizare a implementării

[640] Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene (M.A.E. şi I.E.) este organul central de specialitate al administraţiei publice, abilitat să promoveze şi să realizeze politica externă a statului. Activitatea Ministerului este reglementată de Regula-

Planului de Acţiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană şi îi revine responsabilitatea stabilirii colaborării cu partenerii externi, în primul rînd instituţiile UE. Aspectele prioritare ce ţin de integrarea europeană a Republicii Moldova sunt analizate de Comisia Parlamentului Republicii Moldova pentru integrare europeană constituită prin Hotărîrea Parlamentului nr.84-XV din 28 februarie 2003[641] şi în cadrul întrunirilor Comisiei Naţionale pentru Integrare Europeană[642]. Primul raport intern de evaluare semestrială a implementării Planului de Actiuni RM-UE a fost adoptat la şedinţa Comisiei Naţionale pentru Integrare Europeană din 7 septembrie 2005 şi transmis ulterior Comisiei Europene.

În luna octombrie 2005, UE deschide Delegaţia Comisiei Europene[643] în Republica Moldova şi în vederea facilitării procesului de

mentul de funcţionare, aprobat prin Hotărîrea Guvernului Nr.1156 din 4 noiembrie 2005.

[641] Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova privind constituirea Comisiei Parlamentului Republicii Moldova pentru integrare europeană, Nr. 84 din 28.02.2003, Monitorul Oficial Nr. 038 din 11.03.2003

[642] Creată prin Decretul Preşedintelui Republicii Moldova din 12 noiembrie 2002.

[643] De la deschiderea Delegaţiei în octombrie 2005, Şeful Delegaţiei Comisiei Europene în Republica Moldova este dl. Cesare de Montis. Delegaţia are statut de misiune diplomatică şi este reprezentanţa oficială a Comisiei Europene în Republica Moldova. Astfel de Delegaţii ca cea din Republica Moldova există peste 120 în toată lumea. Mandatul delegaţiei presupune următoarele: a) Promovarea relaţiilor politice şi economice dintre statele acreditate şi Uniunea Europeană prin menţinerea pe larg a relaţiilor de colaborare cu instituţiile guvernamentale, prin consolidarea prezenţei UE, prin familiarizarea cu instituţiile şi programele sale; b) Monitorizarea implementării Acordului de Parteneriat şi Cooperare (APC) dintre UE şi Moldova; c) Familiarizarea publicului cu procesul de dezvoltare a UE, informarea şi susţinerea strategiilor individuale ale UE; d) Participarea la implementarea programelor de asistenţă externă ale Uniunii Europene (cele mai de bază fiind TACIS, PSA, IEVP), care se axează pe susţinerea dezvoltării democratice şi a bunei guvernări, acordînd suport pentru realizarea reformei regulatorii şi formarea capacităţii administrative, precum şi întru reducerea sărăciei şi creşterea economică. Mai multe informaţii despre Delegaţie sunt accesibile pe pagina web a acestei instituţii: http://www.delmda.cec.eu.int

reformă în Republica Moldova a propus alocarea pentru realizarea Planului de Acţiuni în 2005-2006, asistenţă tehnică şi financiară în valoare de 42 milioane de Euro în cadrul programului TACIS[644].

La 22 noiembrie 2005, Comisia a adoptat Comunicarea privind implementarea şi promovarea Politicii Europene de Vecinătate (*Implementing and promoting the European Neighbourhood Policy*)[645], care prezintă succint principalele realizări, dar şi sarcinile de viitor în contextul implementării Planurilor de Acţiuni semnate cu statele partenere în cadrul PEV. Documentul menţionează faptul că Guvernul Republicii Moldova a făcut din Planul de Acţiuni, obiectul central al strategiei de reforme. Un moment important al cooperării este crearea Misiunii de Asistenţă la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM)[646] prin semnarea la 7 octombrie 2005 a *Memorandumului de înţelegere între Guvernul Republicii Moldova, Comisia Europeană şi Guvernul Ucrainei cu privire la misiunea Comisiei Europene de asistenţă la frontieră în Republica Moldova şi în Ucraina* ***(A se vedea Anexa 3)***. În cadrul Misiunii EUBAM, pe cei 1222 km ai frontierei moldo-ucrainene, activează peste 200 de angajaţi, printre care mai mult de 100 de experţi vamali şi grăniceri din 22 de state membre UE, reprezentanţi din cîteva ţări CSI din contingentul PNUD şi personal din Moldova şi Ucraina. Experţii Misiunii sunt amplasaţi în şase oficii teritoriale – la Basarabeasca, Chişinău şi Otaci, în Moldova şi la Kotovsk, Kuciurgan şi portul maritim Odesa, în Ucraina. Misiunea îşi are sediul central în Ucraina la Odesa. A fost creat un Consiliu Consultativ, care evaluează şi direcţionează lucrul Misiunii. Membrii săi includ reprezentanţi din veriga superioară a Serviciilor Grăniceri şi Vamale

[644] *Planul de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova, Ghid*, ADEPT şi EXPERT-GRUP.- Chişinău: Editura Gunivas, 2006, p.37.

[645] Commission of the European Communities (2005), Communication to the Commission. *Implementing and promoting the European Neighbourhood Policy*, Brussels, November 22, 2005, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/sec_2005_1521_en.pdf

[646] Ibidem, p.2.

şi a Ministerelor Afacerilor Externe din Moldova şi Ucraina, PNUD, Reprezentantul Special al UE în Moldova, Preşedinţia UE şi OSCE. La şedinţele Consiliului Consultativ, Ministerele Justiţiei şi de Interne, Procuraturile şi Serviciile de Securitate din Moldova şi Ucraina, precum şi Organizaţia Internaţională pentru Migraţie (OIM) au statut de observator. Din activităţile de bază ale Misiunii evidenţiem:

- Consultanţă şi instruire în teren în regim de zi-cu-zi;
- Instruire specializată în teren, spre exemplu, depistarea actelor falsificate, inspectarea mijloacelor auto etc;
- Dezvoltarea domeniului de analiză a riscurilor;
- Efectuarea analizei ample cu privire la securitatea la frontieră;
- Conectarea Moldovei şi Ucrainei la cele mai bune practici UE în sfera gestionării frontierei prin intermediul experţilor şi vizitelor de studiu[647].

Subiectul cooperării cu misiunea şi între autorităţile moldo-ucrainene au fost abordate la cea de-a IV-a reuniune trilaterală RM-UE-Ucraina pe probleme de frontieră care s-a desfăşurat la 31 ianuarie 2006 la Bruxelles şi la întrunirile Consiliului Consultativ[648].

Măsurile prioritare prevăzute de Comunicarea din noiembrie 2005, care trebuiau întreprinse în continuare de către Moldova în implementarea Planului de Acţiuni RM-UE sunt:

– reformarea legislaţiei electorale ţinînd cont de recomandările OSCE şi Consiliului Europei;
– consolidarea independenţei justiţiei şi a libertăţilor fundamentale;

[647] http://www.eubam.org/?action=lang&lang=1&sid=9ksg2b7a9p6p0667t8b2w0yc0ucv1a91

[648] La 27 iunie 2008 la Odesa a avut loc cea de a 10-a întrunire a Consiliului Consultativ al Misiunii care a apreciat înalt rezultatele Misiunii şi a serviciilor partenere în domeniul atingerii standardelor europene în problema gestionării frontierei şi au remarcat problemele rămase în lupta cu activităţile de contrabandă şi corupţie. A se vedea: Comunicat de presă, EUBAM, Odessa, 27 iunie 2008*, Oficialităţile UE, moldovene şi ucrainene satisfăcute de colaborarea la frontiera moldo-ucraineană.*

– lupta împotriva corupţiei;
– angajament activ în negocierile privind soluţionarea conflictului transnistrean şi cooperarea cu misiunea de frontieră;
– asigurarea stabilităţii macroeconomice; lupta cu inflaţia; asigurarea transparenţei administrării finaţelor publice; un nou acord de împrumut cu FMI; reformarea sistemului de certificare a originii mărfurilor; îmbunătăţirea climatului antreprenorial;
– ajustarea legislaţiei privind lupta împotriva crimei, traficului de persoane, migraţiei şi azilului;
– adoptarea şi începerea implementării Planului Naţional de Acţiuni privind migraţia, inclusiv participarea în programele de cooperare transfrontalieră privind migraţia;
– îmbunătăţirea cadrului instituţional şi procedural privind controlul originii mărfurilor în scopul creării unei baze solide pentru aplicarea Preferinţelor Comerciale Autonome;
– elaborarea măsurilor pentru convergenţa graduală faţă de principiile UE în domeniul electricităţii interne şi pieţelor de gaz şi cooperarea pentru integrarea pe piaţa energetică regională; adoptarea şi implementarea Planului de acţiuni privind securitatea drumurilor; cooperarea în domeniul protejării Dunării şi Mării Negre; implementarea reformei educaţionale în cadrul Procesului de la Bologna[649].

Comunicarea propune evaluarea progresului obţinut de Republica Moldova în domeniul consolidării sistemului de control şi certificare a originii bunurilor, pentru a începe procedurile necesare oferirii Preferinţelor Comerciale Autonome[650], dar şi începerea discuţiilor cu Moldova privind facilitarea vizelor şi readmisia[651]. Aceste propuneri, cu repercusiuni directe asupra cetăţenilor şi agenţilor economici din Republica Moldova, au fost recepţionate favorabil de către autorită-

[649] Ibidem. p.8.
[650] Ibidem. p.12.
[651] Ibidem. p.13.

ţile Republicii Moldova, fiind de fapt, răspunsuri la demersurile Guvernului în aceste domenii şi apoi regăsindu-se în Priorităţile pentru implementarea Planului de Acţiuni RM-UE pentru perioada martie 2006 - martie 2007, convenite de către Republica Moldova şi Comisia Europeană. Începînd cu 1 ianuarie 2006, Republica Moldova a fost inclusă în lista statelor beneficiare a Sistemului Generalizat de Preferinţe (SGP+).

În martie şi respectiv august 2006, Guvernul Republicii Moldova a prezentat Rapoarte privind implementarea Planului de Acţiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană. Deşi rapoartele sunt voluminoase şi conţin informaţii din activitatea instituţiilor statului, unele detalii nu prezintă importanţă pentru procesul de aderare şi nici nu permit neapărat o evaluare a indicatorilor reali obţinuţi. Practic, adoptarea unor acte normative reprezintă substanţa acestor rapoarte, însă pe lîngă adoptarea cadrului normativ, Comisia a subliniat de nenumărate ori importanţa implementării acestora de către autorităţile Republicii Moldova, ceea ce evident este mai greu de monitorizat, dar care prezintă cu adevărat rezultatele şi eficienţa acestor acte normative prin aplicarea lor în viaţă. Planul de Acţiuni RM-UE prevede că „Comisia Europeană va elabora la mijlocul perioadei de implementare a Planului de Acţiuni un raport privind progresul obţinut". Astfel, la 4 decembrie 2006, la jumătatea perioadei de implementare a Planurilor de Acţiuni în cadrul PEV, a fost publicată Comunicarea Comisiei privind consolidarea Politicii Europene de Vecinătate. Cu referire la Moldova, aceasta menţionează pregătirile pentru oferirea preferinţelor comerciale autonome şi continuarea participării active a UE în managementul de frontieră prin misiunea EUBAM[652] lansată în noiembrie 2005, urmată de o Declaraţie Comună a Prim-Miniş-

[652] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on strengthening the European Neighbourhood Policy, COM(2006)726 final, Brussels, 4 December 2006, p.3,4,9., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com06_726_en.pdf

trilor Moldovei şi Ucrainei privind problemele vamale în decembrie 2005.

Comunicarea este însoţită de Rapoartele de progres pe ţară, elaborate pentru statele PEV cu care s-au semnat Planuri de Acţiuni, inclusiv pentru Moldova. Raportul de ţară pentru Republica Moldova de cca 15 pagini subliniază în informaţia de bază şi evaluarea generală că "cooperarea instituţională intensă prin intermediul Consiliului de Cooperare UE – Republica Moldova, a comitetelor de cooperare UE – Republica Moldova şi a celor patru subcomitete a permis ambelor părţi să progreseze şi să urmărească implementarea Planului de Acţiuni îndeaproape". Printre aspectele problematice subliniate de raport, asupra cărora Republica Moldova ar trebui să întreprindă măsuri, reţinem următoarele:

- Au fost înregistrate anumite succese şi la capitolul lupta împotriva crimei organizate, inclusiv în domeniul traficului, însă implementarea lasă deocamdată de dorit[653];
- Persistă anumite probleme privind funcţionarea instituţiilor democratice.
- Libertatea presei este asigurată într-o măsură foarte redusă. Fenomenul corupţiei este foarte răspîndit, iar interferenţa Guvernului în afaceri este un impediment major în calea dezvoltării economice. Există o necesitate clară de a separa afacerile de politică;
- Moldova a înregistrat un progres limitat cu privire la îmbunătăţirea climatului investiţional, însă la nivel general rămâne de făcut multe pentru a îmbunătăţi condiţiile pentru lansarea şi dezvoltarea afacerilor;

[653] Commission staff working document, accompanying the: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on strengthening the European Neighbourhood Policy, ENP Progress Report Moldova, {COM(2006) 726 final}, SEC(2006) 1506/2, Brussels, 4 December 2006, p.2., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/sec06_1506-2_en.pdf

– Aspectul imunității parlamentare trebuie de urgență clarificat în legislație. Moldova trebuie să asigure un respect sporit pentru drepturile omului. Reforma în continuare a sistemului judecătoresc, în special în vederea asigurării independenței sale, este absolut necesară[654];
– Competența extinsă a procuraturii generale rămîne un subiect de îngrijorare, la fel ca şi nerespectarea hotărârilor Curții Europene pentru Drepturile Omului (CEDO);
– O atenție deosebită trebuie acordată implementării eficiente a Strategiei naționale şi a Planului de acțiuni corespunzător, iar cazurile de corupție deosebit de mare, merită o atenție sporită[655];
– Au fost înregistrate încercări de a limita activitățile sindicatelor independente şi au fost exercitate presiuni din partea autorităților pentru a forța lucrătorii să se retragă din sindicate[656];
– Referitor la concurență, nu s-a obținut nici un progres pentru sporirea transparenței în alocarea ajutoarelor de stat[657];
– Anumite succese au fost înregistrate la compartimentul cooperării în domeniul politicii externe, Moldova împărtăşind pozițiile UE cu privire la probleme de importanță regională şi internațională, însă eşuînd să o facă cu privire la anumite probleme de o sensibilitate națională deosebită;
– În general, chiar dacă anumite succese au fost realizate începînd cu 2005, implementarea strategiilor de reformă rămâne o problemă chiar şi în domeniile care în care s-a remarcat un progres legislativ bun. Moldova trebuie să-şi canalizeze resursele în vederea implementării şi să prioritizeze clar acțiunile.

[654] Ibidem. p.3.
[655] Ibidem. p.4.
[656] Ibidem. p.5.
[657] Ibidem. p.10.

Raportul apreciază eforturile autorităților Republicii Moldova în adoptarea unor acte normative, faptul că a obținut anumite progrese în domeniul comerțului, bucurîndu-se de beneficiile noului Sistem Generalizat de Preferințe (GSP+), progrese în domeniul cooperării cu instituțiile financiare internaționale şi reducerii sărăciei, şi a atins un progres considerabil împreună cu Ucraina şi cu sprijinul Misiunii UE de Asistență la Frontieră (EU BAM) în abordarea problemelor nesoluționate pe segmentul transnistrean al graniței comune[658]. Dacă sunt menționate şi anumite succese la compartimentul cooperării în domeniul politicii externe, unde Moldova în general împărtăşeşte pozițiile UE cu privire la probleme de importanță regională şi internațională, Raportul menționează că „Moldova a eşuat să o facă cu privire la anumite probleme de o sensibilitate națională deosebită”[659].

Raportul prevede că asistența UE acordată Moldovei a crescut în ultimii ani şi un pachet majorat de asistență va fi disponibil începînd cu anul 2007[660]. Fiind primul Raport de progres, acesta a servit în mod constructiv la o înțelegere mai bună a criteriilor după care Comisia Europeană efectuează evaluarea progresului realizat şi a oferit autorităților Republicii Moldova indicii pentru o mai bună structurare a priorităților în implementarea Planului de Acțiuni, pentru a doua etapă de evaluare a progresului. În februarie 2007, Guvernul Republicii Moldova a prezentat un Raport privind implementarea Planului de Acțiuni RM-UE şi a aprobat Planul de acțiuni prioritare privind implementarea în anul 2007 a Planului de Acțiuni, care sistematizează ca şi sarcini de realizat pe parcursul anului cca 48 de obiective[661]. Astfel, activitatea fiecărei autorități centrale a fost axată pe realizarea acestor

[658] Ibidem. p.5.
[659] Ibidem. p.2.
[660] Ibidem. p.15.
[661] Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Planului de acțiuni prioritare privind implementarea în anul 2007 a Planului de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană, Nr.113 din 03.02.2007, Monitorul Oficial al R.Moldova, Nr. 025 din 23.02.2007.

obiective, pentru a reuşi realizarea integrală a Planului de Acţiuni în ultimul an de implementare a acestui document. Mai mult, prim-ministrul Vasile Tarlev a cerut finalizarea implementării Planului pînă la 17 noiembrie 2007, deci cu mai mult de trei luni pînă la expirarea perioadei pentru care s-a aprobat - februarie 2008.

La 19 iunie 2007, s-a reunit în cea de-a noua şedinţă la Bruxelles, Consiliul de Cooperare dintre Uniunea Europeană şi Republica Moldova, reuniune prezidată de către Preşedintele Republicii Moldova. Aceasta a fost a doua reuniune a Consiliului de Cooperare de la adoptarea de către UE şi Moldova în februarie 2005 a Planulului de Acţiuni în cadrul Politicii Europene de Vecinătate. În cadrul reuniunii au fost abordate realizările în implementarea acestui document. Comunicatul de presă prezentat de UE după eveniment nu face decît să reia într-o manieră extrem de sumară concluziile prezentate de UE în cadrul Raportului din decembrie 2006, evidenţiind ca şi sectoare problematice, practic, cele mai relevante domenii în cadrul criteriilor de aderare la UE. Acesta prevede că „Uniunea Europeană a folosit această ocazie pentru a sublinia necesitatea ca Moldova să-şi redubleze eforturile în implementarea reformelor democratice în domenii cruciale cum sunt respectarea drepturilor omului, libertatea mass-media şi respectul pentru supremaţia legii, inclusiv independenţa justiţiei... importanţa asigurării unui mediu de afaceri transparent şi combaterii corupţiei”[662].

În cadrul aceleiaşi reuniuni, Consiliul de Cooperare s-a expus în termeni destul de pozitivi asupra activităţii EUBAM apreciind „înalt activitatea excelentă a Misiunii de Asistenţă şi Monitorizare la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM)”, şi-a exprimat susţinerea în continuare pentru aceasta, salutînd inclusiv extinderea mandatului EUBAM pînă la 30 noiembrie 2009[663].

[662] EU-Moldova Cooperation Council, Ninth meeting, Luxembourg, 19 June 2007, EU Press Communiqué, 11009/07 (Presse 143), accesibil la: http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/pdf/94807.pdf

[663] Ibidem.

Deşi a stabilit relaţii cu fiecare stat din PEV pe principiul diferenţierii şi progreselor fiecărei ţări în implementarea Planurilor de Acţiuni, Comisia Europeană a considerat necesară consolidarea PEV-ului prin contribuţii mai mari şi propuneri a statelor partenere, astfel încît să fie analizate perspectivele dezvoltării acestei politici şi creşterea calitativă şi cantitativă a ofertei PEV pentru cele 16 state vizate. În vederea consolidării dialogului dintre UE şi statele PEV, Comisia a organizat la Bruxelles, la 3 septembrie 2007, conferinţa internaţională *„Să lucrăm împreună - Consolidarea politicii europene de vecinătate”*, la care au fost invitaţi cca 500 oficiali şi reprezentanţi ai societăţii civile şi sectorului privat din statele partenere PEV. În comunicatul de presă al MAEIE cu privire la participarea la acest eveniment a lui Andrei Stratan, Vice-Prim Ministrul şi Ministrul Afacerilor Externe şi Integrării Europene a Republicii Moldova şi alocuţiunea acestuia se spune: „Autorităţile moldoveneşti depun eforturi consolidate în vederea realizării depline a prevederilor Planului de Acţiuni RM-UE, PEV în acest sens servind drept unul din pilonii de bază ai politicii interne şi externe de atingere a obiectivului strategic de integrare europeană a Republicii Moldova. Tot el a optat pentru diversificarea priorităţilor de acţiune cuprinse în Planurile de Acţiuni, astfel pentru a include o apropiere pe cît de mult posibilă de Uniunea Europeană în contextul celor patru libertăţi: a bunurilor, cetăţenilor, serviciilor şi capitalului. De asemenea s-a referit la asigurarea integrării economico-comerciale, accesului pe piaţa internă a UE, liberalizarea graduală a regimului de vize între statele partenere şi UE, cît şi necesitatea dezvoltării cadrului legal adecvat realităţilor actuale, în special pentru Republica Moldova, cît şi consolidarea cadrului instituţional prin introducerea noilor forme de colaborare cu Uniunea Europeană la nivel bilateral, regional şi multilateral”[664].

[664] Comunicatul de presă al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova cu privire la conferinţa din 3 septembrie 2007 de la Bruxelles, accesibil la: http://www.mfa.gov.md/noutati/765/

Cu ocazia acestei conferinţe, atît Republica Moldova cît şi Ucraina[665] au afirmat, că PEV nu le oferă o perspectivă clară acestor state în ce priveşte aderarea lor la UE, fapt susţinut de unele state ca Polonia şi statele baltice. La 18 septembrie 2007, la Bruxelles, a avut loc reuniunea RM-UE la nivel de experţi în domeniul reformei judiciare şi combaterii corupţiei[666], iar la 19 septembrie 2007, tot la Bruxelles a avut loc reuniunea a VIII-a a Subcomitetului de Cooperare RM-UE în domeniul justiţiei şi afacerilor interne[667]. În cadrul reuniunilor au fost abordate problemele evidenţiate de UE în aceste domenii, realizările Republicii Moldova, dar şi modalităţile prin care UE ar putea să susţină realizarea reformelor propuse în domeniul justiţiei, afacerilor interne şi combaterii corupţiei de către Republica Moldova în contextul finalizării implementării Planului de Acţiuni RM-UE. O realizare importantă în aceste domenii a fost semnarea la 10 octombrie 2007 a Acordului privind facilitarea regimului de vize şi a Acordului privind readmisia persoanelor, prevăzute de obiectivele 47 şi 48 ale Planului de Acţiuni RM-UE, care prefigurează pentru prima dată un cadru mai avansat de cooperare dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană (*vezi paragraful 2.5*). Această realizare în cadrul relaţiilor bilaterale, cît şi despre perspectiva beneficierii graduale de către Republica Moldova de toate cele patru libertăţi de circulaţie a UE, a fost analizată şi în cadrul celei de a VIII-a reuniune a Comitetului de Coperare RM-UE, care a avut loc la 25 octombrie 2007 la Chişinău, alături şi de alte aspecte ale implementării Planului de Acţiuni.

Aşa cum şi-a propus Guvernul, în luna noiembrie 2007 toate instituţiile statului au prezentat rapoarte privind implementarea Planului de Acţiuni RM-UE, însă pe de parte cu afirmaţii că totul a fost implementat cu succes. Un raport de evaluare, alternativ celui prezentat de Guvern pentru trimestrul III al 2007, fiind Raportul Euromonitor nr.8 elaborat de organizaţiile neguvernamentale ADEPT şi EXPERT-GRUP. Complexitatea sau dificultatea unui proces de evaluare cît mai eficient, în mare parte se datorează faptului că Planul de Acţiuni „reprezintă mai degrabă o strategie (neterminată), decît un plan de acţiuni propriu-zis... formulările ambigue şi lipsa unor indicatori clari ar putea fi politic avantajoase, această situaţie complică enorm de mult un proces de monitorizare cuprinzător şi obiectiv”[668]. Practic, raportarea atît cea guvernamentală prin rapoartele elaborate periodic de către instituţiile statului, accesibile pe pagina web a Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene a Republicii Moldova[669], dar şi raportarea organizaţiilor neguvernamentale, în special a ADEPT şi Centrului Expert-Grup prin intermediul celor 11 rapoarte trimestriale *EuroMonitor*[670]*,* accesibile pe pagina web a acestor organizaţii, a fost structurată pe capitole în baza priorităţilor Planului.

În decembrie 2007, Comisia a publicat Comunicarea privind *O Politică Europeană de Vecinătate puternică.* Documentul, pe lîngă precizările generale despre stadiul realizării acestei politici de către UE, în cooperare cu statele partenere PEV, menţionează cu privire la Moldova că, Comisia a propus un proiect de Regulament privind introducerea Preferinţelor Comerciale Autonome pentru Republica Moldova[671], Acordul de facilitare a vizelor trebuie să între în vigoare[672] de la 1 ianuarie 2008, şi este în pregătire procesul de aderare a

[665] Despre relaţiile Ucrainei cu UE şi o pledoarie în favoarea integrării europene a acestui stat, a se vedea: Molchanov, Mikhail A. *Ukraine and the European Union: a perennial neighbour?,* În: *Journal of European Integration*, Vol. 26, No 4, pp.451-473.

[666] http://www.mfa.md/noutati/821/

[667] http://www.mfa.md/noutati/823/

[668] Precizare făcută în metodologia elaborării tuturor rapoartelor Euromonitor.

[669] Rapoartele sunt accesibile la adresa *http://www.mfa.md/integrarea-europeana/rapoarte/*

[670] Rapoartele *EuroMonitor* sunt accesibile la http://www.expert-grup.org şi http://www.e-democracy.md

[671] Communication from the Commission, A Strong European Neighbourhood Policy, COM(2007) 774 final, Brussels, 05.12.2007, p.4., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_774_en.pdf

[672] Ibidem. p.5.

Republicii Moldova la Comunitatea Energetică[673]. Comunicarea face de asemenea referire la Misiunea EUBAM şi, poate cel mai important lucru care trebuie evidenţiat în acest document, este prevederea prin care „prelungirea (*roll-over*) Planurilor de Acţiuni existente cu un an, fără schimbări substanţiale, pare a fi cea mai pragmatică cale de a continua lucrul asupra acestor Planuri de Acţiuni"[674]. Faptul că trebuie să întreprindem în continuare măsuri în domeniul protecţiei drepturilor omului, libertăţii presei, administraţiei publice, justiţiei, combaterii corupţiei, creării unui climat investiţional favorabil, a fost confirmat tot în decembrie 2007 de către Parlamentul European în cadrul unei vizite a Preşedintelui RM Vladimir Voronin la această instituţie. Cu referire la progresul Republicii Moldova în cadrul PEV, Preşedintele Parlamentului European, Hans-Gert Poettering a declarat că „Acţiunile întreprinse de autorităţile moldoveneşti în direcţia modernizării europene în cadrul Planului de Acţiuni RM-UE au fost realizate cu eforturi proprii. În acest sens, adoptarea de către Uniunea Europeană a unei decizii privind susţinerea acestor acţiuni ar putea contribui la accelerarea proceselor de reforme"[675]. Restanţele la implementarea Planului de Acţiune RM-UE vor putea fi, mai bine zis vor trebui neapărat lichidate dacă dorim ca să progresăm pe cadrul contractual al Republicii Moldova cu UE şi să cunoască un nivel calitativ nou în direcţia obţinerii unei perspective cît de cît mai clare în privinţa aderării.

Considerăm că la capitolul probleme trebuie adăugate şi relaţiile Republicii Moldova cu vecinul – România – care nu sunt tocmai bune, fapt perceput ca atare de UE. Cooperarea Republicii Moldova cu România în cadrul PEV are un rol strategic, atît în cadrul Programelor de Vecinătate 2004-2006, dar mai ales în valorificarea eficientă

673 Ibidem. p.7.
674 Ibidem. p.11.
675 *Parlamentul European îndeamnă R.Moldova să continue reformele*, publicat la 6 decembrie 2007, accesibil la: http://www.azi.md/print/47249/Ro

şi cu impact a resurselor alocate prin IEVP, România fiind în mod indubitabil cel mai reuşit şi indicat avocat al Republicii Moldova în UE. Or, pe parcursul anului 2007, relaţiile Republicii Moldova cu România au cunoscut o fază regresivă şi nu progresivă aşa cum ne aşteptam în condiţiile cînd România a devenit membru UE. Cu toate acestea, observăm că autorităţile române îşi menţin poziţia şi disponibilitatea susţinerii Republicii Moldova, fără a răspunde provocărilor, aspect apreciabil mai ales în condiţii de tensionare a relaţiilor. Necesitatea colaborării Republicii Moldova cu România şi valorificarea experienţei şi expertizei acestui stat în procesul de peaderare şi aderare la UE este importantă, mai ales că „în sfera relaţiilor bilaterale nu există practic domeniu reflectat în Planul de Acţiuni RM-UE în care Bucureştiul să nu poată acorda consultanţă pertinentă şi utilă statului vecin, avînd în vedere laborioasa sa experienţă vizînd integrarea europeană"[676].

În cadrul unei întrevederi a Preşedintelui României Traian Băsescu, în septembrie 2007, cu ambasadorii şi consulii generali ai României, acesta a declarat cu referire la viitorul european al Republicii Moldova următoarele: „Noi nu facem nimic altceva decît să explicăm nevoia ca Republica Moldova să devină, într-un orizont de timp rezonabil, parte a Europei unite. Susţinerea noastră este strict legată de neabandonarea R. Moldova în afara grupului Balcanilor de Vest, pentru că a lăsa Republica Moldova pentru o altă dată decît Balcanii de Vest, este aproape o condamnare. Este dificil de întrevăzut momentul în care Ucraina va fi un stat care să vrea, pe de-o parte, şi să poată, pe de altă parte, să devină stat membru al Uniunii Europene. Abandonarea Moldovei pentru grupul cu Ucraina este extrem de dificilă pentru cetăţenii R. Moldova în primul rînd"[677]. Această declaraţie ar trebui să

676 Pop, Adrian. coord. (2005), *op.cit*., p.62.
677 *Traian Băsescu le cere diplomaţilor să susţină integrarea europeană a R. Moldova, indiferent de tensiunile dintre Bucureşti şi Chişinău*, publicat la 5 Septembrie 2007, accesibil la: http://www.europa.md/rom/infto/2038

mobilizeze toate resursele Chişinăului pentru a face din ea o agendă de lucru comună cu România la Bruxelles, chiar şi dacă este ambiţioasă, însă admiţînd că se conjugă toate eforturile pe această direcţie, 35 de deputaţi români în Parlamentul European, un Comisar European, cîte 15 membri în Comitetul Economic şi Social şi Comitetul Regiunilor al UE, cît şi în alte instituţii europene, plus relaţiile speciale ale României cu unele State Membre, ar face din acest deziderat o realitate. Pentru aceasta este nevoie ca Republica Moldova mai întîi să creadă în acest lucru şi apoi să fie capabilă să se angajeze într-o astfel de misiune istorică.

Crearea a două Centre Interactive Europene la Cahul şi Bălţi[678], a Centrului de Informare Europeană în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P.Hasdeu”[679] şi a Centrului Informaţional European pe lîngă Comisia pentru Politică Externă şi Integrare Europeană a Parlamentului Republicii Moldova, pentru a spori accesul la informare a publicului privind procesul de integrare europeană al Republicii Moldova, sunt doar cîteva acţiuni menite să creeze un cadru informaţional privitor la relaţiile Republica Moldova-UE şi Politica Europeană de Vecinătate. În această direcţie, Guvernul Republicii Moldova a adoptat la 29 decembrie 2007, *Strategia de comunicare cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova* şi Planul de Acţiuni privind implementarea acesteia[680]. Acest document are scopul „de a asigura distri-

[678] Centrele Interactive Europene (Centrele Pro-Europa) de la Cahul şi Bălţi au fost create în cadrul proiectului susţinut financiar de de către Fundaţia Eurasia, USAID, Ministerul Regal al Afacerilor Externe al Norvegiei, Agenţia Suedeză pentru Dezvoltare Internaţională în parteneriat cu Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene a Republicii Moldova. Deschiderea oficială a Centrului de la Cahul a avut loc la 20 februarie 2007, iar cel de la Bălţi a fost deschis oficial la 30 martie 2007. Mai multe informaţii despre Centre sunt accesibile la: www.pro-europa.md

[679] Centrul de Informare Europeană (CIE) a fost înfiinţat în cadrul Bibliotecii Municipale ”B.P. Hasdeu” din Chişinău la data de 11.05.2007.

[680] Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei de comunicare cu privire la integrarea europeană a R.Moldova, Nr.1524 din 29.12.2007, Monitorul Oficial al R.Moldova, nr.11-12 (3104-3105) din 18.01.2008.

buirea adecvată şi sistematică a informaţiei despre Uniunea Europeană, accesul publicului larg la mai multe surse de informaţie cu referire la UE şi de a oferi posibilităţi cetăţenilor Republicii Moldova pentru a participa mai activ la procesul de integrare europeană”. Strategia declară de asemenea că „Politica curentă de integrare europeană a Republicii Moldova se bazează pe doi piloni: (1) implementarea Planului de Acţiuni RM – UE şi (2) valorificarea posibilităţilor Republicii Moldova de participare la toate iniţiativele regionale, în special, la Consiliul Regional de Cooperare (Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est[681]), Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (PCESE) şi Acordul CEFTA modificat (Acordul de liber schimb central european). Acestea sînt două direcţii principale ale procesului de integrare europeană a Republicii Moldova care se completează reciproc”.

În cadrul Strategiei regăsim fixate obiectivele şi aspiraţiile Republicii Moldova:

pe termen scurt – la fundamentarea instituţiilor democratice, a statului de drept şi a drepturilor omului în Republica Moldova, în conformitate cu practica, principiile şi standardele Uniunii Europene, prin realizarea angajamentelor stabilite în Planul de Acţiuni RM - UE,

[681] La 10 iunie 1999, la Koln, este semnat documentul constitutiv al Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-est, consacrat oficial la summit-ul şefilor de stat şi de guvern de la 30 iulie 1999, Sarajevo. Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-est reprezintă o declaraţie politică de angajament al comunităţii internaţionale pentru susţinerea ţărilor din sud-estul Europei în eforturile lor de a asigura pacea, securitatea, prosperitatea, democraţia şi respectul drepturilor în regiune. Actul de constituire a Pactului de Stabilitate fixează intenţia Uniunii Europene de a acţiona în vederea apropierii cît mai mult posibile a Europei de Sud-est de perspectiva integrării depline în structurile sale, inclusiv de statutul de membru cu drepturi depline a UE. Cel mai important instrument politic al Pactului de Stabilitate este Masa Regională care reprezintă reuniunea statelor beneficiare şi donatoare ale Pactului, precum şi a organizaţiilor internaţionale implicate în activităţile acestui aranjament instituţional. Republica Moldova este beneficiară a Pactului de Stabilitate din 28 inie 2001. Coordonarea activităţilor Republicii Moldova în cadrul Pactului îi revine Biroului Naţional pentru Pactul de Stabilitate instituit pe lîngă Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene şi Coordonatorului Naţional al Pactului de Stabilitate.

creînd premise pentru recunoaşterea oficială de către Uniunea Europeană a perspectivei europene a Republicii Moldova;

pe termen mediu – la ridicarea relaţiilor Republica Moldova - Uniunea Europeană la un nivel calitativ nou, care ar presupune integrarea graduală a Republicii Moldova în instituţiile europene, în vederea obţinerii treptate a celor patru libertăţi ale Comunităţii Europene: libertatea circulaţiei persoanelor, bunurilor, serviciilor şi capitalului;

pe termen lung – la demararea procesului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, luînd în considerare experienţa altor state din Europa de Sud-Est;

în final – la aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană[682].

Cu siguranţă, obiectivele sunt clare, însă procesul de realizare a lor este complex, doar enunţarea lor în cadrul instituţiilor de cooperare RM-UE atît Consiliul cît şi Comitetul de Cooperare, nu oferă puncte Republicii Moldova, fiind necesar ca mesajul "noi vrem să aderăm la UE" să fie schimbat cu mesajul "noi am implementat următoarele reforme politice şi economice în vederea apropierii mai strînse de UE"[683].

Modul cum s-a implementat Planul de Acţiuni RM-UE pe diverse domenii, în afară de rapoartele oficiale, a cunoscut deja o serie de studii[684] şi rapoarte tematice, efectuate sau susţinute de către organizaţii neguvernamentale sau instituţii finanţatoare (Adept, Expert-Grup, IPP, IDIS "Viitorul", Fundaţia Soros, Fundaţia Eurasia, DFID, PNUD etc), dar şi experţi independenţi la nivel naţional şi european. Toate rapoartele şi studiile menţionează că trebuie realizate reforme în procesul de integrare europeană, însă mai puţine se concentrează şi asupra soluţiilor şi măsurilor concrete ce trebuie întreprinse, ne-

[682] Ibidem.

[683] Popescu, Nicu. *Moldova's European Policy Options*, February 2004, p.6., accesibil la: www.eurojournal.org

[684] A se vedea studiul elaborat de organizaţiile ADEPT şi EXPERT-GRUP: *Realizarea Planului de Acţiuni UE-Moldova (februarie 2005 – ianuarie 2008)*, *Moldova şi UE în contextul Politicii Europene de Vecinătate.* - Chişinău: ARC, 2008, 180 p.

maivorbind de identificarea resurselor umane şi financiare necesare în realizarea acestora. Un raport bun, apărut şi în contextul Raportului de progres al Republicii Moldova din decembrie 2006, care evidenţiază principalele probleme în implementarea Planului, dar care face şi o serie de propuneri atît la adresa Republicii Moldova cît şi la adresa UE, este cel elaborat de un consorţiu de 13 ONG-uri din Moldova şi prezentat pe 30 martie 2007[685]. Nivelul general de realizare a Planului de Acţiuni RM-UE a depins în mare parte şi de capacitatea, dar şi voinţa politică a autorităţilor Republicii Moldova de a realiza cu adevărat reformele incluse în Planul de Acţiuni. Unii autori, în general califică implementarea Planului de Acţiuni RM-UE un eşec, considerînd că „implementarea adevărată a Planului de Acţiuni Uniunea Europeană – Moldova este periculoasă pentru guvernare, pentru că poate lansa procese, care au şansa de a deveni începutul sfîrşitului pentru monopolul de putere al PCRM"[686] iar Rusia prin potenţialul şi influenţa sa, împiedică calea europeană a Republicii Moldova[687].

Cu certitudine, una din cele mai importante probleme, care se regăseşte în toate documentele europene cu referire la Moldova, şi care blochează procesul de integrare a Moldovei în structurile euro-

[685] Raportul independent al celor treisprezece reprezentanţi ai societăţii civile din Republica Moldova (În contextul Raportului Comisiei Europene din 4 decembrie 2006 şi al împlinirii a doi ani de la semnarea Planului de Acţiuni Moldova – Uniunea Europeană), Chişinău, 30 martie 2007, Raportul a fost elaborat şi semnat de către: Vasile Spinei, Acces-Info; Igor Botan, ADEPT; Veaceslav Vladicescu, Asociaţia de Instruire şi Informare Europeană; Petru Macovei, Asociaţia Presei Independente; Corina Cepoi, Centrul Independent de Jurnalism; Alexandru Tănase, CSPJ; Mihai Godea, Contact; Valeriu Prohniţchi şi Alexandru Oprunenco, Expert-Grup; Victor Munteanu, Programul de Drept şi Iulian Fruntaşu, Programul Iniţiative Europene, Fundaţia Soros-Moldova; Igor Munteanu şi Veaceslav Ioniţă, IDIS-Viitorul; Arcadie Barbăroşie, Institutul pentru Politici Publice; Vitalie Nagacevschi, Juriştii pentru Drepturile Omului; Paul Struţescu, LADOM, accesibil la: http://www.europa.md/upload/File/boxedreapta/raport_independent.doc

[686] Mînzărari, Dumitru. Discussion Paper, Planul de Acţiuni UE-RM: Restanţe sau eşec total?, IDIS "Viitorul", Nr. 2, Ianuarie 2008, p.13.

[687] Ibidem. pp.26-29.

atlantice este conflictul transnistrean[688], problemă complexă care nu face obiectul studiului de faţă. Deşi asistenţa UE prin intermediul EUBAM este importantă, şi faptul că se încearcă a purta negocieri în acest caz, problema rămîne activă, pentru că acest aspect al politicii de securitate a Republicii Moldova, probabil aşa cum consideră Graeme P. Herd, depinde de Kiev, Tiraspol şi Moscova, nu de Bruxelles şi nici de Chişinău[689]. Oleg Serebrian califică acest conflict ca fiind

[688] Există deja multe articole şi studii cu privire la conflictul de pe Nistru, sau mai corect ar fi să-l numim *conflictul moldo-rus,* după cum îl găsim denumit ca un link special pe site-ul Programului Iniţiative Europene al Fundaţiei Soros Moldova (www.europa.md) unde sunt plasate mai multe documente relevante la acest subiect printre care şi Raportul elaborat de către *Comitetul special pentru afaceri europene* al Asociaţiei Avocaţilor oraşului New York cu titlul „*Dezgheţarea unui conflict îngheţat: aspecte legale ale crizei separatiste din Moldova*". Cele mai importante contribuţii la acest subiect, le au experţii Institutului de Politici Publice din Moldova şi un rol important privind informarea cetăţenilor vizavi de acest conflict în contextul eforturilor de soluţionare a acestuia şi a integrării europene a R.Moldova îl au Asociaţia de Politică Externă de la Chişinău şi Centrul de Resurse şi Dezvoltare pentru Transnistria, prin activităţile şi buletinele lor informative periodice. Tot la acest subiect, a se vedea: *Plan trilateral pentru rezolvarea problemei transnistrene*, Bucureşti-Chişinău-Kiev, Ianuarie 2006. Pentru subiectul legat de „conflictele îngheţate" atît cel din Moldova, Georgia şi altele, a se vedea: Ceslav Ciobanu, *Frozen and Forgotten Conflicts in the Post-Soviet States: Genesis, Political Economy and Prospects for Solution*, United States Institute of Peace, Virginia State University, Richmond, 2008; Ceslav Ciobanu, *Political Economy of "Frozen Conflicts" in ex-Soviet States: Challenges and Prospects for the U.S. and Russia;* accesibile la: http://www.ipp.md/biblioteca1.php; Vahl, Marius. Michael, Emerson. *Moldova and the Transnistrian Conflict* (Chapter 4). În: Coppieters Bruno, Michael Emerson, Michel Huysseune, Tamara Kovziridze, Gergana Noutcheva, Nathalie Tocci and Marius Vahl. *Europeanization and Conflict Resolution: Case Studies from the European Periphery*, Brussels, 1 October 2004; Ghiduleanov, Irina., Galusca, Tamara. *Frozen Conflict in Transdniestria - Security Threat at Future EU Borders*. 2005-01-26, accesibil la: http://www.ep.liu.se/exjobb/eki/2005/impier/009/

[689] Graeme, P. Herd. *Moldovan Security Politics: The Tale of Three Cities.* În: *Connections: The Quarterly Journal*, Vol. III, No 4, December 2004, pp.13-20; Graeme, P.Herd. *Russia's Transdniestria Policy: Means, Ends and Great Power Trajectories*. În: Kanet, E. Roger (ed.). *Russia. Re-Emerging Great Power.* - New York: Palgrave Macmillan, 2007, pp.81-106.

de natură morfopolitică şi accentuează rolul Ucrainei în soluţionarea acestui conflict, susţinînd că „Transnistria este un mijloc al Kievului de a acţiona asupra Rusiei"[690], şi „dacă Moscova a fost cea care a provocat acest litigiu, Kievul a fost cel ce a avut grjă de menţinerea lui"[691]. Actualul format de negocieri „5+2" (OSCE, Ucraina şi Rusia în calitate de mediatori, UE şi SUA în calitate de observatori + Republica Moldova şi Transnistria) susţinut şi de UE, în care îşi pun speranţele şi autorităţile de la Chişinău, exagerate de altfel, de soluţionare rapidă a acestui conflict, pînă acum nu a dat mari rezultate[692]. Şi instituţiile europene sunt interesate în soluţionarea cît mai grabnică acestui conflict. Parlamentul European a adoptat mai multe rezoluţii cu privire la Moldova şi în special cu privire la situaţia din Transnistria[693]. Ultima rezoluţie, de altfel unul dintre cele mai importante documente expres adoptate de Parlamenul European la 12 iulie 2007, cu privire la încălcarea drepturilor omului în Transnistria, subliniază angajamentul ferm al UE faţă de integritatea teritorială a Republicii Moldova şi solicită o implicare sporită a UE în soluţionarea acestui conflict, desfăşurat în imediata sa vecinătate, inclusiv prin conferirea unui statut superior Uniunii Europene, şi anume acela de partener de negocieri[694]. La 17 septembrie 2008, la Bruxelles, a avut loc Reuniunea Troicii COPS (Comitetul pentru Politică şi Securitate) RM-UE, unde au fost abordate ultimele evenimente legate de procesul de soluţionare a conflictului transnistrean şi la care UE a reiterat angaja-

[690] Serebrian, Oleg. *Geopolitica spaţiului pontic*, Ediţia a II-a revăzută şi actualizată. – Chişinău: Cartier, 2006, p.196.

[691] Ibidem, p.194.

[692] A se vedea: *Popov, Andrei. Moldova Pushes For Transdniester Settlement*, July 27, 2008, accesibil la: http://www.rferl.org/content/Moldova_Pushes_For_Transdniester_Settlement/1186551.html

[693] A se vedea rezoluţiile Parlamentului din 14 martie 2002, 16 martie 2006 şi 23 octombrie 2006.

[694] Rezoluţia Parlamentului European din 12 iulie 2007 privind încălcarea drepturilor omului în Transnistria (Republica Moldova), P6_TA-PROV(2007)0358, accesibil la: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/re/p6_ta-prov(2007)0358_/p6_ta-prov(2007)0358_ro.pdf.

mentul de susținere a relansării negocierilor de soluționare a acestui conflict în formatul "5+2", cu respectarea principiului suveranității şi integrității teritoriale a Republicii Moldova. Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova pentru perioada 2008-2011 prevede că: „Reglementarea completă şi durabilă a problemei transnistrene implică direcționarea eforturilor pe două filiere:

1. *Dimensiunea politică:*

– elaborarea statutului juridic special al regiunii transnistrene a Republicii Moldova, cu respectarea independenței, suveranității şi integrității sale teritoriale, în interacțiune cu partenerii internaționali, în cadrul mecanismelor existente şi în baza unui consens al părților implicate;
– aprobarea soluției politice în cadrul procesului de negocieri în formatele existente.

2. *Dimensiunea social-economică:*

– restabilirea spațiilor economic, juridic şi social unice, care presupune concentrarea eforturilor tuturor organelor centrale de specialitate ale administrației publice, coordonarea activității lor în scopul promovării unei politici consecvente a Guvernului de reintegrare a țării;
– elaborarea politicilor complexe de integrare (economică, socială, educațională, culturală etc.) şi extinderea programelor şi strategiilor existente în vederea implicării cetățenilor (într-un sens mai larg - a locuitorilor) din raioanele din stînga Nistrului şi a garantării respectării drepturilor lor, inclusiv a drepturilor sociale, economice, culturale etc.

Astfel, combinarea armonioasă a celor două componente - de politică internă şi externă – constituie strategia de soluționare a problemei transnistrene pe termen mediu."[695]

[695] Lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011, Nr.295 din 21.12.2007, Monitorul Oficial Nr.18-20 din 29.01.2008.

Cu siguranță, acest conflict este întreținut în primul rînd de Rusia ca miză geopolitică, dorind să mențină prin acesta, Republica Moldova şi chiar Ucraina în zona sa de influență. Istoricul francez Jean Nouzille afirmă că „diferendul Transnistriei va înceta să dea bătaie de cap Europei numai prin situarea Republicii Moldova în interiorul Europei"[696], pentru aceasta este nevoie ca „reintegrarea Republicii Moldova să aibă drept obiectiv principal şi prioritar integrarea europeană, şi nu reintegrarea în zona euroasiatică"[697]. Într-un dicționar de geopolitică coordonat de Yves Lacoste, Charles Urjewicz cu referire la Republica Moldova afirmă: „Viitorul Moldovei, națiune creată artificial pentru necesitățile statului sovietic, rămîne problematic: este ea astăzi independentă, dar ce va fi mîine, dacă România îi oferă o față mai agreabilă? Atunci problema Transnistriei se va pune cu acuitate, plasînd Ucraina, cu care Moldova are o graniță importantă, într-o situație delicată"[698]. Atît în mediile academice cît şi politice nu este ignorată întrebarea privind statalitatea Republicii Moldova, ținînd cont de aspirațiile sale europene, fiind dat exemplul de includere a landurilor Germaniei de Est în UE, deci de unire cu România în interiorul UE. Cercetătorul Daniel Baggioni analizînd caracterul asemănător în cazul landurilor germane cu cel a României şi Republicii Moldova, afirmă în lucrarea sa *Langues et nations en Europe* că *„* Viitorul va spune dacă în acelaşi timp limba moldovenească şi statul-națiune Moldova vor dispărea de pe harta geopolitică a Europei."[699] iar Jean-Pierre Colin susținînd aspirațiile europene a Republicii Moldova şi vorbind despre prudența stabilirii frontierelor UE în Est, se întrea-

[696] Nouzille, Jean. *Moldova, Istoria tragică a unei regiuni europene*. - Chişinău: Prut Internațional, 2005, p.251.
[697] Ibidem, p.250.
[698] Urjewicz, Charles. *Moldavie, Republique de Moldavie*. În: Yves Lacoste, *Dictionnaire de geopolitique*. - Paris: 1993, p.1042.
[699] Baggioni, Daniel. *Langues et nations en Europe*, Biblioteque scientifique Payot. - Paris: Editions Payot and Rivages, 1997, p.22.

bă: „Moldova cu limba şi civilizaţia românească trebuie să fie decupată definitiv de marele său vecin meridional şi *Chişinău* să redevină *Kichinev*?”.[700]

Un factor de asemenea strategic, în procesul de aderare a Republicii Moldova la UE şi care diminuează credibilitatea privind declaraţiile şi angajamentele autorităţilor Republicii Moldova la nivel european este faptul că Moldova nu şi-a anunţat pînă acum măcar intenţia de a părăsi CSI. Aşa cum a procedat Georgia, un alt stat partener în cadrul PEV care, ca rezultat al agresiunii din partea Rusiei a adoptat la 14 august 2008, în unanimitate în Parlamentul georgian retragerea din CSI şi a denunţat toate acordurile de constituire şi funcţionare.

Astfel, se constată o ambiguitate în vectorul politicii externe a Republicii Moldova, situaţie considerată de Adrian Pop ca „nefiind o alegere internă, motivată de evoluţia societăţii moldoveneşti însăşi, ci o opţiune impusă de evenimente externe”[701]. La acestea, se mai adaugă şi faptul că Moldova nu a susţinut condamnarea de către UE a regimului Lukaşenco din Belarus şi nici nu intenţionează să adere la NATO[702]. Faptul că în ultima perioadă Preşedintele Vladimir Voronin insista să fie recunoscută pe plan internaţional neutralitatea permanentă a Republicii Moldova, demonstra cît de insistentă este Rusia să

[700] Colin, Jean-Pierre. *Les paradoxes du voisinage dans l'Union Européenne.* În: *L'Union Européenne et ses espaces de proximité. Entre strategie inclusive et partenariats renovés: quel avenir pour le nouveau voisinage de l'Union?* (Sous la direction de Laurent Beurdeley, Renaud de la Brosse et Fabienne Maron). - Bruxelles: Bruylant, 2007, p.345.

[701] Pop, Adrian (2005), *op.cit*., pp.42-43.

[702] Gabanyi, Anneli Ute. *The European Neighbourhood Policy – The Perspective of Moldova*. In: *The New Neighbourhood Policy of the European Union, Perspectives from the European Commission, France, Germany, Poland, Ukraine and Moldova*, Edited by Marco Overhaus, Hanns W. Maull and Sebastian, Harnisch, Foreign Policy in Dialogue, A Quarterly Publication on German and European Foreign Policy, Volume 7, Number 19, Trier, Germany, July 27, 2006, p.54., accesibil la: http://www.deutsche-aussenpolitik.de/newsletter/issue19.pdf

obţină acest lucru, blocînd demersul european şi euro-atlantic al Republicii Moldova. Aceasta demonstra în acelaşi timp, că şeful statului nu înţelege de fapt, că această chestiune ţine mai mult de voinţa poporului statului respectiv şi nu de cea a instituţiilor internaţionale[703]. Suntem de acord, că la ora actuală, statutul de neutralitate nu afectează cursul de realizare a aspiraţiilor de integrare europeană, şi nici NATO nu ar considera oportună vreo cerere a Republicii Moldova la această organizaţie, însă nu este cazul să vorbim despre neutralitate permanentă, deoarece este o sintagmă periculoasă, care pentru un viitor imprevizibil, nu garantează mai multă securitate, decît renunţarea la acest statut.

Alexandru Burian consideră că problema apartenenţei la CSI sau la UE ca şi cea de apartenenţă la NATO trebuie de analizat pragmatic cu mai puţine iluzii. El susţine că ar fi ideal dacă Moldova ar adera la UE, dar şi-ar menţine în acelaşi timp şi piaţa de desfacere în CSI. Cît priveşte domeniul securităţii, în opinia aceluiaşi autor, dacă Moldova ar adera la NATO, posibil că aceasta ar putea „să-i asigure securitatea Republicii Moldova, dar nu şi integritatea sa teritorială, deoarece Transnistria imediat s-ar separa de Moldova şi ar deveni un fel de „Kaliningrad la Marea Neagră”” [704].

O posibilitate de a-şi promova imaginea, dar şi interesele în contextul avansării procesului de aderare la UE, Republica Moldova o are prin faptul că în 2008-2009 deţine în premieră Preşedinţia a

[703] Pentru mai multe informaţii cu privire la conceptul şi statutul de neutralitate al R.Moldova, a se vedea studiul: Moşanu, Viorel. *The neutrality policy of the Republic of Moldova: a case study*. În: *Central European Issues.* Romanian foreign affairs Review, Volume 5, No 2, 1999/2000, p.60-77.

[704] A se vedea: Alexandru, Burian. *Geopolitica lumii contemporane*.-Chişinău: 2003, pp.352-358.; Alexandru, Burian. *Perspectivele geopolitice ale statalităţii moldoveneşti (II)*. În: *Administrarea Publică*, 2008, nr.3-4, pp.32-42.

5 instituţii regionale: PCESE[705], ICE[706], CEFTA[707], RACVIAC[708] şi SEEHN[709], din care fac parte atît state membre UE, state candidate, state potenţial candidate şi state partenere PEV. În vederea realizării sarcinilor care revin unui stat ce deţine preşedinţia unor astfel de organizaţii, Republica Moldova a instituit în decembrie 2007 pentru fiecare organizaţie prezidată, grupuri de lucru[710] din reprezentanţii diferitor instituţii centrale, iar în februarie 2008 a fost adoptat un Plan de acţiuni[711] propus spre realizare, în perioada în care deţine preşedinţia acestor organizaţii. Prin participarea activă a Republicii Moldova în diverse programe şi proiecte europene, cum ar fi Programul de Vecinătate România-Republica Moldova (2004-2006), Programul Tematic de Cooperare cu Ţările Terţe în Domeniul Migraţiei şi Azilului, TAIEX, Tempus IV, Erasmus Mundus, Programele comune de cooperare între Consiliul Europei şi Uniunea Europeană pentru anii 2008-2009 semnate în luna decembrie 2007, şi altele, va putea valorifica asistenţa financiară alocată, la realizarea reformelor propuse în cadrul documentelor strategice a Republicii Moldova, dar îşi va şi consolida cooperarea cu instituţiile şi statele donatoare.

[705] Republica Moldova a aderat la Procesul de Cooperare în Europa de Sud-est (PCESE, în engleză - SEECP) la 4 mai 2006, în cadrul Summit-ului PCESE de Nivel Înalt de la Thessaloniki (Grecia). La 10 octombrie 2006, Republica Moldova a semnat Carta de Bună Vecinătate, Stabilitate, Securitate şi Cooperare în Europa de Sud-est, devenind *de jure* membru cu drepturi depline la PCESE. Aderarea la PCESE atribuie Republicii Moldova statutul de membru nu doar geografic, dar şi politic al Europei de Sud-est şi reprezintă o avansare calitativă în calea spre integrare europeană. Statele membre ale PCESE sunt: Albania, Bosnia şi Herţegovina, Bulgaria, Croaţia, Grecia, Macedonia, Republica Moldova, Muntenegru, România, Serbia, Turcia.

[706] Iniţiativa Central Europeană (ICE) este o formă flexibilă şi pragmatică de cooperare regională care reuneşte în prezent **17 state**: Albania, Austria, Belarus, Bosnia şi Herţegovina, Bulgaria, Republica Cehă, Croaţia, Italia, Ungaria, Macedonia, Moldova, Polonia, România, Slovacia, Slovenia, Ucraina şi Serbia şi Muntenegru.

[707] Acordul Central European de Comerţ Liber (CEFTA) a fost semnat la Cracovia la 21 decembrie 1992 şi amendat prin Acordul de Amendare a Acordului Central European de Comerţ Liber, semnat la Brno la 11 septembrie 1995 şi prin Acordul de Amendare a Acordului Central European de Comerţ Liber, semnat la Bled la 4 iulie 2003 şi prin Acordul de Amendare a Acordului Central European de Comerţ Liber, semnat la Bucureşti la 19 decembrie 2006. CEFTA contribuie la îmbunătăţirea pregătirii Părţilor pentru calitatea de membru al Uniunii Europene. State membre CEFTA: Republica Albania, Bosnia şi Herţegovina, Republica Bulgaria, Republica Croaţia, Republica Macedonia, Republica Moldova, Republica Muntenegru, România, Republica Serbia şi Misiunea Administrativă Interimară a Organizaţiei Naţiunilor Unite în Kosovo, din partea Kosovo, în conformitate cu Rezoluţia 1244 a Consiliului de Securitate al Organizaţiei Naţiunilor Unite (sau doar Kosovo dacă celelalte state vor recunoaşte independenţa declarată recent de către aceasta).

[708] Republica Moldova a aderat la iniţiativa regională RACVIAC (Centrul pentru Cooperare în Domeniul Securităţii) în calitate de membru cu drepturi depline, în anul 2004. Statele Membre RACVIAC: Albania, Austria, Bosnia şi Herţegovina, Bulgaria, Croaţia, Republica Cehă, Danemarca, Franţa, Germania, Republica Elenă, Ungaria, Italia, Fosta Republică Yugoslavă Macedonia, Republica Moldova, Republica Muntenegru, Olanda, Norvegia, România, Federaţia Rusă, Slovenia, Serbia, Suedia, Turcia, Marea Britanie.

[709] Reţeaua de Sănătate în Europa de Sud-Est (SEEHN- South-Eastern Europe Health Network) este un forum politic creat la Sofia în aprilie 2001 în scopul dezvoltării politicii şi serviciilor de sănătate pe plan regional. Republica Moldova a aderat la această reţea în mai 2002. Pe lîngă statele membre, reţeaua are şi parteneri mai multe state membre UE şi organizaţii interguvernamentale, inclusiv oficiul regional pentru Europa a Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii. Statele membre ale SEEHN: Albania, Bosnia şi Herţegovina, Bulgaria, Croaţia, Muntenegru, Moldova, România, Serbia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei. Reţeaua operează sub auspiciile Iniţiativei de Coeziune Socială a Pactului de Stabilitate. Mai multe informaţii sunt accesibile la: http://www.euro.who.int/stabilitypact/network/20040611_1

[710] Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova Nr.1529 din 29.12.2007 cu privire la instituirea grupurilor de lucru pentru asigurarea exercitării, în perioada 2008-2009, a preşedinţiei Republicii Moldova la Iniţiativa Central Europeană (ICE), Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECP) şi la Grupul Multinaţional Consultativ (MAG) al Centrului pentru Cooperarea în Domeniul Securităţii (RACVIAC), Monitorul Oficial Nr.8-10 din 15.01.2008.

[711] Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova Nr.170 din 16.02.2008 cu privire la aprobarea Planului de acţiuni pentru exercitarea preşedinţiei Republicii Moldova la Iniţiativa Central-Europeană (ICE), Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECP) şi la Grupul Multinaţional Consultativ (MAG) al Centrului pentru Cooperarea în Domeniul Securităţii (RACVIAC) în perioada 2008-2009, Monitorul Oficial Nr.40-41 din 26.02.2008.

În perioada 14-15 februarie 2008, Benita Ferrero-Waldner, Comisar European pentru Relaţii Externe şi Politica Europeană de Vecinătate s-a aflat într-o vizită oficială în Republica Moldova. Evident, ceea ce ne interesa în cadrul acestei vizite, era atitudinea UE faţă de realizările Republicii Moldova în cadrul PEV şi care este oferta UE privind perspectivele de viitor a relaţiilor bilaterale. Pe lîngă întrevederile cu autorităţile statului, oficialul european a avut şi o prezentare în faţa mediului academic. Ea a apreciat anul 2007 ca „un an fructuos pentru relaţiile UE - Moldova, care s-au consolidat tot mai mult şi mai mult sub ghidarea Planului de Acţiuni din cadrul PEV". Dacă şi au fost făcute anumite progrese, „mai sînt multe de făcut - a declarat Comisarul European, în mod special, am dori să vedem mai multe progrese în domeniul democraţiei, respectării drepturilor omului, normelor de drept şi libertăţii presei – nu numai în legislaţie, dar şi în practică. De asemenea este crucial pentru dezvoltarea economică a Moldovei ca Guvernul să sporească eforturile de combatere a corupţiei. Fără aceasta, climatul investiţional, care este atît de important pentru voi şi succesorii voştri, nu se va îmbunătăţi"[712], iar cu privire la perspectivele relaţiilor bilaterale, Comisarul a declarat că „UE este deschisă ideii unui nou Acord cu Moldova dacă va vedea unele progrese majore în procesul de reforme. Dacă Moldova va continua să se apropie, noi cu certitudine vom răspunde"[713].

Deci, progresul în stabilirea unui nou cadru contractual, depinde de stadiul reformelor realizate de Republica Moldova, noi însă trebuie să valorificăm toate oportunităţile care ne-ar asigura suportul Comunităţii Europene în acest proces. Pe plan economic, Comisia Europeană a adoptat propunerea de Regulament pentru introducerea preferinţelor comerciale autonome Republicii Moldova începînd cu 1 martie 2008 pînă la 31 decembrie 2012, aceste preferinţe "eliminând

[712] Din prelegerea Dnei Benita Ferrero-Waldner, Comisar European pentru Relaţii Externe şi Politica Europeană de Vecinătate, la Universitatea de Stat din Moldova, 15 Februarie 2008, Chişinău, accesibil la: http://www.delmda.cec.eu.int/whatsnew/press_releases_ro.html

[713] Ibidem.

toate plafoanele tarifare rămase pentru produse industriale şi îmbunătăţind accesul pe piaţa comunitară pentru produsele agricole" din Republica Moldova, şi că "o deschidere mai mare a pieţei comunitare ar sprijini dezvoltarea economiei Moldovei prin creşterea performanţei exporturilor fără a genera efecte negative asupra Comunităţii"[714]. În conformitate cu aceste reglementări noi, autorităţile Republicii Moldova au adoptat măsurile necesare de introducere a exigenţelor faţă de mărfurile exportate în UE[715], astfel făcîndu-se posibilă aplicarea prevederilor Regulamentului Consiliului din 21 ianuarie 2008. Deschiderea UE prin acordarea diferitor facilităţi, în vederea promovării exporturilor din Republica Moldova, se pare că nu a avut efecte majore, cel puţin pînă acum, aşa cum afirmă un studiu publicat recent la acest subiect, în care se afirmă că „Rezultatele regresiilor efectuate în cadrul acestui studiu pe baza unui model gravitaţional al comerţului internaţional arată că regimurile comerciale oferite de UE Republicii Moldova (GSP şi GSP+) nu au avut practic nici un rol în evoluţia exporturilor moldoveneşti pe pieţele europene"[716], autorii evidenţiind şi unele cauze ale acestei situaţii.

Integrarea economică a partenerilor PEV este un element esenţial pe care îl promovează UE în cadrul acestei politici, alături de alte domenii unde ar mai trebui întreprinse reforme de statele PEV inclusiv Moldova, aspecte accentuate şi de Concluziile Consiliului UE

[714] Regulamentul (CE) NR. 55/2008 al Consiliului din 21 ianuarie 2008 de introducere a unor preferinţe comerciale autonome pentru Republica Moldova şi de modificare a Regulamentului (CE) nr. 980/2005 şi a Deciziei 2005/924/CE a Comisiei, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 20/1 din 24.01.2008, p.1.

[715] Ordinul Serviciului Vamal al Republicii Moldova Nr.50 din 18.02.2008 referitor la aprobarea Regulamentului cu privire la completarea, autentificarea şi eliberarea certificatelor de origine a mărfurilor exportate din Republica Moldova în cadrul regimurilor de comerţ preferenţiale cu Uniunea Europeană (ATP) şi statele care acordă Republicii Moldova Sistemul Generalizat de Preferinţe (GSP), Monitorul Oficial Nr. 40-41 din 26.02.2008

[716] Prohniţchi, Valeriu., Oprunenco, Alex., Popa, Ana. *Evoluţia exporturilor Republicii Moldova în Uniunea Europeană: Rolul regimurilor comerciale*, Document de Analiză a Politicilor 16 / 2008, Chişinău: 2008, p.28.

cu privire la Politica Europeană de Vecinătate din 18 februarie 2008, care de asemenea „subliniază importanța implementării de către țările partenere PEV a Planurilor lor de Acțiuni în cadrul PEV, ce va apropia şi mai mult țările partenere de UE în corespundere cu principiile diferențierii. Consiliul rămîne în aşteptarea Rapoartelor Comisiei cu privire la Progrese, prevăzute pentru aprilie 2008 şi reafirmă voința sa de a aprofunda cooperarea UE cu partenerii PEV”[717].

Planul de Acțiuni RM-UE prevede că Comisia va elabora un al doilea raport de progres în implementarea Planului după 3 ani, iar în lumina îndeplinirii obiectivelor acestui document şi a evoluției generale a relațiilor UE-Moldova vor fi luate decizii privind următorul pas în dezvoltarea relațiilor bilaterale, inclusiv posibilitatea unor relații contractuale noi. Vizita Comisarului European a avut loc tocmai înaintea prezentării raportului Comisiei de evaluare a progresului implementării Planului de Acțiuni pentru perioada noiembrie 2006 – decembrie 2007. La 3 aprilie 2008, Comisia a publicat pe lîngă Comunicarea sa vizavi de implementarea generală a PEV, Raportul de progres sectorial şi Rapoartele de progres pe țară a celor 12 state partenere PEV cu care UE are semnate Planuri de Acțiuni. Raportul pentru Republica Moldova de cca 19 pag. care era mult aşteptat la Chişinău şi nu numai, trece în revistă principalele realizări a Republicii Moldova în implementarea Planului de Acțiuni Republica Moldova-UE şi dă o apreciere generală a progreselor făcute în procesul de aliniere la standardele europene. Raportul menționează că Republica Moldova a realizat progrese bune în mai multe domenii pentru perioada raportată[718], adică între 1 noiembrie 2006 – 31 decembrie 2007. La capitolul aprecieri evidențiate de UE prin aceste documente vom menționa:

[717] Concluziile Consiliului UE cu privire la Politica Europeană de Vecinătate. Întrunirea nr. 2851 a Consiliului pentru Relații Externe, Bruxelles, 18 februarie 2008.

[718] Commission Staff Working Document, Accompanying the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament *'Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007'*, Progress Report Moldova, SEC(2008) 399, Brussels, 3 April 2008, p.2., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_399_en.pdf

- adoptarea mai multor acte normative, inclusiv ratificarea unor convenții europene şi internaționale;
- creşterea investițiilor străine directe;
- realizarea de măsuri privind consolidarea independenței şi transparenței justiției, măsuri legislative privind reforma parlamentară şi autonomia locală;[719]
- realizarea de reforme privind implementarea sistemelor de control şi audit intern în conformitate cu standardele internaționale;[720]
- realizarea unor documente strategice în domeniul energiei;[721]
- deschiderea Centrului Comun de vize la Chişinău şi rezultatele Misiunii EUBAM;
- începerea discuțiilor între Republica Moldova şi UE pentru un program pilot pe țară privind parteneriatul de mobilitate cu UE, în vederea facilitării migrației legale şi combaterii migrației ilegale[722].

Cu toate acestea, pe lîngă realizări, documentul nu ezită, nici de această dată, să constate că Republica Moldova are probleme cu corupția[723], implementarea adecvată a cadrului legislativ adoptat, execu-

[719] Communication from the Commission to the Parliament and the Council, *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007*, COM(2008) 164, Brussels, 3 April 2008, p.3-4., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/com08_164_en.pdf

[720] Commission Staff working document, Accompanying the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament *'Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007'*, Sectoral progress report, SEC(2008) 403, Brussels, 3 April 2008, p.4., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_403_en.pdf

[721] Ibidem, p.9.

[722] Sectoral progress report, SEC(2008) 403, Brussels, 3 April 2008, p.5.

[723] În acest domeniu, cel puțin la capitolul cadru normativ, Republica Moldova şi-a asumat angajamente prin intermediul mai multor documente programatice anticorupție care sunt „uneori similare sau chiar identice” prin obiective, printre care: Programul Național de implementare a Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP) Republica Moldova – NATO pentru perioada 2006-2009 (Hotărîrea Guver-

tarea deciziilor CEDO[724], asigurarea efectivă a independenţei editoriale a *TeleradioMoldova*, aprofundarea cooperării regionale şi internaţionale privind managementul frontierei[725] şi migraţiei (în special prin Procesul Söderköping care va continua în perioada 2009-2012)[726], asigurarea libertăţii de expresie, îmbunătăţirea climatului investiţional şi de afaceri[727], respectarea drepturilor omului şi altele.

UE subliniază progresele realizate de ţara noastră în implementarea Planului de Acţiuni în cadrul PEV şi că Moldova arată o „voinţă politică puternică de a avansa în continuare”[728] în relaţiile bilaterale. Cu siguranţă un subiect important faţă de care în opinia noastră UE conştient este „blîndă” în referinţe, este conflictul transnistrean, în cadrul Raportului dar şi altor documente, referindu-ne aici la rolul sau responsabilitatea Rusiei ca parte şi nu ca mediator în acest conflict.

nului RM nr.1506/29.12.2006); Programul de Acţiuni privind implementarea Planului Preliminar de Ţară al Republicii Moldova în cadrul Programului SUA „Provocările Mileniului” (Hotărîrea Guvernului RM nr.32/11.01.2007); Planul de Acţiuni pentru implementarea Programului comun al Comisiei Europene şi al Consiliului Europei privind sporirea independenţei, transparenţei şi eficienţei justiţiei în Republica Moldova pe anii 2006-2009 (Hotărîrea Guvernului RM nr.959/22.08.2007); Planul de măsuri privind asigurarea dreptului la petiţionare, informaţie şi acces la justiţie (Hotărîrea Guvernului RM nr.1013/12.09.2007); Strategia de consolidare a sistemului judecătoresc şi Planul de Acţiuni pentru implementarea Strategiei (Hotărîrea Parlamentului RM nr.174/19.07.2007). A se vedea: *Realizarea Planului de Acţiuni UE-Moldova (februarie 2005 – ianuarie 2008)*, *Moldova şi UE în contextul Politicii Europene de Vecinătate.* – Chişinău: ARC, 2008, p.92.

[724] Progress Report Moldova, SEC(2008) 399, Brussels, 3 April 2008, p.4.

[725] În vederea îmbunătăţirii situaţiei privind managementul frontierei şi cooperării între Serviciul Grăniceri al Republicii Moldova şi FRONTEX, Republica Moldova adoptat Hotarîrea de Guvern Nr.584 din 08.05.2008 asupra încheierii Aranjamentului de lucru cu privire la stabilirea cooperării operaţionale între Serviciul Grăniceri al Republicii Moldova şi Agenţia Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operaţionale la Frontierele Externe ale Statelor-membre ale Uniunii Europene (FRONTEX), Monitorul Oficial Nr. 86-87 din 16.05.2008.

[726] Sectoral progress report, SEC(2008) 403, Brussels, 3 April 2008, p.13.

[727] Progress Report Moldova, SEC(2008) 399, Brussels, 3 April 2008, p.2.

[728] COM(2008) 164, Brussels, 3 April 2008, p.9.

Se face referinţă la rolul Misiunii EUBAM în vederea combaterii traficului ilicit pe segmentul de frontieră moldo-ucraineană de-a lungul raioanelor din stînga Nistrului, dar mai puţin şi la „voinţa politică” în primul rînd de la Chişinău şi Kiev[729]. Raportul din 3 aprilie 2008 era aşteptat nu doar pentru a vedea ce note ne pune Bruxelles-ul la reformele realizate, ci pentru a vedea care este intenţia UE în vederea dezvoltării relaţiilor cu Republica Moldova. Deşi legătura dintre acestea este directă, chiar raportul face referinţă la Consiliul din februarie 2008, care afirma disponibilitatea UE de a începe reflecţii asupra unui nou acord în baza progreselor realizate, intereselor Republicii Moldova reieşind şi din prevederile Acordului de Parteneriat şi Cooperare. Deci, ştiind oarecum realizările, puteam să estimăm cît de clară va fi UE în astfel de angajamente acum, cînd timpul pînă la alegerile parlamentare din 2009 serveşte mai degrabă ca o perioadă de „respiro” pentru UE, decît de reflecţie pentru un nou Acord.

Vizavi de aşteptările Republicii Moldova de la Raportul din 3 aprilie 2008, în special privind viitoarele relaţii contractuale RM-UE, deşi amînarea cu un an a duratei de implementare a Planului se prezintă cel mai real, în cadrul unei activităţi în ianuarie 2008 la Chişinău, Paolo Berizzi, şef Secţia Politice şi Economice în cadul Delegaţiei Comisiei Europene din Republica Moldova, a afirmat că: ”Raportul de progres se referă doar la ceea ce este scris în PA RM-UE, şi nu la ceea ce credem noi că ar fi util pentru Moldova. Adică monitorizăm dacă angajamentele sunt respectate sau nu. Raportul de progres poate

[729] Raportul de progres al Ucrainei prevede că Misiunea EUBAM are un rol important în combaterea activităţilor ilegale transfrontaliere pe secţiunea transnistreană, şi menţionează că unii din factorii negativi care împiedică acest proces sunt: inconsistenţele în legislaţia relevantă a Ucrainei şi nivelul înalt al corupţiei în particular în justiţie. A se vedea: Commission staff working document, Accompanying the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament *‘Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007’*, Progress Report Ukraine, SEC(2008) 402, Brussels, 3 April 2008, p.4., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_402_en.pdf

avea consecinţe asupra relaţiilor noastre ca vecini, dar nu va fi un document care va vorbi despre aderare, asociere sau ceva de acest gen. Acesta este un document în contextul Politicii Europene de Vecinătate (PEV)"[730].

Strategia Europeană a Republicii Moldova în cadrul IEVP pe perioada 2007-2013 adoptată de Comisia Europeană la 7 martie 2007, prevede obiectivele strategice ale cooperării UE cu Moldova, agenda de activitate, situaţia politică, economică, socială şi a mediului în RM, raportul despre asistenţa anterioară şi actuală a CE. Acest document a fost elaborat cu consultarea reprezentanţilor autorităţilor RM, pentru a ţine cont de reflectarea pe larg a priorităţilor naţionale, de asemenea au fost luate în consideraţie opiniile statelor membre, ale diferitor organizaţii civile, precum şi ale altor donatori. Astfel, conform Strategiei „la etapa actuală obiectivele principale ale cooperării UE-RM urmăresc dezvoltarea unor relaţii strînse dintre UE şi Moldova, bazîndu-se pe nivelul de cooperare anterioară, mizînd pe aprofundarea unei colaborări politice, care să includă politica externă şi de securitate, precum şi rezolvarea diferendului transnistrean, creşterea economică, eradicarea sărăciei, conform Planului de Acţiune UE-Moldova şi Strategiei de Creştere Economică şi Reducere a Sărăciei din Moldova (SCERS)"[731] iar asistenţa prioritară a UE pentru perioada 2007-2013 prevăzută de Strategie, stipulată sub forma celor şapte capitole ale Planului de Acţiune UE-Moldova, urmăreşte realizarea acestor obiective care „îşi găsesc expresie în Acordul de Cooperare şi Parteneriat (ACP) din iulie 1998 şi în Planul de Acţiune UE-Moldova, din 2005. Strategia se aliniază în totalitate la obiectivele reglementate de Strategia de Creştere Economică şi Reducere a Sărăciei, adoptată de către

[730] Paolo Berizzi: "Raportul de progres poate avea consecinţe asupra relaţiilor noastre ca vecini, dar nu va fi un document care va vorbi despre aderare, asociere sau ceva de acest gen", publicat la 11 Ianuarie 2008, accesibil la: http://www.europa.md/rom/infto/2843

[731] ENPI, Republic of Moldova, Country Strategy paper, 2007-2013, p.3, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_moldova_en.pdf

guvern în mai 2004"[732]. Programul Indicativ Naţional (PIN) în cadrul IEVP al Republicii Moldova care este prima componentă mai detaliată şi programatică a Strategiei pentru 2007-2010 are alocate indicativ 209,7 milioane euro[733]. Programul de Acţiuni anual pentru Moldova în cadrul IEVP are un buget de 40 mil.euro. Cu toate acestea, în funcţie de progresele realizate de către fiecare stat partener din cadrul PEV, acesta poate beneficia în cazul în care a demonstrat că a obţinut progrese la capitolul buna guvernare, de suplimentarea resurselor alocate prin intermediul „Facilităţii de Guvernare". Asistenţa (PIN) se va axa pe 3 domenii prioritare:

Domeniul Prioritar 1: Susţinerea în dezvoltarea democratică şi în buna guvernare (între 25-35 % din suma alocată);

Sub-prioritatea 1: Reforma de administrare publică şi managementul finanţelor publice

Sub-prioritatea 2: Supremaţia legii şi reforma sistemului judiciar

Sub-prioritatea 3: Drepturile omului, dezvoltarea societăţii civile şi guvernarea locală

Sub-prioritatea 4: Educaţia, ştiinţa şi contacte de la om la om/ schimburi între instituţii

Domeniul Prioritar 2: Susţinerea în reforma sistemului judiciar şi crearea capacităţii administrative (între 15-20% din suma alocată);

Sub-prioritatea 1: Promovarea comerţului reciproc, îmbunătăţirea climatului investiţional şi consolidarea reformei sociale

Sub-prioritatea 2: Aspecte ale sistemului judiciar specifice domeniului

Domeniul Prioritar 3: Susţinere în reducerea nivelului sărăciei şi în creşterea nivelului economic (între 40-60% din suma alocată);

Sub-priorităţi: Educaţia, sănătatea, infrastructura regională/municipală şi dezvoltarea economică.[734]

[732] Ibidem. p.15.

[733] ENPI, Republic of Moldova, National Indicative Programme, 2007-2010, p.4., accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_nip_moldova_en.pdf

[734] Ibidem. pp.3-4.

Pentru cetăţenii Republicii Moldova, probabil cel mai important argument care îi motivează să susţină procesul de integrare europeană, este speranţa existenţei unui regim liberalizat de vize şi cît mai multe oportunităţi de mobilitate pe piaţa muncii în UE, într-o perspectivă nu prea îndepărtată. UE cunoaşte foarte bine aceste realităţi, astfel că în decembrie 2007, Consiliul Uniunii Europene a solicitat Comisiei să se angajeze, în colaborare cu Statele Membre şi Preşedinţia UE, într-un dialog cu Republica Moldova în vederea lansării parteneriatului pilot de mobilitate. Ca rezultat, la 5 iunie 2008 a fost semnată Declaraţia Comună în cadrul Consiliului „Justiţie şi Afaceri Interne", privind Parteneriatul de mobilitate între UE şi Moldova, iar la 23 septembrie 2008, la Chişinău, a avut loc Reuniunea de lansare a Platformei de Cooperare a Parteneriatului de Mobilitate RM-UE. Republica Moldova şi Republica Capul Verde (un stat insular aflat în largul ţărmului vestic al Africii) sunt primele două state cu care UE se angajează în acest proces. Într-un comunicat de presă al UE, dat publicităţii în aceeaşi zi cînd a fost semnat documentul, Comisarul Ferrero-Waldner declara: *„Salut semnarea de astăzi a parteneriatului de mobilitate dintre Moldova şi UE. Această nouă generaţie de parteneriate va permite Moldovei şi UE să abordeze împreună, într-un singur cadru, problemele migraţiei şi dezvoltării care sunt esenţiale pentru viaţa cetăţenilor moldoveni. Comisia va oferi suportul deplin la realizarea acestui parteneriat, inclusiv, prin asistenţă financiară"*. Iniţiativele incluse în Parteneriat vizează promovarea unui cadru mai eficient privind circulaţia persoanelor şi migraţia reglementată, în special prin consolidarea capacităţilor Republicii Moldova de a gestiona migraţia, prin măsuri de informare, integrare şi protecţie a migranţilor şi persoanelor revenite, ţinând cont întru totul, de situaţia economică şi socială din Republica Moldova. Încă nu se ştie cît de eficient va fi implementată această iniţiativă şi cît de mult va ajuta cetăţenii Republicii Moldova.

În urma unei runde de negocieri a experţilor Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova şi cei ai

Ministerului Afacerilor Externe al României ce a avut loc la 14-15 mai 2008 la Bucureşti, referitoare la Tratatul de parteneriat şi cooperare între Republica Moldova şi România şi Tratatul între aceste state privind frontiera de stat, colaborarea şi asistenţa mutuală în problemele de frontieră, partea moldovenească a propus înaintarea unei adresări comune a acestor două state către UE pentru examinarea de către aceasta a liberalizării regimului de vize pentru toţi cetăţenii Republicii Moldova, inclusiv din regiunea transnistreană, în ciuda faptului că ştia că Comisia nu are un mandat pentru a negocia aşa ceva, lucru care s-a petrecut şi la momentul negocierii Acordului de facilitare a vizelor.

La 27 mai 2008, la Bruxelles, au avut loc lucrările celei de-a 10-a Reuniuni a Consiliului de Cooperare Republica Moldova-Uniunea Europeană, la care a participat şi preşedintele V.Voronin, unde au fost prezentate principalele realizări ale Moldovei pe calea integrării europene, ţinînd cont şi de evaluarea pozitivă reflectată în Raportul de progres din luna aprilie 2008 şi s-a discutat asupra stadiului dialogului privind soluţionarea conflictului transnistrean (subiect discutat cu reprezentanţii Comisiei Europene (conducătorul delegaţiei fiind Hilde Hardemann, Şef de unitate pentru Moldova, Belarus şi Ucraina în cadrul Directoratului General pentru Relaţii Externe a Comsiei Europene) şi pe 7 iulie 2008 la Chişinău), şi a necesităţii demarării negocierilor privind noul document cadru de colaborare între Moldova şi UE. În luna iunie 2008, Consiliul de Miniştri pentru agricultură şi energetică a UE a aprobat mandatul Comisiei Europene privind condiţiile de aderare a Moldovei, Ucrainei şi Turciei la Comunitatea Energetică Europeană (Energy Community Treaty - ECT), considerîndu-se că Moldova a eliminat impedimentele pe calea aderării la această comunitate ca membru cu drepturi depline.

UE susţine în continuare, inclusiv prin mijloace financiare, implementarea diferitor proiecte care ar conduce la atingerea standardelor fixate de comun acord în cadrul documentelor comune care regle-

mentează modul de acordare a asistenței externe şi principiile de bază ale acesteia[735]. La 2 iulie 2008, Moldova a semnat cu UE Acorduri de Finanțare în valoare de 40 milioane euro sub formă de granturi, în cadrul Programului național pentru Moldova finanțat în cadrul IEVP. La 8 iulie 2008, în incinta Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene a avut loc prima rundă de consultări informale la nivel de experți cu reprezentanții Comisiei Europene pentru a efectua un schimb de viziuni privind principiile generale şi obiectivele noului cadru juridic moldo-comunitar, care ar depăşi prevederile actualului Acord de Parteneriat şi Cooperare. Dacă în cazul Republicii Moldova nu se cunoaşte încă tipul documentului ce va fi semnat, în cazul Ucrainei, Miniştrii de externe ai UE au căzut de acord pe 22 iulie 2008 să semneze un Acord de Asociere cu acest stat, ceea ce reprezintă mai mult decît prevederile actualului Acord de parteneriat şi cooperare, unii reprezentanți ai statelor membre (printre care Spania, Olanda şi Belgia) doresc să fie specificat chiar în preambulul documentului că acesta este altceva decît perspectiva de aderare, iar un alt aspect al dezbaterii a fost denumirea documentului.

Iată de ce, Moldova ca şi alte state cu aspirații europene din PEV, trebuie să se bucure mai întîi de suportul politic al statelor membre, pentru ca ulterior să fie susținute prin decizii favorabile în cadrul instituțiilor comunitare. Îmbunătățirea relațiilor bilaterale cu statele membre trebuie să devină prioritate pe agenda politicii externe a Republicii Moldova. A avea suportul unor state ca Germania, care pe 25 iunie 2008 a adoptat în Bundestag o Moțiune „*În sprijinul integrării europene a Republicii Moldova*" prin care „şi-a reafirmat susținerea sa pentru procesul de transformare şi apropierea Republicii Moldova de UE", este extrem de important şi deloc de neglijat aceste mesaje care creează motivație pentru reformă pe plan intern şi suport politic

[735] Legea pentru ratificarea Acordului-cadru dintre Guvernul Republicii Moldova şi Comisia Comunităților Europene privind asistența externă semnat la Bruxelles la 11 mai 2006. Nr.426 din 27.12.2006 (*Monitorul Oficial Nr.010 din 26.01.2007)*

pe plan extern. La 25 iunie 2008 a avut loc şedința Comisiei Naționale pentru Integrare Europeană[736], prezidată de preşedintele V.Voronin unde a fost prezentat un raport privind implementarea Planului de priorități pentru integrarea europeană pe anul 2008 şi unul privind ultimele evoluții a relațiilor dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană. Tot în cadrul acestei şedințe a fost prezentată poziția Republicii Moldova vizavi de conținutul noului acord cu Uniunea Europeană şi s-au decis careva modificări instituționale: Aparatul Guvernului va fi responsabil de implementarea reformelor europene - partea privind integrarea europeană, iar Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene - de coordonarea politicii externe a Moldovei cu Uniunea Europeană, desfăşurarea negocierilor cu UE asupra noului acord[737]. Şedințele din lunile următoare ale acestei Comisii, au reluat permanent subiectul privind aşteptările unui nou Acord cu UE şi în cadrul fiecărei şedințe s-au discutat anumite priorități din Planul de Acțiuni Uniunea Europeană-Republica Moldova şi domeniile asupra cărora oficialii europeni ne atenționează că încă avem mari restanțe. La 13 octombrie 2008, la Luxemburg, în cadrul reuniunii Consiliului Afaceri Generale şi Relații Externe al UE (CAGRE), Miniştrii de Externe ai statelor membre ale UE au adoptat Concluziile privind Republica Moldova. Datorită importanței acestor prevederi, dar şi pentru a înțelege mai bine mesajul transmis de UE țării noastre, vom reda integral textul Concluziilor din cele trei puncte:

[736] La 16 mai 2008, Preşedintele Republicii Moldova a semnat decretul de constituire a noii Comisii Naționale pentru Integrarea Europeană, pe care o conduce, în scopul „dezvoltării relațiilor dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană în conformitate cu prioritățile şi obiectivele țării". Decret Nr.1663 din 16.05.2008 privind constituirea Comisiei naționale pentru integrare europeană, Monitorul Oficial Nr.91 din 23.05.2008.

[737] EUROMONITOR, Numărul 2 (11), Ediția III, *Implementarea reformelor inițiate conform Planului de Acțiuni UE-RM, Evaluarea progresului în perioada martie-iunie 2008*, Adept şi Expert-Grup, p.8.

„1. UE salută accelerarea recentă a dinamicii relațiilor sale cu Republica Moldova. UE este pregătită să aprofundeze aceste relații în cadrul Politicii Europene de Vecinătate şi să negocieze în curînd un nou acord ambițios cu Moldova. Acest Acord va depăşi actualul Acord de Parteneriat şi Cooperare şi va cuprinde obiectivul unei zone de liber schimb[738] aprofundate şi comprehensive, care va fi stabilită din momentul în care Republica Moldova va fi pregătită să suporte efectele liberalizării complete a schimburilor comerciale cu UE. Scopul acestui Acord este apropierea graduală a Republicii Moldova de UE. În acest sens, Consiliul reaminteşte că Acordul privind facilitarea vizelor stabileşte introducerea regimului de călătorii fără vize pentru cetățenii Republicii Moldova într-o perspectivă de termen lung.

2. Consiliul reiterează că ritmul şi calitatea reformelor în Republica Moldova vor influența natura relațiilor sale cu UE. În acest context, Consiliul încurajează autoritățile Republicii Moldova să întreprindă eforturile necesare pentru consolidarea statului de drept şi implementarea angajamentelor sale în materia drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului. UE acordă o importanță specială organizării într-o manieră democratică a alegerilor parlamentare din primăvara anului 2009.

3. UE îşi va consolida angajamentul în ceea ce priveşte eforturile de soluționare a conflictului transnistrean şi îşi reafirmă respectul pentru suveranitatea şi integritatea teritorială a Republicii Moldova. Consiliul reiterează că formatul de negocieri „5+2" este unica garanție a transparenței şi legitimității necesare în vederea definirii unei soluții durabile. Consiliul face apel la toate părțile pentru a relansa negocierile în formatul „5+2". Consiliul încurajează părțile în conflict să lucreze împreună asupra măsurilor de consolidare a încrederii şi subliniază contribuția asistenței Comunității Europene şi a statelor sale membre în susținerea şi facilitarea acestui proces."[739]

[738] *Zona de liber schimb* este o formă de integrare interstatală, caracterizată prin abolirea obstacolelor tarifare şi netarifare (îndeosebi a restricțiilor cantitative), între statele membre, care îşi păstrează însă libertatea de acțiune în relațiile cu terții (cei din afara zonei).

Republica Moldova are o Strategie pe perioada 2007-2013 şi un Program Indicativ pentru 3 ani, care conțin priorități naționale incluse în documentele strategice pe plan intern, dar şi care formează baza contractuală a relațiilor RM-UE. Deci, avem o agendă de lucru şi UE ne propune şi asistență financiară în realizarea ei. Moldova finalizează perioada de implementare a Planului de Acțiuni şi cu realizări, dar şi cu mari restanțe. Restanțe care din păcate sunt în domeniile-cheie pentru întrunirea criteriilor de aderare la UE, stabilite în 1993 la Copenhaga. Deşi se adoptă diverse acte normative, pe lîngă unele motive obiective, Guvernul nu are nici capacitatea de a aplica cu indicatori concreți aceste documente. Cu siguranță, implementarea Planului de Acțiuni depinde nu numai de autoritățile centrale sau de numărul de Comisii naționale create, care ar avea menirea îmbunătățirii relațiilor Republica Moldova-UE, ci şi de autoritățile locale şi cetățenii Republicii Moldova, cel puțin de cei 71,7%, care conform Barometrului de opinie publică din aprilie 2008 se declară în favoarea integrării europene a țării noastre şi ar vota pentru aderarea Republicii Moldova la UE[740]. Percepția populației privind procesul de integrare europeană a Republicii Moldova, reprezintă un indicator important pentru cei care în primul rînd au responsabilitatea de a adopta decizii în acest proces. Conform datelor unui Raport asupra studiului de evaluare a percepției

[739] *Concluziile Consiliului privind Republica Moldova*. Reuniunea a 2896-a Consiliului pentru Afaceri Generale, Luxemburg, 13 Octombrie, 2008, accesibil la: http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/press_releases_ro.html

[740] *Barometrul de opinie publică, Republica Moldova*, Institutul de Politici Publice, aprilie 2008, p.89. Paradoxal, dar în Barometrul de opinie publică din noiembrie 2007 (p.80.), ponderea celor care la un eventual referendum ar vota pentru aderarea Republicii Moldova era de cca 76,2%, ceea ce indică o descreştere a acestui indice cu 4,5%.

publice privind procesul de integrare europeană şi implementare a Planului de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova, publicat tot în luna aprilie 2008, „circa 82,4% consideră că integrarea Moldovei la UE va contribui la creşterea potenţialului economic, 81,4% consideră că se vor lărgi posibilităţile de circulaţie a peroanelor, 80,3% consideră că vor creşte investiţiile străine, 79,9% - creşterea numărului locurilor de muncă, 78% - creşterea veniturilor, a salariilor/pensiilor, 71,3% - dezvoltarea şi modernizarea agriculturii”[741].

Cel mai important lucru este că fiecare dintre noi şi fiecare din autorităţile responsabile de realizarea unor reforme sau măsuri strategice la nivel de stat în anumiţi termeni, să conştientizeze că relaţiile contractuale cu UE şi aspiraţiile către această Comunitate, ne permit o mai bună mobilizare şi programare a activităţilor noastre în procesul de aderare. Aceasta ne oferă un anumit suport şi asistenţă în realizarea acestor reforme, pentru că “Moldova trebuie să-şi creeze propriul viitor prin prisma reformelor interne”[742], iar eforturile noastre sunt justificate nu doar prin anumite rapoarte expediate la Bruxelles pentru evaluare, ci prin faptul că noi în primul rînd suntem sau vom fi beneficiarii propriilor noastre eforturi.

§ 6. Perspectivele cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova în cadrul IEVP (2007-2013)

Pentru ca Republica Moldova să poată avansa în relaţiile cu Uniunea Europeană, în mod evident trebuie să înregistreze progrese substanţiale în relaţiile cu statele vecine, să-şi extindă ariile de cooperare

[741] *Raport asupra studiului de evaluare a percepţiei publice privind procesul de integrare europeană şi implementare a Planului de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova.* IDIS „Viitorul”, CBS AXA, Aprilie 2008, pp.20-21.

[742] Markus, J.Broich. *Relevanţa Pactului de Stabilitate pentru apropierea Republicii Moldova de Uniunea Europeană din perspectiva germană.* În: *Republica Moldova şi integrarea europeană: Cooperarea în Pactul de Stabilitate*, IPP. - Chişinău: 2003, p.157.

şi să subscrie unor agende comune pentru atingerea standardelor europene. Acest aspect este menţionat atît în cadrul documentelor care constituie baza contractuală a relaţiilor noastre cu UE (mai ales că unul din cele două state vecine este membru UE) cît şi prin obiectivele prevăzute în cadrul Acordurilor bilaterale sau trilaterale pe care le are semnate Republica Moldova cu România şi Ucraina ca state vecine.

Aşa cum am menţionat mai sus, consolidarea cooperării transfrontaliere reprezintă un domeniu prioritar de acţiune al documentelor cu statelor vecine, mai ales odată cu semnarea la Izmail, pe data de 4 iulie 1997 a Protocolului de colaborare trilaterală între guvernele României, Republicii Moldova şi Ucrainei. Crearea celor trei Euroregiuni (Euroregiunea „Dunărea de Jos”[743] şi Euroregiunea „Prutul de Sus”[744] unde participă România, Republica Moldova şi Ucraina; şi Euroregiunea „Siret-Prut-Nistru”[745] unde participă doar România şi Republica Moldova) a însemnat o etapă importantă nu doar în

[743] Euroregiunea „Dunărea de Jos” a fost constituită prin semnarea de către cele trei ţări a Acordului de constituire a acesteia la 14 august 1998 la Galaţi. Membri ai acestei Euroregiuni sunt: Raioanele Cahul şi Cantemir din Republica Moldova; Judeţele Galaţi, Brăila şi Tulcea din România; Regiunea Odesa din Ucraina.

[744] Euroregiunea „Prutul de Sus” a fost constituită la 22 septembrie 2000 în municipiul Botoşani (România). Membri ai acestei Euroregiuni sunt: Raioanele Făleşti, Edineţ, Glodeni, Ocniţa, Râşcani şi Briceni din partea Republicii Moldova; Judeţele Botoşani şi Suceava din partea României; Regiunile Cernăuţi şi Ivano-Frankivsk din partea Ucrainei.

[745] La 18 septembrie 2002, are loc semnarea Protocolului Cooperării Transfrontaliere al Euroregiunii Siret-Prut-Nistru la Iaşi. La 4 decembrie 2002, are loc Adoptarea Statutului Euroregiunii Siret-Prut-Nistru în cadrul primului Forum al Preşedinţilor Euroregiunii la Ungheni. Din 2005, s-a înfiinţat Asociaţia Euroregiunea Siret-Prut-Nistru, asociere cu personalitate juridică cu sediul la Iaşi (România). Membri ai acestei Euroregiuni sunt: Raioanele Călăraşi, Orhei, Cimişlia, Teleneşti, Soroca, Străşeni, Leova, Ungheni, Criuleni, Ialoveni, Şoldăneşti, Hînceşti, Floreşti, Basarabeasca, Dubăsari, Anenii Noi, Rezina şi Nisporeni din partea Republicii Moldova; judeţele Iaşi şi Vaslui din partea României. Mai multe informaţii sunt accesibile la pagina web: http://euroregiunea-siret-prut-nistru.org/

formalizarea unor angajamente în acest domeniu, ci şi a creării unui cadru de cooperare între colectivităţile locale în lumina prevederilor documentelor europene ratificate de toate cele trei state (România, Republica Moldova şi Ucraina). Deşi există mai multe mecanisme de cooperare, considerăm că pînă la ora actuală, oportunităţile de cooperare transfrontalieră nu au fost nici pe departe valorificate. În partea introductivă a Planului de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova se specifică că „Moldova este invitată să stabilească cu UE relaţii politice, de securitate, economice şi culturale mai intense, să intensifice cooperarea transfrontalieră şi să împărtăşească responsabilitatea pentru prevenirea şi soluţionarea conflictelor". Din totalitatea obiectivelor şi prevederilor acestui document, cîteva se referă expres la cooperarea transfrontalieră şi anume:

- Eliminarea graduală a restricţiilor pentru a permite o alocare treptată a prestării reciproce a serviciilor între RM şi UE în anumite sectoare, în conformitate cu angajamentele Organizaţiei Mondiale a Comerţului şi cele din titlul IV, capitolul III ale Acordului de Parteneriat şi Cooperare (Prestarea de servicii transfrontaliere);
- Continuarea participării în „Procesul Söderköping";
- Dezvoltarea cooperării regionale între organele de drept relevante (poliţie, grăniceri, servicii de migraţiune şi azil, vamă);
- Consolidarea structurilor şi procedurilor necesare pentru evaluarea impactului mediului, inclusiv în context transfrontalier; perfectarea legislaţiei corespunzătoare;
- Participarea activă în Grupul de lucru Dunărea – Marea Neagră privind implementarea concepţiei transfrontaliere de management al apelor; asigurarea participării active la compartimentul Europa de Est, Caucazul şi Asia Centrală din cadrul Iniţiativei Apei a UE;
- Identificarea posibilităţilor de sporire a cooperării regionale privind problemele transfrontaliere, în special cu ţările vecine;

- Intensificarea contactelor şi capacităţii regionale transfrontaliere prin preluarea oportunităţilor şi provocărilor care rezultă din extinderea UE;
- Încurajarea iniţiativelor locale şi regionale în vederea stabilirii şi dezvoltării cooperării transfrontaliere;
- Atragerea atenţiei speciale la implementarea noilor Programe de Vecinătate şi susţinerea dezvoltării acestora prin implicarea activă la nivelurile locale şi regionale;
- Asigurarea unui suport la dezvoltarea resurselor umane şi a altor capacităţi ai autorităţilor locale şi regionale pentru a asigura o eficientă implementare a acţiunilor de cooperare transfrontalieră[746].

Strategia Naţională de Dezvoltare a Republicii Moldova pentru 2008-2011 este destul de modestă în prevederi cu privire la mecanismele şi acţiunile de dezvoltare a cooperării transfrontaliere, deşi punctul 1.4.2. al acestui document este intitulat exact ca în Planul de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova - *Intensificarea cooperării transfrontaliere între Republica Moldova, statele membre ale UE şi ţările vecine* prin: a) organizarea controlului comun la punctele de trecere a frontierei de stat moldo-ucrainene; b) dezvoltarea cooperării regionale între organele de drept relevante (poliţie, grăniceri, vamă)[747].

Dezvoltarea relaţiilor de colaborare şi a parteneriatelor bi- sau trilaterale, în afară de principii şi obiective ambiţioase solicită resurse importante pentru ca acestea să fie materializate în proiecte concrete şi cu impact transfrontalier. Pentru că obiectivul de consolidare a cooperării transfrontaliere nu este doar o preocupare a Republicii Moldo-

[746] Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Planului de Acţiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană, Nr.356 din 22.04.2005, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.65-66/412 din 29.04.2005.

[747] Lege pentru aprobarea Strategiei naţionale de dezvoltare pe anii 2008-2011, Nr.295 din 21.12.2007, Monitorul Oficial Nr.18-20 din 29.01.2008.

va sau a vecinilor săi, ci şi un obiectiv strategic al Uniunii Europene, aceasta a creat după destrămarea URSS şi pînă la ora actuală, mai multe instrumente şi programe de asistenţă tehnică şi financiară pe acest domeniu pentru statele ex-sovietice, în scopul asigurării prin extindere a stabilităţii, prosperităţii şi securităţii la frontierele sale externe. De la PHARE şi TACIS[748] apoi la Programele de Vecinătate (2004-2006), Uniunea Europeană a propus începînd cu 2007 Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat (IEVP, sau în engleză ENPI) pentru perioada 2007-2013, care corespunde cu noul ciclu financiar al Uniunii. Baza juridică a Noului Instrument care de fapt le înlocuieşte pe cele precedente este Regulamentul IEVP adoptat de UE în octombrie 2006[749]. Moldova a beneficiat între 2000-2006 de cca 23 milioane euro doar pentru cooperare transfrontalieră[750], iar în prezent mai beneficiază pe acest domeniu de Programul de Vecinătate cu România şi prin participarea la SCADSEE (Spaţiul Central Adriatic Dunărean şi Sud-Est European).

Unul din obiectivele IEVP fixate în articolul 2 al Regulamentului din 2006, prevede: „susţinerea cooperării transfrontaliere prin iniţiative locale comune pentru a promova dezvoltarea economică, socială şi de mediu durabilă în regiunile de frontieră şi dezvoltarea teritorială integrată în jurul frontierelor externe a Comunităţii". Practic, de la 1 ianuarie 2007, odată cu aderarea României şi Bulgariei la UE, Republica Moldova a devenit vecin direct al Comunităţii plasîndu-se pe linia frontierelor externe a UE. Acest lucru presupune că UE va oferi asistenţă în cadrul IEVP pentru Republica Moldova ca şi pentru alte state care se mărginesc terestru sau maritim cu UE, prin programele transnaţionale şi de cooperare transfrontalieră, cît şi prin programele de ţară.

În conformitate cu art.29 al Regulamentului, suma totală a Instrumentului European de Vecinătate şi Parteneriat planificată pentru perioada 2007-2013 este de 11,181 miliarde euro. Aceasta priveşte toate tipurile de programe, însă cu referire directă la perspectivele cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova pe perioada 2007-2013, aceasta va beneficia în principal de două instrumente:

- **Programul Operaţional Comun România-Ucraina-Moldova**[751], care este unul din cele 15 programe axate pe cooperarea transfrontalieră prevăzute de Strategia pe 2007-2013 (*ENPI Cross-Border Cooperation*)[752] şi
- **Programul de Cooperare în bazinul Mării Negre** (*Black Sea Synergy - a new Regional Cooperation Initiative*)[753].

[748] Pentru Republica Moldova, prima etapă a Programului TACIS „Implementarea Acordului de Parteneriat şi Cooperare RM-UE" a demarat la 23 septembrie 1997 şi a durat un an, a doua etapă a demarat în februarie 1999 şi a durat 10 luni, a treia etapă a demarat în aprilie 2000 şi a durat 2 ani şi jumătate. Acest Program, după cum consideră Viorel Cibotaru „a reuşit să-şi aducă contribuţia la consolidarea capacităţilor instituţionale şi perfecţionarea sistemului de comunicare şi de luare a deciziilor între instituţiile implicate în derularea consecventă a procesului de materializare a obiectivelor Acordului de Parteneriat şi Cooperare (APC). În plus, sub auspiciile sale au fost elaborate un şir de instrumente de natură să faciliteze eforturile de aliniere a legislaţiei moldave la normele şi standardele legislaţiei Uniunii Europene". Cibotaru, Viorel. *Republica Moldova şi Comunitatea Internaţională* (Curs universitar).-Chişinău: 2001, p.51.

[749] Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument, Official Journal of the European Union L 310/1, 9.11.2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/oj_l310_en.pdf

[750] Datele sunt din Anexa 6 a Strategiei IEVP a Republicii Moldova pe 2007-2013.

[751] Din data de 12 decembrie 2007 este accesibilă pagina de Internet a Programului Operaţional Comun România-Ucraina-Moldova: www.ro-ua-md.net

[752] ENPI Cross-Border Cooperation, Strategy Paper (2007-2013) and Indicative Programme (2007-2010), accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_cross-border_cooperation_strategy_paper_en.pdf

[753] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, *Black Sea Synergy - a new Regional Cooperation Initiative,* COM(2007) 160 final, Brussels, 11.04.2007, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_en.pdf

1) ***Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova (2007-2013)***[754]

Acest program trilateral se va fundamenta pe experiența de cooperare şi pe structurile create în cadrul Programelor de Vecinătate din prima etapă (2004-2006). Strategia pentru perioada 2007-2013 prevede că partenerii programelor elaborează şi adoptă programele operaționale comune ce sunt propuse Comisiei, iar după ce le ajustează la prevederile Regulamentului IEVP (Titlul III al Regulamentului se referă la cooperarea transfrontalieră) şi a regulilor de implementare a programelor de cooperare transfrontalieră din cadrul IEVP[755] elaborate şi adoptate de Comisie prin Regulamentul 951/2007 în baza prevederilor art.11 din Regulamentul 1638/2006, apoi Comisia adoptă şi remite copii ale acestor documente Parlamentului European şi Statelor Membre.

Asistența financiară a UE pe acest program pentru perioada 2007-2013, ca şi a celorlalte programe este asigurată din două surse:

a) din alocările financiare proprii a IEVP în conformitate cu art.29 al Regulamentului IEVP din 26 octombrie 2006;
b) din Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) în conformitate cu Regulamentul din 11 iulie 2006[756].

În vederea elaborării documentelor strategice ale programului, a obiectivelor şi priorităților acestor documente, în perioada iunie-noiembrie 2006, la nivel național şi regional, în cele trei state au fost organizate diverse consultări (două ateliere interactive trilaterale în Republica Moldova, opt ateliere în România). În perioada septembrie 2006-februarie 2007 au avut loc întruniri tehnice cu structurile naționale, regionale şi locale implicate în elaborarea, managementul şi implementarea programului. Din septembrie 2006, cînd a fost creat oficial Grupul Comun de Coordonare a activității de programare, au avut loc cinci întruniri la Bruxelles, Bucureşti, Chişinău şi Odesa. În februarie-martie 2007, proiectul programului a fost supus consultării publice în special privind definitivarea Raportului de Mediu pentru Program. Programul Operațional Comun după ce a fost aprobat de cele trei state implicate, a fost transmis oficial spre adoptare pe data de 10 martie 2008 Comisiei Europene. Prin Decizia Comisiei Europene nr.3806 din 29 iulie 2008 a fost adoptat Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova ENPI CBC pentru 2007-2013. Acesta este primul program de cooperare transfrontalieră la granițele externe ale Uniunii Europene finanțat şi implementat în conformitate cu Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat (ENPI) 2007-2013, adoptat de Comisia Europeană.

Documentul comun de programare stabileşte următoarele structuri care se vor ocupa de managementul şi implementarea programului:

a) **Autoritatea Comună de Management** (Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice şi Locuințelor a României prin Direcția de Cooperare Teritorială Internațională este Autoritate Comună de Management pentru Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova. Ea are responsabilitatea implementării corecte şi eficiente a programului pe întreaga arie eligibilă, inclusiv în țările partenere). Responsabilitățile detaliate ale Autorității Comune de Management sunt stabilite de Articolul 15 din Regulamentul Comisiei nr.951/2007 care stabileşte regulile de implementare pentru Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat;

[754] Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013, accesibil la: http://www.ro-ua-md.net/user/file/POC%2520Ro-Ua-Md%252029%2520feb%2520romana.pdf

[755] Commission Regulation (EC) No 951/2007 of 9 August 2007 laying down implementing rules for cross-border cooperation programmes financed under Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument, *Official Journal of the European Union*, L 210, 10.8.2007.

[756] Council Regulation (EC) No 1083/2006 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund, *Official Journal of the European Union,* L 210, 31.7.2006, p. 25.

b) **Secretariat Tehnic Comun (STC)** (Funcţiile de secretariat sunt asigurate de Biroul Regional de Cooperare Transfrontalieră Suceava şi Biroul Regional de Cooperare Transfrontalieră Iaşi, din România);
c) **Antene (oficii) ale STC** (*În Ucraina* – Direcţia Monitorizare a Asistenţei Tehnice Internaţionale, Departamentul General de Dezvoltare Economică şi Integrare Europeană a Administraţiei de Stat a Regiunii Odesa şi Departamentul cooperare transfrontalieră, activitate economică externă şi relaţii internaţionale a Administraţiei de Stat a Regiunii Cernăuţi; *În Republica Moldova* – structură în cadrul Ministerul Economiei şi Comerţului);
d) **Instituţii partenere la nivel central** (Programul are ca parteneri din instituţiile centrale din Ucraina - Ministerul Economiei, şi din Republica Moldova - Ministerul Economiei şi Comerţului);
e) **Comitet Comun de Monitorizare** (Această structură este compusă din număr egal cu reprezentanţi din statele partenere în program, de la nivel naţional, regional şi local, fiind prezidată de către Autoritatea Comună de Management. Comisia Europeană participă cu rol consultativ în cadrul acestei structuri). În conformitate cu documentele de bază ale UE, Comitetul Comun de Monitorizare are următoarele atribuţii:
   – desemnează comitetele de selecţie a proiectelor;
   – aprobă criteriile de selecţie a proiectelor şi ia decizia finală în procesul de selecţie;
   – aprobă programul de lucru al Autorităţii Comune de Management;
   – decide cu privire la volumul şi alocarea resurselor programului pentru Asistenţă Tehnică şi Resurse Umane;
   – analizează deciziile de management luate de către Autoritatea Comună de Management;

   – monitorizează şi evaluează progresul înregistrat în sensul atingerii obiectivelor specifice ale programului;
   – analizează toate rapoartele (inclusiv raportul de audit) transmise de către Autoritatea Comună de Management şi, dacă este cazul, ia măsurile necesare;
   – examinează cazurile de recuperare care îi sunt aduse în atenţie de către Autoritatea Comună de Management;
   – decide cu privire la efectuarea evaluărilor programului, numind evaluatori independenţi.

Direcţia Coordonarea Politicilor şi Asistenţei Externe a Aparatului Guvernului Republicii Moldova în calitate de partener de implementare a Programului Operaţional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013, anunţase concurs de selectare a unui reprezentant al sectorului neguvernamental din Moldova în calitate de observator în Comitetul Comun de Monitorizare a acestui Program.

Operaţiunile ce ţin de certificare şi plăţi sunt efectuate de Unitatea de Plată din cadrul Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice şi Locuinţelor a României, iar auditul este efectuat de un Organism operaţional independent de pe lângă Curtea de Conturi a României. În conformitate cu articolul 31 din Regulamentul Comisiei Europene nr.951/2007, Autoritatea Comună de Management (ACM) este supusă anual unei evaluari externe ex-post, evaluare realizată de către un organism independent de ACM.

Conform Strategiei pe 2007-2013 şi Programului Indicativ pe 2007-2010 a programelor de cooperare transfrontalieră, contribuţia UE la Programul Operaţional Comun România-Moldova-Ucraina (2007-2013) este în valoare de cca 126,718 mln.Euro, din care pentru perioada 2007-2010 sunt alocate 66,086 mln.Euro şi pentru 2010-2013 suma de 60,632 mln.Euro[757]. Cofinanţarea naţională din partea celor trei state partenere este de cca 11,404 mil.euro.

[757] ENPI Cross-Border Cooperation, Strategy Paper (2007-2013) and Indicative Programme (2007-2010), p.29.

Sub aspect geografic şi ca arii eligibile, fiecare din cele trei ţări implicate în program va participa în mod diferit:

a) **România** – judeţele Botoşani, Suceava, Iaşi, Vaslui, Galaţi, Tulcea (adiacent şi judeţul Brăila);
b) **Republica Moldova** – întreg teritoriul;
c) **Ucraina** – regiunea Cernăuţi şi Odesa, (adiacent şi regiunea Ivano-Frankovsk, 10 raioane a regiunii Khmelnitska şi 12 raioane a regiunii Ternopilska, şi Vinnitska).

Arealul vizat de program cuprinde o suprafaţă totală de 112 554 km², iar prin includerea regiunilor adiacente se adaugă alţi 64 053 km² la suprafaţa terestră totală, o populaţie totală de 15 milioane de locuitori, din care aproximativ 10 milioane locuiesc în zona centrală a programului şi 5 milioane locuiesc în regiunile adiacente[758], iar limitele estice ale programului pe teritoriul ucrainean sunt la o distanţă de frontierele UE considerată capabilă să creeze prin proiectele ce se pot implementa, un impact transfrontalier pentru regiunile din cele trei state. Dacă pentru ariile eligibile din UE ale acestor programe, unităţile administrativ-teritoriale corespund de regulă nivelului NUTS III, pentru că statele partenere sunt implicate unităţile administrativ-teritoriale care corespund mai mult echivalentului ariilor eligibile din UE. Lungimea graniţei comune a Republicii Moldova cu România şi Ucraina este de 1099,4 km[759].

Programul Operaţional Comun de care va beneficia România, Republica Moldova şi Ucraina pe perioada 2007-2013 îşi propune ca în contextul unor graniţe sigure, să stimuleze potenţialul de dezvoltare al zonei de frontieră, prin favorizarea contactelor între parteneri de pe ambele părţi ale graniţei, în scopul îmbunătăţirii situaţiei economico-sociale şi a mediului înconjurător.

Pentru realizarea acestui scop, proiectele depuse în cadrul programului vor trebui să se încadreze în unul din aceste patru obiective:

[758] Programul Operaţional Comun, pp.11-12.
[759] Ibidem.

- dezvoltarea economică şi socială, în ceea ce priveşte monitorizarea la frontieră;
- conlucrarea pentru abordarea problemelor comune, ca protecţia mediului ambiant, sănătatea publică, prevenirea şi combaterea crimei organizate;
- dirijarea eficientă şi securitatea la frontieră;
- promovarea acţiunilor "de la om la om" la nivel local.

Ca şi Programele de Vecinătate pe 2004-2006, însă cu unele modificări, acest program şi-a trasat priorităţi şi măsuri pe care trebuie să se concentreze proiectele trilaterale, în vederea realizării scopului şi obiectivelor programului:

Prioritatea 1. Către o economie mai competitivă a zonei de frontieră

Măsura 1.1 – Îmbunătăţirea productivităţii şi competitivităţii zonelor urbane şi rurale, situate de-a lungul graniţei (Pentru această măsură se vor admite proiecte cu valoare între 100.000 – 1.000.000 EURO).

Măsura 1.2 – Iniţiative de cooperare în domeniul transportului şi reţelelor de energie (Pentru această măsură se vor admite proiecte cu valoare între 100.000 – 2.000.000 EURO).

Prioritatea 2. Mediul şi pregătirea pentru situaţii de urgenţă

Măsura 2.1 – Rezolvarea în comun a unor aspecte de mediu, inclusiv pregătirea pentru situaţii de urgenţă (Pentru această măsură se vor admite proiecte cu valoare între 100.000 – 500.000 EURO).

Măsura 2.2 – Managementul resurselor de apă şi al deşeurilor (Pentru această măsură se vor admite proiecte cu valoare între 100.000 – 2.000.000 EURO).

Prioritatea 3. Promovarea activităţilor "people to people" prin:

Măsura 3.1 - Sprijin pentru administraţia locală şi regională, pentru societatea civilă şi comunităţi locale

Măsura 3.2 - Schimburi culturale, sociale şi în domeniul educaţiei

Prioritatea 4. Asistenţă tehnică

Această prioritate orizontală va asigura eficienţa şi eficacitatea în utilizarea resurselor, în concordanţă cu obiectivele şi priorităţile programului.

Pentru toată durata programului sunt preconizate a fi acordate pentru fiecare prioritate sume estimative (Prioritatea 1 - cca 57 mil.euro; Prioritatea 2 – cca 45 mil.euro; Prioritatea 3 – cca 12 mil.euro; Prioritatea 4 - cca 12 mil.euro). Valoarea unui proiect ca regulă generală va fi între 30.000 – 2000.000 euro, însă este încurajată şi depunerea de proiecte cu o valoare mai mare[760], importantă este asigurarea cofinanţării care trebuie să fie de 10% din contribuţia UE la proiect.[761]

Cererile de finanţare din cadrul programului, în mod obligatoriu trebuie să fie implementate în parteneriat cu instituţii/organizaţii din statele implicate în program. Cel puţin un partener trebuie să fie român şi un partener să provină din Ucraina şi/sau Republica Moldova. Documentul de programare specifică foarte clar că nu se vor accepta proiecte doar între parteneri din Ucraina şi Republica Moldova. Partenerii îşi vor desemna un *Lead partner* care va încheia contractul de finanţare cu Autoritatea de Management, va avea încheiate *acorduri de parteneriat* cu ceilalţi parteneri în proiect, şi va fi responsabil de implementarea proiectului, în termenii stabiliţi prin contract. Art.41 al Regulamentului Comisiei nr.951/2007 prevede trei tipuri de proiecte care vor putea fi implementate în cadrul acestui program:

a) ***Proiecte integrate*** - în care partenerii de pe fiecare parte a graniţei contribuie cu diferite elemente la realizarea aceluiaşi proiect;
b) ***Proiecte simetrice*** - în care activităţile de o parte a graniţei sunt însoţite de activităţi similare pe cealaltă parte a graniţei;
c) ***Proiecte simple*** - sunt realizate în mare parte sau exclusiv de o parte a frontierei, dar în beneficiul ambilor parteneri.

[760] Programul Operaţional Comun, punctul 8.3.7, p.107.
[761] Ibidem, punctul 8.3.6.

Potenţialii beneficiari ai programului şi care vor putea implementa aceste tipuri de proiecte sunt: Autorităţile locale şi regionale, ONG-uri, Asociaţii şi organizaţii reprezentative, Universităţi, institute de cercetare, organizaţii educaţionale/de instruire. Strategia IEVP pe cooperarea transfrontalieră 2007-2013 prevede că nici o licitaţie nu mai poate fi lansată şi nici un contract nu mai poate fi semnat după data de 31 Decembrie 2013, cu excepţia auditului şi a evaluării contractelor. Deşi pot fi elaborate proiecte în diverse domenii acoperite de măsurile specifice programului, este un lucru ştiut că una din problemele cu care se va confrunta cel puţin de la început acest program, ca şi altele, va fi lipsa de proiecte calitative datorită capacităţii reduse de absorbţie a fondurilor europene din acest areal. O problemă va fi de asemenea capacitatea de a identifica cofinanţarea necesară implementării proiectelor din partea aplicanţilor şi partenerilor, cît şi alte criterii necesare în procesul de evaluare a cererilor de finanţare. Criteriile generale şi specifice de selecţie a proiectelor sunt aprobate de către Comitetul Comun de Monitorizare, la propunerea Autorităţii Comune de Management. Printre cerinţele minime solicitate în procesul de selecţie sunt: existenţa unui partener de partea cealaltă a graniţei; capacitatea administrativă, tehnică şi financiară de management al proiectului, cofinanţarea solicitată.

Datorită experienţei pe care au acumulat-o cele trei state, în cadrul Programelor de Vecinătate pe 2004-2006 (România-Republica Moldova şi România-Ucraina), în cadrul implementării Programului Operaţional Comun vor putea fi găsite interconexiuni şi oportunităţi de dezvoltare a unor proiecte trilaterale mai ales în cadrul Euroregiunilor. Cooperarea dintre cele trei state este în interesul tuturor, mai ales că atît Republica Moldova, cît şi Ucraina, aspiră spre aderarea la UE. Relaţiile de colaborare moldo-române la etapa actuală nu sunt tocmai la nivelul cel mai bun, iar evoluţia acestora a cunoscut perioade mai fructuoase şi mai conflictuale. În perioada anilor 2005-2006, cooperarea Republicii Moldova cu România spre deosebire de anii prece-

denţi şi cei de după, a cunoscut „o evoluţie demnă de invidiat”[762]. Profesorul universitar Victor Saca menţionează cu referire la importanţa îmbunătăţirii şi permanentizării cooperării trilaterale dintre Republica Moldova, România şi Ucraina că:

– în primul rînd, acestea sunt state limitrofe şi e firesc că au nevoie de relaţii de bună vecinătate, de a se recunoaşte, a se respecta şi a se susţine reciproc;
– în al doilea rînd, fiecare stat în parte pentru a-şi realiza obiectivele tranziţiei, are nevoie de stabilitate internă, care depinde de situaţia externă, şi mai întîi de contribuţia statului la menţinerea şi consolidarea stabilităţii în ţările vecine[763].

Cu siguranţă, un rol important în acest format al cooperării îl au relaţiile şi interesele politice, care „se bazează nu numai pe necesităţi, ci şi pe factorul avantajului, preferinţelor, care uneori nu coincide cu necesităţile obiective ale celor trei state”[764]. Realizarea obiectivelor Programului va fi monitorizată prin intermediul unor indicatori care ne demonstrează şi pe care gen de rezultate trebuie focusate proiectele. Documentul de programare şi-a elaborat pe cele trei priorităţi următorii indicatori de evaluare şi monitorizare prin - *numărul de proiecte*: care încurajează activităţile cu iniţiativă locală; care stimulează cooperarea trans-frontalieră între universităţi, institute de cercetare şi afaceri/autorităţi locale; care dezvoltă servicii transfrontaliere de instruire pentru ocuparea forţei de muncă în relaţie cu nevoile pieţei; cu sprijin declarat faţă de modernizarea agriculturii şi producţia în

[762] Cebotari, S., Saca, V., Coropcean, I. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraţioniste*. – Chişinău: Institutul Militar al Forţelor Armate, 2008, p.139.
[763] Saca, Victor. *Interesele şi relaţiile politice în spaţiul post-comunist (Republica Moldova, România, Ucraina)*. În: *Moldova, România, Ucraina: Integrarea în structurile europene* (Materiale ale Simpozionului Ştiinţific Internaţional, Chişinău 15-16 octombrie 1999). Responsabil pentru ediţie - Valeriu Moşneaga. – Chişinău: 2000, pp.141-142.
[764] Ibidem.

comun; care sprijină dezvoltarea unor produse comune permanente în domeniul turismului; care influenţează în mod clar domeniul transportului, infrastructura de frontieră şi reţelele energetice; care abordează alimentările cu apă şi managementul deşeurilor; prin care se sprijină măsurile împotriva eroziunii solului, inclusiv managementul forestier; care implică instituţii/asociaţii profesionale care activează în domeniul sistemelor pentru situaţii de urgenţă; care sprijină iniţiativele de planificare comună, schimburile de experienţă, reţelele de cooperare; care creează schimburi sociale şi culturale permanente; care se adresează prevenirii şi combaterii crimei organizate şi traficului de persoane[765].

În opinia noastră, un obstacol important pentru elaborarea cererilor de finanţare îl reprezintă şi factorul lingvistic, reieşind din faptul că deşi este un volum mare de muncă în procesul elaborării, cererea de finanţare trebuie perfectată de regulă în limba engleză. Punctul 8.4 al Programului Operaţional Comun prevede că “Deoarece acest program este prin definiţie unul multinaţional, pentru a facilita managementul şi pentru a scurta termenele, în conformitate cu Articolul 8 din Regulamentul Comisiei Nr. 951/2007 *instituind regulile de implementare pentru ENPI CBC,* limba oficială utilizată în acest program va fi limba engleză. Licitaţiile de proiecte vor fi lansate în limba naţională a fiecărei ţări”[766].

Considerăm că prin modul cum se va implementa acest program, care în fond urmăreşte să contribuie la sporirea contactelor “de la om la om” şi să mobileze diverşi actori comunitari în procesul de dezvoltare socio-economică şi protecţie a mediului în regiunile de graniţă, se va demonstra nu numai că este voinţă politică pentru cooperarea între state şi colectivităţile locale, ci se vor evidenţia şi capacităţile părţilor de a mobiliza resurse şi de a promova proiecte strategice în regiune.

[765] Programul Operaţional Comun, pp.73-74.
[766] Ibidem, p.110.

2) *Programul de Cooperare în bazinul Mării Negre ENPI CBC 2007-2013*

Acesta este cel de-al doilea program, într-un format multilateral cu componentă transfrontalieră la care Republica Moldova este eligibilă. Republica Moldova este una din cele 10 ţări vizate de acest program, alături de Grecia (Kentriki Makedonia, Anatoliki Makedonia Thraki), Bulgaria (Severoiztochen, Yugoiztochen), România (Regiunea Sud-Est), Ucraina (Regiunile: Odesa, Mykolaiv, Kherson, Zaporoshye şi Donețk, Republica Crimeea şi Sevastopol), Rusia (Rostov Oblast, Krasnodar Krai, Adygea), Georgia (tot teritoriul), Armenia (tot teritoriul), Azerbaidjan (tot teritoriul) şi Turcia (Istanbul, Tekirdağ, Kocaeli, Zonguldak, Kastamonu, Samsun, şi Trabzon). Politica UE faţă de regiunea Mării Negre, care are o istorie specifică în istoria europeană[767], a fost determinată şi de implicaţiile extinderii sale, odată cu aderarea la 1 ianuarie 2007 a României şi Bulgariei, care sunt ţări cu frontieră la Marea Neagră. România a fost un promotor indiscutabil al acestei politici şi iniţiative prin multiple demersuri încă din anul 2005. Iar în ianuarie 2007, la reuniunea Consiliului Afaceri Generale şi Relaţii Externe (CAGRE), prima la care România a participat ca stat membru UE, ministrul român de externe de atunci, Mihai Răzvan Ungureanu, a pus accentul asupra necesităţii definirii unei dimensiuni estice mai proeminente a PEV, care ar confirma angajamentul UE în zona Mării Negre şi importanţa geopolitică a acesteia[768], tot el propunînd demararea unui "Proces Bucureşti", pentru a susține iniţiativele statelor din această regiune.

La Summit-ul de la Bucureşti din 5 iunie 2006, la iniţiativa României, preşedinţi şi miniştri din nouă ţări ai regiunii Mării Negre au

[767] A se vedea: *Marea Neagră: Istorie şi Geopolitică,* Culegere de studii, Volumul 1. - Bucureşti: 2007.

[768] A se vedea: Cojocaru, Doru. *Géopolitique de la Mer Noire: Eléments d'approche*, Harmattan, 2007, 290 p.

lansat - *Forumul Mării Negre pentru Dialog şi Parteneriat*[769] care va înlesni identificarea punctelor de convergenţă dintre proiectele de investiţii, cercetarea ştiinţifică, iniţiativele regionale[770] şi procesele politice, printr-o serie de activităţi, regulate sau iniţiate ad-hoc, în format diferit. Comunicarea Comisiei din decembrie 2006 prevedea lansarea unei dimensiuni estice a PEV, ceea ce a servit ca răspuns la demersurile României şi a statelor din regiune, ca mai apoi să fie accentuată prin iniţiativa polono-suedeză în mai 2008. În aprilie 2007, UE a lansat noua iniţiativă de cooperare regională în cadrul Politicii Europene de Vecinătate numită „Sinergia Mării Negre", care are ca scop dezvoltarea cooperării în interiorul regiunii vizate, dar şi între regiune şi UE. Pentru a înţelege mai bine ce înseamnă această iniţiativă pentru UE, vom reda cele expuse de Comisarul pentru Relaţii Externe şi Politica de Vecinătate, Benita Ferrero-Waldner, care în contextul lansării acestei iniţiative a spus: *„Odată cu aderarea Bulgariei şi României, UE a devenit parte a regiunii Mării Negre. Astăzi ne achităm de o promisiune făcută în decembrie anul trecut* (decembrie 2006), *de a dezvolta o dimensiune regională a PEV. A venit momentul să focalizăm atenţia politică la nivel regional şi să stimulăm procese-*

[769] În cadrul Forumului s-a înfiinţat şi un Fond al Mării Negre, *„The Black Sea Trust Fund for Regional Cooperation"*, finanţat de The German Marshall Fund of the United States. Fondul a fost lansat în toamna lui 2006, cu un buget iniţial de 20 de milioane de dolari.

[770] Lansarea Forumului va spori şi va consolida mecanismele de cooperare inclusiv sub aspectul relaţiile transfrontaliere în concordanţă şi cu alte iniţiative regionale cum ar fi: Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est care devine din 2008 Consiliul pentru Cooperare Regională avînd ca scop accelerarea integrării europene a ţărilor din regiune prin îmbunătăţirea dezvoltării economice şi colaborării; Organizaţia Cooperării Economice a Mării Negre (BSEC), iniţiativă de cooperare regională lansată în 1992 de 11 state riverane sau situate în proximitatea bazinului Mării Negre, cu scopul de a promova integrarea treptată a regiunii în economia europeană şi mondială. Din anul 1999, funcţionează Banca pentru Comerţ şi Dezvoltare a Mării Negre, iar din 2004, Fondul pentru Dezvoltarea Proiectelor, ca instrumente specifice de susţinere a unor proiecte de cooperare în domenii prioritare pentru statele membre.

le de cooperare existente, deschizînd un spaţiu pentru cooperarea cu Rusia, Turcia şi vecinii estici cuprinşi în PEV. De asemenea, sper că Sinergia Marea Neagră va contribui la crearea unui climat mai bun pentru soluţionarea "conflictelor înghețate" din regiune".

Prin însăşi denumirea acestei inițiative – *sinergie,* se are în vedere intercalarea mai multor mecanisme şi instrumente de asistență şi cooperare, care au în fond, aceleaşi funcţii de a contribui la asigurarea stabilității, prosperității şi securității regiunii respective. Pentru implementarea de proiecte în cadrul acestei inițiative, Comisia Europeană a creat Programul de Cooperare în Bazinul Mării Negre ENPI CBC 2007-2013 care include şi aria eligibilă a Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova. Comunicarea Comisiei din 11 aprilie 2007 privind inițiativa la Marea Neagră menționează că istoria şi proximitatea geografică, face din cele 10 state implicate drept actori naturali în regiune.

Programul de Cooperare în Bazinul Mării Negre este focusat pe suportul societății civile şi cooperarea la nivel local a statelor din regiune. Facilitarea dezvoltării contactelor între comunitățile, oraşele, universitățile, instituțiile culturale, organizațiile societății civile din regiunea Mării Negre se prezintă drept obiective prioritare pentru acest program, iar valorificarea oportunităților create şi de alte programe de cooperare transfrontalieră între Bulgaria şi România (finanțat din FEDR) şi între Bulgaria şi Turcia (finanțat din IPA) vor contribui esențial la realizarea unor proiecte importante în regiune[771]. Prioritățile programului cuprind sprijinirea dezvoltării economice, rezolvare în comun a unor probleme de mediu şi promovarea activităților *people to people*. Din totalul de 15 programe de cooperare transfrontalieră a UE, prevăzute în Strategia pe 2007-2013 are 3 programe maritime (pentru Marea Neagră, Marea Mediterană, Regiunea Mării Baltice). Din cele trei programe, Programului de Cooperare în Bazinul Mării Negre îi sunt alocate cele mai puține resurse cca 17,3 milioane euro

[771] COM(2007) 160 final, p.8.

pentru perioada 2007-2013 (cca 9,02 mil.euro pentru 2007-2010 şi cca 8,28 mil. euro pentru 2010-2013). Spre deosebire de programul în bazinul Mării Mediterane căruia îi sunt alocate cca 173,6 milioane euro şi cca 22,6 milioane euro pentru programul de cooperare în bazinul Mării Baltice pe perioada 2007-2013[772].

Ținînd cont de specificul programelor de cooperare transfrontalieră în bazinele maritime, pot fi avute în vedere următoarele aspecte prin intermediul proiectelor[773]:

- crearea şi dezvoltarea unor platforme şi rețele tematice care ar servi ca instrumente pentru schimb de practici şi soluții la probleme comune, în domeniul economic, social, mediu, educațional, cultural şi în sfera guvernării;
- susținerea domeniilor ca: transportul, energia, comunicațiile, mediul, siguranța maritimă, lupta împotriva migrației ilegale, inclusiv proiecte pilot după caz;
- susținerea de procese şi crearea contactelor multilaterale între ONG-uri şi grupurile societății civile în UE şi statele partenere în domenii ca guvernanța, drepturile omului, democratizarea, mass-media şi egalitatea de şanse etc.

Trebuie subliniat că, chestiunea promovării contactelor între cele zece state, în vederea valorificării fondurilor disponibile pe acest program, prin proiecte de parteneriat, pe obiectivele menționate mai sus, se regăseşte deja pe agenda de lucru a organizațiilor şi instituțiilor regionale. Din experiența programelor europene anterioare, unde erau implicate mai multe state, s-a constatat că un impediment în acest proces de cooperare multilaterală este cadrul juridic sau lipsa posibilității de creare a unor persoane juridice, care ar facilita procesul de lucru şi de interacțiune între cadrele juridice a mai multor state. În acest sens, considerăm că un rol important în atingerea obiectivelor Programului Operațional Comun pentru Bazinul Mării Negre 2007-2013 ar putea

[772] ENPI Cross-Border Cooperation, Strategy Paper (2007-2013) and Indicative Programme (2007-2010), p.29.
[773] COM(2007) 160 final, p.23.

avea crearea unei instituţii (*Gruparea europeană pentru cooperare teritorială (GECT))* care să realizeze contractele de cooperare (mai ales interregionale) între autorităţile ţărilor riverane, posibilitatea creării acestui gen de persoană juridică fiind prevăzută de Regulamentul nr.1082, aprobat în data de 5 iulie 2006 de Parlamentul European. GECT-ul[774] conform acestui Regulament, are misiunea „de a facilita şi de a promova cooperarea transfrontalieră, transnaţională şi/sau interregională, denumită în continuare „cooperare teritorială", între membrii săi, în perspectiva consolidării coeziunii economice şi sociale" (art.1, alin.2). Prin acest instrument, deşi GECT-ul vizează exclusiv cooperarea la nivel comunitar, nu şi cea din afara Uniunii, în special statele UE, se vor putea implica mai activ prin intermediul autorităţilor locale şi regionale, organismele de drept public şi formele de asociere a acestora, care de fapt pot constitui o astfel de persoană juridică, în implementarea proiectelor cofinanţate de către Uniunea Europeană prin Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR), Fondul Social European (FES) şi/sau prin Fondul de Coeziune, dar şi în alte activităţi specifice ale cooperării teritoriale (art.7 alin.3).

Republica Moldova, România şi Ucraina fiind eligibile la aceste două programe, unul trilateral şi altul multilateral pot depune proiecte pe ambele programe, care pot oferi oportunităţi pentru complementaritatea iniţiativelor şi sinergii. Se planifică o strînsă colaborare între Autorităţile Comune de Management ale celor două programe, pentru a se preveni dubla finanţare a proiectelor sau activităţilor, deşi bugetul limitat al Programului de Cooperare în Bazinul Mării Negre precum şi obiectivul său la un nivel regional mai general, diminuează acest risc[775]. Abordarea problemelor ecologice, inclusiv a asigurării cu apă

[774] A se vedea mai multe informaţii despre activităţile Comitetului Regiunilor privind GECT la: www.cor.europa.eu/egtc.htm

[775] Programul Operaţional Comun România-Ucraina-Republica Moldova, p.38 şi 48. În acest sens, programul mai prevede că un reprezentant al ACM pentru POC în Bazinul Mării Negre poate fi invitat ca observator la şedinţele Comitetului Comun de Monitorizare a POC România - Ucraina - Republica Moldova pentru a asigura coordonarea finanţării.

potabilă, prevenirea dezastrelor naturale cît şi conservarea patrimoniului din bazinul Mării Negre, sunt aspecte care vor solicita proiecte importante de la statele din regiune, iar Republica Moldova trebuie de asemenea să se implice activ în aceste procese, cu atît mai mult, cu cît ea este implicată deja în mai multe iniţiative privind soluţionarea problemelor transfrontaliere de mediu, utilizarea şi protecţia apelor comune, în special Rîul Dunărea şi Marea Neagră[776].

Programul de Cooperare în Bazinul Mării Negre prin aria eligibilă, cuprinde 834 719 km², cu o populaţie de 74,2 milioane şi unităţi administrativ-teritoriale de dimensiunea unităţilor după clasificatorul european NUTS II, sau întregul teritoriu al ţării, cum e cazul Republicii Moldova şi al altor trei state din regiune[777]. Ca şi în cazul Programului trilateral, în vederea elaborării documentului strategic de programare comună adică Planul Operaţional Comun al programului au fost organizate mai multe întîlniri tehnice ale Grupului Comun de Coordonare (Task Force) şi a Grupurilor Comune de lucru (august 2006 la Bucureşti, septembrie 2006 la Odesa, noiembrie 2006 la Salonic, decembrie 2006 la Bucureşti, ianuarie 2007 la Bruxelles şi pe 13 Martie 2007 la Varna), inclusiv au fost iniţiate consultări publice privind proiectul programului operaţional, până la sfârşitul lunii martie

[776] În Anexa 3 a Strategiei IEVP a Republicii Moldova pentru perioada 2007-2013, se subliniază cîteva date importante cu privire la participarea Republicii Moldova la iniţiativele regionale în domeniul mediului: Republica Moldova este membră la *Danube-Black Sea (DABLAS) Task Force*, care promovează o platformă de cooperare între IFI, donatori şi beneficiari întru protecţia apei şi a măsurilor relevante referitor la Dunăre şi Marea Neagră. Republica Moldova este membră şi la Comisia Internaţională pentru Protecţia Rîului Dunărea (ICPDR), care identifică măsurile necesare întru implementarea în Cadrul Directivei Apelor a UE – cu scopul de păstrare a apelor în stare ecologică şi componenţă chimică bună–în întreg bazinul Dunării. Republica Moldova participă de asemenea în cadrul procesului "Mediu pentru Europa", care este un proiect multilateral, creat în 1989, pentru a supraveghea procesul mereu în creştere a stării de alarmă referitor la mediu în ţările Europei Centrale şi de Est, depăşind metodele vechi şi orientîndu-se spre mecanismele UE.

[777] *Black Sea Basin ENPI CBC programme*, Joint Operational Programme 2007-2013, pp.9-11.

2007. Această inițiativă europeană *Sinergia Mării Negre* a fost supusă aprobării statelor membre în cursul preşedinției germane a UE, ce s-a încheiat la 1 iulie 2007. După cum am arătat mai sus, această inițiativă regională se intercalează şi cu alte forme de cooperare transfrontalieră şi internațională[778], iar Subtitlul său – *o nouă inițiativă regională de cooperare* – şi pretenția că acest Program reprezintă „o nouă şi originală formă de cooperare" este aşa cum menționează şi unii autori „întrucâtva înşelător, întrucât, în realitate, *Sinergia Mării Negre* nu se constituie într-o strategie independentă a UE pentru regiunea Mării Negre, căci politica UE în regiune este cuprinsă deja în trei dimensiuni bine conturate şi distincte"[779].

Un aspect important al programului şi chiar un scop în sine, este consolidarea încrederii dintre statele vizate, un accent deosebit punându-se pe cooperarea transfrontalieră şi teritorială or, tocmai această cooperare teritorială ar contracara impactul negativ al frontierelor naționale asupra dezvoltării teritoriale[780]. Pentru a se realiza scopul şi cele trei obiective-cheie ale programului, s-au fixat 7 măsuri pe 3 priorități, considerate strategice pentru regiune:

Prioritatea 1: Asistență transfrontalieră acordată parteneriatului pentru dezvoltare economică pe baza resurselor comune.

Prioritatea 2: Interconectarea resurselor şi competențelor în vederea valorificării şi protecției mediului.

Prioritatea 3: Inițiative culturale şi educaționale pentru instituirea unui mediu cultural comun în cadrul bazinului Mării Negre.

Resursele financiare alocate pentru program vor fi acordate prin granturi şi proiecte de parteneriat, unde de asemenea se va solicita

[778] Ibidem, p.29-33.

[779] Pop, Adrian (coordonator), Manoleli, Dan. *Spre o strategie europeană în bazinul Mării Negre. Cooperarea teritorială,* Studiul nr.4, Institutul European din România, Proiect SPOS 2007 – Studii de strategie şi politici.- Bucureşti: Decembrie 2007, p.26.

[780] Ibidem, p.36.

cofinanțarea de 10%. Potențialii beneficiari ai proiectelor vor fi ca şi în cazul Programului trilateral dintre România, Moldova şi Ucraina - autoritățile locale şi regionale, ONG-uri, asociații şi organizații reprezentative, Universități, institute de cercetare, institute culturale, agenții publice. De asemenea, documentul de programare stabileşte care sunt autoritățile şi structurile care vor implementa acest program (Comitetul de Monitorizare Comună, Autoritatea de Management Comună, Secretariatul Tehnic Comun, Puncte de Informare Naționale, Autoritatea de Audit, Autoritățile Naționale, Unitatea Centrală de Finanțări şi Contractări), fiecare având clar stabilite atribuțiile şi sarcinile pentru a asigura funcționalitatea acestui instrument[781].

Uniunea Europeană, prin deplina sa angajare în *Sinergia la Marea Neagră,* va trebui să-şi amplifice cooperarea cu statele implicate în acest program, pentru a asigura implementarea unor proiecte comune între UE şi statele riverane cu rezultate cu adevărat strategice şi cu beneficii viitoare pentru toți cei implicați, scop expus de altfel şi de Benita Ferrero-Waldner la întrunirea Miniştrilor de Externe a statelor din regiunea Mării Negre care a avut loc la Kiev la 14 februarie 2008[782]. La sfîrşitul acestui eveniment, a fost adoptată Declarația comună a miniştrilor de externe a statelor implicate în acest program, prin care aceştia şi-au reafirmat angajamentele de consolidare a cooperării pe diferite domenii în cadrul acestei inițiative în bazinul Mării Negre[783]. Inițiativa Consiliului Europei privind crearea Euroregiunii „Marea Neagră"[784], a apărut ca urmare a: Declarației finale a Confe-

[781] *Black Sea Basin ENPI CBC programme*, Joint Operational Programme 2007-2013, p.63.

[782] Speech/08/77, Benita Ferrero-Waldner, European Commissioner for External Relations and European Neighbourhood Policy, *Black Sea Synergy: the EU's approach to the Black Sea region,* Black Sea Synergy Ministerial Meeting, Kiev, 14 February 2008.

[783] Joint Statement of the Ministers of Foreign Affairs of the countries of the European Union and of the wider Black Sea area, Kyiv, 14 February 2008.

[784] Autoritățile locale sau regionale care au semnat Actul Constitutiv şi Statutul Euroregiunii „Marea Neagră" au avut în prealabil deciziile şi împuternicirile pentru

rinţei Internaţionale pentru Cooperare interregională în Bazinul Mării Negre de la Constanţa din 30 martie 2006, Recomandării 199(2006) a Congresului Puterilor Locale şi Regionale a Consiliului Europei „Cooperarea interregională în Bazinul Mării Negre" adoptată la 1 iunie 2006, Declaraţiei finale a Conferinţei „Euroregiunea Marea Neagră" care a avut loc la Samsun (Turcia) pe 3 noiembrie 2006 şi a Declaraţiei finale a Conferinţei „Cooperarea interregională în bazinul Mării Negre" care a avut loc la Odesa (Ucraina) pe 25-26 iunie 2007. Crearea acestei Euroregiuni ca asociaţie non-profit cu personalitate juridică şi cu sediul în România (art.5. Statut) a fost materializată prin semnarea Actului Constitutiv şi a Statutului acestei Euroregiuni la 26 septembrie 2008 la Varna în Bulgaria. Euroregiunea „Marea Neagră" vine să ofere încă un imbold şi o formă pentru consolidarea cooperării transfrontaliere şi regionale dintre statele şi autorităţile regionale şi locale din această regiune. Despre crearea unei Euroregiuni ca formă de cooperare între state, încă la 30 martie 2006 în cadrul Conferinţei Internaţionale pentru Cooperare Interregională în Bazinul Mării Negre (Constanţa, România) Terry Davis - Secretarul General al Consiliului Europei a spus: „Iniţiativa Euro-regiunii este un exemplu de bună practică al Consiliului Europei - reunirea ţărilor şi popoarelor prin construirea pe o fundaţie comună - fie că este vorba de un râu, o mare sau o serie de valori şi idealuri împărtăşite. Reuşind să dea viaţă obiectivelor sale ambiţioase, Euro-regiunea va contribui în mod logic şi inevitabil la desfiinţarea liniilor actuale de demarcaţie din Europa"[785]. Rămîne de văzut cum va putea valorifica Republica Moldova şi oportunităţile ce i le oferă statutul de membru deja la o a patra Euroregiune (de fapt, Moldova participă în cadrul acestei structuri

aceasta din partea autorităţilor deliberative a unităţilor terirorial-administrative din statele respective. Limbile oficiale ale Euroregiunii sunt limbile oficiale ale statelor membre, iar limba de lucru este limba engleză (art.4. Statut). La această Euroregiune participă: Armenia, Azerbaijan, Bulgaria, Georgia, Grecia, Republica Moldova, România, Federaţia Rusă, Turcia, Ucraina.

[785] Pagina oficială de Internet a Euroregiunii „Marea Neagră"- http://www.bser.eu

doar printr-o unitate administrativ-teritorială de nivelul doi din sudul ţării - Raionul Cahul, care prin Decizia Consiliului Raional Cahul din 16.09.2008 a aderat la Euroregiunea „Marea Neagră").

Participarea activă a Republicii Moldova în acest program şi în alte forme de cooperare create, în special prin dezvoltarea relaţiilor bilaterale, dar şi asumarea şi onorarea unor angajamente şi iniţiative regionale în contextul deţinerii preşedinţiei mai multor organizaţii regionale, îi poate oferi multe oportunităţi şi avantaje în procesul de integrare europeană. Rolul şi importanţa Bulgariei şi al României în această regiune, ca state membre UE, este indiscutabil, ele fiind coridorul prin care UE se va implica, va influenţa şi va promova măsuri şi poziţii în regiune. România afirmă prin Strategia sa de Securitate Naţională că „are un interes strategic fundamental ca regiunea extinsă a Mării Negre să fie una stabilă, democratică şi prosperă, strâns conectată la structurile europene şi euroatlantice..., de a stimula o implicare europeană şi euroatlantică mai puternică şi mai productivă în această regiune"[786]. Aceste obiective devin şi mai importante pentru Comunitatea Europeană din moment ce această regiune este caracterizată de „important deficit democratic şi incapacitatea exercitării plenare a atribuţiilor conferite statelor suverane, …este cea mai bogată parte a Europei şi – probabil – una din cele mai dense de pe glob în conflicte separatiste, dispute sau stări tensionate"[787].

Deşi programul vizează consolidarea cooperării teritoriale între statele din regiune în vederea dezvoltării socio-economice, dimensiunea ce priveşte securitatea în regiune este un obiectiv strategic nu doar pentru aceste state ci şi pentru UE şi relaţiile acesteia cu Rusia. Are dreptate Oleg Serebrian, atunci cînd afirmă că este nevoie de o implicare concretă a Europei în această regiune strategică, susţinînd

[786] *Strategia de Securitate Naţională a României. România Europeană, România Euro-Atlantică: pentru o viaţă mai bună, într-o ţară mai sigură, democratică şi prosperă.*- Bucureşti: 2006, p.32., accesibil la: http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf.

[787] Ibidem, p.33.

că: „ar fi acum rîndul Europei unite să devină hegemonul geopolitic al spațiului pontic şi nu doar să ofere acestei zone doar banale proiecte de stabilizare şi descurajatoare proiecte de vecinătate”[788]. În acest context, Parlamentul European în dezbaterile cu privire la Raportul din 10 iulie 2008 cu privire la politica de extindere a UE a susținut că se impun măsuri concrete de depăşire a actualului proiect de Sinergie la Marea Neagră şi în perpectivă chiar să fie creată o Uniune pentru Marea Neagră similar proiectului Uniunea pentru Mediterană lansat din inițiativa Franței de către 43 de lideri europeni la Paris pe 13 iulie 2008. Această idee a fost reluată de Parlamentul European şi în rezoluția adoptată pe 3 septembrie 2008 cu privire la situația din Georgia.

Pentru Republica Moldova, România poate servi ca un suport şi factor de facilitare a avansării relațiilor UE-Moldova prin intermediul acestei inițiative. În Strategia de Securitate Națională a României se menționează că:

„Pe temeiul relațiilor speciale dintre România şi Republica Moldova şi în consens cu responsabilitățile fireşti ce decurg din comunitatea de istorie, limbă şi cultură, cu principiul “o singură națiune – două state” şi cu spiritul politicii europene de vecinătate, ***vom acorda o atenție deosebită cooperării cu Republica Moldova****. România are datoria politică şi morală de a sprijini acest stat în parcurgerea procesului de modernizare, democratizare şi integrare europeană, de a face tot ce este posibil pentru a susține – din punct de vedere politic, economic şi diplomatic – principiul suveranității şi integrității sale teritoriale, precum şi pentru a spori contribuția noastră la extinderea spațiului de securitate şi prosperitate. În acest scop, România va monitoriza cu atenție evoluția conflictului separatist din raioanele estice ale Republicii Moldova, va contribui activ la identificarea unor soluții viabile – bazate pe democratizarea țării şi demilitarizarea regiu-*

[788] Serebrian, Oleg. *Geopolitica spațiului pontic*, Ediția a II-a revăzută şi actualizată. - Chişinău: Cartier, 2006, p.202.

nii, pe retragerea trupelor şi armamentelor staționate ilegal – şi va sprijini implicarea decisivă în procesul de pace a Uniunii Europene şi Statelor Unite”[789].

Pe pagina web a Ministerului Afacerilor Externe a României sunt publicate prioritățile politicii externe a acestui stat pe anul 2008, unde cu privire la Republica Moldova se menționează: „***Relația cu R. Moldova*** *rămîne prioritară. România va continua în 2008 să sprijine R. Moldova, cu înțelepciune şi deschidere, în exercițiul de reformă şi europenizare pentru care ea însăşi a optat. România va acționa pentru ca şi cetățenii R. Moldova să se bucure de oportunitățile oferite de către UE, prin definirea şi implementarea* ***parteneriatului de mobilitate UE-R. Moldova*** *şi, prin aceasta, să devină actori puternici ai schimbărilor democratice. În 2008, MAE va îmbunătăți şi diversifica serviciile consulare, precum şi facilitățile de mobilitate acordate de România cetățenilor R. Moldova. România este conştientă de importanța găsirii unei soluții pentru conflictul transnistrean, care să respecte suveranitatea şi integritatea R. Moldova şi să contribuie la securitatea regională. Din postura sa de membru al Alianței Nord-Atlantice, România şi-a afirmat sprijinul pentru o relație bună între R. Moldova şi NATO şi va continua să sprijine proiecte concrete care servesc acestui obiectiv. În 2008, R. Moldova va fi unul dintre principalii beneficiari ai proiectelor de Asistență Oficială pentru Dezvoltare pe care MAE le va gestiona, conform răspunderilor asumate ca stat membru UE*”[790].

După cum putem sesiza, angajamentele de susținere a Republicii Moldova de către România în procesul de aderare la UE, se regăsesc în unele documente strategice ale acestui stat, iar această susținere se poate manifesta mai activ, mai ales în cadrul inițiativelor regionale. În contextul participării statelor din regiune la realizarea obiectivelor programului operațional, prin stabilirea şi valorificarea contactelor de

[789] *Strategia de Securitate Națională a României.*, *op.cit*., p.36.

[790] http://www.mae.ro/index.php?unde=doc&id=35181&idlnk=1&cat=3

la om la om, amplificarea relaţiilor de colaborare în sfera educaţiei prin diverse acorduri transfrontaliere, este important de conştientizat rolul pe care trebuie să-l aibă în procesul decizional şi al relaţiilor multilaterale pentru planificarea îmbunătăţirii cooperării transfrontaliere, cele patru categorii diferite după Knight Jane: oamenii, programele, furnizorii şi proiectele/serviciile[791]. Programele interregionale contribuie nu numai la o mai bună cooperare între state, ci şi la o integrare graduală a regiunilor, în special prin teritoriile de graniţă, într-un spaţiu socio-economic, profund marcat de competiţia economică globală, care evident, are ca efect şi creşterea dependenţei între statele şi regiunile lumii[792].

În concluzie, perspectivele îmbunătăţirii cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova ca factor important în procesul de integrare europeană, pentru perioada 2007-2013 sunt determinate în cea mai mare parte de următorii factori/indicatori:

– obiectivele politicii externe a Republicii Moldova în raport cu statele vecine (România şi Ucraina), inclusiv nivelul respectării cadrului normativ european în domeniul cooperării transfrontaliere, angajamentelor comune prin Tratatele şi Acordurile de colaborare bilaterală şi multilaterală;
– capacitatea instituţiilor statului de a susţine autorităţile locale în promovarea unor proiecte cu impact transfrontalier prin îmbunătăţirea cadrului legislativ naţional de transpunere în practică a principiilor autonomiei locale şi subsidiarităţii;
– stadiul şi calitatea relaţiilor Republica Moldova – UE, inclusiv notele acordate ţării noastre pentru implementarea reformelor în contextul PEV;

[791] Knight, Jane. *Cross-border education: an analytical framework for program and provider mobility.* În: *Higher Education: Handbook of Theory and Research*, J.C. Smart (ed.), Vol.XXI, 2006 Springer, Printed in the Netherlands, pp.345–395.

[792] Territorial Agenda of the European Union, *Towards a More Competitive and Sustainable Europe of Diverse Regions,* Agreed on the occasion of the Informal Ministerial Meeting on Urban Development and Territorial Cohesion in Leipzig on 24-25 May 2007, p.2.

– calitatea dialogului politic şi cooperării între autorităţile locale în cadrul celor trei Euroregiuni la care participă R.Moldova, eficienţa organismelor şi structurilor acestei forme de cooperare transfrontalieră;
– capacitatea instituţiilor/organizaţiilor din Moldova potenţial beneficiare în cadrul ambelor programe ale IEVP cu obiective pe cooperarea transfrontalieră de a se implica în cît mai multe acţiuni comune cu parteneri din România şi Ucraina şi de a identifica resurse financiare complementare fondurilor europene ca şi cofinanţare pentru proiectele transfrontaliere;
– capacitatea de valorificare de către agenţii economici din Moldova, în special din zonele de graniţă cu România, a oportunităţilor comerciale oferite de UE pentru Republica Moldova şi aplicarea în viaţă a libertăţii de circulaţie a persoanelor, prin traficul local de frontieră cu România;
– gradul de informare şi de acces la informaţie a instituţiilor/organizaţiilor din regiunile de graniţă a celor trei state, prin diverse mijloace şi implicarea mediului academic, instituţiilor socio-culturale în parteneriate durabile.

Deşi în cadrul IEVP, doar cele două programe (Programul Operaţional Comun România-Ucraina-Moldova şi Programul de Cooperare în bazinul Mării Negre pe perioada 2007-2013) îi oferă Republicii Moldova statutul de ţară eligibilă unde ar putea accesa expres fonduri europene pe dimensiunea transfrontalieră, există posibilităţi de implementare a proiectelor transfrontaliere şi cu resurse proprii autorităţilor locale membre ale Euroregiunilor, care ar putea planifica în bugetele unităţilor administrativ-teritoriale resurse pentru acţiunile de cooperare transfrontalieră, cu atît mai mult cu cît în aproape majoritatea raioanelor există create subdiviziuni care au bugete, dar şi atribuţii expres stabilite în domeniul integrării europene şi cooperării transfrontaliere. Astfel, resursele financiare planificate pe aceste domenii ar servi ca şi cofinanţare pentru proiectele depuse spre finanţare din partea Comisi-

ei Europene. Planul de acțiuni privind cooperarea transfrontalieră în cadrul Euroregiunilor adoptat de Guvern în 2004 trebuie actualizat, dar şi de alocat resurse din bugetul de stat pentru realizarea unora din aceste activități cu caracter strategic pentru apropierea noastră de UE. Republica Moldova va putea valorifica, de asemenea, şi unele fonduri care ar putea fi alocate pentru anumite inițiative la care participă în cadrul structurilor regionale în Sud-Estul Europei, dar şi ca membru a Consiliului Europei.

Este important ca Republica Moldova, prin autoritățile locale, instituțiile academice şi ale societății civile să identifice idei de proiecte cu finalități clare şi impact cît mai mare asupra unor domenii problematice în plan socio-economic sau de mediu în țara noastră, dar şi ca acestea să fie capabile să genereze în regiunile transfrontaliere procese de cooperare politică şi economică într-un mod mai autonom între părțile implicate pe baza ideilor şi intereselor comune, ghidate de obiectivul de integrare europeană[793]. În urma evaluării programelor anterioare în domeniul cooperării transfrontaliere, a proceselor de implementare a acestora, pentru mai multe state europene, şi pentru Republica Moldova în special programul TACIS[794], UE a identificat şi tipuri de riscuri[795] în implementarea noilor programe şi proiecte de

[793] László, Dankó. *Cross-border co-operation in the expansion of European integration.* În: *European Integration Studies*, Miskolc, Vol.1, Nr.2, 2002, pp.3-23.

[794] Evaluarea din 2006 a programului TACIS efectuată de către Comisie, subliniază în mod special importanța concentrării acestui program în cadrul PEV asupra consolidării parteneriatelor între instituțiile societății civile şi autorități prin diferite proiecte, ale căror rezultate să poată fi instituționalizate şi asigurate continuitatea şi durabilitatea. *Evaluation of Council Regulation 99/200 (Tacis) and Its Implementation*, January 2006, European Commission/Evaluation Unit/ EuropeAid, DG for Development and External Relations DG.

[795] Riscurile evidențiate de Comisie sunt: capacitatea şi pregătirea partenerilor de a intra în parteneriatul programului (angajamentul politic); disponibilitatea şi capacitatea partenerilor de a administra programul şi în special de a stabili un sistem de management comun al responsabilității; cunoştințele şi capacitatea partenerilor de elaborare şi implementare a proiectelor; suportul național pentru stabilirea şi managementul programului de către partenerii locali.

cooperare transfrontalieră pentru 2007-2013, pe care nu a ezitat să le fixeze în Programul Indicativ pe 2007-2010 a programelor de cooperare transfrontalieră. Deşi am evidențiat aceste riscuri şi într-un alt paragraf, la care se pot adăuga şi alți factori de risc, considerăm că ar trebui să depunem toate eforturile pentru a minimiza aceşti factori de risc, dar şi de a asigura implementarea cu succes a programelor şi proiectelor la care suntem eligibili. Aceasta va însemna nu numai un plus de valoare în procesul implementării reformelor naționale ca exigențe ale procesului de avansare calitativă a relațiilor noastre cu UE, dar şi susținerea unui test important pe formarea şi valorificarea imediată a capacității de absorbție a fondurilor europene.

CONCLUZII

De-a lungul istoriei, comunităţile umane s-au asociat pentru a-şi asigura condiţiile necesare pentru existenţă şi să se protejeze de cei care atentau la valorile şi bunurile ce le aparţineau. La ora actuală, UE a devenit un fel de „fortăreaţă", care este văzută chiar mai bine din exterior decît din interior, după cum spunea un comisar european, unde sunt în continuă perfecţionare mecanismele de protejare şi susţinere a subiectului central - cetăţeanul. Este adevărat că, atît pentru statele membre, cît poate mai ales pentru cele care aspiră la integrarea europeană, UE se prezintă ca „voinţa de a trăi împreună", în condiţii de bunăstare şi pace. Obiectivele şi aspiraţiile pentru realizarea acestui deziderat, face pentru aceştia, după cum spunea Riva Kastoryano, din viitorul incert mai degrabă un refugiu[796]. Evoluţia Comunităţii Europene de la un nucleu de 6 state cu extinderea etapă cu etapă, la o Uniune ce cuprinde cea mai mare parte a continentului european, justifică motivaţiile statelor pentru a convieţui după nişte principii sănătoase şi în spiritul prevederilor *Cartei de la Paris pentru o nouă Europă* (21.11.1990), care afirmă un deziderat pentru noi, popoarele Europei, dorind ca „Europa să fie o sursă a păcii, deschisă dialogului şi cooperării cu celelalte state, favorabilă schimburilor şi angajată în căutarea unor răspunsuri comune la provocările viitorului". Fiind o comunitate de 27 de state cu cca 500 mln populaţie, UE a devenit unul din cei mai importanţi actori pe arena mondială în domeniul politic, economic, cultural, educaţional şi de mediu.

Fiind o entitate europeană prin denumire şi definire, UE este un puternic centru de atracţie pentru majoritatea statelor europene care nu sunt încă membre. Guvernarea europeană şi capacitatea administrativă a sistemului instituţional comunitar, cu fiecare etapă de extindere a UE cunoaşte noi transformări şi procese specifice în felul lor. Regulile de a deveni membru UE sunt clare pentru pretendenţii la aderare. Deşi se operează şi în literatura de specialitate, în acelaşi context, cu termenul de *integrare* şi *aderare,* trebuie să distingem aceste două termene, deoarece reprezintă convenţional două etape, deşi este dificil de a le demarca. Într-un mod similar se întîmplă să se confunde termenele de *concepţie* şi *strategie* de integrare europeană, care reprezintă de fapt, două etape consecutive. Mai întîi un stat aderă la UE, pentru că depune o cerere de aderare nu de integrare în UE şi apoi se integrează, deşi prin anumite politici, integrarea se face şi înainte de aderarea propriu zisă. Politica externă a UE înseamnă poziţia statelor membre în raport cu exteriorul UE. Prin lucrarea de faţă, am analizat unele aspecte a două din politicile UE, vizavi de relaţia acesteia cu statele pretendente la aderare şi vecinătatea sa. Ca urmare a acestui studiu al Politicii de extindere UE şi Politicii Europene de Vecinătate, prin prisma obiectivelor acestora şi a oportunităţilor create pentru statele din vecinătatea UE, printre care şi Republica Moldova, formulăm următoarele concluzii:

– UE trece la ora actuală printr-un proces de organizare şi reformare instituţională în lumina Tratatului de la Lisabona, în curs de ratificare de statele membre, pentru a pregăti cadrul instituţional în perspectiva unor viitoare extinderi. După extinderea din 2004 şi 2007, populaţia UE devine tot mai reticentă, conform sondajelor de opinie europeană (Eurobarometru), faţă de noi valuri de extindere. În aceste condiţii, după cum afirmă Dan Dungaciu, pentru statele candidate la aderare cît şi pentru cele care aspiră la acest statut, cel mai important lucru este de a şti cum „să îşi vîndă imaginea pentru a fi acceptată politic la nivelul populaţiei Uniunii, nu doar tehnic la nivelul Comisiei"[797]. Ur-

[796] Kastoryano, Riva. *Quelle identite pour l Europe?, Le multiculturalisme a l'epreuve.* - Paris: Presses de la Foundation Nationale des Sciences Politiques, 1998, p.12.

[797] *Lumea în 2020. O schiţă a viitorului global prezentată de Consiliul Naţional de Informaţii al SUA*. Cu o postfaţă de Dan Dungaciu. Traducere din engleză de Camelia Boca. - Chişinău: Cartier, 2008, p.158.

mătorul stat pe agenda extinderii este Croaţia (de altfel, singura ţară catolică care nu este încă membră a Uniunii), susţinută puternic de Cehia şi Slovacia, fiind declarată deja o prioritate pe agenda Cehiei ca stat care preia preşedinţia UE de la 1 ianuarie 2009. Turcia este statul care deşi are statutul de ţară candidată şi a început negocierile, generează opinii diametral opuse în rîndul statelor membre, unii preferînd mai degrabă un „parteneriat privilegiat" cu Turcia, decît statutul de membru, iar Franţa şi Austria ar putea organiza referendum pe această chestiune. Statele din Balcanii de Vest care au statutul de potenţial candidate la UE sau cu perspectivă de aderare, sunt următoarele pe agenda de aşteptare, deşi această regiune a cunoscut şi cunoaşte diverse conflicte, un raport publicat la începutul acestei veri de Biroul ONU pentru Droguri şi Infracţiuni (UNODC), arată că Balcanii sunt una din cele mai sigure regiuni din Europa, chiar dacă se confruntă în continuare cu probleme serioase.

– UE a cunoscut cea mai mare extindere din istoria sa la 1 mai 2004, prin aderarea a zece noi state. Această extindere, urmată de încă două state în 2007, a readus în discuţie o problemă, de altfel, deloc nouă, aceea de frontiere finale sau limitele extinderii UE. Aspiraţiile europene a unor state din Estul Europei, ca Ucraina şi Republica Moldova, cît şi din Caucazul de Sud, ca Georgia, ridică probleme nu atît de identitate europeană din punct de vedere geografic, cel puţin pentru primele două, cît sub aspectul confruntării intereselor geopolitice ale Rusiei în regiune. Majoritatea acestor state au încă probleme pînă la a corespunde criteriilor de aderare la UE. UE nu doreşte să se pronunţe cu privire la frontierele sale finale, pînă unde ar putea să se extindă, afirmînd doar că la moment acestea nu se regăsesc pe agenda extinderii, pentru a nu reduce motivaţia de reformă în unele state, în acelaşi timp, pentru a urmări evoluţia contextului geopolitic ca urmare a angajamentelor statelor vecine UE vizavi de aderare, dar şi a-şi găsi un echilibru instituţional, capabil să asigure capacitatea de absorbţie şi funcţionalitate a UE cu mai mulţi membri. Cu toate implicaţiile,

în ceea ce ne priveşte, considerăm că aceste limite trebuie conturate, măcar şi pe termen mediu, pentru a nu alimenta nici prea mari speranţe unor state, pentru care la un moment dat, după eforturi de reformă şi lungi aşteptări, refuzul să creeze mare dezamăgire şi frustrare. Cel mai extins proiect de scenariu privind extinderea UE, din motive lesne de înţeles, este susţinut de SUA, care ar urma să cuprindă toate statele Consiliului Europei. Polonia şi statele Baltice în special, susţin aderarea la UE a Ucrainei şi Moldovei, singurele state din Estul UE (în afară de Belarus, care are un regim autoritar de guvernare şi nu doreşte integrarea europeană), care sunt state europene din punct de vedere geografic şi istoric şi pentru care integrarea europeană reprezintă prioritate naţională. Cu referire la modul cum percepe Vestul pe Est-europeni, Erhard Busek şi Werner Mikulitsch afirmau: „Ceea ce lipseşte cu adevărat astăzi este înţelegerea sufletului Estului… îngustimea Occidentului nu ne permite să intuim adevărata dimensiune a Estului"[798]. Astfel că statele pro-europene de la frontiera Estică a UE (Ucraina, Republica Moldova) ar dori ca teritoriul care a fost Vestul Estului Europei, considerat şi clasat actualmente în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, ca punte dintre Est şi Vest, să devină într-un timp nu atît de îndepărtat Estul Vestului, pentru că prin perseverenţă şi reformă are toate şansele, motivaţia, argumentele şi impulsionarea pentru democratizare şi modernizare din partea Vestului. Dacă pentru Moldova unul din impedimentele serioase în procesul de aderare este văzută problema transnistreană, dorim să subliniem aici, însă, că dificultatea Ucrainei în procesul său de aderare este şi mai mare; de multe ori este subestimată de mai mulţi cercetători, datorită specificului părţii de Vest şi al celei de Est a Ucrainei, nemaivorbind de presiunile Federaţiei Ruse.

– Lansarea şi dezvoltarea Politicii Europene de Vecinătate de către UE, a însemnat o formă de a-şi instituţionaliza relaţiile de colaborare

[798] Busek, Erhard., Werner, Mikulitsch. *Uniunea Europeană şi drumul spre răsărit*. - Iaşi: Institutul European, 2005, p.215.

cu vecinii săi din Sud şi Est, cu care UE are frontiere maritime sau terestre. Relaţiile privilegiate ale unor state membre ca Franţa, Italia şi Spania cu statele mediteranene de pe coasta de nord a continentului african, a condus la lansarea proiectului privind dimensiunea sudică a PEV, iniţiat de Franţa „Uniunea pentru Marea Mediterană" (iulie 2008), iar datorită intereselor de colaborare a statelor ca Polonia, Suedia şi statele baltice cu statele din Europa de Est, a fost lansată iniţiativa constituirii unui Parteneriat Estic în cadrul PEV (mai 2008), care încă urmează să fie implementat în 2009, iar conflictul ruso-georgian oferă argumente în plus pentru realizarea acestei iniţiative. Planurile de Acţiuni în cadrul PEV reprezintă mecanismul operaţional al relaţiilor dintre UE şi cele 16 state incluse în PEV semnate între două părţi, totuşi majoritatea obiectivelor/sarcinilor trebuie realizate de către statul semnatar şi nu de UE, avînd în vedere că aceste obiective sunt problemele de pe agenda internă ţării date. La întrebarea care este rolul UE în realizarea acestor documente, deşi ea este semnatară a acestora, considerăm că UE deşi nu îşi asumă responsabilităţi, totuşi îşi manifestă disponibilitatea asistenţei şi suportului în implementarea reformelor şi realizarea obiectivelor fixate în Planurile de Acţiuni. Valorificarea asistenţei de finanţare, depinde însă în cea mai mare parte tot de noi, de progresele înregistrate în implementarea prevederilor Planului de Acţiuni. O întrebare firească ar fi, dacă UE acordă asistenţă şi promite că oferă treptat posibilitatea de a participa la reţelele şi programele comunitare, dar de fapt majoritatea statelor PEV vor fi eligibile la acestea după ce îşi fac "temele pentru acasă", atunci cum UE ajută la implementarea Planurilor de Acţiuni, dacă prima generaţie de acest fel de documente expiră pe parcursul anului 2008, iar Rapoartele de progres, au venit mai repede decît oferta de asistenţă a UE. Pentru mai multe state PEV, angajamentele asumate prin Planurile de Acţiuni au fost şi sunt mult mai ambiţioase pentru a putea fi realizate în termeni de la 3 la 5 ani, unele obiective generale ale APC devenind scopuri ale unor strategii sectoriale la nivel naţional

şi obiective specifice în Planurile de Acţiuni cu UE. PEV îşi propune ca gradual să ofere posibilitatea participării statelor partenere la diferite programe comunitare, în funcţie de gradul de implementare a reformelor pe domenii, în baza unor evaluări diferenţiate de la stat la stat. Nu putem ignora măsurile întreprinse de Republica Moldova în procesul de implementare a Planului de Acţiuni cu UE, într-un timp relativ scurt, dar urmează să facem mult mai multe, mai ales la capitolul privind aplicarea normelor şi legislaţiei ajustate la standardele europene, pentru că într-adevăr „se supraestimează adoptarea legilor ca instrument de reformă"[799]. Şi aici vom menţiona un lucru care a fost spus de atîtea ori, şi se pare că noi toţi suntem capabili să criticăm ce s-a făcut şi ce nu, dar important e să ne implicăm şi să găsim mecanisme care ar funcţiona în mediul nostru, pentru respectarea la nivelul cerut a regulilor adoptate.

– „Alergia" pe care o au unele autorităţi ale Republicii Moldova, la eforturile României de a susţine cursul european al Moldovei, pe criteriul aceleiaşi identităţi istorice, culturale şi lingvistice, împiedică nu numai beneficierea de către Moldova a mai multor forme de asistenţă, a unor suporturi inclusiv financiare din partea României, ci şi blochează dezvoltarea unor relaţii bilaterale pe plan multilateral, inclusiv a contactelor de la om la om. Ignorarea rolului României de către guvernarea de la Chişinău în procesul de aderare a Republicii Moldova la UE, este lipsită de logică politică şi morală. Tergiversarea semnării de către autorităţile de la Chişinău a documentului bilateral privind traficul local de frontieră, este un exemplu elocvent în ce priveşte voinţa politică a partidului de guvernămînt de a colabora cu România. România declarase prin preşedintele Traian Băsescu că ar trebui ca Moldova să fie discutată în grup cu statele din Balcanii de Vest şi nu în grupul cu Ucraina, lucru care evident cere multă voinţă

[799] Osoianu, Ion. *Consolidarea capacităţii administrative pentru implementarea Planului de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova*, Adept, Expert-Grup. - Chişinău: Bons Offices, 2006, p.49.

politică, eforturi imense pentru realizarea reformelor, însă mai întîi este nevoie ca Republica Moldova să creadă în acest proiect şi apoi să fie capabilă să se angajeze într-o astfel de misiune istorică, deşi conflictul transnitrean ridică mai multe variabile în acest context. O analiză calitativă a aspectelor similare ce țin de implementarea politicii de detvoltare regională în România şi în Republica Moldova şi a atribuțiilor autorităților publice locale, ar permite mai uşor identificarea unor domenii strategice de cooperare sub aspect transfrontalier în cadrul celor trei Euroregiuni la care participă cele două state.

– O mare parte a bugetului UE este alocată fondurilor structurale şi de coeziune socială şi economică, destinate diminuării decalajelor economice dintre regiunile UE mai bogate şi cele mai sărace, mai ales cele din noile state aderate în 2004 şi 2007. Extinderea UE spre Est cu noi state, care evident erau mai sărace ca Statele membre, a însemnat o nouă etapă în dezvoltarea economiilor acestora. Ultimul Raport de coeziune economică şi socială al UE ne arată că extinderile din 2004 şi 2007 au avut chiar mai puține consecințe socio-economice negative pentru comunitate, decît s-ar fi aşteptat. Ca exemplu poate fi dat domeniul migrației forței de muncă. Aderarea unui stat la UE presupune costuri şi beneficii şi de natură economică pentru acesta şi nu doar de natură socială sau politică. Printre beneficiile economice menționăm: creşterea fluxurilor de investiții străine directe; accesul liber al produselor, capitalurilor şi serviciilor autohtone pe Piața Unică; accesul la fondurile structurale; resursele eliberate din sectoarele neperformante, sectoare care se menținеau datorită lipsei unei concurențe reale şi datorită adăpostului protecției vamale, se îndreaptă înspre sectoarele competitive pe Piața Unică. Toate în ansamblu conduc la accelerarea creşterii economice pe termen lung, creşterea exporturilor sectoarelor orientate către export şi cu nivel scăzut de protecție vamală şi scăderea costurilor de producție a firmelor datorită economiilor de scară. Evident că aderarea presupune şi costuri bugetare prin cheltuieli administrative şi de cofinanțare la diferite proiecte de dezvoltare regio-

nală, iar prin adoptarea tarifului vamal al UE poate avea efecte nefavorabile de creştere a deficitului comercial. Prin PEV, UE îşi dezvoltă relațiile economice cu statele partenere, prin acordarea unor facilități comerciale (SGP), însă datorită relațiilor tradiționale a unora din ele cu alte state din afara UE şi datorită necompetitivității ramurilor de bază ale economiilor acestor state pe Piața Unică, pentru mai multe din statele PEV, aceste preferințe comerciale nu au efecte imediate asupra balanței lor comerciale. Economia UE reprezintă un important segment al economiei mondiale, iar reacțiile şi răspunsurile la provocările acesteia, prin politici bine articulate şi aplicate cu consecvență sunt indispensabile. Cercetătorul Loukas Tsoukalis se întreabă: „Se va adapta politica europeană la schimbările economice şi presiunilor exterioare multiple?" şi tot el răspunde „În procesul de integrare nu există nici inevitabil, nici automatism. Doar timpul ne va spune."[800]

– Una din direcțiile prioritare ale PEV este dezvoltarea cooperării transfrontaliere între statele membre şi statele care au frontieră terestră sau maritimă cu UE. Prima etapă de implementare a PEV a constat în lansarea Programelor de Vecinătate la frontierele externe ale Uniunii pe perioada 2004-2006, şi a rezultat în implementarea de proiecte cu impact transfrontalier, mai mult asupra relațiilor interumane decît sub aspect economic, datorită resurselor financiare nesubstanțiale alocate prin intermediul diferitelor instrumente de finanțare, în funcție de regiune şi statutul țării implicate în raport cu UE. Pentru îmbunătățirea mecanismelor de cooperare transfrontalieră la nivel juridic, UE a creat pentru membrii săi, prin Regulamentul din 5 iulie 2006, *Gruparea europeană pentru cooperare teritorială (GECT),* care are misiunea „de a facilita şi de a promova cooperarea transfrontalieră, transnațională şi/sau interregională, …între membrii săi, în perspectiva consolidării coeziunii economice şi sociale". Aceasta însă nu exclude cooperarea şi transferul de know-how către statele vecine şi partenerii statelor membre, mai ales că există o cooperare între aces-

[800] Loukas, Tsoukalis. *op.cit*., p.285.

tea prin intermediul diferitelor euroregiuni. Politicile UE în domeniul cooperării transfrontaliere constituie deja un important subiect de colaborare între instituțiile responsabile la nivel de UE şi Consiliul Europei, care are experiență şi instrumente juridice adoptate pentru statele membre în acest domeniu. Majoritatea statelor implicate în PEV sunt antrenate în programele multinaționale, regionale, interregionale şi de țară, focusate şi pe cooperarea transfrontalieră în cadrul IEVP pentru perioada 2007-2013. Este necesară o implicare mai mare, inclusiv a autorităților locale în dezvoltarea relațiilor de colaborare cu unități teritorial-administrative din statele membre UE, prin proiecte de *twinning*[801] sau de schimb de experiență pe diverse domenii, care ar apropia mai mult colectivitățile locale şi statele noastre în general. Pentru aceasta, evident avem nevoie de specialişti şi funcționari care să cunoască limbi străine, să fie formați pe domeniul integrării europene Altfel spus, avem nevoie de un management eficient al afaceri-

[801] Primul proiect de tip *twinning* (Twinning-ul - (*înfrățire*) reprezintă un concept al Uniunii Europene destinat inițial pentru a ajuta țările candidate să obțină abilitățile şi experiența necesară pentru adoptarea, implementarea şi aplicarea legislației UE) acordat Republicii Moldova de către Comisia Europeană – „Susținerea Parlamentului Republicii Moldova" cu un buget de 1 mln.euro, a fost lansat pe 17 septembrie 2008, la Chişinău. Proiectul este implementat în consorțiu cu Adunarea Națională a Franței împreună cu Senatul Franței şi Adunarea Națională a Ungariei. Activitățile ce se vor derula în cadrul acestui proiect pe o durată de doi ani vor urmări susținerea procesului de reorganizare a aparatului Parlamentului, consolidarea capacității Parlamentului în domeniul armonizării legislației moldoveneşti cu cea a UE, evaluarea impactului reglementărilor, consolidarea funcției de control a Parlamentului asupra Guvernului. La 13 octombrie 2008, Andrei Stratan, Viceprim-ministru, Ministrul Afacerilor Externe şi Integrării Europene a semnat Memorandumul cu privire la punerea în aplicare a „Proiectului Europa", program multianual de formare în limba franceză a funcționarilor publici din Republica Moldova. Republica Moldova este cu titlu de excepție inclusă în proiect, pentru că beneficiarii de regulă sunt doar statelor membre ale UE şi cele candidate, indiferent de apartenența lor la Organizația Internațională a Francofoniei. Proiectul a fost lansat în anul 2002 în baza Acordului multilateral încheiat între Organizația Internațională a Francofoniei (OIF), Franța, Comunitatea franceză a Belgiei şi Luxemburg, cu scopul sprijinirii statelor candidate în procesul de integrare europeană. (*http://www.mfa.md*)

lor europene, care „este esențial pentru aderarea la UE şi presupune dezvoltarea cadrului instituțional şi procedural al integrării europene, precum şi formarea personalului specializat care va alcătui viitoarea echipa de negociere a pozițiilor de țară cu UE"[802].

– După anul 2007, din mai multe instrumente de asistență financiară UE a creat două instrumente majore. Astfel că, pentru statele în curs de aderare şi cu perspective în acest sens, a fost creat Instrumentul de Preaderare, iar pentru Politica Europeană de Vecinătate a fost creat Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat 2007-2013. Resursele financiare alocate acestor două instrumente de asistență, sunt de peste 11 mlrd Euro fiecare. Alocările financiare se vor face prin intermediul concursurilor de proiecte, implementate în parteneriate viabile între statele membre şi cele de la frontierele externe UE. Programele şi mecanismele de asistență financiară (ex.TACIS CBC, TEMPUS) şi tehnică (ex.TAIEX) începînd cu 1996, au avut o contribuție importantă la formarea de abilități în domeniul managementului proiectelor, dar şi la stabilirea unor mecanisme de colaborare pe diferite domenii între Moldova şi alte state europene.

Considerăm că pentru majoritatea statelor PEV, inclusiv Moldova, sunt necesare încă formarea de capacități de management al proiectelor europene şi de absorbție a acestor fonduri nerambursabile, atît prin programe de instruire neformale cît şi formale în cadrul instituțiilor de învățămînt superior. Ar fi de dorit ca autoritățile publice centrale şi locale să ia în calcul la procesul de planificare bugetară rezervarea unor resurse finaciare pentru cofinanțări la aceste proiecte nerambursabile susținute de UE. Este un lucru ştiut că cele mai mari capacități de absorbție a fondurilor europene şi nu numai, le au reprezentanții societății civile, ONG-uri şi *think-tank-uri* specializate pe anumite domenii. Din aceste considerente este deosebit de important, ca în contextul activării unor instrumente de asistență financiară, autoritățile statului să valorifice parteneriatele cu acest sector, în vederea atragerii

[802] Osoianu, Ion. *op.cit*., p.13.

de fonduri pentru rezolvarea problemelor comunităților lor. Unul din obiectivele majore ale PEV este consolidarea relațiilor de colaborare a societății civile din statele implicate în PEV şi cele membre UE. De asemenea, este importantă implicarea şi consultarea acesteia în procesul de elaborare şi implementare a măsurilor pro-europene în statele PEV, împreună cu autoritățile responsabile acestor state. Pentru o evaluare cît mai obiectivă şi competentă, în procesul de evaluare a progresului la implementarea Planurilor de Acțiuni în cadrul PEV, Comisia Europeană pe lîngă rapoartele autorităților statelor respective, face apel şi la evaluări sau studii ale societății civile sau mediului academic pe diferite domenii prevăzute în aceste documente.

– Politica UE în materie de migrație şi vize, a cunoscut o accentuare odată cu extinderea UE spre Est şi extinderea spațiului Schengen. La ora actuală, spațiul Schengen, acest „laborator al liberei circulații" care a devenit pentru partea post-comunistă a Europei după Jan Zielonka chiar „un simbol al eradicării sărăciei" [803], în urma extinderii cu 9 state la 21 decembrie 2007, reprezintă un teritoriu de 24 de state cu o suprafață de cca 3,6 mln km², unde nu există regim de vize şi controale la frontierele dintre statele membre. Aderarea de către un stat la acest spațiu şi conectarea statului respectiv la Sistemul de Informații Shengen (SIS), presupune măsuri sporite în domeniul managementului frontierei şi de asigurare a securității la frontierele sale externe. Mai întîi, are loc aderarea la UE şi după întrunirea criteriilor are loc aderarea la spațiul Schengen, ca urmare a implementării graduale a unui Plan de Acțiune Schengen. Aşa cum am menționat în lucrare, unul din domeniile cele mai sensibile pentru populația statelor PEV este libera circulație a persoanelor. Negocierea şi identificarea procedurilor de reglementare a regimului de vize cu statele partenere PEV, a fost inclusă ca punct separat în majoritatea Planurilor de Acțiuni, pe lîngă acestea figurînd şi negocierile asupra readmisiei persoanelor cu şedere ilegală pe teritoriul statelor membre. UE a negociat şi

[803] Zielonka, Jan. *op.cit*., p.1.

semnat Acorduri de facilitare a vizelor şi de readmisie cu 8 state din vecinătatea sa, printre care şi Republica Moldova. Aceste Acorduri de facilitare a vizelor, presupun acordarea vizei Schengen într-un regim mai facilitat unor categorii de persoane clar determinate, reducerea termenului de examinare a dosarului de viză şi menținerea cum e în cazul Republicii Moldova a taxei de viză la 35 de euro. Pentru cetățenii țării noastre, deschiderea Centrului Comun de eliberare a vizelor la Chişinău, unde la ora actuală se eliberează vize Schengen de opt state, la care vor adera şi alte state, plus încă alte cinci ambasade ale statelor Schengen în Chişinău, constituie factori importanți la asigurarea liberei circulații, chiar dacă mai multe state Schengen nu au reprezentanțe diplomatice în capitala Republicii Moldova.

Comisia Europeană are mai multe propuneri privind digitalizarea sistemelor de control şi evidență a persoanelor care intră în spațiul Schengen, solicită responsabilitate mai mare statelor de la frontierele externe ale acestui spațiu, inclusiv să-şi îmbunătățească sistemul de implementare a exigențelor Sistemului Informațional Shengen (SIS) şi a Sistemului de Informații privind Vizele (SIV, în engl.-VIS). Programul de la Haga, adoptat de Consiliul European din noiembrie 2005, presupune inclusiv demararea de către UE a unor controale neanunțate la frontiera Schengen.

– Evident că pentru statele cu aspirații europene clare, dar şi cu şanse de integrare, nu doar prin întrunirea criteriului geografic prevăzut în TUE, ca Moldova sau Ucraina (deşi UE a făcut şi excepții la acest criteriu), implementarea cu succes prin rezultate concrete şi nu numai prin rapoarte, a Planurilor de Acțiuni la capitolele-cheie (stat de drept, drepturile omului, libertatea de expresie şi asociere, funcționarea instituțiilor democratice, corupția, existența unei economii de piață funcționale şi competitive etc) ar însemna o notă pozitivă, dată acestor state, în evaluarea UE asupra întrunirii criteriilor de aderare, după eventualele depuneri de cereri de aderare. Atît reprezentanți ai mediilor academice, cît şi ai opoziției pro-europene din cele două

state, deseori invocă lipsa de voinţă politică a celor de la guvernare de a depune aceste cereri de aderare la UE. În opinia noastră, în afara unor speculaţii politice, este necesară cunoaşterea acestui proces, şi ce mecanisme activează odată cu această depunere. Aşa cum am explicat în paragraful 2.4 al acestei lucrări, trebuie să întruneşti principalele criterii înaintea unei astfel de evaluări din partea UE. Indicatori importanţi aproape pentru fiecare criteriu, îi furnizează prin rapoartele lor periodice, diverse instituţii internaţionale specializate ca: Consiliul Europei (CE), Organizaţia Naţiunilor Unite (ONU), Freedom House[804], Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE), Banca Mondială (BM), Fondul Monetar Internaţional (FMI) etc. Aceşti indicatori constituie referinţe pentru evaluarea din partea UE, iar dacă nu întruneşti criteriile, solicitarea poate să fie şi respinsă. În acest sens, în mai 2005 Comisarul european Benita Ferero Waldner declara pentru singurele state, pe care le considerăm cu şanse la aderare din cadrul PEV, că Moldova, Ucraina şi Georgia mai bine să se abţină de la depunerea cererii de aderare pentru a evita un refuz. Republica Moldova se află şi la ora actuală sub monitorizarea Consiliului Europei, proces început din 1996 la puţin timp după obţinerea statutului de membru în această organizaţie, cunoscînd unul din cele mai îndelungate procese de monitorizare dintre toate statele membre, ceea ce reprezintă un indicator prost la capitolul dezvoltării democra-

[804] Studiul "Libertatea în lume 2008", realizat de organizaţia Freedom House califică Moldova ca fiind "parţial liberă", vecinii Republicii Moldova - România şi Ucraina - sunt considerate ţări "libere", iar Rusia – "neliberă". Moldova a acumulat 3 puncte la capitolul drepturi politice şi 4 puncte la capitolul libertăţi civile pe o scală de la 1 pînă la 7. Regiunea transnistreană a fost clasificată drept neliberă – cu cîte 6 puncte la ambele capitole. În acelaşi timp, studiul „Nations in Transit 2008", elaborat cu suportul aceleiaşi organizaţii, acordă Moldovei cel mai mic scor la capitolul independenţei mass-media de la 1999 încoace şi un scor foarte scăzut al democraţiei. A se vedea: *Freedom in the World 2008*. Selected data from Freedom House's Annual Global Survey of political rights and civil liberties, 13 p.; *Nations in Transit 2008. Democratization from Central Europe to Eurasia*, Freedom House, (Raportul pentru Moldova, pp.401-418.). Accesibile la: http://www.freedomhouse.org/

ţiei şi respectării drepturilor omului şi poate şi mai grav este faptul că aceasta ne demonstrează că nu am convins încă Europa de adevăratele noastre intenţii de a deveni parte a Comunităţii Europene. Cu toate acestea, nu excludem faptul că procesul de extindere al UE, fiind un proces politic şi geopolitic, nu ar putea admite şi anumite restanţe la unele criterii, mai ales dacă miza contextuală a admiterii unui anumit stat sau state, este mai mare decît eventualele efecte sau repercusiuni pe care le-ar putea produce necorespunderea la nivelul cerut al criteriilor de aderare.

– Prin obiectivele sale declarate, UE confirmă încă o dată vocaţia globală, dar şi latura umană a proiectului european. Dezvoltarea resurselor umane devine o condiţie indispensabilă a dezvoltării durabile, a asigurării coeziunii economice şi sociale. Din acest motiv, educaţia şi formarea profesională, alături de alte domenii, nu trebuie privite ca domenii de sine stătătoare, ci ca faţete ale potenţialului uman global implicat în toate sectoarele şi reformele specializate. Totodată, educaţia trebuie să asigure cunoştintele şi competenţele generale, compatibile cu cerinţele unui spaţiu viitor al învăţămîntului european. Republica Moldova nu trebuie să lipsească de la procesul de edificare a acestui spaţiu.[805] Prin participarea în proiecte de cercetare şi de mobilitate la nivel european, Moldova are posibilitatea de a asimila experinţă şi cunoştinţe utile în procesul de dezvoltare sub toate aspectele, prin resursele umane beneficiare ale acestor programe. Considerăm că Republica Moldova trebuie să fie mult mai activă prin instituţiile sale de învăţămînt de toate nivelele, la capitolul cooperării internaţionale (mai ales că aderat la Procesul de la Bologna la 19 mai 2005), deoarece în acest fel, pe lîngă manifestare şi crearea unei ima-

[805] Dandiş, Nicolae. *Aspecte generale privind politica educaţională şi obiectivul integrării europene a Republicii Moldova*. În: (Materialele simpozionului ştiinţifico-practic internaţional „*Rolul cooperării interuniversitare în Euroregiunea „Dunărea de Jos" în procesul integrării europene"*, Cahul 8-9 decembrie 2005). - Chişinău: 2006, p.64.

gini adecvate a instituţiilor şi a ţării în general, va putea să convingă instituţiile şi sistemul educaţional european (şi internaţional) că are şi de oferit ceva şi nu doar de beneficiat. În planul cercetării ştiinţifice este nevoie de identificat mecanisme şi resurse pentru ca lucrările cercetătorilor din Moldova să poată fi traduse în limbi de circulaţie internaţională (preponderent în limba engleză), pentru a putea integra rezultatele şi meritele cercetătorilor noştri în circuitul ştiinţific european şi internaţional, proces care presupune, de asemenea, mai mari exigenţe din partea instituţiilor de cercetare din Republica Moldova vizavi de cunoaşterea limbilor străine în procesul de cercetare, pentru a putea valorifica şi rezultatele altor cercetători.

– Din punct de vedere al asigurării securităţii în Europa, NATO rămîne singura structură capabilă să facă acest lucru, UE neavînd o forţă de asigurare a securităţii la frontierele sale. Aceste realităţi explică atît interdependenţa cît şi punctele vulnerabile ale cooperării între cele două structuri. Extinderea NATO de la 2 aprilie 2004 cu 7 noi state, a precedat extinderea UE din 1 mai 2004 cu 10 state, astfel că aceste extinderi cele mai mari după dimensiuni şi implicaţii economice şi geopolitice, demonstrează rolul pe care îl are domeniul securităţii inclusiv în procesul aderării la UE. UE la ora actuală, este în proces de elaborare a unei noi strategii de securitate, după cea adoptată în decembrie 2003, care ar ţine cont de noile realităţi geopolitice, ca rezultat al extinderii UE la 27 de state şi NATO la 26 de state şi poate mai important, să-şi stabilească noi obiective, într-un nou context de provocări, pentru eventual alte extinderi. Deşi există state care sunt membre UE şi nu sunt membre NATO şi invers, cooperarea dintre aceste structuri este un factor deosebit de important pentru a asigura securitatea şi stabilitatea în vecinătatea europeană şi nu numai. Conflictul din Georgia a determinat Finlanda, stat membru UE dar nu şi membru NATO, să aducă în discuţie subiectul privind o eventuală aderare a acestui stat la NATO, motivînd necesitatea asigurării securităţii la frontiera sa cu Rusia, care este deja privită ca un

agresor. Helmut Hubel consideră că din punct de vedere geopolitic aderarea Finlandei şi a celor trei state baltice la UE a creat o „barieră fizică" pentru ambiţiile Rusiei de a avea acces larg la Marea Baltică şi Oceanul Atlantic[806].

Din statele PEV, doar Ucraina şi Georgia au o agendă politică euro-atlantică, aspirînd la statutul de membru NATO şi UE, aspect care indiscutabil, irită unele forţe politice cu viziuni imperialiste de la Moscova, care fac tot felul de presiuni şi pun diferite obstacole, în special de natură economică pentru a periclita aceste obiective ale unor state suverane, care au dreptul să-şi determine singure politica externă şi apartenenţa la anumite structuri şi organizaţii internaţionale, fără a ignora necesitatea unor relaţii economice, politice şi culturale cu statele vecine. De altfel, acest drept internaţional al statelor suverane, a fost enunţat şi de Consiliul European extraordinar, convocat la 1 septembrie 2008 la Bruxelles în legătură cu situaţia din Georgia, condamnînd acţiunile militare disproporţionate ale Federaţiei Ruse în acest conflict şi recunoaşterea unilaterală de către aceasta a independenţei Abhaziei şi Osetiei de Sud[807], fără a aplica anumite sancţiuni Rusiei, aşa cum se vehiculau mai multe opţiuni înaintea acestui Consiliu. De multe ori se vorbeşte despre Rusia ca stat bogat şi cu multe resurse, care şantajează Europa la capitolul securitate energetică, însă ne întrebăm pentru ce oferă UE asistenţă prin cca 5 programe transfrontaliere pentru Rusia de zeci de milioane de euro, posibilitatea de a obţine finanţare în cadrul programelor regionale şi transnaţionale în perioada 2007-2013, îi oferă cca 120 de milioane de euro prin Programul de ţară doar în perioada 2007-2010?. Pe lîngă acestea se mai adaugă multe alte programe, în special în sfera educaţiei şi cercetării de care beneficiază cetăţenii ruşi, ca apoi unii din ei să împiedice prin studiile şi activitatea lor extinderea UE sau NATO în zonele de interes

[806] Hubel, Helmut. *op.cit*., p.73.
[807] *Extraordinary European Council. Presidency conclusions*. Brussels, 1 september 2008, (01.09) (or. fr), 12594/08, p.2.

imperialist ale Rusiei. De ce UE alocă în aşa proporţii aceşti bani unui stat care ameninţă cu limitarea sau stoparea exporturilor de resurse energetice, nu vrea să adere şi nici nu fuge după întrunirea criteriilor de aderare sau atingerea standardelor europene cu aceste resurse primite, de altfel din banii tuturor statelor europene, inclusiv a statelor Baltice, Polonia, România etc., state ale căror interese naţionale sunt departe de a fi agreate de administraţia Fedraţiei Ruse. Poate răspunsul este - de dragul relaţiilor strategice şi a bunei vecinătăţi cu un important actor internaţional, dar este ea cu adevărat bună?

Republica Moldova are anunţată o agendă doar europeană, nu şi euro-atlantică, fapt datorat iarăşi presiunilor Federaţiei Ruse asupra guvernării de la Chişinău, fără a ignora aici şi contextul sau anumite condiţii geopolitice cu scopul de a soluţiona conflictul transnistrean. Presiunile Federaţiei Ruse asupra Republicii Moldova de a-şi reconfirma statutul de neutralitate permanentă prevăzut de art.11 din Constituţie, în ideea unei soluţionări a conflictului transnitrean. Evident, tot în favoarea Rusiei, prin proiecte de federalizare de gen Kozak, sau aşa-zisele „negocieri" în fomat trilateral Moldova-Transnistria-Rusia, care pe bună dreptate le numise Kalman Miszei, Reprezentantul Special al UE în Moldova, drept amorale. Aceasta ne demonstrează, de fapt, că Rusia este cea care controlează situaţia, ca parte în conflict şi nu ca mediator în formatul "5+2". Se pare că UE şi-a diminuat influenţa în acest format, iar OSCE este tot mai mult influenţată de Rusia, deşi conflictul armat din Georgia din luna august 2008 ar trebui să determine UE la o mai mare implicare în soluţionarea conflictelor îngheţate din regiune şi nu doar să le încurajeze prin declaraţii de garantare a integrităţii teritoriale, iar implicarea României în negocieri după cum şi-a afirmat aceasta interesul, ar determina chiar o mai mare implicare a Rusiei. Din păcate, ne exprimăm scepticismul asupra reglementării favorabile pentru Republica Moldova a acestui conflict şi oricare formă de compromis asupra soluţionării va încetini sau chiar poate va bloca procesul de integrare euro-atlantică. Deşi sunt vehi-

culate opinii şi vizavi de renunţarea la acest teritoriu, considerăm că Transnistria chiar dacă ar adera la UE şi Ucraina, nu va putea fi adusă sub controlul total al Chişinăului, fără alte cedări majore în defavoarea întregii ţări. Deci în aceste condiţii, iarăşi nu fără costuri, se pare că avem de ales. Pentru UE este mai confortabil să aibă frontieră naturală în această regiune (acum e Prutul), dar care va fi următoarea?

Atît extinderea UE, cît mai ales extinderea NATO în Est, este direct privită ca o confruntare a intereselor acestor două structuri cu cele ale Federaţiei Ruse (securitatea energetică pentru Europa fiind unul din punctele forte ale şantajului rusesc), mai ales că atît Ucraina cît şi Republica Moldova sunt state ex.URSS şi au la Vest frontieră atît cu NATO cît şi cu UE. Dacă în Ucraina, se consideră că o mare parte a populaţiei nu susţine agenda euro-atlantică a conducerii de la Kiev, în Republica Moldova este mai mult invers, populaţia vrea o astfel de agendă politică, iar conducerea de la Chişinău nu prea este în unison cu aceasta. Ponderea cetăţenilor Republicii Moldova care doresc integrarea europeană este cu mult mai mare decît cea care doresc integrarea în NATO, ca şi cauze sunt în primul rînd, perceperea statutului de membru al UE ca un plus de bunăstare şi libertate de circulaţie în cadrul Comunităţii, iar în legătură cu NATO, populaţia Republicii Moldova nu percepe încă această organizaţie, ca un protector la anumite ameninţări din partea Rusiei, cum este în cazul Georgiei şi parţial al Ucrainei. De altfel, considerăm că percepţiile negative despre NATO au sporit în ultima perioadă, datorită politicii externe a administraţiei Bush. Atunci cînd preşedintele ţării V.Voronin, declara încă în 2006, că societatea politică a Republicii Moldova şi-a ales opţiunea sa pentru neutralitatea permanentă a statului său ca un argument principal pentru consolidarea civică şi asigurarea securităţii regionale[808], nu exprima opinia întregii societăţi politice, care are viziuni diferite faţă de neutralitatea ţării. Tot el declară şi intenţiile ţării de integrare euro-

[808] *Vilnius Conference 2006: Common vision for common neighborhood*, Conference Proceedings 3-4 may 2006, Vilnius, p.199.

peană pentru asigurarea bunăstării cetăţenilor ţării noastre, însă continuînd şi cu afirmaţii de genul: ”De ce să ne căutăm fericirea în altă parte cînd ne putem rezolva problemele în cadrul CSI?”.[809]

La 22.05.2008, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Concepţia securităţii naţionale[810] care reafirmă neutralitatea permanentă, „ţinînd cont de faptul că ţara noastră nu are ca scop aderarea la Organizaţia Tratatului Nord-Atlantic”, şi susţine necesitatea cooperării în cadrul CSI cu scopul „asigurării securităţii economice, securităţii energetice, securităţii ecologice, combaterii terorismului şi asigurării garanţiilor sociale cetăţenilor aflaţi peste hotare în spaţiul CSI”. În document se mai precizează că „în ceea ce priveşte cooperarea pe plan bilateral, accentul fiind pus pe cooperarea cu ţările membre ale Uniunii Europene, cu Federaţia Rusă, SUA şi cu vecinii Republicii Moldova, această cooperare se va construi ţinîndu-se cont de interesele Republicii Moldova”. De asemenea, „relaţiile bilaterale ale Republicii Moldova cu Federaţia Rusă se vor fundamenta pe Tratatul de bază de colaborare dintre Republica Moldova şi Federaţia Rusă, pe spiritul istoric de cooperare, de respect reciproc şi de parteneriat între cele două state suverane, iar relaţiile cu Ucraina şi România, state cu care Republica Moldova are frontiere comune, vor avea un caracter de parteneriat durabil şi constructiv. Republica Moldova se menţine pe poziţia că valorile europene comune, respectul pentru independenţa, suveranitatea şi integritatea teritorială urmează să domine în viitor raporturile sale cu ţările vecine. În context, Republica Moldova consideră importantă încheierea unui tratat de frontieră şi a unui tratat politic de bază cu România”. Acest document, după cum consideră mai mulţi experţi, a fost aprobat într-o variantă mult mai restrînsă, decît cea rezultată în urma unor dezbateri cu experţii şi că din acesta lipsesc referinţe la unele linii directorii ale securităţii naţionale, participarea la misiuni pacificatoare, forţele armate etc. În schimb vedem că în cazul Rusiei se menţionează că relaţiile se fundamentează „pe spiritul istoric de cooperare”, iar în cazul relaţiilor cu România, prioritate pentru guvernarea de la Chişinău devine semnarea Tratatului de frontieră şi a Tratatului politic de bază. Este important ca Moldova să-şi dezvolte în continuare cooperarea cu NATO, în contextul aceluiaşi Plan Individual de Acţiuni al Parteneriatului cu NATO (IPAP) şi eventual îmbunătăţirea acestui document, prin prisma interesului de asigurare a unei securităţi sporite a ţării, în actualul context geopolitic regional. Poziţia ambiguă a politicii externe a Republicii Moldova, aspirînd la UE prin declaraţii, însă profund ancorată în sistemul CSI, care este treptat părăsit de statele pro-europene, subminează serios credibilitatea şi seriozitatea intenţiilor şi aspiraţiilor europene. În aceste condiţii, o evaluare a necesităţii reale de apartenenţă a Moldovei la CSI prin prisma beneficiilor şi costurilor se impune.

Deşi observăm reacţii ale SUA la acţiunea militară a Federaţiei Ruse în Georgia, manifestîndu-se ca mare actor pacificator pe arena internaţională, constatăm în acelaşi timp că industria militară americană, ca şi pe timpul celor două războaie mondiale şi nu numai, ţine cont mai mult de rentabilitatea afacerilor cu armament şi nu de consecinţele acestora. Doar în 2007, SUA a exportat armament şi echipamente militare în valoare de cca 24,53 mlrd dolari SUA. Paradoxal sau nu, dar în 2007 anume Federaţia Rusă din statele ex-sovietice a achiziţionat cel mai mult armament american, în valoare de cca 40 mln dolari SUA, iar pe locul doi, fiind chiar Georgia, cu achiziţii în valoare de cca 25 mln dolari SUA[811].

– UE nu are gîndit foarte clar mecanismul de avansare prin cadrul contractual bilateral cu statele PEV, de aceea este dificil să spunem ce fel de document ar putea fi semnat de un stat sau de altul în funcţie

[809] Odette, Tomescu-Hatto. *op.cit*, p.277.

[810] Lege pentru aprobarea Concepţiei securităţii naţionale a Republicii Moldova Nr.112 din 22.05.2008, Monitorul Oficial Nr.97-98 din 03.06.2008

[811] A se vedea: Raportul *Direct Commercial Sales Export Authorizations for Fiscal Year 2007* al Departamentului Apărării al SUA, accesibil la adresa: http://www.sipri.org/contents/armstrad/US_655_FY2007.pdf/download

de progresele şi rezultatele fiecăruia în parte. Avansarea calitativă a relaţiilor contractuale cu Republica Moldova şi o eventuală satisfacere a cererii noastre privind semnarea unui acord de asociere, ar avea ca efect punerea în discuţie a întregii strategii comunitare vizavi de statele ex-sovietice, care are la bază actualele Acorduri de Parteneriat şi Cooperare şi Planurile de Acţiuni în cadrul PEV, deşi probabil Ucraina va avea un astfel de Acord însă fără a prevedea perspectiva de aderare. Ne putem aştepta însă ca Republica Moldova să fie o excepţie pe agenda UE în mai multe privinţe, situaţie care depinde şi de alegerile din 2009 nu doar din Moldova ci şi cele pentru Parlamentul European.

Este important ca Republica Moldova să-şi amplifice activitatea diplomatică la nivelul ambasadelor şi consulatelor în statele UE (în special se impune majorarea efectivului de personal al Misiunii Republicii Moldova pe lîngă UE de la Bruxelles) şi să-şi consolideze relaţiile bilaterale cu statele UE[812] (se cere o strategie specială a relaţiilor bilaterale cu România) pentru a beneficia de experienţa şi asistenţa unora din ele în procesul de realizare a reformelor pro-europene. Moldova ar trebui să-şi dezvolte şi să susţină mai mult subdiviziunile responsabile de integrarea europeană din cadrul instituţiilor centrale şi să încurajeze crearea de structuri locale în această direcţie. Ar trebui, de asemenea să-şi îmbunătăţească calitativ participarea în cadrul organizaţiilor internaţionale şi europene, în cadrul structurilor francofone, unde putem găsi parteneri şi mai multe forme de suport în procesul de aderare. Este necesar de asemenea de valorificat la maxim oportunităţile oferite de statutul de a deţine preşedinţia la mai multe organizaţii regionale-europene prin cît mai multe iniţiative în diverse domenii,

[812] Recent s-a reuşit a se crea impresia că R.Moldova are o relaţie prioritară cu Ungaria prin coordonarea de către aceasta a Misiunii EUBAM, Centrului Comun de eliberare a vizelor de la Chişinău din cadrul Ambasadei Ungariei şi prin Reprezentantul special al UE în R.Moldova de naţionalitate maghiară. Este important ca să fie sesizate permanent oportunităţile de a beneficia de suportul a cît mai multe state pentru realizarea intereselor naţionale.

în special în plan economic şi politic. Toate eforturile noastre actuale pentru viitoarea aderare la UE, trebuie să dezvolte gradual, dar calitativ, acest „proces lent de europenizare, de conştientizare şi de însuşire a standardelor, practicilor şi valorilor europene”[813].

Într-un context geopolitic complex, în căutarea esenţei identităţii europene, perspectiva europeană a Republicii Moldova şi conectarea ei la spaţiul public european, n-ar trebui să cunoască nici măcar variabile temporale, însă realizarea acestui deziderat, nu este doar o atribuţie a unei clase politice, şi nici o ambiţie a unor cercuri restrînse de interese, ci este responsabilitatea noastră, a tuturor, a celora care ne dorim un prezent şi un viitor paşnic, într-o societate prosperă, unde drepturile şi valorile general umane, identitatea naţională, demnitatea şi credinţa fiecărui om să fie respectate.

[813] Enciu, Nicolae, Enciu, Valentina. *Construcţia europeană (1945-2007).* Curs universitar.- Chişinău: Civitas, 2008, p.5.

BIBLIOGRAFIE

Documente ale Uniunii Europene

1. Regulation (EC) No 1931/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 laying down rules on local border traffic at the external land borders of the Member States and amending the provisions of the Schengen Convention. (*Official Journal of the European Union L 405 din 30.12.2006.*)
2. Regulation (EC) No 562/2006 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 establishing a Community Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code), (*Official Journal of the European Union L 105, 13.4.2006*.)
3. Regulamentul (CE) Nr.767/2008 al Parlamentului European şi al Consiliului din 9 iulie 2008 privind Sistemul de Informaţii privind vizele (VIS) şi schimbul de date între statele membre cu privire la vizele de scurtă şedere, *(Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 218 din 13.08.2008.)*
4. Regulamentul (CE) Nr.863/2007 al Parlamentului European şi al Consiliului din 11 iulie 2007 de stabilire a unui mecanism de creare a echipelor de intervenţie rapidă la frontieră şi de modificare a Regulamentului (CE) nr.2007/2004 al Consiliului în ceea ce priveşte acest mecanism şi de reglementare a sarcinilor şi a competenţelor agenţilor invitaţi. (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 199 din 31.7.2007*.)
5. Decizia nr.582/2008/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 17 iunie 2008 de introducere a unui regim simplificat de control al persoanelor la frontierele externe, bazat pe recunoaşterea unilaterală de către Bulgaria, Cipru şi România a anumitor documente ca fiind echivalente cu vizele naţionale ale acestora în scopul tranzitului pe teritoriile lor. (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 161 din 20.6.2008, p.30-35.);
6. Decizia nr.586/2008/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 17 iunie 2008 de modificare a Deciziei nr.896/2006/CE de stabilire a unui regim simplificat de control al persoanelor la frontierele externe, bazat pe

recunoaşterea unilaterală de către statele membre a anumitor permise de şedere eliberate de Elveţia şi de Liechtenstein în scopul tranzitului pe teritoriul lor. (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 162 din 21.6.2008*.)
7. European Parliament resolution on the Commission's 2005 enlargement Strategy Paper (2005/2206(INI))
8. Rezoluţia Parlamentului European din 10 iulie 2008 referitoare la documentul de strategie al Comisiei privind extinderea din 2007, (Raportor: Elmar Brok), (2007/2271(INI))
9. Rezoluţia Parlamentului European din 12 iulie 2007 privind încălcarea drepturilor omului în Transnistria (Republica Moldova), P6_TA-PROV(2007)0358, accesibil la: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/re/p6_ta-prov(2007)0358_/p6_ta-prov(2007)0358_ro.pdf.
10. Council Regulation (EC) No 2424/2001 of 6 December 2001 on the development of the second generation Schengen Information System (SIS II), (*OJ L 328, 13.12.2001*).
11. Council Regulation (EC) No 871/2004 of 29 April 2004 concerning the introduction of some new functions for the Schengen Information System, including in the fight against terrorism. (*OJ L 162 of 30.4.2004*).
12. Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument, (*Official Journal of the European Union L 310/1, 9.11.2006*), accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/oj_l310_en.pdf
13. Regulamentul (CE) NR. 55/2008 al Consiliului din 21 ianuarie 2008 de introducere a unor preferinţe comerciale autonome pentru Republica Moldova şi de modificare a Regulamentului (CE) nr. 980/2005 şi a Deciziei 2005/924/CE a Comisiei, (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 20/1 din 24.01.2008*).
14. Phare CBC Regulation (EC) No 2760, (*Official Journal of the European Union L 375, 23.12.1998*).
15. Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument, (*Official Journal of the European Union L 310/1, 9.11.2006*).

16. Council Regulation (EC) No 1083/2006 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund, (*Official Journal of the European Union, L 210, 31.7.2006*).
17. Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union (*Official Journal of the European Union* L 349, 25.11.2004.)
18. Council Decision of 6 December 2001 on the development of the second generation Schengen Information System (SIS II), 2001/886/ JHA, (*OJ L 328, 13.12.2001*)
19. Council Decision 2004/512/EC of 8 June 2004 establishing the Visa Information System (VIS) (*OJ L 213, 15.06.2004)*.
20. Council of the European Union. *Council Conclusions on the Republic of Moldova*. 2896th General Affairs Council meeting, Luxembourg, 13 October 2008.
21. Decizia Consiliului din 1 ianuarie 2007 de stabilire a ordinii de exercitare a preşedinţiei Consiliului (2007/5/EC, Euratom), (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 1 din 4 ianuarie 2007*).
22. Decizia 2007/533/JAI a Consiliului din 12 iunie 2007 privind înfiinţarea, funcţionarea şi utilizarea Sistemului de informaţii Schengen de a doua generaţie (SIS II) (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 205, 7.8.2007*).
23. Concluziile Preşedinţiei, începînd cu Consiliul European de la Corfu din 24-25 iunie 1994 şi pînă în prezent: http://www.europa.eu/documents/european_council/index_en.htm
24. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic şi Social European şi Comitetul Regiunilor *analizând crearea unui sistem european de supraveghere a frontierelor* (EUROSUR), COM(2008) 68 final, Bruxelles, 13.2.2008.
25. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, către Consiliu, către Comitetul Economic şi Social European şi către Comitetul Regiunilor. *Pregătirea următoarelor etape ale gestionării frontierelor în Uniunea Europeană*, COM(2008) 69 final, Bruxelles, 13.2.2008.

26. *Spre o Uniune Extinsă. Strategia şi Raportul Comisiei Europene privind progresul fiecărei ţări candidate în direcţia aderării.* Bruxelles, 9 octombrie 2002, COM (2002) 700 final
27. Non – paper, Expanding on the proposals contained in the Communication to the European Parliament and the Council on "Strengthening the ENP" – COM (2006) 726 final of 4 December 2006, *ENP-visa facilitation*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/non_paper_visa_facilitation_en.pdf
28. *Agenda 2000* – Commission Opinion on Romanian's Application for Membership of the European Union, DOC/97/18, Brussels, 15th July 1997.
29. *„Wider Europe – Neighbourhood: A New framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours"*, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels, 11.03.2003, COM (2003) 104 final
30. *Strategy Paper of the European Commission on progres in the enlargement process*, Brussels, 06.10.2004, COM (2004) 657 final.
31. *2005 Enlargement Strategy Paper*, Brussels, 09.11.2005, COM (2005) 561 final;
32. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European şi Consiliu, *Strategia de extindere şi principalele provocări 2007-2008*, Bruxelles, 6.11.2007, COM(2007) 663 final.
33. *Enlargement Strategy and Main Challenges 2006-2007, Including annexed special report on the EU's capacity to integrate new members*, Bruxelles, 08.11.2006, COM (2006) 649 final
34. *Free movement of workers since the 2004 enlargement had a positive impact* – Commission report finds, IP/06/130, Brussels, 8 February 2006.
35. European Commission, Ocasional Papers, *Enlargement, two years after: an economic evaluation*, Nr.24, May 2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/economy_finance/index_en.htm
36. *A secure Europe in a better world*. *European Security Strategy*. Brussels, 12 December 2003.
37. Communication from the Commission: *Paving the way for a New Neighborhood Instrument* (COM (2003) 393), Brussels, 1 July 2003, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com03_393_en.pdf

38. Commission Communication of 12 May 2004, „*European Neighborhood Policy: Strategy Paper*", COM(2004)373 final.
39. Comisia Comunităților Europene, Foaia de lucru a personalului Comisiei, *Politica Europeană de Vecinătate, Raport pe Țară, Moldova*, SEC(2004) 567, Bruxelles, 12.5.2004, {COM(2004)373 final}.
40. Communication from the Commission to the Council on the Commission *proposals for Action Plans under the European Neighborhood Policy (ENP)*, Brussels, 9 December 2004, COM (2004) 795 final.
41. Commission of the European Communities (2005), Communication to the Commission. *Implementing and promoting the European Neighbourhood Policy*, Brussels, November 22, 2005, accesibil la adresa: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/sec_2005_en.pdf
42. Strengthening the European Neighbourhood Policy. Presidency progress report, General Affairs and External Relations Council (GAERC), 18/19 June 2007. accesibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st11/st11016.en07.pdf
43. Communication from the Commission to the Council and to the European Parliament, on the general approach to enable ENP partner countries to participate in Community agencies and Community programmes, COM(2006) 724 final, Brussels, 4.12.2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com06_724_en.pdf
44. Non – paper, Expanding on the proposals contained in the Communication to the European Parliament and the Council on "Strengthening the ENP" – COM (2006) 726 final of 4 December 2006, Strengthening the civil society dimension of the ENP, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/non-paper_civil-society-dimension_en.pdf
45. Non – paper, Expanding on the proposals contained in the Communication to the European Parliament and the Council on "Strengthening the ENP" – COM (2006) 726 final of 4 December 2006, ENP – a path towards further economic integration, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/non-paper_economic-integration_en.pdf
46. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, *Black Sea Synergy - a new regional cooperation initiative*, COM(2007) 160 final, Brussels, 11.04.2007, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_en.pdf

47. Non – paper, expanding on the proposals contained in the Communication to the European Parliament and the Council on "Strengthening the ENP", COM (2006) 726 final of 4 December 2006, *ENP – thematic dimension*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/non-paper_thematic-dimension_en.pdf
48. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on strengthening the European Neighbourhood Policy, COM(2006)726 final, Brussels, 4 December 2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com06_726_en.pdf
49. Commission Staff working document, accompanying the: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on strengthening the European Neighbourhood Policy, ENP progress report, Moldova, {COM(2006) 726 final}, SEC(2006) 1506/2, Brussels, 4 December 2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/sec06_1506-2_en.pdf
50. Communication from the Commission, *A Strong European Neighbourhood Policy*, COM(2007) 774 final, Brussels, 05/12/2007, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_774_en.pdf
51. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Enlargement Strategy and Main Challenges 2006 – 2007 Including annexed special report on the EU's capacity to integrate new members, COM(2006) 649, Brussels, 8.11.2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2006/nov/com_649_strategy_paper_en.pdf
52. Communication from the Commission to the Parliament and the Council, Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007, COM(2008) 164, Brussels, 3 April 2008, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/com08_164_en.pdf
53. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. *Report on the first year of implementation of the Black Sea Synergy.* COM(2008) 391 final, Brussels.19.6.2008, 10 p. Accesibil la: http://ec.europa.eu/external_relations/blacksea/index_en.htm
54. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, *Building our common Future Policy challenges and Budgetary means of the Enlarged Union 2007-2013*, COM(2004) 101

final/2, Brussels, 26.2.2004, accesibil la: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0101en02.pdf

55. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, *Financial Perspectives 2007 – 2013*, COM(2004) 487 final, Brussels, 14.7.2004, accesibil la: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0487en01.pdf
56. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament *on the Instruments for External Assistance under the Future Financial Perspective 2007-2013*, COM(2004) 626 final, Brussels, 29.9.2004, accesibil la: http://ec.europa.eu/external_relations/reform/document/com04_626_en.pdf
57. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, *Black Sea Synergy - a new Regional Cooperation Initiative,* COM(2007) 160 final, Brussels, 11.04.2007, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_en.pdf
58. *ENPI Cross-Border Cooperation, Strategy Paper (2007-2013) and Indicative Programme (2007-2010),* accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_cross-border_cooperation_strategy_paper_en.pdf
59. Council Regulation (EC) No 1083/2006 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund, (*OJ L 210, 31.7.2006).*
60. Commission of the European Communities (2005), Communication to the Commission. *Implementing and promoting the European Neighbourhood Policy*, Brussels, November 22, 2005, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/sec_2005_1521_en.pdf
61. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on strengthening the European Neighbourhood Policy, COM(2006)726 final, Brussels, 4 December 2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com06_726_en.pdf
62. Commission staff working document, accompanying the: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on *strengthening the European Neighbourhood Policy, ENP Progress Report Moldova*, {COM(2006) 726 final}, SEC(2006) 1506/2, Brussels, 4 December 2006, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/sec06_1506-2_en.pdf

63. Commission Staff Working Document, Accompanying the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament *'Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007'*, Progress Report Moldova, SEC(2008) 399, Brussels, 3 April 2008, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_399_en.pdf
64. Communication from the Commission to the Parliament and the Council, *Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007*, COM(2008) 164, Brussels, 3 April 2008, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/com08_164_en.pdf
65. Commission Staff working document, Accompanying the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament „*Implementation of the European Neighbourhood Policy in 2007"*, Sectoral progress report, SEC(2008) 403, Brussels, 3 April 2008, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_403_en.pdf
66. *ENPI, Republic of Moldova, Country Strategy paper, 2007-2013*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_csp_moldova_en.pdf
67. *ENPI, Republic of Moldova, National Indicative Programme, 2007-2010*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_nip_moldova_en.pdf
68. Commission Regulation (EC) No 951/2007 of 9 August 2007 laying down implementing rules for cross-border cooperation programmes financed under Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument, *Official Journal of the European Union*, *L 210, 10.8.2007.*
69. Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013, accesibil la: http://www.ro-ua-md.net/user/file/POC% 2520 Ro-Ua-Md%252029%2520feb%2520romana.pdf
70. *ENPI Interregional Programme, Strategy paper (2007-2013) and Indicative Programme (2007-2010)*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_interregional_en.pdf

71. *Revised EU-Ukraine Action Plan on Freedom, Security and Justice, Challenges and strategic aims*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/action_plans/ukraine_enp_ap_jls-rev_en.pdf
72. *ENPI, Cross-Border Cooperation, Strategy Paper 2007-2013, Indicative Programme 2007-2010*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_cross-border_cooperation_strategy_paper_en.pdf
73. *Country Strategy Paper 2004-2006, National Indicative Programme 2005-2006*, Moldova, accesibil la: http://ec.europa.eu/external_relations/moldova/csp/csp04_06_nip05_06_en.pdf
74. PHARE/TACIS Neighbourhood Programme Romania-Moldova, Joint Programming Document 2004 – 2006, revised June 2005, Version submitted to European Commission on July 2005, accesibil la: http://www.mdlpl.ro/_documente/cbc/2004_2006/RoMo/programare/JPD_ro_mo.pdf
75. *ENPI Euro-Mediterranean Partnership, Regional Strategy Paper (2007-2013) and Regional Indicative Programme (2007-2010)*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_euromed_rsp_en.pdf
76. *ENPI Eastern Regional Programme, Strategy paper (2007 – 2013)*, accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_eastern_rsp_en.pdf; ENPI Eastern Regional Indicative Programme (2007 – 2010), accesibil la: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_eastern_rip_en.pdf
77. Avizul Comitetului Economic şi Social European pe tema *„Relaţiile UE-Republica Moldova: care este rolul societăţii civile organizate?”*, 12.12.2007 (2008/C 120/19), (*Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 120 din 16.5.2008*).
78. The Schengen acquis - Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985 between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders, (*OJ L 239, 22.9.2000*).

Documente ale Republicii Moldova

79. Legea Republicii Moldova privind abolirea regimului de vize pentru cetăţenii statelor membre ale Uniunii Europene, Statelor Unite ale Americii, Canadei, Confederaţiei Elveţiene şi Japoniei, Nr.151 din 08.06.2006, Monitorul Oficial Nr.102 din 07.07.2006.
80. Lege pentru aprobarea Strategiei naţionale de dezvoltare pe anii 2008-2011, Nr.295 din 21.12.2007, Monitorul Oficial Nr.18-20 din 29.01.2008.
81. Legea Republicii Moldova pentru completarea Legii nr. 151-XVI din 8 iunie 2006 privind abolirea regimului de vize pentru cetăţenii statelor membre ale Uniunii Europene, Statelor Unite ale Americii, Canadei, Confederaţiei Elveţiene şi Japoniei, Nr.429 din 27.12.2006, Monitorul Oficial Nr.010 din 26.01.2007.
82. Legea pentru ratificarea Acordului dintre Republica Moldova şi Comunitatea Europeană privind facilitarea eliberării vizelor, nr.237-XVI din 08.11.2007, Monitorul Oficial nr.180-183/699 din 23.11.2007.
83. Legea pentru ratificarea Acordului dintre Republica Moldova şi Comunitatea Europeană privind readmisia persoanelor aflate în situaţie de şedere ilegală nr.238-XVI din 08.11.2007, Monitorul Oficial nr.180-183/701 din 23.11.2007.
84. Legea pentru ratificarea Acordului-cadru dintre Guvernul Republicii Moldova şi Comisia Comunităţilor Europene privind asistenţa externă. Nr.426 din 27.12.2006. Monitorul Oficial Nr.010 din 26.01.2007.
85. Legea pentru aprobarea Concepţiei securităţii naţionale a Republicii Moldova Nr.112 din 22.05.2008**,** Monitorul Oficial Nr.97-98 din 03.06.2008
86. Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la elaborarea Programului legislativ pentru anii 2005-2009, nr.122-XVI din 16 iunie 2005, Monitorul Oficial Nr. 089 din 01.07.2005.
87. Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova privind constituirea Comisiei Parlamentului Republicii Moldova pentru integrare europeană, Nr. 84 din 28.02.2003, Monitorul Oficial Nr. 038 din 11.03.2003.
88. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei de comunicare cu privire la integrarea europeană a R.Moldova, Nr.1524 din 29.12.2007, Monitorul Oficial al R.Moldova, nr.11-12 (3104-3105) din 18.01.2008.
89. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Planului de acţiuni prioritare privind implementarea în anul 2007 a Pla-

nului de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană, Nr.113 din 03.02.2007, Monitorul Oficial al R.Moldova, Nr. 025 din 23.02.2007.

90. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Planului de activitate a Guvernului pe trimestrul I al anului 2008, Nr.1420 din 17.12.2007, Monitorul Oficial Nr.198-202 din 21.12.2007.
91. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea componenței nominale şi a Regulamentului părții moldave în Comitetul de Cooperare Republica Moldova - Uniunea Europeană, Nr.320 din 18.03.2002, Monitorul Oficial Nr.043 din 28.03.2002.
92. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Planului de Acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană, Nr.356 din 22.04.2005, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.65-66/412 din 29.04.2005.
93. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la coordonarea activității interministeriale pentru promovarea politicii de integrare europeană a Republicii Moldova, Nr.786 din 01.08.2005, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.107 din 12.08.2005.
94. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova Nr.1529 din 29.12.2007 cu privire la instituirea grupurilor de lucru pentru asigurarea exercitării, în perioada 2008-2009, a președinției Republicii Moldova la Inițiativa Central Europeană (ICE), Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECP) şi la Grupul Multinațional Consultativ (MAG) al Centrului pentru Cooperarea în Domeniul Securității (RACVIAC), Monitorul Oficial Nr.8-10 din 15.01.2008.
95. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova Nr.170 din 16.02.2008 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru exercitarea președinției Republicii Moldova la Inițiativa Central-Europeană (ICE), Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECP) şi la Grupul Multinațional Consultativ (MAG) al Centrului pentru Cooperarea în Domeniul Securității (RACVIAC) în perioada 2008-2009, Monitorul Oficial Nr.40-41 din 26.02.2008.
96. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la instituirea Grupului de lucru pentru elaborarea Programului de Vecinătate Republica Moldova - România pentru perioada 2004-2006, Nr.110 din 04.02.2004, Monitorul Oficial Nr. 030 din 20.02.2004

97. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Concepției cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova pentru anii 2004-2006, Nr.1069 din 29.09.2004, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.182-185/1266 din 08.10.2004
98. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova Nr.584 din 08.05.2008 asupra încheierii Aranjamentului de lucru cu privire la stabilirea cooperării operaționale între Serviciul Grăniceri al Republicii Moldova şi Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operaționale la Frontierele Externe ale Statelor-membre ale Uniunii Europene (FRONTEX), Monitorul Oficial Nr.86-87 din 16.05.2008.
99. Dispoziția Guvernului Republicii Moldova privind instituirea Grupului de lucru pentru negocierea regimului de vize cu Uniunea Europeană nr.42-d din 03.05.2006, Monitorul Oficial nr.73-74/519 din 12.05.2006.
100. Decret Nr.1663 din 16.05.2008 privind constituirea Comisiei naționale pentru integrare europeană, Monitorul Oficial Nr.91 din 23.05.2008.
101. Ordinul Serviciului Vamal al Republicii Moldova referitor la aprobarea Regulamentului cu privire la completarea, autentificarea şi eliberarea certificatelor de origine a mărfurilor exportate din Republica Moldova în cadrul regimurilor de comerț preferențiale cu Uniunea Europeană (ATP) şi statele care acordă Republicii Moldova Sistemul Generalizat de Preferințe (GSP), Nr.50 din 18.02.2008, Monitorul Oficial Nr.40-41 din 26.02.2008.

Discursuri

102. Barroso José Manuel (president of the European Commission), *The future of Europe*, Joint Parliamentary Meeting organised by the Finnish Parliament and the European Parliament, Brussels, 5 December 2006, Speech/06/780.
103. Barroso José Manuel (Président de la Commission européenne), *L'Europe, une idée neuve pour le monde de demain*, (Institut de l'Europe – École des Hautes Études Commerciales HEC), Jouy-en-Josas, 8 décembre 2006, Speech/06/794.

104. Ferrero-Waldner Benita, European Commissioner for External Relations and European Neghbourhood Policy, *European Neghbourhood Policy*, Swedish Institute for International Affairs and the European Commission Representation in Sweden, Stockholm, 7 march 2006, SPEECH/06/149.
105. Ferrero-Waldner Benita, European Commissioner for External Relations and European Neighbourhood Policy, *Black Sea Synergy: the EU's approach to the Black Sea region,* Black Sea Synergy Ministerial Meeting, Kiev, 14 February 2008. Speech/08/77.
106. Ferrero-Waldner Benita, Comisar European pentru Relații Externe şi Politica Europeană de Vecinătate, prelegere la Universitatea de Stat din Moldova, 15 Februarie 2008, Chişinău, accesibil la: http://www.delmda.cec.eu.int/whatsnew/press_releases_ro.html
107. Ferrero-Waldner Benita, *The European Neighbourhood Policy and the regions*, Structured dialogue – Committee of the Regions, Brussels, December 18, 2007. SPEECH/07/829.
108. Hübner Danuta, Member of the European Commission responsible for Regional Policy, *The borders of Europe,* The "Club of Three" Conference on the Frontiers of Europe, Warsaw, 3 February 2006. Speech/06/58.
109. Hübner Danuta, Member of the European Commission, responsible for Regional Policy, *„Enlargement, Neighbourhood Policy and Globalisation. The need for an open Europe"*, Speech/06/534, Edinburgh University, 21 September 2006.
110. Landaburu Eneko, Director General, DG External Relations, European Commission, *From Neigbourhood to Integration Policy: are there concrete alternatives to enlargement?*, CEPS Conference „Revitalising Europe", Speech, Brussels, 23 January 2006.
111. Prodi Romano, *A Wider Europe - A Proximity Policy as the Key to Stability*, Sixth ECSA-World Conference. Jean Monnet Project, Brussels, 5-6 December 2002, Speech/02/619.
112. Rehn Olli (EU Commissioner for Enlargement), *Europe's Role in the World – the next 25 years*, Speech/08/115, CEPS annual conference *"Europe's role in the world – the next 25 years",* Brussels, 28 February 2008.

113. Rehn Olli (EU Commissioner for Enlargement), *What's the future for EU enlargement?* AmCham EU Plenary meeting Luncheon keynote speech, 22 January 2008. SPEECH/08/31.
114. Rehn Olli (EU Commissioner for Enlargement), *„Europe's Next Frontiers",*Lecture at Bilkent University, Ankara (4 October 2006) Ref: SP06-306EN.
115. Rehn Olli (EU Commissioner for Enlargement), *„Europe's Next Frontiers",* Lecture at Finnish Institute of International Affairs, (27 October 2006).
116. Rehn Olli Member of the European Commission, responsible for Enlargement, *„Bulgaria and Romania to become Member States in the EU"*, Presentation in the EP, Speech/06/533, Strasbourg, 26 September 2006.
117. Verheugen Gunter, member of the European Commission, *"EU Enlargement and the Union's Neighbourhood Policy",* Speech at the Diplomatic Academy, Moscow, 27 October 2003.
118. Verheugen Gunter, member of the European Commission, "*The European Neighbourhood Policy*", Prime Ministerial Conference of the Vilnius and Visegrad Democracies: "*Towards a Wider Europe: the new agenda*", Bratislava, 19 March 2004, SPEECH/04/141.

Monografii, Studii, Culegeri de articole

119. Anderson M, and Bort E. (eds). *The Frontiers of Europe*. - London: Pinter, 1998, 260 p.
120. Anderson, M. *Frontiers: Territory and State Formation in the Modern World*. - Oxford: Polity, 1996.
121. Andreas, Peter. *Redrawing the Line. Borders and Security in the Twenty-first Century*. În: *International Security*, Vol.28, No.2 (Fall 2003), pp.78-111.
122. Apap, Joanna. *Problems and Solutions for New Member States in Implementing the JHA Acquis*, CEPS Working Document, Centre for European Policy Studies (CEPS), Brussels, No.212/October 2004.
123. Attila, Agh (ed). Post-*Accesion in East Central Europe. The Emergence of the EU 25.* (Togheter for Europe Series), Hungarian Centre for Democracy Studies. - Budapest: 2004.

124. Andreff W., Popa, I. (coord), Neguţ, S., şi alţii, *Tranziţie şi reformă*. - Bucureşti: Editura Economică, Colecţia Temper, 2001.
125. Aydin, Mustafa. *Europe's New Region: The Black Sea in the Wider Europe Neighbourhood*. În: *Southeast European and Black Sea Studies*, Vol.5, No.2, May 2005, pp.257–283.
126. Baconsky, Rodica., François Benoit (Coordonatori). *Ce este Uniunea Europeană? Un ghid pentru tinerii români*. - Bucureşti: mai 2001.
127. Barthon de Montbas, Alexandre., Aurelien, Lechevallier. *L'Europe en question(s)*. - Paris: Elipses, 2008.
128. Baggioni, Daniel. *Langues et nations en Europe*, Biblioteque scientifique Payot. - Paris: Editions Payot and Rivages, 1997.
129. Balzacq, Thierry., Carrera, Sergio. *Security Versus Freedom?: A Challenge for Europe's Future*, Published by Ashgate Publishing, Ltd., 2006, 313 p.
130. *Barometrul de opinie publică*, Republica Moldova, Institutul de Politici Publice. - Chişinău: aprilie 2008.
131. Bărbulescu Iordan, Gheorghe. *Uniunea Europeană. Politicile extinderii*. - Bucureşti: Editura Tritonic, 2006.
132. Bertozzi, Stefano. *Schengen: achievements and challenges in managing an area encompassing 3.6 million km²*, CEPS Working Document No.284/February 2008, 29 p.
133. Berg, Eiki., Henk Van Houtum. *Routing Borders Between Territories, Discourses, and Practices*. Published by Ashgate Publishing, Ltd., 2003, 299 p.
134. Bibere Octav, *Uniunea Europeană: între real şi virtual*, Bucureşti: Editura ALL Educaţional, 1999.
135. Barrot, Jacques. *L'Europe n'est pas ce que vous croyez*, Preface de Jose Manuel Barroso, Foundation Robert Schuman, Albin Michel, 2007.
136. Baranovsky, Vladimir. *Russia: A Part of Europe or Apart from Europe?* În: *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol.76, No.3, *Europe: Where Does It Begin and End?* (July, 2000), pp.443-458.
137. Blockmans, Steven., Lazowski, Adam (eds). *The European Union and Its Neighbours: A Legal Appraisal of the EU's Policies of Stabilisation, Partnership and Integration*. Published by Cambridge University Press, 2006, 653 p.

138. Browning, S. Christopher., Joenniemi, Pertti. *Geostrategies of the European Neighbourhood Policy*. În: *European Journal of International Relations*, 2008, Vol.14(3), pp.519-551.
139. Bruno De Witte. *Anticipating the Institutional Consequences of Expanded Membership of the European Union.* În: *International Political Science Review*, (July, 2002), Vol.23, No.3, *Enlarging the European Union: Challenges to and from Central and Eastern Europe*. pp.235-248.
140. Bruno, Alomar., Sebastien, Daziano., Cristophe, Garat. *Grandes questions européennes*. - Paris: Editions Sedes, 2007.
141. Bragari, Nicolae. *Integrarea europeană* (curs universitar). - Chişinău: Evrica, 2008.
142. Brou, Daniel and Ruta Michele. *A positive explanation of EU Enlargement*, EUI Working Paper ECO No.2004/30, 35 p.
143. Boratynski, Jakub., Szymborska Anita. *Neighbours and Visas, Recomendations for a Friendly European Union Visa Policy,* Stefan Batory Foundation, Warsaw: September 2006.
144. Busek, Erhard şi Werner Mikulitsch. *Uniunea Europeană şi drumul spre răsărit*.- Iaşi: Institutul European, 2005.
145. Boia Lucian, *Occidentul: o interpretare istorică*. Traducere din franceză de Emanoil Marcu.- Bucureşti: Editura Humanitas, 2007.
146. Bordeianu, Doina. *Politica Europeană de Vecinătate. Cazul Republicii Moldova şi al Ucrainei*.- Iaşi: Editura Lumen, 2007, 113 p.
147. Birol A.Yesilada, *Turkey's Candidacy for EU Membership.* În: *Middle East Journal*, (Middle East Institute), Vol.56, No.1 (Winter, 2002), pp.94-111.
148. Berg, Eiki., Wim Van Meurs. *Borders and orders in Europe: Limits of Nation- and State buildings in Estonia, Macedonia and Moldova*. În: *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, Vol.18, No.4, December 2002, pp.51-74.
149. Burian, Alexandru. *Geopolitica lumii contemporane*.-Chişinău: 2003.
150. Burian, Alexandru. *Perspectivele geopolitice ale statalităţii moldoveneşti (II)*. În: *Administrarea Publică*, 2008, nr.3-4, pp.32-42.

151. Beaudu,Gérard. *L'externalisation dans le domaine des visas Schengen*. În: *Cultures & Conflits*, n° 68, 2008, p.85-109.
152. Balzacq, T., *La politique européenne de voisinage, un complexe de sécurité à géométrie variable*. În: *Cultures et Conflits*, Nr.66, *Construire le voisins, pratiques européennes*, 2007, pp.31-59.
153. Beckouche, Pierre. *Europe: frontières barrières, ou frontières charnières?* În: *Territoires 2020* - N°6/2, septembre 2002, pp.7-12.
154. Brimmer, Esther. *Le voisinage de l'Union européenne: sphere de securite, reseau de conections ou mariage de convenance?* În: *Politique étrangère*, 1/2008, pp.25-37.
155. Buşcăneanu, Sergiu. *How far is the European Neighbourhood Policy a substantial offer for Moldova?*ADEPT.-Leeds: August 2006, accesibil la: http://www.e-democracy.md/files/enp-moldova.pdf
156. Carroue, Laurent. şi alţii. *Limites et discontinuités en géographie*.-Paris: Editions SEDES, 2002.
157. Cardini, Franco. *Europa şi Islamul. Istoria unei neînţelegeri*.- Iaşi: Editura Polirom, 2002, 275 p.
158. Ca'Zorzi, Michele., De Santis, Roberto. *The Eastward Enlargement of the European Union*, EUI Working Papers RSCAS No.2004/31, 30 p.
159. Cassarino, Jean-Pierre. *Approaching Borders and frontiers: Notions and Implications*, European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Research Report, CARIM-RR 2006/03, 11 p.
160. Cremona, Marise. *The European Neighbourhood Policy: Legal and Institutional Issues*, CDDRL Working Papers No.25, 2 November 2004, accesibil la: http://iisdb.stanford.edu/pubs/20738/Cremona-ENP_and_the_Rule_of_Law.pdf
161. Cremona, Marise and Christophe, Hillion. *L'Union fait la force? Potential and Limitations of the European Neighbourhood Policy as an Integrated EU Foreign and Security Policy*, EUI Working Paper LAW No. 2006/39, 26 p.
162. Cuzino Stănescu, Mircea. *Integrarea europeană*. - Bucureşti: Editura Omega Press Investment, 2001.
163. Coman-Kund, Liviu. *Construcţia şi extinderea Uniunii Europene*. - Galaţi: Editura Fundaţiei Universitare "Dunărea de Jos", 2005.

164. Cibotaru, Viorel. *Republica Moldova şi Comunitatea Internaţională* (curs universitar).-Chişinău: 2001, 123 p.
165. Cebotari, S., Saca, V., Coropcean, I. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraţioniste*. – Chişinău: Institutul Militar al Forţelor Armate, 2008, 180 p.
166. Cioculescu, Şerban Filip. *„Strategia Europeană de Securitate: către un plus de coerenţă în politica externă şi de securitate comună a Uniunii Europene"*, În: *Revista Română de Studii Internaţionale*, serie nouă, nr.1, 2004, p.97.
167. Cojocaru, Doru. *Géopolitique de la Mer Noire: Eléments d'approche*, Harmattan, 2007, 290 p.
168. Council of the European Union, *EU Schengen Catalogue, Police Co-Operation, Recommendations And Best Practices*, Volume 4, Brussels: June 2003.
169. Council of the European Union, *EU Schengen Catalogue, External borders control, Removal and readmission: Recommendations and best practices*.- Brussels: 28 February 2002.
170. Council of the European Union, *EU Schengen Catalogue, Issuing of Visa: Recommendations and Best Practices*, Volume 3, Brussels: March 2003.
171. *Controlling Frontiers: Free Movement Into And Within Europe*, (By Didier Bigo, Elspeth Guild), Published by Ashgate Publishing, Ltd., 2005, 283 p.
172. Cremona Marise, Gabriella Meloni, *The European Neighbourhood Policy: A Framework for Modernisation?* EUI Working Papers, LAW No 2007/21.
173. Delanty, Gerard., Rumford, Chris. Rethinking Europe: Social Theory and the Implications of Europeanization, Published by Routledge, 2005, 232 p.
174. DeBardeleben, Joan (ed). *Soft Or Hard Borders?: Managing the Divide in an Enlarged Europe*. Published by Ashgate Publishing, Ltd., 2005, 204 p.
175. Dobre, Maria Ana., Coman, Ramona (coord). *România şi integrarea europeană*.- Iaşi: Institutul European, 2005.

176. Dingsdale, Alan. New Geographies of Post-Socialist Europe. În: The Geographical Journal, Vol.165, No.2, July 1999, pp.145-153.
177. *Dictionnaire de la terminologie du droit international*.-Paris: Libraire du Recueil Sirey, 1960.
178. Delors, Jacques. *Europe's Ambitions.* În: *Foreign Policy*, No.80, Autumn 1990, Twentieth Anniversary, Carnegie Endowment for International Peace, pp.14-27.
179. Drulak, Petr (Ed.). *National and European Identities in EU Enlargement:* Views *from Central and Eastern Europe*. Prague: Institute of International Relations, 2001.
180. Dacian Cosmin, Dragoş. *Uniunea Europeană: Instituţii, Mecanisme,* Ediția a 2-a.- Bucureşti: Editura All Beck, 2005.
181. *Europe Today: A Twenty-First Century Introduction*, (By Ronald Tiersky, Erik Jones), Published by Rowman & Littlefield, 2007, 486 p.
182. *Enciclopedia Uniunii Europene*, Ediția a II-a.- Bucureşti: Editura Meronia, 2006.
183. Enciu, Nicolae., Enciu, Valentina. *Construcția europeană (1945-2007).* Curs universitar.- Chişinău: Editura Civitas, 2008, 392 p.
184. Euskirchen, Markus., Lebuhn, Henrik., Gene, Ray. *From Borderline to Borderland. The Changing European Border Regime.* În: *Monthly Review*, November 2007, pp.41-52.
185. Emerson, Michael. *The Wider Europe Matrix*, Preface by Gunter Verheugen, CEPS, Brussels: 2004.
186. Emerson, Michael. *Recalibrating EU Policy towards the Western Balkans*. CEPS Policy Briefs, No.175, October 2008, 12 p.
187. Emerson, Michael. *Redrawing the Map of Europe*, Macmillan Press LTD, 1998.
188. Emerson, Michael., Gergana Noutcheva., Nicu Popescu. *European Neighbourhood Policy Two Years on: Time indeed for an "ENP plus"*, Centre for European Policy Studies (CEPS) Policy Briefs, No.126, March 2007.
189. Emerson, Michael. *Vade Mecum for the next Enlargements of the European Union*, Centre for European Policy Studies, CEPS Policy Brief, No.61/December 2004.

190. Emerson, Michael., Senem, Aydin., Julia De Clerck-Sachsse., Gergana, Noutcheva. *Just what is this "absorption capacity" of the European Union?*, CEPS Policy Brief, No.113, September 2006.
191. Emerson, Michael., Senem, Aydin. *Democratisation in the European Neighbourhood*, Centre for European Policy Studies (Brussels, Belgium), Published by CEPS, 2006, 231 p.
192. Elspeth Guild et Didier Bigo, *Schengen et la politique des visas.* În: *Cultures & Conflits*, n°49, 1/2003, pp.5-21.
193. Eurobarometer (Special) 251/Wave 65.1 – TNS Opinion and Social, *The Future of Europe*, Fieldwork February – March 2006, Publication May 2006.
194. Eurobarometer (Special) 255/Wave 65.2 – TNS Opinion and Social, *Attitudes towards European Union Enlargement*, Fieldwork March – May 2006, Publication July 2006.
195. *European Strategy of the Republic of Moldova*, The updated version, Chisinau 2007, (versiunea Strategiei în limba română este cu anul 2005), versiunea actualizată a documentului în limba engleză cu anul 2007, este accesibilă la: http://www.ipp.md/biblioteca1.php?l=ro&id=142
196. Flash Eurobarometer 245 – The Gallup Organization., *Post-referendum survey in Ireland. Preliminary results*. Fieldwork: 13-15 June 2008, Report: June 18, 2008.
197. Fuerea, Augustin. *Manualul Uniunii Europene*, Ediția a III-a.- Bucureşti: Universul Juridic, 2006.
198. Ferenczi, Thomas. *Pourqoi l'Europe ?*, Andre Versaille editeur, 2007.
199. Foucher, Michel. *L'obsession des frontières*.- Paris: Librairie Académique Perrin, 2007.
200. Foucher, Michel. *Quelles frontières et quel projet pour l'Union* ? În: *Le Monde diplomatique*, mai 2007, pp.20-21.
201. Foucher, Michel. *Les frontières dans la nouvelle Europe*. În: *Politique étrangère*, Année 1990, Volume 55, Numéro 3, pp.575-587.
202. Fatih, Ozbay., Bulent, Aras. *Polish-Russian relations: History, Geography and Geopolitics*. În: *East European Quarterly,* XLII, No.1, March 2008*,* p.27-42.
203. Gaelle, Renault. *Shengen, un modele pour l'Europe pénale?*.-Bruxelles: Maison Larcier, 1995.

204. Garcia-Jourdan, Sophie. *L'Union Européene face à l'immigration*. Notes de la Foundation Robert Shuman.- Paris: novembre 2004.
205. Giddens, Anthony. *Le nouveau modele européen*.- Paris: Hachette Litteratures, 2007.
206. Giuliani, Jean-Dominique. *Lărgirea hotarelor Europei*.- Bucureşti: Ideea Europeană, 2007, 117 p.
207. Grigoriadis, N.Ioannis. *Turkey's Accession to the European Union: Debating the Most Dificult Enlargement Ever.* În: SAIS Review, Vol. XXVI, No.1 (Winter–Spring 2006), pp.147-160.
208. Gorzelak, Grzegorz., Bohdan Jalowiecki (eds). *Regional question in Europe*.- Warsaw: 1993.
209. *Geographie et politique* (sous la direction de Thierry de Montbrial et Sabine Jansen).- Bruxelles: Bruylant, 2008.
210. Gwendolyn, Sasse. *The European Neighbourhood Policy: Conditionality Revisited for the EU's Eastern Neighbours.* În: *Europe-Asia Studies*, Vol.60, No.2, March 2008, pp.305-306.
211. Giblin, Beatrice. *L'Est de l'Union europeenne*. În: *Vers une nouvelle Europe de l'Est?*, *Herodote*, *Revue de geographie et geopolitique*, 1 trimestre 2008, nr.128, pp.3-8.
212. Gorincioi, Radu. *Impactul globalizării asupra statelor în tranziție: considerații generale*. În: *Analele ştiințifice a Universității de Stat din Moldova*, Seria „Științe umanistice", Vol. II, CE, USM, Chişinău, 2004, pp.97-100.
213. Gould, Tim. *The European Economic Area: a Model for the EU's Neighbourhood Policy?* În: *Perspectives on European Politics and Society*, 5:2, Koninklijke Brill NV. – Leiden: The Netherlands, 2004, p.171-202.
214. Grenfell, Julian Lord. *The Further Enlargement of the EU: Threat Or Opportunity?; Report with Evidence; 53rd Report of Session 2005-06*, By Great Britain: Parliament: House of Lords: European Union Committee, Published by The Stationery Office, 2006, 290 p.
215. George Cristian Maior and Mihaela Matei. *The Black Sea Region in an Enlarged Europe: Changing Patterns, Changing Politics*. În: *Mediterranean Quarterly*, Winter 2005.

216. Gwendolyn, Sasse. *The European Neighbourhood Policy: Conditionality Revisited for the EU's Eastern Neighbours*. În: *Europe-Asia Studies*, Vol.60, No.2, March 2008, pp.295-316.
217. Grabbe, Heather., Kirsty, Hughes. *Enlarging the EU Eastwards*, Published by Continuum International Publishing Group, 1998, 130 p.
218. Grant, Charles. *Europe's blurred boundaries.Rethinking enlargement and neighbourhood policy*.- London: Centre for European Reform, October 2006, 78 p.
219. *Globalization: Perspectives from Central and Eastern Europe*, Contemporary Studies in Economic and Financial Analysis, Vol.89, by Elsevier Ltd., 2007.
220. Hamilton, Daniel and Mangott, Gerhard (eds.), *The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic and Energy Perspectives*.-Washington, D.C.: Center for Transatlantic Relations, 2008, 342 p.
221. Huntington, P.Samuel. *Ciocnirea civilizațiilor şi refacerea ordinii mondiale*, Traducere de Radu Carp, Prefață de Iulia Motoc, Editura Samizdat, 320 p.
222. Hunin, Jan. *Dear Neighbours: Poland and the Eastern Dimension of the European Union*. Lublin: Maria Curie-Skłodowska University Press, 2006,155 p.
223. Hreblay, Vendelin. *Les accords de Shengen, origine, fonctionnement, avenir*.- Bruxelles: Bruylant, 1998.
224. Heather, Grabbe. *European Union Conditionality and the „Acquis Communautaire"*. În: *International Political Science Review*, Vol.23, No.3, *Enlarging the European Union: Challenges to and from Central and Eastern Europe*. (July 2002), Sage Publications, Ltd. pp.249-268.
225. Heather, Grabbe. *The Sharp Edges of Europe: Extending Schengen Eastwards*. În: *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol.76, No.3, *Europe: Where Does It Begin and End?*, July 2000, pp.519-536.
226. Heintz, Monica (coord.). *Stat Slab, cetățenie incertă, studii despre R.Moldova*.- Bucureşti: 2007.

227. Henrikson, K. Alan. *Facing across Borders: The Diplomacy of Bon Voisinage*. În: *International Political Science Review*, Vol.21, No.2, April 2000, pp.121-147.
228. Ingham, Hilary., Ingham, Mike. *EU Expansion to the East: Prospects and Problems*. Published by Edward Elgar Publishing, 2002, 274 p.
229. Jileva, Elena. *Visa and free movement of labour: the uneven imposition of the EU acquis on the accession states*. În: *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol.28, No.4, October 2002, pp.683-700.
230. Jeandesboz, Julien. *Définir le voisin. La genèse de la Politique européenne de voisinage*. În: *Cultures et Conflits*, Nr.66, *Construire le voisins, pratiques européennes*, 2007, p.11-29.
231. Jeandesboz, Julien. *Reinforcing the Surveillance of EU Borders. The Future Development of FRONTEX and EUROSUR*. Research Paper No.11, August 2008, CEPS Challenge programme (Changing Landscape of European Liberty and Security), 20 p.
232. Kahn, Sylvain. *Geopolitica Uniunii Europene*, Traducere din franceză de Gabriela Şiclovan.- Chişinău: Editura Cartier istoric, 2008.
233. Katlijn, Malfliet., Lien Verpoest., Evgeny Vinokurov. *The Cis, The Eu And Russia: Challenges of Integration*, Published by Palgrave Macmillan, 2007, 250 p.
234. Karin, Fierke and Antje Wiener. *Constructing Institutional Interests: EU and NATO Enlargement*, European University Institute, Working Paper RSC No.99/14, September 1999.
235. Kolossov, Vladimir. *Theorizing borders. Border Studies: Changing Perspectives and Theoretical Approaches.* În: *Geopolitics*, 10, Taylor & Francis, Inc. 2005, pp.606-632.
236. Kuzio, Taras. *Is Ukraine Part of Europe's Future?* În: *The Washington Quarterly*, Summer 2006, Vol.29, No.3, pp.89-108.
237. King, Charles. *The New Near East*. În: *Survival*, 43, No.2 (2001), pp.49-67.
238. Lamassoure, Alain. *Ce sera une autre Europe. Introduction à la Convention Européene.* Notes de la Foundation Robert Shuman.- Paris: Mars 2003.
239. Lacoste, Yves. *Géopolitique de la Méditerranée*.-Paris: Armand Colin, 2006.

240. Lavenex, Sandra. *EU external Governance in "wider Europe"*, În: *Journal of European Public Policy,* No.11, 2004, p.680-700.
241. Light, Margot., Stephen White, John Lowenhardt. *A Wider Europe: The View from Moscow and Kyiv.* În: *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol.76, No.1, (January, 2000), pp.77-88.
242. *L'acquis de Schengen intégré dans l'Union européenne*. Bruxelles, Conseil de l'Union européenne: Secrétariat général, 1999.
243. Liotta, P.H. *Imagining Europe: Symbolic Geography and the Future*. În: *Mediterranean Quarterly*, Summer 2005, pp.67-85.
244. Lippert, Barbara. *La politique européenne de voisinage. Perspectives internes et externes*. În: *Politique étrangère*, 1/2008, p.39-50.
245. Lefter, Cornelia. *Fundamente ale dreptului comunitar instituțional*.- Bucureşti: Editura Economică, 2003.
246. *L'Union Européene et le monde après Amsterdam*, Publié sous la direction de Marianne Dony.- Bruxelles: Editions de l'Université de Bruxelles, 1999.
247. Le Goff, Jacques. *Europa explicată tinerilor*.- Chişinău: Editura Cartier, 2008.
248. *Lumea în 2020. O schiță a viitorului global prezentată de Consiliul Național de Informații al SUA*. Postfață de Dan Dungaciu. Traducere din engleză de Camelia Boca. - Chişinău: Editura Cartier, 2008.
249. *L'Europe prochaine. Regards franco-allemands sur l'avenir de l'Union européenne*.- Paris: L'Harmattan, 2008.
250. *L'Union Européenne et ses espaces de proximité. Entre strategie inclusive et partenariats renovés: quel avenir pour le nouveau voisinage de l'Union?* (Sous la direction de Laurent Beurdeley, Renaud de la Brosse et Fabienne Maron).- Bruxelles: Bruylant, 2007.
251. *Les Européennes face à l'élargissement (Perceptions, acteurs, enjeux)*, sous la direction de Jacques Rupnik. - Paris: Presses de sciences Po, 2004.
252. *Le Conseil de l'Europe acteur de la recomposition du teritoire européene*. CESICE, 2007.
253. László, Dankó. *Cross-border co-operation in the expansion of European integration*. În: *European Integration Studies*, Miskolc, Vol.1, Nr.2, 2002.

254. Lynch, Dov. *Russia's Strategic Partnership with Europe*. În: *The Washington Quarterly*, Vol.27, No.2, Spring 2004, pp.99-118.
255. Manole, Daniela. *Politica europeană a „Noii vecinătăţi" şi impactul ei asupra Republicii Moldova*. În: *MOLDOSCOPIE* (Probleme de analiză politică). - Chişinău: USM, Partea nr.2 (XXVI), 2004. pp.154-162.
256. Ministerul Economiei şi Comerţului al Republicii Moldova. *Sistemul generalizat de preferinţe – oportunitate în dezvoltarea comerţului exterior al Republicii Moldova*. - Chişinău: 2006.
257. Monica den Boer, (Ed). *The Implementation of Schengen: First the Widening, Now the Deepening*, European Institute of Public Administration, Maastricht: 1997.
258. Molchanov, Mikhail A. *Ukraine and the European Union: a perennial neighbour?* În: *Journal of European Integration*, Vol. 26, No 4.
259. Moïsi, Dominique. *Dreaming of Europe*. În: *Foreign Policy*, No.115 (Summer, 1999), Carnegie Endowment for International Peace, pp.44-59.
260. *Moldova, România, Ucraina: Integrarea în structurile europene* (Materiale ale Simpozionului Ştiinţific Internaţional, Chişinău 15-16 octombrie 1999). Responsabil pentru ediţie - Valeriu Moşneaga.- Chişinău: 2000.
261. Maron, Fabienne. *Les nouvelles frontieres de l'Europe: repenser les concepts*. În: *Eurolimes*, *Europe from exclusives Borders to inclusives Frontiers*, (edited by Gerard Delanty, Dana Pantea & Karoly Teperics), *Journal of the Institute for Euroregional Studies*, Oradea-Debrecen „Jean Monnet" European Center of Excellence, Volume 4. - Oradea University Press: Autumn 2007.
262. Molchanov, Mikhail A. *Ukraine and the European Union: a perennial neighbour?,* În: *Journal of European Integration*, Vol. 26, No 4, pp.451-473.
263. Moşanu, Viorel. *The neutrality policy of the Republic of Moldova: a case study*. În: *Central European Issues*. Romanian foreign affairs Review, Volume 5, No 2, 1999/2000, p.60-77.
264. Mînzărari, Dumitru. *Discussion Paper, Planul de Acţiuni UE-RM: Restanţe sau eşec total?,* IDIS "Viitorul", Nr. 2, Ianuarie 2008.

265. McCormick, John. *Să înţelegem Uniunea Europeană. O introducere concisă*. - Bucureşti: Editura Codecs, 2006, 359 p.
266. Năstase, Adrian (coord.). *România şi viitorul Europei*. - Bucureşti: 2001.
267. Newman, David. *The lines that continue to separate us: borders in our 'borderless' world*. În: *Progress in Human Geography* 30, 2 (2006), pp.143-161.
268. Newman, David. *Borders and Bordering. Towards an Interdisciplinary Dialogue*. În: *European Journal of Social Theory* 9(2), 2006, pp.171-186.
269. *Noile frontiere în Europa de Sud-Est. Republica Moldova, Ucraina, România*. Institutul de Politici Publice.- Chişinău: Editura Ştiinţa, 2002.
270. Nedelcu, Mioara. *Construcţia Europeană. Procese şi etape*. - Iaşi: Tipografia Moldova, 2008, 286 p.
271. Nouzille, Jean. *Moldova, Istoria tragică a unei regiuni europene.*- Chişinău: Editura Prut Internaţional, 2005.
272. Pavliuk Oleksandr. *Concerted Action for Sustainable Development to enhance Peace, Stability and Prosperity, in the Black Sea Region*. În: *Southeast European and Black Sea Studies*, Vol.1, No.2, May 2001, pp.80-85.
273. Pinder, John. *Uniunea Europeană; foarte scurtă introducere.*, Bucureşti: Editura BIC ALL, 2005.
274. Pop, Adrian. (coord.). *România şi Republica Moldova – între Politica europeană de vecinătate şi perspectiva extinderii Uniunii Europene,* Institutul European din România – Studii de impact III. - Bucureşti: 2005.
275. Pop, Adrian (coord.)., Manoleli, Dan. *Spre o strategie europeană în bazinul Mării Negre. Cooperarea teritorială,* Studiul nr.4, Institutul European din România, Proiect SPOS 2007 – Studii de strategie şi politici.- Bucureşti: Decembrie 2007.
276. Popescu, Nicu. *Europe's Unrecognised Neighbours: The EU in Abkhazia and South Ossetia*, CEPS Working Document No.260/March 2007, 38 p.

277. Popescu, Nicu., Mark, Leonard., Wilson, Andrew. *Can the EU win the peace in Georgia?*, ECFR/07, 24 August 2008, Policy Brief, 7 p., accesibil la: http://ecfr.eu/page/-/documents/ECFR-Georgia-Policy-Brief.pdf
278. *Planul de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova*, Ghid, ADEPT şi Expert-Grup.- Chişinău: Editura Gunivas, 2006.
279. Poselskyy, Volodymyr. *The frontiers of Europe and the Wider Europe Strategy*, July 2004.
280. Potemkina, Olga. *Some Ramifications of Enlargement on the EU-Russia Relations and the Schengen Regime.* În: *European Journal of Migration and Law*, 5, 2003. Kluwer Law International. Printed in the Netherlands. pp.229-247.
281. Prisecaru, Petre. *Guvernanţa Uniunii Europene*.- Bucureşti: Editura Economică, 2005.
282. Prohniţchi, Valeriu., Oprunenco, Alex., Popa, Ana. *Evoluţia exporturilor Republicii Moldova în Uniunea Europeană: Rolul regimurilor comerciale*, Document de Analiză a Politicilor 16/2008.- Chişinău: 2008.
283. *Planul de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova, Ghid.*, ADEPT şi EXPERT-GRUP. - Chişinău: Editura Gunivas, 2006.
284. Puşcaş, Vasile. *Negociind cu Uniunea Europeană. Documente de poziţie la capitolele de negociere*, Vol.1. - Bucureşti: Editura Economică, 2003.
285. Pusca, Ana (ed). *European Union. Challenges and promises of a new enlargement*.- New York: International Debate Education Association, 2004, 421 p.
286. Rădulescu, Mugurel. *Europa în mişcare. Libera circulaţie a persoanelor în contextul extinderii Uniunii Europene*, Bucureşti: Editura Tritonic, 2005.
287. *Realizarea Planului de Acţiuni UE-Moldova (februarie 2005 – ianuarie 2008), Moldova şi UE în contextul Politicii Europene de Vecinătate*, ADEPT şi Expert-Grup. - Chişinău: Editura ARC, 2008, 180 p.
288. *Republica Moldova şi integrarea europeană: Cooperarea în Pactul de Stabilitate*, IPP.- Chişinău: 2003.

289. Rigo, Enrica. *Implications of EU Enlargement for Border Management and Citizenchip in Europe,* EUI Working Papers RSCAS No.2005/21, 17 p.
290. Rifkin Jeremy, *Visul European. Despre cum pe tăcute, Europa va pune în umbră „visul american",* Traducere în română de Dan Golopenţia.- Iaşi: Polirom, 2006.
291. Roth, Francois. *Inventarea Europei*, Traducere de Irinel Antoniu.- Iaşi: Institutul European, 2007, 278 p.
292. Romanescu, Salomeea. *Perspectives on the challenges and opportunities of the future EU enlargement towards CEEC*. - Bucureşti: Editura Lumen, 2006, 128 p.
293. Rosamond, B. *Theories of European Integration*.- New York: Palgrave, 2000.
294. *Russia and the European Union*, Edited by Oksana Antonenko and Kathryn Pinnick, Routledge, 2005.
295. Osoianu, Ion. *Consolidarea capacităţii administrative pentru implementarea Planului de Acţiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova*, Adept, Expert-Grup. - Chişinău: Editura Bons Offices, 2006.
296. Osoianu, Ion. *Priorităţile reformei administraţiei publice în perspectiva elaborării Strategiei de integrare europeană şi a Planului de Acţiuni Republica Moldova – UE.* Institutul de Politici Publice.- Chişinău: februarie 2004.
297. *O Europă extinsă – Vecinătatea: un nou cadru pentru relaţiile cu statele vecine din Est şi Sud*, Delegaţia Comisiei Europene pentru Ucraina, Moldova şi Belarus.- Kiev: 2004.
298. Okey, Robin. *Central Europe / Eastern Europe: Behind the Definitions*. În: *Past and Present*, No.137, *The Cultural and Political Construction of Europe* (Nov.,1992), Published by Oxford University Press on behalf of The Past and Present Society, pp.102-133.
299. Orbie, Jan. *Europe's Global Role: External Policies of the European Union*, Published by Ashgate Publishing, Ltd., 2008, 284 p.
300. Saca, Victor. *Interesele şi relaţiile politice în spaţiul post-comunist (Republica Moldova, România, Ucraina)*. În: *Moldova, România, Ucraina: Integrarea în structurile europene* (Materiale ale Simpozionului Ştiinţific Internaţional, Chişinău 15-16 octombrie 1999). Responsabil pentru ediţie - Valeriu Moşneaga. – Chişinău: 2000, pp.135-142.

301. Savu, Dana-Victoria. *Integrarea europeană. Dimensiuni şi perspective*.- Bucureşti: Oscar Print, 1996.
302. Sadurski, Wojciech., Jacques Ziller., Karolina Zurek (edited by). *Apres Enlargement: Legal and political responses in Central and Eastern Europe*, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, European University Institute RSCAS 2005, 350 p.
303. *Strategia de Securitate Națională a României. România Europeană, România Euro-Atlantică: pentru o viață mai bună, într-o țară mai sigură, democratică şi prosperă.*- Bucureşti: 2006, accesibil la: http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf.
304. Serebrian, Oleg. *Geopolitica spațiului pontic*. Ediția a II-a revăzută şi actualizată.- Chişinău: Editura Cartier, 2006.
305. Saurugger, Sabine. et Surel, Yves., *L'élargissement de l'Union européenne: un processus de transfert institutionnel ?. Introduction.* În: *Revue internationale de politique comparée* 2006/2, Volume 13, pp.177-178.
306. Schmid, Dorothee. *La Turquie et l'Union pour la Méditerranée: un partenariat calcule*. În: *Politique étrangère*, 1/2008, pp.65-70.
307. Slepțova, Evghenia. *Efectul celui de al ..... de lărgire al UE asupra comerțului Republicii Moldova. România în vizor.* În: *Studiu de fezabilitate. Liberalizarea comerțului dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană*.- Chişinău: 2005.
308. *Surse de instabilitate la nivel global şi regional. implicații pentru România, A IV-a Sesiune anuală de comunicări ştiințifice, Bucureşti, 25 noiembrie 2004*, Universitatea Națională de Apărare (Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate).- Bucureşti: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004.
309. *Spațiul Sud-Est European în contextul globalizării*. Sesiunea de comunicări ştiințifice cu participare internațională. Strategii XXI/2007, 12-13 aprilie 2007, (coord. Dr.Constantin Moştoflei).- Bucureşti: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", 2007.
310. Smith, A.Martin., Graham, Timmins. *Uncertain Europe: Building a New European Security Order?*, Published by Routledge, 2001, 284 p.
311. Stivachtis, A.Yannis. *International Order in a Globalizing World*, Published by Ashgate, 2007, 237 p.

312. Suciu, Dumitru. *Evoluția ideii de Europă unită*.- Bucureşti: Editura Historia, 2007, 346 p.
313. Stetter, Stephan. *Theoretising the European Neighbourhood Policy: Deborderind and Rebordering in the Mediterranean,* EUI Working Papers, RSCAS No 2005/34.
314. Scott James Wesley, *EU Enlargement, Region Building and Shifting Borders of Inclusion and Exclusion*, Published by Ashgate Publishing, Ltd., 2006, 245 p.
315. Tassinari, Fabrizio. *Variable Geometries: Mapping Ideas, Institutions and Power in the Wider Europe*, Published by CEPS, 34 p.
316. Todorova, Maria. *Imagining the Balkans*.- New York: Oxford University Press, 1997.
317. Tudorel, Ştefan. *Introducere în dreptul comunitar*.- Bucureşti: Editura C.H. Beck, 2006.
318. *Toward an Understanding of Russia: New European Perspectives*, (By Janusz Bugajski, Marek Michalewski), Published by Council on Foreign Relations, 2002, 215 p.
319. Trenin, Dmitri. *Russia Redefines Itself and Its Relations with the West*. În: *The Washington Quarterly*, Vol.30, No.2, Spring 2007, pp.95-105.
320. Türkes Mustafa and Göksu Gökgöz. *The European Union's Strategy towards the Western Balkans: Exclusion or Integration?* În: *East European Politics and Societies*. Vol.20, No.4, 2006, pp.659-690.
321. Tsoukalis, Loukas. *Noua economie europeană revizuită*, Traducere: Irina Dogaru, Nicolae Negru.- Chişinău: Editura Arc, 2000.
322. Trauner, Florian., Imke, Kruse. *EC Visa Facilitation and Readmission Agreements: Implementing a New EU Security Approach in the Neighbourhood*, CEPS Working Document No.290/April 2008, 38 p.
323. *The Enlargement of the European Union: Issues and Strategies*, (By Victoria Curzon Price, Alice Landau, Richard Whitman), Published by Routledge, 1999, 181 p.
324. *The EU's relations with its neighbours, A survey of attitudes in the European Union*, Fieldwork: May-June 2007, Publication: September 2007, Special Eurobarometer 285 / Wave 67.3 – *TNS Opinion & Social,* accesibil la: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_285_sum_en.pdf

325. *Une nouvelle Europe. Comprendre une revolution geopolitique* (sous la direction de Pierre Verluise).- Paris: Karthala, 2006.
326. *Unificarea Europeană: Filosofia viitorului*, (Materialele conferinței internaționale), Institutul de Studii Politice şi Relații Internaționale.- Chişinău: 2005.
327. Uvalic, Milica. *Regional Cooperation and the Enlargement of the European Union: Lessons Learned?* În: *International Political Science Review*, Vol.23, No.3, *Enlarging the European Union: Challenges to and from Central and Eastern Europe*. (July, 2002), pp.319-333.
328. Văduva, Gheorghe., Dinu, Mihai. *Strategia Europeană a Integrării*.- Bucureşti: Editura Universității Naționale de Apărare, 2005.
329. Vese, Vasile., Adrian, Ivan (coordonatori). *Tratatul de la Nisa*.- Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2001.
330. Verdun Amy and Osvaldo Croci. *The European Union in the wake of Eastern enlargement. Institutional and policy-making challenges.* Manchester University Press, 2005, 246 p.
331. *Visions d'Europe* (sous la direction de Bronislaw Geremek, Robert Picht, Odile Jacob).- Paris: 2007.
332. *Vers une très grande Europe. Quelle taille minimale pour l'Europe dans la mondialisation du XXI siècle?*, L'Harmattan, 2008.
333. Wallace, Helen., Wallace, William. *Procesul politic în Uniunea Europeană*, Traducere de Genoveva Bolea, Ediția a IV-a.- Chişinău: Editura Arc, 2004.
334. Wallace, William. *Looking after the Neighbourhood: Responsibilities for the EU-25*. În: *Notre Europe Policy Papers*, No.4, July 2003.
335. Warwick, Armstrong., Anderson, James. *Geopolitics of European Union Enlargement: The Fortress Empire*, Published by Routledge, 2007, 243 p.
336. Wim, Kok. *Raportul Extinderea Uniunii Europene: realizări şi provocări*. martie 2003.
337. Wolczuk, Kataryna. *The Polish-Ukrainian Border: On the Receiving End of EU Enlargement*. În: *Perspectives on European Politics and Society*, 3:2, Koninklijke Brill NV, Leiden, The Netherlands, 2002, p.245-270.
338. White, Stephen., McAllister, Ian., Light, Margot., Löwenhardt, John. *A European or a Slavic Choice? Foreign Policy and Public Attitudes*

in Post-Soviet Europe. În: *Europe-Asia Studies*, Vol.54, No.2. (March, 2002), pp.181-202.
339. Zielonka, Jan (Ed.). *Europe unbound: Enlarging and reshaping the boundaries of the European Union.* - London: Routledge, 2002.
340. Zaiotti, Ruben. *La propagation de la sécurité: l'Europe et la schengenisation de la Politique de voisinage.* În: *Cultures & Conflits*, n°66, 2007, p.61-76.
341. Zorgbibe, Charles. *Histoire de la construction européene*.- Paris: Press Univeristaires de France, 1996.
342. Zourabichvili, Salome. *Les cicatrices des Nations: L'Europe malade de ses frontières*.- Paris: Bourin Editeur, 2008.

Rapoarte

343. *Third Report on Economic and Social Cohesion*, 2003, accesibil la: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion3/cohesion3_en.htm
344. *Regiuni în dezvoltare, Europa în dezvoltare*, Al patrulea raport privind coeziunea economică şi Socială, Comisia Europeană, 2007, accesibil la: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion4/index_ro.htm
345. Rapoartele Guvernului R.Moldova privind implementarea Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, accesibile la: *http://www.mfa.md/integrarea-europeana/rapoarte/*
346. Rapoartele *EuroMonitor* Nr.1-11, (Adept şi Expert-Grup), accesibile la: http://www.expert-grup.org şi http://www.e-democracy.md
347. *Raport asupra studiului de evaluare a percepției publice privind procesul de integrare europeană şi implementare a Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova.* IDIS „Viitorul", CBS AXA, Aprilie 2008.

Comunicate de presă

348. Comunicat de presă al Parlamentului European. *Mai mult sprijin din partea cetățenilor şi eficiență instituțională pentru a garanta succesul extinderii UE*, 10-07-2008. REF.: 20080709IPR33860

349. Comunicatul de presă al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova cu privire la conferința din 3 septembrie 2007 de la Bruxelles, accesibil la: http://www.mfa.gov.md/noutati/765/
350. EU-Moldova Cooperation Council, Ninth meeting, Luxembourg, 19 June 2007, EU Press Communiqué, 11009/07 (Presse 143), accesibil la: http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/pdf/94807.pdf
351. *European Neighbourhood Policy: A year of progress,* Brussels, 24 November 2005, IP/05/1467

Pagini de Internet

http://www.europa.eu
http://www.2007-2013.eu
http://www.coe.int
http://www.ceps.eu
http://www.delmda.ec.europa.eu
http://www.etudes-europeennes.fr
http://www.libertysecurity.org
http://www.n-europe.eu
http://www.dadalos-europe.org
http://www.schengenspace.com
http://www.europa.md
http://www.euractiv.ro
http://www.ier.ro
http://www.eubam.org
http://www.mfa.md
http://www.ipp.md
http://www.viitorul.org
http://www.ena.lu
http://www.eulaw.edu.ru
http://www.expert-grup.org
http://www.e-democracy.md

ANEXE

Anexa 1

Ordinea în care Statele Membre vor deține preşedinția Consiliului UE (2007-2020)[814]

Nr.	Statul	Perioada
1	Germania	Ianuarie-Iunie 2007
2	Portugalia	Iulie -Decembrie 2007
3	Slovenia	Ianuarie-Iunie 2008
4	Franța	Iulie -Decembrie 2008
5	Republica Cehă	Ianuarie-Iunie 2009
6	Suedia	Iulie -Decembrie 2009
7	Spania	Ianuarie-Iunie 2010
8	Belgia	Iulie -Decembrie 2010
9	Ungaria	Ianuarie-Iunie 2011
10	Polonia	Iulie -Decembrie 2011
11	Danemarca	Ianuarie-Iunie 2012
12	Cipru	Iulie -Decembrie 2012
13	Irlanda	Ianuarie-Iunie 2013
14	Lituania	Iulie -Decembrie 2013
15	Grecia	Ianuarie-Iunie 2014
16	Italia	Iulie -Decembrie 2014
17	Letonia	Ianuarie-Iunie 2015
18	Luxemburg	Iulie -Decembrie 2015
19	Olanda	Ianuarie-Iunie 2016
20	Slovacia	Iulie -Decembrie 2016
21	Malta	Ianuarie-Iunie 2017
22	Marea Britanie	Iulie -Decembrie 2017
23	Estonia	Ianuarie-Iunie 2018
24	Bulgaria	Iulie -Decembrie 2018
25	Austria	Ianuarie-Iunie 2019
26	România	Iulie -Decembrie 2019
27	Finlanda	Ianuarie-Iunie 2020

[814] Decizia Consiliului din 1 ianuarie 2007 de stabilire a ordinii de exercitare a preşedinției Consiliului (2007/5/EC, Euratom), *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 1 din 4 ianuarie 2007*, pp.11-12.

Anexa 2

ACORD
Între Comunitatea Europeană şi Republica Moldova
privind facilitarea eliberării vizelor[815] **Comunitatea Europeană,**
denumită în continuare „Comunitatea”**; şi Republica Moldova,** denumite în continuare „părţile”**;**

ŢINÂND SEAMA de faptul că, de la 1 ianuarie 2007, cetăţenii UE sunt scutiţi de obligaţia de a deţine viză atunci când călătoresc în Republica Moldova pe o perioadă de maxim 90 de zile într-un interval de 180 de zile sau tranzitează teritoriul Republicii Moldova;

ÎN VEDEREA dezvoltării viitoare a unor relaţii cordiale între părţile contractante şi din dorinţa de a facilita contactele între persoane ca o condiţie esenţială pentru o dezvoltare constantă a relaţiilor economice, umanitare, culturale, ştiinţifice şi de altă natură, prin facilitarea eliberării vizelor pentru cetăţenii moldoveni;

AVÂND ÎN VEDERE planul actual de acţiune PEV UE-Moldova, care sublinia că se va institui un dialog constructiv privind cooperarea în domeniul vizelor între UE şi Moldova, inclusiv un schimb de opinii privind posibilităţile de facilitare a eliberării vizelor în conformitate cu acquis -ul;

RECUNOSCÂND, ca o perspectivă pe termen lung, introducerea regimului de călătorie fără viză pentru cetăţenii Republicii Moldova;

RECUNOSCÂND că, în cazul în care Republica Moldova ar reintroduce obligaţia de a deţine viză pentru cetăţenii UE, aceleaşi facilităţi acordate în temeiul prezentului acord cetăţenilor Republicii Moldova ar fi în mod automat aplicate cetăţenilor UE, în baza principiului reciprocităţii;

RECUNOSCÂND că facilitarea eliberării vizelor nu ar trebui să conducă la migraţie ilegală şi acordând o atenţie deosebită securităţii şi readmisiei;

LUÂND în considerare Protocolul privind poziţia Regatului Unit şi a Irlandei şi Protocolul privind integrarea acquis-ului Schengen în cadrul Uniunii Europene, anexate la Tratatul privind Uniunea Europeană şi la Tratatul de instituire a Comunităţii Europene şi confirmând că dispoziţiile prezentului acord nu se aplică Regatului Unit şi Irlandei;

[815] *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 334 din 19.12.2007, pp.169-179.

LUÂND în considerare Protocolul privind poziţia Danemarcei anexat la Tratatul privind Uniunea Europeană şi la Tratatul de instituire a Comunităţii Europene şi confirmând că dispoziţiile prezentului acord nu se aplică Regatului Danemarcei,

CONVIN DUPĂ CUM URMEAZĂ:

Articolul 1 - Scopul şi domeniul de aplicare

Scopul prezentului acord este de a facilita eliberarea vizelor pentru cetăţenii Republicii Moldova, pentru o şedere a cărei durată prevăzută nu depăşeşte 90 de zile, în decurs de 180 de zile.

Articolul 2 - Clauză generală

(1) Măsurile de facilitare a eliberării vizelor prevăzute în prezentul acord se aplică cetăţenilor Republicii Moldova numai în măsura în care aceştia nu sunt scutiţi de obligaţia de a deţine viză în baza legilor şi reglementărilor Comunităţii sau ale statelor membre, a prezentului acord sau a altor acorduri internaţionale.

(2) Legislaţia naţională a Republicii Moldova sau a statelor membre sau dreptul comunitar se aplică aspectelor care nu se regăsesc în dispoziţiile prezentului acord, cum ar fi refuzul de eliberare a unei vize, recunoaşterea documentelor de călătorie, dovada mijloacelor suficiente de subzistenţă, refuzul intrării şi măsurile de expulzare.

Articolul 3 - Definiţii

În sensul prezentului acord:

a) „stat membru”: orice stat membru al Uniunii Europene, cu excepţia Regatului Danemarcei, a Irlandei şi a Regatului Unit;

b) „cetăţean al Uniunii Europene”: înseamnă un resortisant al unui stat membru, astfel cum este definit la litera (a);

c) „cetăţean al Republicii Moldova”: orice persoană care deţine cetăţenia Republicii Moldova;

d) „viză ”: o autorizaţie eliberată de un stat membru sau o decizie adoptată de un astfel de stat, solicitată în scopul:

– de a intra pe teritoriul unuia sau mai multor state membre în vederea unei şederi a cărei durată prevăzută nu este mai mare de 90 de zile, în decurs de 180 de zile,
– de a intra pe teritoriului unuia sau mai multor state membre în vederea tranzitării acestuia.

e) „persoană cu reşedinţa legală ”: un cetăţean al Republicii Moldova autorizat sau îndreptăţit să stea mai mult de 90 de zile pe teritoriul unui stat membru, în baza legislaţiei comunitare sau naţionale.

Articolul 4 - Documente justificative privind scopul călătoriei

(1) Pentru următoarele categorii de cetăţeni ai Republicii Moldova, sunt suficiente următoarele documente pentru justificarea scopului călătoriei pe teritoriul celeilalte părţi:

a) pentru membrii delegaţiilor oficiale care, ca urmare a unei invitaţii oficiale adresate Republicii Moldova, participă la reuniuni, consultări, negocieri sau programe de schimb, precum şi la evenimente organizate de instituţii interguvernamentale pe teritoriul statelor membre:

– o scrisoare din partea unei autorităţi a Republicii Moldova, care să confirme că solicitantul este un membru al delegaţiei acestei ţări care călătoreşte pe teritoriul celeilalte părţi în scopul participării la evenimentele menţionate anterior, precum şi o copie a invitaţiei oficiale;

b) pentru membrii profesiilor liberale care participă la expoziţii internaţionale, conferinţe şi simpozioane, seminarii sau alte evenimente similare organizate pe teritoriile statelor membre:

– o solicitare scrisă din partea organizaţiei-gazdă care să confirme că persoana respectivă participă la eveniment;

c) pentru oamenii de afaceri şi reprezentanţii organizaţiilor de afaceri:

– o solicitare scrisă din partea unei persoane juridice sau societăţi-gazdă, a unei organizaţii, birou sau filială a unei astfel de persoane juridice sau companii, a unor autorităţi locale sau naţionale ale statelor membre sau a comitetelor de organizare a târgurilor şi expoziţiilor industriale, a conferinţelor şi simpozioanelor organizate pe teritoriile statelor membre, aprobate de Camera Înregistrării de Stat a Republicii Moldova;

d) pentru conducătorii auto care prestează servicii de transport internaţional de mărfuri şi pasageri către teritoriile statelor membre, cu vehicule înregistrate în Republica Moldova:

– o solicitare scrisă din partea asociaţiei naţionale a transportatorilor din Republica Moldova care prestează servicii de transport rutier internaţional, care să menţioneze scopul, durata şi frecvenţa călătoriilor;

e) pentru membrii personalului de pe trenuri, de pe vagoane frigorifice şi locomotive ale trenurilor internaţionale, care călătoresc către teritoriile statelor membre:

– o solicitare scrisă din partea societăţii de căi ferate competente din Republica Moldova, în care se specifică scopul, durata şi frecvenţa călătoriilor;

f) pentru jurnalişti:

– un certificat sau un alt document eliberat de o organizaţie profesională, care să demonstreze că persoana în cauză este un jurnalist calificat, precum şi un document eliberat de angajatorul acestuia, care stipulează că scopul călătoriei îl reprezintă îndeplinirea unei activităţi de natură jurnalistică;

g) pentru persoanele care participă la activităţi ştiinţifice, culturale şi artistice, inclusiv programe de schimb între universităţi şi alte tipuri de programe de schimb:

– o solicitare scrisă din partea unei organizaţii-gazdă de a participa la aceste activităţi;

h) pentru elevii, studenţii instituţiilor universitare şi postuniversitare şi profesorii însoţitori care întreprind călătorii de studii sau formare profesională, inclusiv în cadrul programelor de schimb, precum şi al altor activităţi educaţionale conexe:

– o solicitare scrisă sau o adeverinţă de înscriere din partea universităţii, colegiului sau şcolii-gazdă sau carnete de student sau certificate pentru cursurile care vor fi urmate;

i) pentru participanţii la evenimente sportive internaţionale şi persoanele care îi însoţesc, cu titlu profesional:

– o solicitare scrisă din partea organizaţiei-gazdă: autorităţi competente, federaţii sportive sau comitete olimpice naţionale ale statelor membre;

j) pentru participanții la programe oficiale de schimb organizate de orașe înfrățite și alte localități:

– o solicitare scrisă din partea șefilor administrației/primarilor acestor orașe sau a localităților respective;

k) pentru rudele apropiate - soț/soție, copii (inclusiv copii adoptați), părinți (inclusiv tutori), bunici și nepoți - care vizitează cetățeni ai Republicii Moldova care au reședința legală pe teritoriul statelor membre:

– o solicitare scrisă din partea gazdei;

l) pentru reprezentanții organizațiilor societății civile care întreprind călătorii în scopul formării profesionale, al participării la seminarii, conferințe, inclusiv în cadrul programelor de schimb:

– o solicitare scrisă din partea organizației-gazdă, o confirmare că persoana respectivă reprezintă organizația societății civile, precum și dovada instituirii unei astfel de organizații de la registrul competent, eliberată de o autoritate de stat, în conformitate cu legislația națională;

m) pentru persoanele care asistă la ceremonii funerare:

– un document oficial care să confirme decesul, precum și legătura de rudenie sau alt tip de legătură dintre solicitant și decedat;

n) pentru vizitarea cimitirelor civile și militare:

– un document oficial care să confirme existența și conservarea mormântului, precum și legătura de rudenie sau alt tip de legătură dintre solicitant și decedat;

o) pentru persoanele care călătoresc în scopuri medicale și persoanele care trebuie să le însoțească:

– un document oficial din partea instituției medicale, care să confirme necesitatea îngrijirii medicale în această instituție și necesitatea de a fi însoțit, precum și dovada mijloacelor financiare suficiente pentru achitarea tratamentului medical.

(2) Solicitarea scrisă menționată la alineatul (1) al prezentului articol cuprinde următoarele elemente:

a) pentru persoana invitată: numele și prenumele, data nașterii, sexul, cetățenia, numărul pașaportului, data și scopul călătoriei, numărul intrărilor și, dacă este cazul, numele soțului/soției și copiilor care însoțesc persoana invitată;

b) pentru persoana care invită: numele, prenumele și adresa;

c) pentru persoana juridică, societatea sau organizația care invită: denumirea completă și adresa și

– în cazul în care solicitarea este depusă de o organizație sau autoritate, numele și funcția persoanei care semnează invitația;

– în cazul în care persoana care face invitația este o persoană juridică sau societate, sau un birou sau filială a unei astfel de persoane juridice sau societăți stabilite pe teritoriul unui stat membru, numărul de înregistrare, astfel cum este prevăzut de legislația națională a statului membru în cauză.

(3) Pentru categoriile de persoane menționate la alineatul (1) al prezentului articol, toate categoriile de vize sunt eliberate în conformitate cu procedura simplificată, fără a le mai cere altă justificare, invitație sau validare referitoare la scopul călătoriei, în baza legislației statelor membre.

Articolul 5 - Eliberarea vizelor cu intrări multiple

(1) Misiunile diplomatice și consulatele statelor membre eliberează vize cu intrări multiple cu un termen de valabilitate de până la cinci ani, pentru următoarele categorii de persoane:

a) membri ai guvernelor și parlamentelor naționale și regionale, ai curții constituționale și ai curții supreme, dacă aceștia nu sunt scutiți de regimul vizelor prin prezentul acord, în vederea exercitării atribuțiilor ce le revin, cu un termen de valabilitate egal cu perioada de exercitare a funcției deținute, în cazul în care aceasta nu depășește 5 ani;

b) membri permanenți ai delegațiilor oficiale care, ca urmare a unei invitații oficiale adresate Republicii Moldova, participă în mod regulat la reuniuni, consultări, negocieri sau programe de schimb, precum și la evenimente organizate de instituții interguvernamentale pe teritoriul statelor membre;

c) soți/soții și copii (inclusiv copii adoptați), care nu depășesc vârsta de 21 de ani sau sunt în îngrijire și părinți (inclusiv tutori) care vizitează cetățeni ai Republicii Moldova care au reședința legală pe teritoriul statelor membre, cu termen de valabilitate egal cu durata permisului de ședere al acestora;

d) oameni de afaceri și reprezentanți ai organizațiilor de afaceri care călătoresc în mod regulat în statele membre;

e) jurnaliști.

(2) Misiunile diplomatice şi consulatele statelor membre eliberează vize cu intrări multiple cu termen de valabilitate de până la un an pentru următoarele categorii de persoane, cu condiția ca, în decursul anului precedent, aceştia să fi obținut cel puțin o viză, să o fi utilizat în conformitate cu legislația privind intrarea şi şederea în statul vizitat şi să existe motive pentru solicitarea unei vize cu intrări multiple:

a) membri permanenți ai delegațiilor oficiale care, ca urmare a unei invitații oficiale adresate Republicii Moldova, participă în mod regulat la reuniuni, consultări, negocieri sau programe de schimb, precum şi la evenimente organizate de instituții interguvernamentale pe teritoriul statelor membre;

b) reprezentanți ai organizațiilor societății civile care călătoresc în mod regulat în statele membre în scopul formării profesionale, al participării la seminarii, conferințe, inclusiv în cadrul programelor de schimb;

c) membri ai profesiilor liberale care participă la expoziții internaționale, conferințe, simpozioane, seminarii sau alte evenimente similare, care călătoresc în mod regulat în statele membre;

d) conducători auto care prestează servicii de transport internațional de mărfuri şi pasageri către teritoriile statelor membre, cu vehicule înregistrate în Republica Moldova;

e) membri ai echipajelor de pe trenuri, vagoane frigorifice şi locomotive ale trenurilor internaționale, care călătoresc pe teritoriile statelor membre;

f) persoane care participă la activități ştiințifice, culturale şi artistice, inclusiv programe de schimb între universități şi alte tipuri de programe de schimb, care călătoresc în mod regulat în statele membre;

g) studenți ai instituțiilor universitare şi postuniversitare care întreprind călătorii de studii sau formare profesională, inclusiv în cadrul programelor de schimb;

h) participanți la evenimente sportive internaționale şi persoane care îi însoțesc cu titlu profesional;

i) participanți la programe oficiale de schimb organizate de oraşe înfrățite şi alte localități.

(3) Misiunile diplomatice şi consulatele statelor membre eliberează vize cu intrări multiple cu un termen de valabilitate de minim doi ani şi maxim cinci pentru categoriile de persoane menționate la alineatul (2) al prezentului articol, cu condiția ca, în decursul ultimilor doi ani, aceştia să fi utilizat vize

cu intrări multiple de un an, în conformitate cu legislația privind intrarea şi şederea pe teritoriul statului vizitat şi motivele pentru solicitarea unei vize cu intrări multiple să fie încă valabile.

(4) Perioada totală de şedere pe teritoriul statelor membre a persoanelor la care fac trimitere alineatele (1) şi (3) ale prezentului articol nu trebuie să depăşească 90 de zile, în decurs de 180 de zile.

Articolul 6 - Taxe pentru prelucrarea cererilor de viză

(1) Taxa pentru prelucrarea cererilor de viză depuse de cetățenii Republicii Moldova este de 35 de euro.

Suma menționată anterior poate fi modificată în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 15 alineatul (4).

(2) Taxele pentru prelucrarea cererilor de viză nu se aplică următoarelor categorii de persoane:

a) rudele apropiate - soț/soție, copii (inclusiv copii adoptați), părinți (inclusiv tutori), bunici şi nepoți - care vizitează cetățeni ai Republicii Moldova care au reşedința legală pe teritoriul statelor membre;

b) membri ai administrațiilor publice şi parlamentelor naționale şi regionale, ai curții constituționale şi curții supreme, dacă aceştia nu sunt scutiți de regimul vizelor prin prezentul acord;

c) membri ai delegațiilor oficiale care, ca urmare a unei invitații oficiale adresate Republicii Moldova, participă la reuniuni, consultări, negocieri sau programe de schimb, precum şi la evenimente organizate de instituții interguvernamentale pe teritoriul statelor membre;

d) elevi, studenți ai instituțiilor universitare şi postuniversitare şi profesorii însoțitori care întreprind călătorii de studii sau formare profesională, inclusiv în cadrul programelor de schimb, precum şi al altor activități educaționale conexe;

e) persoane cu handicap şi persoanele care le însoțesc, dacă este cazul;

f) persoane care au prezentat documente care dovedesc necesitatea călătoriei în scopuri umanitare, inclusiv pentru urmarea unui tratament medical urgent şi persoana însoțitoare, sau persoana care participă la funeraliile unei rude apropiate sau vizitează o rudă apropiată care este grav bolnavă;

g) participanți la evenimente sportive internaționale şi persoane care îi însoțesc cu titlu profesional;

h) persoane care participă la activităţi ştiinţifice, culturale şi artistice, inclusiv programe de schimb între universităţi şi alte tipuri de programe de schimb;

i) participanţi la programe oficiale de schimb organizate de oraşe înfrăţite şi alte localităţi;

j) jurnalişti;

k) copii cu vârsta sub 18 ani şi copii în îngrijire, cu vârsta sub 21 de ani;

l) pensionari;

m) conducători auto care prestează servicii de transport internaţional de mărfuri şi pasageri către teritoriile statelor membre, cu vehicule înregistrate în Republica Moldova;

n) membri ai personalului de pe trenuri, de pe vagoane frigorifice şi locomotive, care călătoresc către teritoriile statelor membre;

o) membri ai profesiilor liberale care participă la expoziţii internaţionale, conferinţe şi simpozioane, seminarii sau alte evenimente similare organizate pe teritoriile statelor membre.

(3) Prin derogare de la alineatul (1) de mai sus, Bulgaria şi România, care sunt obligate să aplice acquis -ul Schengen, dar care nu eliberează încă vize Schengen, pot scuti cetăţenii Republicii Moldova de taxa pentru prelucrarea cererilor de viză de scurtă şedere, până la data, determinată prin decizie a Consiliului, la care acestea pun în totalitate în aplicare acquis-ul Schengen privind politica în domeniul vizelor.

Articolul 7 - Durata procedurilor pentru procesarea cererilor de viză

(1) Misiunile diplomatice şi consulatele statelor membre iau o decizie privind cererea de eliberare a vizei în termen de 10 zile calendaristice de la data primirii cererii şi a documentelor necesare pentru eliberarea vizei.

(2) Perioada de timp pentru luarea deciziei privind cererea de viză se poate prelungi până la 30 de zile calendaristice în cazuri individuale, în special atunci când este necesară o analiză detaliată a cererii.

(3) Perioada de timp pentru luarea deciziei privind cererea de viză se poate reduce la 2 zile lucrătoare sau mai puţin, în situaţii urgente.

Articolul 8 - Plecarea în cazul documentelor pierdute sau furate

Cetăţenii Uniunii Europene şi ai Republicii Moldova care şi-au pierdut sau cărora le-au fost furate actele de identitate pe perioada şederii pe teri-

toriul Republicii Moldova sau al unui stat membru pot părăsi acel teritoriu în baza unui act de identitate valabil, eliberat de o misiune diplomatică sau de un consulat al statului membru sau al Republicii Moldova, care conferă dreptul de a trece frontiera, fără viză sau altă autorizaţie.

Articolul 9 - Prelungirea vizei în circumstanţe excepţionale

Cetăţenii Republicii Moldova care nu pot părăsi teritoriul statului membru până la data menţionată pe viză din motive de forţă majoră beneficiază gratuit de prelungirea vizei, în conformitate cu legislaţia aplicată de statul de destinaţie, pentru perioada necesară întoarcerii acestora în statul în care îşi au reşedinţa.

Articolul 10 - Paşapoartele diplomatice

(1) Cetăţenii Republicii Moldova posesori de paşapoarte diplomatice valabile pot intra, ieşi şi tranzita fără viză teritoriile statelor membre.

(2) Persoanele menţionate la alineatul (1) al prezentului articol pot sta pe teritoriul statelor membre pentru o perioadă de maxim 90 de zile, în decurs de 180 de zile.

Articolul 11 - Valabilitatea teritorială a vizelor

Sub rezerva normelor şi reglementărilor naţionale privind securitatea naţională a statelor membre şi în conformitate cu normele comunitare privind vizele cu valabilitate teritorială limitată, cetăţenii Republicii Moldova au dreptul de a călători pe teritoriul statelor membre în aceleaşi condiţii ca şi cetăţenii Uniunii Europene.

Articolul 12 - Comitetul mixt de gestionare a prezentului acord

(1) Părţile instituie un Comitet mixt de experţi (denumit în continuare „Comitetul”), alcătuit din reprezentanţi ai Comunităţii Europene şi ai Republicii Moldova. Comunitatea este reprezentată de Comisia Comunităţilor Europene, asistată de experţi ai statelor membre.

(2) Comitetul îndeplineşte, în special, următoarele atribuţii:

(a) monitorizarea şi punerea în aplicare a prezentului acord;

(b) propunerea de modificări şi completări la prezentul acord;

(c) soluţionarea litigiilor legate de interpretarea sau aplicarea dispoziţiilor prezentului acord.

(3) Comitetul se reuneşte ori de câte ori este necesar, la cererea uneia dintre părți și cel puțin o dată pe an.

(4) Comitetul îşi stabileşte regulamentul de procedură.

Articolul 13 - Relația dintre prezentul acord şi acordurile bilaterale dintre statele membre şi Republica Moldova

De la intrarea sa în vigoare, prezentul acord prevalează în fața dispozițiilor oricărui acord sau aranjament bilateral sau multilateral încheiat între un stat membru și Republica Moldova, în măsura în care dispozițiile acestor acorduri sau aranjamente se referă la aceleaşi aspecte ca şi prezentul acord.

Articolul 14 - Clauză de reciprocitate

În cazul în care Republica Moldova ar reintroduce obligația de a deține viză pentru cetățenii UE sau pentru anumite categorii de cetățeni UE, aceleaşi facilități acordate în temeiul prezentului acord cetățenilor Republicii Moldova ar fi în mod automat aplicate cetățenilor UE în cauză, în baza principiului reciprocității.

Articolul 15 - Clauze finale

(1) Prezentul Acord se ratifică sau se aprobă de către părți în conformitate cu procedurile acestora şi intră în vigoare în prima zi a celei de a doua luni care urmează datei la care părțile se notifică reciproc asupra faptului că procedurile menționate mai sus au fost încheiate.

(2) Prin derogare de la alineatul (1) al prezentului articol, prezentul acord intră în vigoare numai la data la care intră în vigoare şi Acordul dintre Comunitatea Europeană şi Republica Moldova privind readmisia persoanelor, în cazul în care această dată este ulterioară datei menționate la alineatul (1) al prezentului articol.

(3) Prezentul acord se încheie pentru o durată nedeterminată, cu excepția cazului în care încetează în conformitate cu alineatul (6) al prezentului articol.

(4) Prezentul acord poate fi modificat prin acordul scris al părților. Modificările intră în vigoare după ce părțile s-au notificat reciproc asupra încheierii procedurilor interne necesare în acest sens.

(5) Fiecare parte poate suspenda integral sau parțial prezentul acord din motive de ordine publică, securitate națională sau protecția sănătății publice.

Decizia de suspendare este notificată celeilalte părți cu 48 de ore înainte de intrarea în vigoare. Partea care a suspendat aplicarea prezentului acord informează cealaltă parte, fără întârziere, în momentul în care motivele suspendării nu se mai aplică.

(6) Fiecare parte poate denunța prezentul acord, prin notificare scrisă trimisă celeilalte părți. Prezentul acord încetează după 90 de zile de la data unei astfel de notificări.

Încheiat la Bruxelles, la zece octombrie în anul două mii şapte, în dublu exemplar, în limbile bulgară, cehă, daneză, engleză, estoniană, finlandeză, franceză, germană, greacă, italiană, letonă, lituaniană, maghiară, malteză, olandeză, olandeză, polonă, portugheză, română, slovacă, slovenă, spaniolă, suedeză şi moldovenească, textele în fiecare limbă fiind egal autentice.

Pentru Comunitatea Europeană — Pentru Republica Moldova

ANEXĂ LA ACORD
PROTOCOL LA ACORDUL PRIVIND STATELE MEMBRE CARE NU APLICĂ INTEGRAL ACQUIS -UL SCHENGEN

Statele membre care sunt obligate să aplice acquis -ul Schengen, dar care nu eliberează încă vize Schengen până la decizia Consiliului în acest sens, eliberează vize naționale a căror valabilitate este limitată la propriul lor teritoriu. Aceste state membre pot recunoaşte în mod unilateral vizele Schengen şi permisele de şedere în scopul tranzitării teritoriului lor, în conformitate cu Decizia nr. 895/2006/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 14 iunie 2006.

Deoarece Decizia nr. 895/2006/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 14 iunie 2006 nu se aplică României şi Bulgariei, Comisia Europeană va propune dispoziții similare care să permită acestor țări să recunoască în mod unilateral vizele Schengen, permisele de şedere şi alte documente similare eliberate de alte state membre care nu sunt integrate pe deplin în spațiul Schengen, în scopul tranzitării teritoriului lor.

DECLARAȚIE COMUNĂ PRIVIND DANEMARCA

Părțile iau cunoştință de faptul că prezentul acord nu se aplică procedurilor de eliberare a vizei de către misiunile diplomatice şi consulatele Re-

gatului Danemarcei. În astfel de circumstanţe, este de dorit ca autorităţile Danemarcei şi ale Republicii Moldova să încheie, fără întârziere, un acord bilateral privind facilitarea eliberării vizelor de scurtă şedere în condiţii similare cu cele prevăzute în Acordul dintre Comunitatea Europeană şi Republica Moldova.

DECLARAŢIE COMUNĂ PRIVIND REGATUL UNIT ŞI IRLANDA

Părţile iau cunoştinţă de faptul că prezentul acord nu se aplică teritoriilor Regatului Unit şi ale Irlandei. În astfel de circumstanţe, este de dorit ca autorităţile Regatului Unit, ale Irlandei şi ale Republicii Moldova să încheie acorduri bilaterale privind facilitarea eliberării vizelor.

DECLARAŢIE COMUNĂ PRIVIND ISLANDA ŞI NORVEGIA

Părţile iau act de relaţiile strânse dintre Comunitatea Europeană şi Norvegia şi Islanda, în special în temeiul acordului din 18 mai 1999 privind asocierea acestor ţări la punerea în aplicare şi dezvoltarea acquis-ului Schengen. În astfel de circumstanţe, este de dorit ca autorităţile Norvegiei, Islandei şi ale Republicii Moldova să încheie, fără întârziere, acorduri bilaterale privind facilitarea eliberării vizelor de scurtă şedere în condiţii similare cu cele prevăzute în Acordul dintre Comunitatea Europeană şi Republica Moldova.

DECLARAŢIE COMUNĂ PRIVIND CONFEDERAŢIA HELVETICĂ ŞI LIECHTENSTEIN

(dacă este cazul)

P.M. - În cazul în care acordul dintre UE, CE şi Confederaţia Helvetică privind asocierea acesteia din urmă la punerea în aplicare şi dezvoltarea acquis -ului Schengen şi protocoalele la acest acord privind Liechtenstein intră în vigoare până la încheierea negocierilor cu Republica Moldova, se va face o declaraţie similară în ceea ce priveşte Elveţia şi Liechtenstein.

DECLARAŢIA COMUNITĂŢII EUROPENE PRIVIND ACCESUL SOLICITANŢILOR DE VIZE ŞI ARMONIZAREA INFORMAŢIILOR PRIVIND PROCEDURILE DE ELIBERARE A VIZELOR DE SCURTĂ ŞEDERE ŞI DOCUMENTELE NECESARE PENTRU DEPUNEREA CERERII DE VIZĂ DE SCURTĂ ŞEDERE

Recunoscând importanţa transparenţei pentru solicitanţii de vize, Comunitatea Europeană reaminteşte că propunerea legislativă privind reformarea Instrucţiunilor consulare comune în ceea ce priveşte vizele pentru misiunile diplomatice şi consulate, adoptată la 19 iulie 2006 de către Comisia Europeană şi aflată în prezent pe agenda de discuţii a Parlamentului European şi a Consiliului, se referă la condiţiile de acces al solicitanţilor de vize la misiunile diplomatice şi consulatele statelor membre.

În ceea ce priveşte informaţiile care trebuie puse la dispoziţia solicitanţilor de viză, Comunitatea Europeană consideră că trebuie adoptate măsuri adecvate:

În general, privind redactarea unor informaţii de bază pentru solicitanţi referitoare la procedura şi condiţiile de solicitare a vizelor şi valabilitatea acestora. Comunitatea Europeană va redacta o listă de cerinţe minime în scopul de a se asigura că solicitanţilor de viză din Republica Moldova li se pun la dispoziţie informaţii de bază coerente şi uniforme şi că li se cere să depună, în principiu, aceleaşi documente justificative. Informaţiile menţionate mai sus vor fi diseminate pe scară largă (pe avizierele consulatelor, în broşuri, pagini de internet etc.). Misiunile diplomatice şi consulatele statelor membre furnizează informaţii despre posibilităţile existente în cadrul acquis -ului Schengen de a facilita eliberarea vizelor de scurtă şedere, de la caz la caz, şi în special solicitanţilor bona fide.

DECLARAŢIA COMISIEI EUROPENE PRIVIND REPREZENTANŢELE ŞI CENTRUL COMUN DE VIZE DE LA CHIŞINĂU

Recunoscând dificultăţile cu care se confruntă cetăţenii moldoveni la solicitarea vizelor Schengen din cauza prezenţei limitate a statelor membre Schengen, Comisia Europeană încurajează statele membre, în special statele membre care eliberează vize Schengen, să îşi îmbunătăţească prezenţa în

Republica Moldova, utilizând pe deplin posibilităţile existente: să îşi deschidă propriile reprezentanţe, să fie reprezentate de alte state membre sau să folosească pe deplin opţiunile care vor fi oferite prin intermediul Centrului Comun de Vize de la Chişinău.

DECLARAŢII PRIVIND MICUL TRAFIC DE FRONTIERĂ
DECLARAŢIE POLITICĂ A ROMÂNIEI PRIVIND MICUL TRAFIC DE FRONTIERĂ

România îşi exprimă dorinţa de a începe negocierile unui acord bilateral cu Republica Moldova în scopul punerii în aplicare a regimului specific micului trafic de frontieră, stabilit prin Regulamentul (CE) nr.1931/2006 din 20 decembrie 2006 de instituire a normelor privind micul trafic de frontieră la frontierele externe ale statelor membre şi de modificare a dispoziţiilor Convenţiei Schengen.

DECLARAŢIE POLITICĂ A REPUBLICII MOLDOVA PRIVIND MICUL TRAFIC DE FRONTIERĂ

Republica Moldova îşi exprimă dorinţa de a începe negocierile unui acord bilateral cu România în scopul punerii în aplicare a acestui regim specific micului trafic de frontieră.

Anexa 3

Memorandum de înţelegere între Guvernul Republicii Moldova, Comisia Europeană şi Guvernul Ucrainei cu privire la misiunea Comisiei Europene de asistenţă la frontieră în Republica Moldova şi în Ucraina din 07.10.2005[816]

Guvernele Republicii Moldova şi Ucrainei şi Comisia Europeană au căzut de acord cu privire la următoarele:

Articolul I
Mandat

1) Misiunea de Asistenţă la Frontieră, operând sub auspiciile Comisiei Europene şi ale partenerului acesteia de implementare/operatorului, şi în strânsă colaborare cu OSCE, va promova acţiuni coordonate şi va oferi asistenţă Guvernelor Republicii Moldova şi Ucrainei în domeniile, ce vor implica probleme de ordin frontalier, vamal şi fiscal. Ea va asigura consiliere practică autorităţilor relevante ale Republicii Moldova şi Ucrainei cu privire la problemele aferente chestiunilor frontaliere, vamale şi fiscale şi va sprijini acţiunile întreprinse spre beneficiul Grănicerilor, Administraţiei Vamale, al altor organe de drept ale Republicii Moldova şi Ucrainei şi al altor servicii de stat relevante în cadrul Mecanismului de Reacţionare Rapidă al Comunităţii Europene şi programului Tacis. De asemenea, va fi acordată atenţie proiectului prevăzut în scopul stabilirii unui sistem de schimb de informaţii cu privire la datele vamale şi traficul de frontieră dintre administraţiile relevante ale Republicii Moldova şi Ucrainei.

2) Misiunea de Asistenţă la Frontieră îi va asista şi îi va consilia pe oficialii din partea Grănicerilor, Administraţiei Vamale, a altor organe de drept şi a altor servicii de stat relevante cu privire la problemele aferente controlului şi verificării traficului de mărfuri şi pasageri, inclusiv colectarea înca-

[816] Acordul a fost adoptat la Palanca la 7 octombrie 2005 şi a intrat în vigoare pentru Republica Moldova din data semnării. Publicat în ediţia oficială "Tratate internaţionale", 2006, volumul 38, p.479. Activitatea Misiunii a fost prelungită pînă la 30 noiembrie 2009 cu un buget anual de cca 10 mln euro. Mai multe informaţii despre activitatea Misiunii sunt accesibile la adresa: http://www.eubam.org/

sărilor vamale şi procedurile de contabilitate aplicate de oficialii din partea Grănicerilor, Administrației Vamale şi a altor organe de drept, oriunde s-ar aplica astfel de proceduri, fie la frontiera teritoriului Republicii Moldova şi respectiv al Ucrainei, la stații de poliție din interiorul statului şi posturi vamale desemnate pentru verificarea documentelor şi vămuirea mărfurilor, şi la birourile sediilor regionale şi centrale ale administrațiilor relevante.

3) Scopul Misiunii de Asistență la Frontieră este desfăşurat în anexă.

4) Activitățile Misiunii de Asistență la Frontieră se vor desfăşura conform prevederilor acestui Memorandum de Înțelegere.

Articolul II
Aranjamente de coordonare

1) Misiunea de Asistență la Frontieră a Comisiei Europene va prezenta în mod regulat rapoarte în scris Comisiei Europene (sediilor centrale şi Delegațiilor din Kiev şi Chişinău), Reprezentantului Special al UE pentru Moldova şi Guvernelor Republicii Moldova şi Ucrainei cu privire la activitățile şi constatările Misiunii de Asistență la Frontieră, inclusiv cu privire la desfăşurarea tuturor proiectelor de asistență în derulare.

2) Misiunea de Asistență la Frontieră şi personalul acesteia (numit în continuare experți) nu vor avea nici o autoritate de aplicare a legilor Republicii Moldova şi respectiv a Ucrainei şi se vor abține de la orice acțiune sau activitate incompatibilă cu natura consultativă sau de audit a responsabilităților lor.

3) Pe parcursul exercitării oricărei asistențe, experții Misiunii vor avea dreptul de a face vizite fără preaviz la orice punct la frontiera de stat moldo-ucraineană, inclusiv la toate unitățile de grăniceri şi posturile vamale, de-a lungul itinerarului de tranzit şi la oficiile de tranzit, precum Odesa şi Iliceovsk, la orice stație de poliție internă sau post vamal sau birou de încasări vamale, de a fi prezenți şi de a observa procesul de vămuire a mărfurilor, de a examina şi a copia documentele vamale cu privire la import şi înregistrările comerciale însoțitoare, precum şi registrele şi rapoartele oficiale, care nu includ secrete de Stat, inclusiv cele păstrate în calculatoare. Sarcinile prevăzute de acest paragraf vor fi realizate luând în considerație legislația Ucrainei şi Republicii Moldova.

4) Prelucrarea datelor comerciale ale persoanelor juridice de către experți va fi guvernată de principiile confidențialității comerciale conform Articolului 287 al Tratatului privind Comunitatea Europeană (versiunea consolidată, 24 decembrie 2002).

5) În orice caz de incertitudine, experții Misiunii sunt în drept să solicite şefului vămii respective sau a postului de grăniceri (ex. şef al postului vamal, şef al schimbului, şef al postului de grăniceri, şef al patrulei de frontieră) să dispună reexaminarea şi reevaluarea oricărui lot de mărfuri pentru care taxele vamale sau alte încasări colectate la importare au fost deja evaluate şi colectate. În timpul executării cererii, nu va fi permisă părăsirea teritoriului vămii sau a postului de grăniceri de către mijloacele de transport sau persoanele vizate.

6) Misiunea va oferi asistență în domeniul prevenirii activităților de contrabandă cu persoane şi mărfuri supuse respectiv controlului grănicer şi vamal, şi în special a mărfurilor cărora li se aplică rate înalte ale taxelor vamale, inclusiv taxele de acciz.

7) Asistența va fi asigurată inițial pentru o perioadă de 24 luni, care va putea fi extinsă, urmare a acordului dintre Comisia Europeană şi Guvernele Republicii Moldova şi Ucrainei, care urmează a fi confirmat printr-un schimb de scrisori.

8) Autoritățile moldoveneşti şi ucrainene se angajează să asigure un personal adecvat calificat pentru cooperarea cu funcționarii Misiunii de Asistență la Frontieră, oriunde astfel de asistență este oferită, şi care vor avea autoritatea de a aplica legile Republicii Moldova şi respectiv Ucrainei. Activitatea funcționarilor care fac parte din Misiunea de Asistență la Frontieră va fi limitată în conformitate cu alineatul 2 de mai sus.

9) Misiunea de Asistență la Frontieră este autorizată să stabilească o bază logistică în Odesa şi, în baza acordului dintre autoritățile moldoveneşti şi ucrainene respectiv şi Misiunea, în orice alt loc unde va fi necesar. Numărul şi natura vehiculelor şi personalului ce va fi amplasat va putea varia în baza acordului între autoritățile moldoveneşti şi ucrainene şi Misiunea, în dependență de necesitățile operaționale.

10) Autoritățile moldoveneşti şi ucrainene sunt de acord să presteze servicii tehnice pentru vehiculele Misiunii de Asistență la Frontieră suficiente pentru implementarea activităților acesteia.

11) Misiunea va opera din 1 decembrie 2005.

12) Experții vor purta îmbrăcăminte civilă şi nu vor purta arme.

13) Numărul experţilor, care vor participa la misiune constituie 50 persoane personal secundar şi aproximativ 10 persoane personal de bază. Experţii suplimentari pot fi trimişi în vederea consolidării misiunii cu acordul Guvernelor Republicii Moldova şi Ucrainei.

14) Personalul, ce face parte din Misiunea de Asistenţă la Frontieră, va avea asupra sa paşapoarte naţionale. Ei vor fi incluşi temporar în Lista Diplomatică a Delegaţiei Comisiei Europene în Ucraina drept Personal al Misiunii de Frontieră pentru întreaga durată a Misiunii de Frontieră. Ei vor purta, de asemenea, şi o legitimaţie de serviciu emisă de Comisia Europeană, unde va fi certificat statutul lor de aparţinere la Misiune. Comisia Europeană va informa Guvernele Republicii Moldova şi Ucrainei despre sosirea şi plecarea personalului Misiunii de Frontieră.

Articolul III
Privilegii şi imunităţi

1) Personalul expatriat al Misiunii de Asistenţă la Frontieră, se va bucura, pe teritoriile Republicii Moldova şi Ucrainei, de privilegii şi imunităţi şi se va conforma obligaţiunilor stipulate în Convenţia de la Viena din 1961 cu privire la relaţiile diplomatice, care sunt acordate şi asumate respectiv de către Misiunile Diplomatice acreditate în Republica Moldova şi Ucraina, în conformitate cu prevederile Acordului încheiat între Comisia Comunităţilor Europene şi Guvernul Republicii Moldova cu privire la instituirea şi privilegiile şi imunităţile Delegaţiei Comisiei Comunităţilor Europene în Republica Moldova semnat la 28 iunie 2005, şi în conformitate cu prevederile Acordului încheiat între Comisia Comunităţilor Europene şi Guvernul Ucrainei cu privire la instituirea şi privilegiile şi imunităţile Delegaţiei Comisiei Comunităţilor Europene în Ucraina semnat în septembrie 1993. Pentru perioada desfăşurării misiunii sale, acest personal va primi documente diplomatice de identitate, şi numere de înmatriculare pentru vehiculele sale eliberate de Ministerele Afacerilor Externe ale Republicii Moldova şi Ucrainei, similare celor eliberate personalului diplomatic din cadrul Delegaţiei Comisiei.

2) Privilegiile şi imunităţile prevăzute în acest Articol vor fi acordate experţilor pe parcursul misiunii acestora, precum şi în legătură cu acţiunile exercitate anterior în decursul misiunii.

3) În scopul exercitării activităţilor sale, Misiunea de Asistenţă la Frontieră şi experţii săi, precum şi vehiculele şi echipamentul lor, se vor bucura de

libertatea de deplasare pe teritoriile Republicii Moldova şi Ucrainei, pentru îndeplinirea obligaţiilor sale de serviciu.

4) Misiunea de Asistenţă la Frontieră în Republica Moldova şi Ucraina va putea utiliza toate drumurile şi podurile fără plata taxelor şi a impozitelor. Membrii personalului Misiunii au dreptul să traverseze frontiera de stat moldo-ucraineană la punctele de trecere a frontierei de stat locale, interstatale şi internaţionale. Vehiculele şi personalul Misiunii de Asistenţă la Frontieră pot fi supuse controlului de frontieră numai la traversarea hotarului de stat moldo-ucrainean. În cazul efectuării acestor controale, ele se vor limita la strictul necesar şi vor fi realizate fără întârziere.

5) Personalul Misiunii de Asistenţă la Frontieră va avea acces la echipamentul adecvat de telecomunicaţii, ce aparţine Părţilor Gazdă în scopul exercitării activităţilor sale.

6) Personalul Misiunii de Asistenţă la Frontieră se va bucura de dreptul unei comunicări nelimitate prin propriul radio (inclusiv comunicare radio satelit, mobilă şi portabilă), telefon, telegraf, fax sau alte mijloace. Guvernele Republicii Moldova şi Ucrainei vor oferi cât de curând posibil frecvenţele pentru funcţionarea comunicării radio. Personalul Misiunii de Asistenţă la Frontieră nu va utiliza alte frecvenţe radio, dacă aceasta nu a fost convenit în prealabil cu Guvernele Republicii Moldova şi Ucrainei, respectiv.

7) Misiunea de Asistenţă la Frontieră va fi implementată conform Acordului de finanţare semnat între Comisia Europeană şi Guvernul Republicii Moldova (29 septembrie 2004) şi conform acordului de finanţare semnat între Comisia Europeană şi Guvernul Ucrainei (11 aprilie 2005) pentru implementarea Programului Regional de Acţiune TACIS pentru 2004. Acordul de finanţare cuprinde următoarele anexe: Condiţii Generale (Anexa I) şi Prevederi Tehnice şi Administrative (Anexa II).

8) În particular, în baza articolului 9 al Condiţiilor Generale (Anexa I) al Acordului de finanţare pentru Programul Regional de Acţiune TACIS pentru 2004.

• Experţii vor fi scutiţi de impozitarea salariilor pe teritoriile Republicii Moldova şi Ucrainei primite din partea Comisiei Europene nemijlocit sau prin intermediul partenerului de implementare selectat de această organizaţie pentru misiunea în cauză, Statele Membre ale UE şi orice altă organizaţie internaţională ce asigură asistenţă, şi de toate taxele pe venitul obţinut în afara Republicii Moldova şi Ucrainei.

• Guvernele Republicii Moldova şi Ucrainei vor recunoaşte dreptul Misiunii de Asistenţă la Frontieră şi a operatorului contractat de către Comisia Europeană pentru implementarea acestei misiuni, în baza respectării procedurilor stabilite pentru trecerea mărfurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova şi a Ucrainei, de a importa pe teritoriul vamal al Republicii Moldova şi al Ucrainei şi de a exporta de pe aceste teritorii vamale bunuri care sunt destinate utilizării oficiale (de serviciu) de către misiune, scutite de controlul vamal şi plata taxelor şi plăţilor obligatorii, în conformitate cu regulile obişnuite ale misiunilor diplomatice în Republica Moldova şi Ucraina.

Articolul IV
Asistenţă, compensare, responsabilităţi legale şi durată

1) Guvernele Republicii Moldova şi Ucrainei vor accepta responsabilitatea legală pentru toate activităţile aferente Misiunii de Asistenţă la Frontieră şi ale experţilor misiunii, implementate în cadrul prezentului Memorandum de Înţelegere, precum şi pentru toate acţiunile întreprinse, în mod direct sau indirect, ca răspuns la rapoartele de recomandări ale Misiunii de Asistenţă la Frontieră sau ale experţilor.

2) Guvernele Republicii Moldova şi Ucrainei vor oferi Comisiei Europene şi partenerului său selectat de implementare a acestei misiuni toate informaţiile aferente aplicării prezentului Memorandum şi vor acorda cooperare deplină şi asistenţa necesară realizării sarcinilor Misiunii de Asistenţă la Frontieră conform specificărilor din prezentul Memorandum de Înţelegere. În particular, Guvernele Republicii Moldova şi Ucrainei vor desemna funcţionari care posedă limba engleză (fiecare ţară câte unul), în calitate de punct primar de contact pentru Misiunea de Asistenţă la Frontieră.

3) Amendamentele şi completările la acest Memorandum de Înţelegere vor fi operate în baza acordului reciproc al Părţilor şi vor fi formulate într-o Anexă scrisă la acest Memorandum, care va fi considerată parte integrantă a acestuia.

4) Disputele cu privire la interpretarea şi implementarea prevederilor prezentului Memorandum de Înţelegere vor fi soluţionate prin intermediul negocierilor între Părţi.

5) Prezentul Memorandum de Înţelegere va intra în vigoare din data semnării şi va rămâne în vigoare până când Guvernul Republicii Moldova,

Comisia Europeană sau Guvernul Ucrainei vor informa cealaltă Parte, cu 15 zile înainte, despre intenţia de a înceta prezentul Memorandum de Înţelegere.

Încheiat la Palanca la 7 octombrie 2005 în nouă exemplare, a câte trei exemplare în limbile moldovenească, engleză şi ucraineană, toate versiunile fiind autentice. În cazul unor divergenţe, versiunea în limba engleză va prevala.

ANEXĂ
Obiective generale

a) De a contribui la implementarea Planurilor de Acţiuni ale UE în cadrul Politicii Europene de Vecinătate cu Republica Moldova şi Ucraina, implementarea concluziilor Consiliului UE cu privire la Republica Moldova din iunie 2004, şi concluziilor Consiliului UE cu privire la Ucraina din februarie 2005, în particular cu privire la problemele urgente cu privire la managementul frontierei în Republica Moldova şi Ucraina.

b) De a dezvolta capacitatea operaţională şi instituţională potrivită în Republica Moldova şi Ucraina în vederea asigurării controlului şi supravegherii efective la frontieră.

c) De a contribui la reglementarea conflictului Transnistrean prin consolidarea controlului la frontieră şi a supravegherii frontierei în Republica Moldova şi Ucraina, reducând astfel eventualele pericole de securitate, provenite din această regiune.

d) De a îmbunătăţi cooperarea transnaţională cu privire la managementul frontierei.

Obiective specifice

a) De a verifica măsurile de control şi cele de supraveghere la frontieră din partea grănicerilor şi autorităţilor vamale din Republica Moldova şi Ucraina în baza legislaţiei relevante din Republica Moldova şi, respectiv, Ucraina. Atenţie specială în această privinţă trebuie acordată frontierei de stat moldo-ucrainene.

b) De a oferi sugestii cu privire la eventuala îmbunătăţire a capacităţii administrative a grănicerilor şi autorităţilor vamale din Republica Moldova şi Ucraina.

c) De a asigura implementarea măsurilor privind controlul şi supravegherea efectivă la frontieră în Republica Moldova şi Ucraina, atenţia specială fiind acordată întregii frontiere de stat moldo-ucrainene. Acest lucru va fi efectuat prin consolidarea capacităţii grănicerilor şi autorităţilor vamale din Republica Moldova şi Ucraina.

d) De a îmbunătăţi eficienţa procedurilor la punctele de trecere a frontierei, în vederea asigurării unui control mai efectiv a persoanelor şi vehiculelor ce traversează frontiera.

e) De a preveni traficul de persoane, contrabanda cu mărfuri şi răspândirea armamentului prin intermediul asigurării infrastructurii şi echipamentului necesar, precum şi a consilierii şi instruirii.

f) De a consolida supravegherea frontierei verzi prin asigurarea echipamentului şi instruirii necesare. Sprijin pentru activităţile comune de supraveghere a frontierei, conduse de grănicerii din Republica Moldova şi Ucraina poate fi asigurat în caz de necesitate.

g) De a majora veniturile vamale şi de a crea condiţiile necesare pentru implementarea corectă a politicii naţionale de comerţ a ţărilor partenere prin perfecţionarea capacităţii administrative şi operaţionale ale administraţiilor lor vamale şi prin combaterea corupţiei.

h) De a îmbunătăţi cooperarea dintre Republica Moldova şi Ucraina în domeniul schimbului de informaţie transfrontalieră şi a operaţiunilor comune. Misiunea de Asistenţă la Frontieră va coordona activitatea cu proiectul preconizat Tacis pentru introducerea sistemului de schimb de informaţii dintre Republica Moldova şi Ucraina cu privire la trecerea bunurilor şi persoanelor a frontierei de stat moldo-ucrainene şi va susţine implementarea acestui proiect.

i) De a asigura contribuţia pozitivă la soluţionarea conflictului Transnistrean şi, în cazul în care soluţionarea va avea loc în perioada desfăşurării acestei acţiuni, de a promova consolidarea post-conflict.

SUMMARY

European Enlargement and Neighborhood Policy is a work that meets a real interest concerning two elements of the EU's foreign policy, especially for those who belong to what is called at this time European neighborhood. Currently, the neighbors are expecting new waves of enlargement until the current neighbors of the EU neighbors will form the EU neighborhood. Hopefully, the present neighbors will rediscover their place in a prosperous European community open for the promotion of world peace and welfare. The knowledge of the main actions and processes occurring at the EU level, which refer to drawing up and implementing the European policies, stands for an extremely important body of information. This work is to approach this information as objectives, that is: the philosophy and limits of European enlargement, conditions and requirements posed to candidates to adherence, the correlation between the interests of the states with aspirations and chances to adhere and the interests of the member states and those of the Union in general, the visa policy and the Schengen area and not last "the package" of proposals related to the European Neighborhood Policy, and the relations between the EU and its neighbors. These neighbors, as we shall see, are classified according to what interests they present for the member states, as well as according to their geopolitical importance. Following these objectives, the work aims at answering at least partly to a range of questions that have to be known by those who really believe in the mission of the European project, for the sake of the objectives established by the forefathers of the Union and by those who are involved or interested in supporting actively the European aspirations of the Republic of Moldova.

Although, they do not meet the necessary criteria, many states endeavor to become EU members, or at first to have a more liberal visa system. Even so, the diffidence of some European capitals for potential enlargements and the reticence of the European public opinion towards the process itself require and launch open debates on the final borders of the EU. This sort of debates can deliberate about the number of states to which the community

can expand, in order to optimally function, to insure the welfare and security of its citizens, as well as its geo-strategic interests.

The EU enlargement from the original 6 states to the 27 states existing at the given moment, has been possible also due to the amendments made to the founding tractates during this half of a century, beginning with the Roma Treaty (1957) and ending with the one from Nice (2001) which is functioning today. The topic of enlargement has always created debates, both in the political sphere and the academic one, when speaking about the institutional functioning of the Community, the growth of the gap related to the main social and economical indicators between the founding states and the newly adhered states (especially after the enlargement from 2004 and 2007) and its absorption capacity. In order to accomplish an institutional reform, it has elaborated a new Treaty, known as the Treaty of Lisbon or Reform Treaty, which is still in the process of ratification by the member states. We could even say that it is in a crisis period, taking into consideration its refusal by Ireland as a result of the referendum from June 2008. The EU is mitigating, at least for a period of time, the ambitions of many states having European aspirations, and states indirectly that EU is in the process of adjustment to and integration of the new members. Moreover, from geopolitical reasons EU wants to take a breath, for an indefinite period of time, before further enlargement.

The Republic of Moldova as a state with a European vocation, involved in the European Neighborhood Policy without any clear prospect of adherence, demands and deserves something more than simply a status of the EU neighbor, especially that this state can be integrated on the basis of a common historical, cultural and linguistic identity with that of Romania, whereas the EU is already familiar with such a precedent.

LISTA ABREVIERILOR

AUE	Actul Unic European
AELS	Asociația Europeană a Liberului Schimb
BCE	Banca Centrală Europeană
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție şi Dezvoltare
BCN	Banca Centrală Națională
BM	Banca Mondială
CE/EC	Comunitatea Europeană sau Comunitățile Europene
CECA	Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oțelului
CEA	Comunitatea Europeană de Apărare
CE	Consiliul Europei
CEE	Comunitatea Economică Europeană
CEEA	Comunitatea Europeană a Energiei Atomice
CESE	Comitet Economic şi Social European
CIG	Conferința Interguvernamentală
COREPER	Comitetul Reprezentanților Permanenți
CR	Comitetul Regiunilor
CSCE	Conferința pentru Securitate şi Cooperare în Europa
CE	Comisia Europeană
CEE	Comunitatea Energetică Europeană
CJCE	Curtea de Justiție a Comunității Europene
EUBAM	Misiunea de Asistență a UE la frontiera moldo-ucraineană
FED	Fondul European de Dezvoltare
FEDER	Fondul European de Dezvoltare Economică Regională
FEOGA	Fondul European de Organizare şi Garanții Agricole

FSE	Fondul Social European
FMI	Fondul Monetar Internațional
JAI	Justiție şi Afaceri Interne
IEVP	Instrumentul European de Vecinătate şi Parteneriat
IFI	Instituții Finanțatoare Internaționale
NATO	Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
PAC	Politica Agricolă Comună
PE	Parlamentul European
PEV	Politica Europeană de Vecinătate
PESC	Politica Externă şi de Securitate Comună
PHARE	Plan de Acțiune pentru Ajutorarea Coordonată a Poloniei şi Ungariei
OCDE	Organizația de Cooperare şi Dezvoltare Economică
OECE	Organizația Europeană de Cooperare Economică
OMC	Organizația Mondială a Comerţului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSCE	Organizația pentru Securitate şi Cooperare în Europa
OCEMN	Organizația pentru Cooperarea Economică la Marea Neagră
SEE	Spațiul Economic European
SGP	Sistemul Generalizat de Preferințe
SCADSEE	Spațiul Central Adriatic Dunărean şi Sud-Est European
SIS	Sistemul de Informații Shengen
VIS	Sistemul de Informații privind Vizele
TCE	Tratatul constitutiv al CE
TUE	Tratatul constitutiv al UE sau Tratatul de la Maastricht
UE	Uniunea Europeană
UEM	Uniunea Economică şi Monetară
UEO	Uniunea Europeană Occidentală

CENTRUL PRO-EUROPA DIN CAHUL
Republica Moldova, or. Cahul, Piața Independenței 1,
Universitatea de Stat „B.P.Hasdeu" din Cahul, et.1, of. 118.
Tel/fax: +373 299 33926; E-mail: dialog.cahul@gmail.com
www.pro-europa.md